

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Historický ústav

Druhý život Williama Cecila:

Mezi pamětí a historiografií

Disertační práce

Autor:	Mgr. Miroslav Beneš
Studijní program:	P7105 – Historické vědy
Studijní obor:	7105V021 Historie
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Veronika Středová, Ph. D.

Hradec Králové 2021

Zadání disertační práce

Autor: Mgr. Miroslav Beneš

Studium: F17DP0014

Studijní program: P7105 Historické vědy

Studijní obor: Historie

Název disertační práce: Druhý život Williama Cecila - Mezi pamětí a historiografií

Název disertační práce The Second Life of William Cecil - Between Memory and Historiography
AJ:

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

William Cecil, první baron z Burghley, byl vysoce postaveným politikem alžbětinské Anglie, do jejíchž dějin se zapsal především jako nejbližší poradce královny Alžběty I. z rodu Tudorovců. V průběhu staletí bylo tomuto významnému muži věnováno nemalé množství historických prací a výzkumů, z nichž každý spoluutvářel dobové vnímání Cecilova přínosu a odkazu.

Druhý život v samotném názvu disertační práce proto odkazuje k již zmíněné proměně náhledů a vzpomínání na Williama Cecila v pracích historiků, kteří se přímo zabývali zkoumáním jeho životní dráhy. Smyslem této disertační práce je proto nejprve teoretické vymezení pojmů 'druhý život' prostřednictvím tzv. paměťových studií (historické, kulturní a historiografické paměti) a následně skrze analýzu a interpretaci dostupných prací a pramenů dokumentujících život Williama Cecila představit genezi proměn vzpomínání na Williama Cecila ve vztahu k jednotlivým etapám britských dějin a dobovým historiografickým trendům.

A Collection of State Papers Relating to Affairs In the Reigns of King Henry VIII King Edward VI Queen Mary and Queen Elizabeth: From the Years 1542?1570, ed. Samuel HAYNES, London 1740.

Calendar of State Papers Relating to Ireland, of the Reign of Henry VIII, Edward VI, Mary, and Elizabeth, ed. Hans HAMILTON, Vol. 1, London 1860.

Calendar of State Papers Relating to Ireland, of the Reign of Henry VIII, Edward VI, Mary, and Elizabeth, ed. Hans HAMILTON, Vol. 2, London 1867.

CAMDEN, William, Annales Rerum Anglicarum et Hibernicarum Regnante Elizabetha, ed. Dana Sutton, California 2001.

Calendar of State Papers, Foreign Series, of the Reign of Elizabeth, 1560?1561, ed. Joseph STEVENSON, London 1865.

The State Papers and Letters of Sir Ralph Sadler, ed. Arthur CLIFFORD, Vol. 1, Edinburgh 1809.

The State Papers and Letters of Sir Ralph Sadler, ed. Arthur CLIFFORD, Vol. 2, Edinburgh 1809.

The State Papers and Letters of Sir Ralph Sadler, ed. Arthur CLIFFORD, Vol. 3, Edinburgh 1809.

ALFORD, Stephen, Burghley: William Cecil at the Court of Elizabeth I, London 2008.

ALFORD, Stephen, The Early Elizabethan Policy: William Cecil and the British Succession Crisis (1558?1569), Cambridge 2002.

BARNETT, Richard, Place, Profit and Power. A Study of a Servants of William Cecil, North Carolina 1969.

CROFT, Pauline, Patronage, Culture and Power: The Early Cecils, London 2002.

DAWSON, Jane, William Cecil and the British of Early Elizabethan Foreign Policy, History Vol. 74, Edinburgh 1989, s. 196?216.

GRAVES, Michael, Burghley: William Cecil, Lord Burghley, London 1998..

HUME, Martin, The Great Lord Burghley: A Study in Elizabethan Statecraft, London 1898.

LOADES, David, The Cecils: Privilege and Power Behind the Throne, London 2007.

MacCAFFREY, Wallace, Elizabeth I: War and Politics, 1588?1603, New Jersey 1994.

MacCAFFREY, Wallace, The Shaping of the Elizabethan Regime, London 1969.

MAGINN, Christopher, William Cecil, Ireland, and the Tudor State, Oxford 2012.

NARES, Edward, Memoirs of the Life and Administration of the Right Honourable William Cecil, Lord Burghley: Containing an Historical View of the Times In Which he Lived, Vol. 1, London 1828.

NARES, Edward, Memoirs of the Life and Administration of the Right Honourable William Cecil, Lord Burghley: Containing an Historical View of the Times In Which he Lived, Vol. 2, London 1828.

NARES, Edward, Memoirs of the Life and Administration of the Right Honourable William Cecil, Lord Burghley: Containing an Historical View of the Times In Which he Lived, Vol. 3, London 1828.

NEALE, John, Queen Elizabeth I, London 1971.

PALMER, William, The Problem of Ireland in Tudor Foreign Policy, 1485-1603, Woodbridge 1994.

READ, Conyers, Mr Secretary Cecil and Queen Elizabeth, London

1962. SMITH, Allan, William Cecil: The Power Behind Elizabeth, New York 1971.

Garantující pracoviště: Historický ústav,

Filozofická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Veronika Středová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 22.1.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem disertační práci s názvem *Druhý život Williama Cecila* vypracoval pod dohledem vedoucího disertační práce a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne.....

.....
Podpis autora práce

Rád bych touto cestou poděkoval paní doc. PhDr. Veronice Středové, Ph. D., za její ochotu, trpělivost a cenné rady, bez nichž by tato disertační práce nevznikla. Stejně tak děkuji své rodině, kolegům a přátelům za jejich neochvějnou podporu v průběhu mého doktorského studia.

Anotace

BENEŠ, Miroslav. *Druhý život Williama Cecila: Mezi pamětí a historiografií*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2021, s. 154 (228 normostran)

William Cecil, první baron z Burghley, byl nejbližším poradcem anglické královny Alžběty I. z rodu Tudorovců, které na různých postech sloužil bezmála čtyřicet let. Za tu dobu si vybudoval pověst výborného politika, diplomata, šlechtice, ale také protestanta, mecenáše umění, učence a otce od rodiny. Cecilův vliv na dobové dění byl natolik silný, že se stal neodmyslitelnou součástí tzv. zlatého věku anglických dějin, alžbětinské Anglie. Jeho politický význam i nespočet životních rolí však začal postupem času přitahovat pozornost historiků, jejichž zájem o nejrůznější aspekty Cecilova života přetrval až dodnes.

A proto je předmětem zájmu tohoto výzkumu zmapování vývoje a proměn britských historických prací, které si v průběhu staletí kladly za cíl představit světu Cecilův příběh způsoby, které byly pro jednotlivá období, okolnosti i politická zřízení typické. Jejich prostřednictvím tento výzkum představuje jak proměny Cecilova odkazu a vzpomínání na něj, tak s ním spojovaných rolí, k jejichž proměnám během staletí docházelo.

Klíčová slova: William Cecil, odkaz, vzpomínání, paměť, paměťová studia, kolektivní paměť, historická paměť, kulturní paměť, historiografická paměť, historiografie, britská historiografie, politické role, vztah k náboženství, vztah k umění a vědění, rodinné vztahy.

Annotation

BENEŠ, Miroslav. *The Second Life of Willam Cecil: Between Memory and Historiography*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2021, 154 pp.

William Cecil, the 1st baron of Burghley, was the closest adviser to the Queen Elizabeth I of England, from the house of Tudor, who had served in various positions for almost forty years. During this time he built a reputation as an excellent politician, diplomat, nobleman, but also as a Protestant, patron of the arts, scholar and father of a family. Cecil's influence on contemporary events was so strong that it became an integral part of the so-called golden age of English history, Elizabethan England. However, over time, his political significance and countless life roles began to attract the attention of historians, whose interest in various aspects of Cecil's life has persisted to this day.

Therefore, the object of this research is to map the development and changes of British historical works, which over the centuries have aimed to present to the world the story of William Cecil in ways that were typical for different periods, circumstances and political systems. Through them, this research represents both changes in Cecil's legacy and recollection of him, as well as the roles associated with it, which have changed over the centuries.

Keywords: William Cecil, Heritage, Remembrance, Memory, Memory Studies, Collective Memory, Historical Memory, Culture Memory, Historiographical Memory, Historiography, British Historiography, Political Roles, Relation to Religion, Relation to Art and Knowledge, Family Relations.

Die Annotation

BENEŠ, Miroslav. *Das zweite Leben von William Cecil: Zwischen Gedächtnis und Historiographie*. Hradec Králové: Philosophische Fakultät, Universität Hradec Králové, 2021, s. 154.

William Cecil, der erste Baron aus Burghley, war der engste Berater der englischen Königin Elisabeth die Erste von Tudor, welcher während 14 Jahren in verschiedenen Positionen gedient hat. In dieser Zeit hat er sich die Reputation eines ausgezeichneten Politikers, Diplomaten, Adelligen aber auch als Protestanten, Mäzens von Kunst, Gelehrten oder Familienvater aufgebaut. Der Einfluss von Cecil auf das aktuelle Geschehen war so stark, dass er der untrennbare Bestandteil der sogenannten Goldene Zeit der englischen Geschichten geworden ist. Durch Cecils politische Bedeutung, wie auch durch seine verschiedene Lebensrollen, begann er mit der Zeit die Aufmerksamkeit von Historikern auf sich zu ziehen. Das Interesse im Bezug auf Cecil's verschieden Lebensaspekte, dauert bis heute an.

Aus diesem Grund ist das Thema dieser Forschung die Auswertung der Entwicklung und dessen Änderungen im britischen historischen Arbeiten. Diese haben sich im Laufe des Jahrhunderts folgendes Ziel gestellt: die Geschichte von William Cecil durch die damalige politische Situation, wie auch durch die Umstände zu dieser Zeit, der ganzen Welt vorzustellen. Durch diese Forschung, welche auf britischen historischen Arbeiten beruhen, soll zu einem die Änderungen aus Cecils Nachlass aufzeigen, wie auch seine verschiedenen Lebensrollen die sich durch die Jahrhunderte mehrmals geändert haben.

Schlüsselwörter: William Cecil, Nachlass, Erinnern, Gedächtnis, Gedächtnisstudien, Kollektivgedächtnis, historiographisches Gedächtnis, britische Historiographie, politische Rollen, Beziehung zur Religion, Beziehung zur Kunst und zur Wissenschaft, Familienbeziehungen.

Obsah

Úvod	1
1. Prameny a stav dosavadního bádání.....	10
1.1. Dobové prameny.....	11
1.2. Stav dosavadního bádání	20
1.3. Nadace Lord Burghley 500	32
2. Historická věda, paměťová studia a výzkum <i>druhých životů</i>	33
2.1. Potenciál paměťových studií pro výzkum tzv. <i>druhých životů</i>	37
2.2. Koncept historiografické paměti a zkoumání tzv. <i>druhých životů</i>	70
3. Druhý život Williama Cecila	79
3.1 William Cecil v rolích syna, otce a manžela.....	79
3.2 Politické role a náboženství v životě Williama Cecila.....	98
3.3 William Cecil jako patron umění a učenosti.....	116
Závěr.....	135
Resumé	
Seznam pramenů a literatury	
Přílohy	

Úvod

William Cecil, první baron z Burghley, je nejen britskou historiografií prezentován jako jeden z nejmocnějších a nejschopnějších anglických šlechticů a politiků 2. poloviny 16. století. Jedinečnost jeho postavení, věhlas i majetek však nebyly prostým důsledkem slavného rodokmenu, který by mu otevřel cestu ke dvoru. Cecilova cesta ke slávě a úspěchu byla doslova dlážděna léty studia, služby a bezmála čtyřiceti lety usilovného prosazování zájmů Anglie, rodu Tudorovců a protestantské královny Alžběty I., které v průběhu svého života sloužil na nejrůznějších postech, z nichž můžeme jmenovat například úřad jejího rádce, prvního ministra nebo strážce královské pokladnice. První baron z Burghley byl též členem parlamentu, významným mecenášem umění, učencem a samozřejmě také manželem a otcem od rodiny. Všechny tyto úřady, posty, role a zájmy z něj v podstatě učinily vzor renesanční osobnosti, která postupem času začala přitahovat pozornost historiků, jejichž zájem o nejrůznější aspekty Cecilova života přetrval až dodnes, tzn. do počátku 21. století.

A právě zájem historiků a historiček o Williama Cecila, o jeho službu královně Alžbětě I. z rodu Tudorovců, popř. o jeho osobní život a rodinu, je určující linií této disertační práce, která si klade za cíl prostřednictvím britské historiografie odkrýt tzv. *druhý život* Williama Cecila. S tímto označením se v průběhu posledních let můžeme setkat ve stále větším množství historických monografií nebo studií, nicméně teoretickému a metodologickému vymezení tohoto pojmu je obvykle věnována jen minimální pozornost. A proto tato disertační práce bude již od počátku usilovat o představení *druhého života* jako badatelské kategorie a vymezení způsobů jejího metodologického uchopení.

Na základě studia teoretických odborných textů se mi podařilo dospět ke zjištění, že práce zaměřené na zkoumání *druhých životů* velmi často pouze jinak pojmenovávají specifické oblasti zájmu stojící na pomezí historiografie a paměťových studií. A právě z tohoto důvodu jsem svoji disertační práci nazval *Druhý život Williama Cecila: Mezi pamětí a historiografií*. Paměťová studia ve své podstatě představují interdisciplinární fenomén, jehož počátky sahají až do 70. let 20. století, kdy se pozornost sociologů, psychologů, biologů, historiků a dalších odborníků obrátila směrem k paměti, formám vzpomínání a vzpomínkám, tj. k paměťovým studiím. Průkopníky v oblasti paměťových studií od počátku byli především sociologové, z nichž můžeme zmínit například

Maurice Halbwachse. Zájem o fenomén paměti jako jedni z prvních však projevovali též historikové z francouzské školy Annales.

V dnešní době se s pojmem paměti a paměťových studií setkáváme v rámci historické vědy stále častěji, a dokonce zjišťujeme, že druhů paměti stále přibývá. Setkáváme se tak například s pamětí *kolektivní, individuální, sociální, historickou, politickou, kulturní, oficiální, s pamětí míst, popř. s pojmy jako odkaz, tradice a dědictví*. A všechna tato rozličná označení paměti určitým způsobem souvisejí s tématem této výzkumné práce, tzn. se zkoumáním *druhého života* Williama Cecila, prvního barona z Burghley. I přes množství jmenovaných druhů paměti však doposud nedošlo k jasnému vymezení přístupů a metodologií vhodných ke zkoumání *druhých životů* prostřednictvím konkrétního druhu paměti. Stejně tak nebyl jasně vymezen ani vztah mezi tímto hledaným druhem paměti a historickou vědou.

Z tohoto důvodu si tato práce klade za cíl ve své úvodní části rozebrat a následně interpretovat stěžejní teorie, ze kterých vycházejí současná paměťová studia a na jejich základech nastínit možné řešení a vhodné postupy, jejichž prostřednictvím bude výzkum realizován. V rámci představení jednotlivých druhů paměti a jejich autorů, z nichž můžeme zmínit například Maurice Halbwachse, Pierra Noru, nebo Jana a Aleidu Asmannovi, dojde také k jejich kritickému rozboru a posouzení jejich přínosu pro můj výzkum, popř. k nástinu jejich využití v praxi, a to přímo v rámci vybraných období, míst a zdrojů souvisejících se životem Williama Cecila.

Samotný výzkum se tak symbolicky štěpí do dvou částí, které spojuje osoba Williama Cecila. První část výzkumu může působit teoretičtějším dojmem, neboť předkládá rozbor, zhodnocení i možná řešení problematiky zkoumání *druhých životů* vyplývající z paměťových studií. Na teoretické závěry poté plynule navazuje jejich praktická aplikace vystavěná na studiu dobových pramenů a odborné literatury, jejichž prostřednictvím dochází k mapování geneze proměn vzpomínání, reflektování a interpretování Cecilova odkazu očima britských historiků od 16. století po současnost.

Analýza a následná interpretace všech dostupných historických textů o Williamu Cecilovi však představují další překážku, protože je třeba nalézt optimální způsob jejich srovnání, což nijak neusnadňuje fakt, že tudorská, popř. alžbětinská éra anglických dějin patří k nejoblíbenějším obdobím, na která se britští historikové specializují. Z tohoto důvodu se jeví jako nemožné, aby tento výzkum pracoval se všemi materiály, které by pro něj mohly představovat potenciální zdroj informací. Jediným přijatelným řešením je v tomto případě vytvoření specifických kritérií, na jejichž základě dojde k vyčlenění

těch prací, jejichž rozbořením a srovnáním se budu zabývat v rámci praktické aplikace teoretických rámců vyvozených v průběhu mého výzkumu.

Prvním z kritérií zužujících výběr pramenů určených pro tento výzkum je jejich odbornost. Je pochopitelné, že sama kategorie odbornosti představuje z hlediska evoluce historické vědy problém, a to minimálně proto, že není možné starší práce posuzovat podle stejných měřítek, kterým podléhají soudobé historické texty. Z tohoto důvodu mnou vymezená kategorie odbornosti značí pouze to, že by se mělo jednat o historické texty, jejichž autorem byl historik, který své poznatky vystavěl na zdrojích a metodologických přístupech odpovídajících požadavkům a kritériím dané doby. V případě moderních prací 20. a počátku 21. století již ke zmiňované kategorii neodmyslitelně patří poznámkový aparát, odkazy na použité zdroje a seznamy pramenů a odborné literatury. Dalším omezením, které je nutno zmínit, je původ jednotlivých historiků, jejichž práce souvisí se zkoumaným tématem. Předmětem zájmu této disertační práce budou pouze práce původem britských historiků, které se specializovaly na různé aspekty Cecilova života. Toto kritérium odpovídá skutečnosti, že britští historikové nehlédě na možný anglický, skotský, irský, popř. i velšský původ vyrůstali, studovali a žili v zemi, jejíž zákony, tradice, vzdělávací systém, pracovní příležitosti, strasti každodenního života, smysl pro humor atd. vedly ke vzniku osobitého socio-kulturního prostředí, jakým Anglie, později Velká Británie bezpochyby disponuje, tj. prostředí, které mělo vliv na rozvoj jejich osobnostních i profesních předpokladů, na formování jejich role občana, historika, intelektuála atp. A jelikož se všechny tyto aspekty mohly nějakým způsobem promítnout i do jejich děl, tak by bylo tristní narušit jejich kulturní jedinečnost míšením s autory z ostatních koutů světa.

Při interpretaci jednotlivých textů jsem se zaměřil na způsoby autorovy práce s prameny a dalšími zdroji informací, na něž se odvolávají, popř. na shody a odlišnosti v názorech a přístupech ke konkrétním etapám Cecilova života. Předmětem těchto komparací proto nejsou pouze samotná díla, ale také jejich autoři, historická období, ze kterých pocházeli, a ideologicko-politické pozadí, které jejich práce ovlivňovalo.

Život Williama Cecila, prvního barona z Burghley, představuje pro výzkum *druhých životů* příliš rozsáhlé období, které nabízelo obrovský prostor pro výklad a interpretace, přesahující často rámci historického poznání. Jako příklad je možné připomenout výčet všech životních rolí, které byly a dodnes jsou spojovány s osobou Williama Cecila. Ve všech připomínaných úřadech a funkcích byl William Cecil ztělesněním renesanční osobnosti, ke které každý z historiků mohl přistupovat

jedinečným způsobem a vyzdvihovat, anebo naopak upozad'ovat jednotlivé aspekty Cecilovy osobnosti na úkor těch, které v době vzniku díla nebyly prioritním zájmem společnosti, resp. jejich politických a intelektuálních elit. I když se všechny právě zmíněné alternativy mohou na první pohled jevit jako překážky stojící v cestě praktické realizaci této práce, opak je pravdou. Právě jedinečnost a odlišnost jednotlivých historických prací o Williamu Cecilovi je důkazem neuvěřitelného rozsahu dosavadních výzkumů a proměn Cecilova obrazu během staletí. V opačném případě může jednota, podobnost a shoda analyzovaných děl poukazovat na neměnnost a stálost vzpomínání na jeho osobu, která mohla být striktně stanovena již krátce po Cecilově smrti prostřednictvím rychle se utvářejících mýtů o jeho jedinečnosti, popř. touhou po udržení jeho legendy v původní a neměnné podobě, která by i budoucím generacím ukazovala ideál dokonalého politika, šlechtice a otce od rodiny.

Ke specifikování zkoumaných a porovnávaných rámců z jednotlivých textů shromážděných napříč staletími proto bude docházet prostřednictvím rolí, se kterými byl William Cecil v průběhu staletí spojován. Tyto bohaté a různorodé oblasti Cecilova života sjednocuje koncept renesančního aristokrata nebo renesanční osobnosti. To v praxi umožní jak užší vymezení pro tento výzkum, tak zachování jedinečnosti jednotlivých využívaných zdrojů. Smyslem praktické aplikace získaných poznatků o zkoumání *druhého života* Williama Cecila je proto zmapování evoluce náhledů jednotlivých britských historiků na dílčí role spojované s touto historickou osobností.

I v konceptu založeném na všestranném charakteru renesančního aristokrata se ale neobejdeme bez strukturování jednotlivých částí této práce. Ze všeho nejdříve dojde k představení proměn vzpomínání na Williama Cecila v rolích syna, otce a manžela, tzn. v rámci rozdílných interpretací jeho postavení a interakce uvnitř rodinného a rodového prostředí. Zde bude prostor vyhrazen primárně proměnám vnímání Cecilových rodinných vztahů a vazeb na jeho nejbližší okolí.

Následovat bude představení role spojující Williama Cecila s politikou a náboženstvím, které jsem se pro jejich silnou dobovou provázanost rozhodl analyzovat společně. Cecilův historický obraz tak bude v této části analyzován a interpretován prostřednictvím role politika, diplomata, rádce, člena parlamentu, anglického aristokrata i příslušníka rodu Cecilů, popř. protestanta. Nelze však opomenout to, že ani události pro nás natolik osobní jako manželství, narození potomka, či stavba nového zámku byly v raném novověku provázány s politickou prestiží a naplňováním určitých předpokladů spojovaných s genderem a příslušností

ke konkrétní společenské třídě. Z tohoto důvodu je nutné pochopit, že vše v Cecilově životě bylo určitým způsobem provázáno s politikou. Součástí geneze proměn vzpomínání na politické a náboženské rámce Cecilova života bude také představení odlišných přístupů a interpretací Cecilova vztahu s královnou Alžbětou. S tímto tématem je úzce spjata také otázka genderu, neboť pro období raného novověku bylo zcela typické, aby měl muž rozhodující slovo, zatímco žena mu byla ve všech ohledech podřízena. Výjimku v tomto případě představovala královna Alžběta, která navzdory těmto dobovým normám byla všem mužům nadřazena. Vzhledem k tomu, že vnímání genderových rolí a mezilidských vztahů procházelo mnohými změnami, analýza způsobů, jakými byl vztah Williama Cecila a královny Alžběty prezentován, představuje velice zajímavý vhled do geneze uvažování britských historiků.

Vedle již nastíněných rodinných, politických a náboženských rolí byl William Cecil i významným mecenášem umění, díky čemuž často přicházel do kontaktu s význačnými umělci své doby, znal se kupříkladu s Williamem Shakespearem, ale kontakty udržoval i s řadou malířů, sochařů a architektů, kteří mu pomáhali zvelebovat jeho panská sídla, dodnes náležejí k nejhonosnějším ukázkám renesanční architektury na území Anglie. Vedle finanční podpory umělců a investování do vlastní šlechtické reprezentace byl ale Cecil též zastáncem a podporovatelem učenců, z nichž můžeme jmenovat například jednoho z nejnámějších historiků a kronikářů alžbětinské éry Williama Camdena, který zdokumentoval vládu královny Alžběty I. Tudorovny a vytvořil tak jeden z dodnes nejvyužívanějších pramenných zdrojů pro studium alžbětinského období.

Disertační práce je rozložena do tří kapitol. V pořadí první se zabývá představením dobových pramenů a stavu dosavadního bádání, na jehož konci je zmíněna nejaktuálnější událost související se vzpomínáním na Williama Cecila, mezinárodní vědecká konference *Lord Burghley 500*, která se v září roku 2021 uskuteční na univerzitě v Cambridge, a do níž se s tímto textem aktivně zapojím i já sám. Ve druhé kapitole se zabývám teoretickým vymezením *druhého života* a paměťových studií a dospívám k vlastní představě tzv. historiografické paměti. Tento koncept potom využívám ve třetí kapitole, kde analyzuji texty věnované Williamu Cecilovi. Zde mapuji genezi proměn vzpomínání a připomínání nejrůznějších aspektů Cecilova života. Postupy a výsledky svého výzkumu prezentuji také v rozsáhlých přílohách, v nichž jsem prostřednictvím nákresů, tabulek a grafů usiloval o přiblížení a grafické znázornění mých dosavadních úvah, teorií a závěrů.

Prameny vhodné ke zkoumání životních rolí Williama Cecila, prvního barona z Burghley, jsou dodnes velmi početné, avšak jejich analýza představuje nemalou překážku pro nejednoho historika. Veškeré výzkumy o životě Williama Cecila i o jeho politických plánech jsou dodnes odvozovány převážně od písemností diplomatické povahy, které byly v 19. století badatelsky zpřístupněny formou edic. Je však nutné brát v potaz, že většina z těchto edic vděčí za svůj vznik právě samotnému Williamu Cecilovi a jeho dlouhodobé snaze o zachování a archivaci významných státních dokumentů, diplomatické i osobní korespondence, výnosů, smluv a mnohých dalších listin a plánů. Právě prostřednictvím zmíněné archivace dobových pramenů tak William Cecil převzal již za svého života kontrolu nad tím, které listiny budou uchovány pro příští generace a které budou zničeny, aby tak v budoucnu nemohly být jakkoliv použity proti svému autorovi či adresátovi. První baron z Burghley se tak prostřednictvím selekce ukládaných sbírek stal ještě za svého života spoluvůrcem budoucích příběhů a prací o své vlastní osobě.

Tyto sbírky jsou dnes příznačně označovány jako *The Cecil Papers*. V současné době se o jejich zachování stará organizace *State Paper Office* v *The National Archives*, popř. *The Lansdowne Collection*, *British Library* a *The Cecil Papers* v archivu Hatfield House.¹ Jako jedinečný a dosud nejnovější ediční počín vycházející ze sbírek *The Cecil Papers* je sbírka osobně laděné korespondence udržované mezi Williamem Cecilem a jeho synem Robertem, která nese označení *The Letters of Lord Burghely, William Cecil, to his Son Sir Robert Cecil*.² Tato sbírka pramenů, kterou zpracoval a odbornými komentáři opatřil anglický historik William Acres, obsahuje celkem sto dvacet osm dopisů od Williama Cecila jeho synovi Robertovi, což v praxi představuje majoritní podíl dosud dochovaných záznamů o jejich písemném kontaktu, včetně důkazů jak o silném vztahu mezi otcem a synem, tak o tom, že William Cecil zasahoval do každodenního politického dění v alžbětinské Anglii prostřednictvím svého syna, a to i tehdy, když už oficiálně opustil své povinnosti a odebral se na zasloužený odpočinek.³

Posledním, velmi zajímavým pramenem, jsou díla anglického básníka a spisovatele Edmunda Spensera, z nichž můžeme zmínit například *The Faerie*

---

¹ Dostupné online (<http://cecilpapers.chaddwyck.co.uk/info/essay.do>), [citováno k 13. 2. 2019].

² *The Letters of Lord Burghely, William Cecil, to his Son Sir Robert Cecil, 1593–1598*, ed. William ACRES, Cambridge 2017.

³ Tamtéž, s. 1.

Queene.⁴ V tomto a dalších dílech Spenser opakovaně kritizoval a slovně napadal Williama Cecila, prvního barona z Bughley. Význam Spenserových děl je o to pozoruhodnější, že dodnes nebyla zcela objasněna příčina jeho zášti vůči Cecilovi, kterého s radostí přirovnával ke *zlomyslnému lišákovi, který ukradl vládu nad zemí právoplatnému vládci*. Dílo a názory Edmunda Spensera jsou přímo provázány s tímto výzkumem i díky tomu, že je britský historik Bruce Danner zahrnul do své práce, ve které se zabývá rozborem Spenserovy kritiky a objasněním zdroje jeho nepřátelství k Williamu Cecilovi.⁵

Z hlediska stavu dosavadního bádání je opět nezbytně nutné na tento výzkum nahlížet ze dvou odlišných směrů, z nichž jeden představuje převážně teoretické práce a výzkumy, které se zabývají zkoumáním paměti a vztahu mezi historií a vzpomínáním. Druhý úhel pohledu klade důraz na odborné historické texty, jejichž autory byly od Cecilova skonu po současnost britští dějepisci. Vzhledem k tomu, že výzkumy paměti a paměťová studia jsou velmi širokou oblastí badatelského zájmu, a to nejen v historické vědě, využívám a zohledňuji ve své disertaci texty *zakladatelské*, popř. *kultovní*, které podstatným způsobem ovlivnily další výzkumy orientované tímto směrem. Konečně jsou to texty, které pro teoretické vymezení tématu své disertační práce a jeho samotný výzkum považuji za zásadní.

Nelze tedy opomenout samotné počátky paměťových studií, u nichž stál francouzský sociolog Maurice Halbwachs a jeho práce s názvem *Kolektivní paměť*.⁶ Proslulá práce o kolektivní a individuální paměti, popř. o jejich vztahu. I přes četné úpravy a kritiku ze strany odborníků dodnes představuje základ poznání pro zkoumání paměti. Na původní sociologické výzkumy záhy navázaly i historické práce, které vznikaly v prostředí francouzské historické školy Annales. Z řad tohoto jedinečného okruhu francouzských historiků je třeba zmínit jména Jacqua Le Goffa a Pierra Nory, jejichž výzkumy se specializovaly na zmapování vztahu mezi historií a pamětí, pamětí jako objektem výzkumného zájmu a prostory vzpomínání. Přelomové změny však do dosavadních způsobů zkoumání paměti přinesl až původem německý egyptolog Jan Assmann, který spolu se svou ženou Aleidou Assmannovou světu představil teorii kulturní paměti.

---

⁴ Edmund SPENSER, *The Faerie Queene*, ed. Thomas ROCHE, Harmondsworth 1978.

⁵ Bruce DANNER, *Edmund Spencer's War on Lord Burghley*, Houndmills 2011.

⁶ Maurice HALBWACHS, *Kolektivní paměť*, Praha 2009.

V rámci české historické scény můžeme z řad odborníků věnujících se paměťovým studiím a metodologickým přístupům umožňujícím zkoumání paměti jmenovat například Miroslava Hrocha, který se spolu s Jiřím Šubrtem, Nicolasem Maslowskim a dalšími autory snažil zodpovědět klíčové otázky související právě s paměťovými studiemi a kolektivní pamětí.⁷ V souvislosti s paměťovými studiemi však nesmí být opomenuta ani Radmila Švaříčková-Slabáková, která se komplexnímu přiblížení paměťových výzkumů věnovala jak ve své studii s názvem *O paměti, historii, vědomí a nevědomí: Současná bádání v paměťových studiích*,⁸ tak v knize *Mýtus šlechty u nás a v nás: Paměť a šlechta dvacátého století*.⁹

Oproti poměrně kontinuálnímu vývoji zkoumání paměti a paměťových studií představuje William Cecil velmi rozporuplný zdroj badatelského zájmu už proto, že byl v průběhu staletí zmiňován ve velkém množství odborných prací, jejichž autory byli nejen britští historikové. Navzdory velkému počtu historických prací zmiňujících Cecilovo jméno dosud nebyl realizován výzkum, jehož cílem by byla historiografická analýza jeho *druhého života*. I tak je však možné tvrdit, že čistý zájem o Cecilův životní příběh mezi historiky trvá od doby jeho skonu až po současnost, neboť nejstarší z těchto prací vznikly již několik let po jeho smrti a jejich autory byli úředníci pracující pro samotného Cecila. Během vlády Stuartovců zájem o rod Cecilů v podstatě vymizel a znovu se objevil až na přelomu 18. a 19. století. Teprve historikové 20. a počátku 21. století projeví silný zájem o nejrůznější aspekty Cecilova života, z nichž byla i nadále největší pozornost věnována jeho diplomatickému talentu a létům stráveným ve službách královny Alžběty.

Navzdory prvotní zmínce o zaměření většiny dosavadních výzkumů na Cecilovu politickou kariéru je možné upozornit právě na ta díla, která se svou specializací určitým způsobem vymykají běžné normě, a to navzdory faktu, že o nich bude více pojednáno v kapitole věnované pramenům a stavu dosavadního bádání o Williamu Cecilovi. Náboženské dění, anglická reformace a proměna vztahů mezi vládou, anglikánskou církví a Williamem Cecilem představují středobod zájmu Brett Ushera

---

⁷ Nicolas MASLOWSKI – Jiří ŠUBRT, *Kolektivní paměť: K teoretickým otázkám*, Praha 2014.

⁸ Radmila ŠVAŘÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, *O paměti, historii, vědomí a nevědomí: Současná bádání v paměťových studiích*, *Dějiny – Teorie – Kritika* 2/2007, s. 232–255.

⁹ Radmila ŠVAŘÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, *Mýtus šlechty u nás a v nás: Paměť a šlechta dvacátého století*, Praha 2012.

a jeho dvoudílné publikace, ve které popisuje Cecilův podíl na změnách spojovaných s anglikánskou církví v letech 1559–1577¹⁰ a 1577–1603.¹¹

Dalším a neméně zajímavým a významným zdrojem zájmu historiků je Cecilův vztah k umění a podpora významných umělců. Prvním z historiků specializujících se tento aspekt Cecilova života byl Gerald William Phillips, který se ve své práci *Lord Burghley in Shakespeare: Falstaff, Sly and Others*¹² zaměřil na postavy ze Shakespearových děl, které měly symbolicky znázorňovat a před prostým lidem propagovat královnina rádce Cecila. Kromě Phillipse se na Cecilův vztah k umění ve své práci zaměřili též Pauline Croft a James Sutton, kteří se ve svých dílech věnovali materiální stránce života renesanční šlechty, vztahu mezi mocí a finanční podporou umělců v alžbětinské Anglii a také šlechtické reprezentaci Williama Cecila a jeho rodinných příslušníků.

V případě českých historiků se o osobu Williama Cecil dosud nikdo nezajímal a zmiňován tak byl pouze v rámci prací přibližujících různé aspekty Alžbětiny vlády. Pozornost českých odborníků na obecné dějiny raného novověku, popř. přímo na alžbětinskou Anglii doposud inklinovala spíše k dějinám umění a zájmu o alžbětinské divadlo, jehož zkoumáním se proslavil především Milan Lukeš, Jaroslav Hornát a Alois Bejblík. Nejnovějším českým literárním počinem přibližujícím jak dějiny každodennosti, tak dějiny umění alžbětinské éry je kniha Martina Hilského *Shakespearova Anglie: Portrét doby*,¹³ kde je pozornost věnována i Williamu Cecilovi.

Tato disertační práce by se tudíž měla stát prvním počinem, který na základě systematického výzkumu reflektuje, jak byl William Cecil vnímán svými současníky a interpretován pozdějšími britskými historiky, jakým způsobem na něj bylo vzpomínáno a jaké místo zaujímá v historické paměti britské společnosti.

---

¹⁰ Brett USHER, *Lord Burghley and Episcopacy: 1559–1577*, London 2017.

¹¹ Brett USHER, *Lord Burghley and Episcopacy: 1577–1603*, London 2016.

¹² Gerald William PHILLIPS, *Lord Burghley in Shakespeare: Falstaff, Sly and Others*, London 1936.

¹³ Martin HILSKÝ, *Shakespearova Anglie: Portrét doby*, Praha 2020.

1. Prameny a stav dosavadního bádání

Zkoumání tzv. *druhých životů* představuje specifickou oblast odborného zájmu, který s sebou přináší potřebu určitého způsobu práce s prameny. Pramennou základnu pro výzkum s názvem *Druhý život Williama Cecila – Mezi paměti a historiografií* představují odborné práce a publikované výsledky výzkumů britských historiků, které se věnují různým aspektům a obdobím Cecilova života. Znalost dobových pramenů a různá míra jejich využití, popř. jejich interpretace v dílech britských historiků je pro tento výzkum taktéž zásadní, neboť už samotné okolnosti provázející vznik, postupnou archivaci a katalogizaci některých klíčových sbírek pramenů představují faktografickou oporu pro teoretické koncepty zkoumání tzv. *druhých životů*.

V této kapitole se proto budu zabývat představením pramenů a archivních sbírek, které vznikaly v době Cecilova života. Následně se zaměřím na rozbor stavu dosavadního bádání a představení titulů britských a amerických historiků, jež se Cecilově osobnosti věnují. Na tomto místě je třeba zdůraznit, že pramennou základnu pro výzkum *druhého života* Williama Cecila a reflexi jeho osobnosti v historiografii představují pouze britské práce. Americké výzkumy jsou sice hned po těch britských co do počtu nejrozsáhlejší, ale ani tak netvoří reprezentativní vzorek, na kterém by bylo možné demonstrovat jakýkoliv vývoj nebo proměnu historické reflexe Williama Cecila. Navzdory tomuto faktu se domnívám, že by práce amerických historiků měly být alespoň v krátkosti představeny a zasazeny do kontextu historické vědy. Jelikož se historické výzkumy z 20. a počátku 21. století na rozdíl od starších textů výrazněji rozcházejí v přístupech ke zkoumanému tématu, rozhodl jsem se je rozdělit do tří tematických celků. Tyto tři oblasti obsahují chronologicky řazené poznatky a srovnání o výzkumech přistupujících k Williamu Cecilovi nejprve z hlediska politických dějin, které jsou však silně provázány s náboženskými dějinami i s historií státní správy. Následuje zájem o každodennost a rodové vztahy Cecilů, po nichž práci uzavírá perspektiva dějin umění mapující Cecilovu angažovanost na poli šlechtické reprezentace.

1.1. Dobové prameny

William Cecil, královna Alžběta I. z rodu Tudorovců i celé období dnes běžně označované jako alžbětinská éra bylo a stále je předmětem zájmu mnoha historiků. Podstatou této rozsáhlé a dosud nepolevující pozornosti ze strany odborné i laické veřejnosti je fakt, že se k tomuto slavnému období anglických dějin váže větší množství pramenného materiálu, než tomu bylo v případě starších dějinných epoch.

Jednou z hlavních příčin nárůstu počtu dochovaných pramenů byla proměna samotného způsobu vlády, ke které došlo právě v průběhu 16. století, kdy v Anglii začalo docházet ke stále intenzivnější institucionalizaci vládního a úřednického aparátu. Navzdory těmto změnám nebyla tudorská administrativa příliš rozvinutá, a proto vlastníci rozsáhlých pozemků a držitelé vysokých úřadů, jako například William Cecil, museli spravovat svá území, dosazovat do potřebných funkcí vlastní podřízené a zodpovídat za ně. Aby bylo možné efektivně spravovat a kontrolovat neustále se rozrůstající úřednický aparát, docházelo přirozeně také k nárůstu množství úředních listin, korespondence, hlášení atd. Čím vyšší bylo postavení a zkušenosti dané osobnosti, tím větší byly také její obavy, aby se citlivé informace nedostaly do nepovolných rukou. Z toho důvodu se začaly vybrané listiny, smlouvy i dopisy ukládat v zámeckých knihovnách a pracovnách, kde zůstávaly pod dohledem vybraných tajemníků a sekretářů.¹⁴

William Cecil je dokonalým příkladem takového nárůstu institucionalizace a byrokratizace alžbětinské Anglie. V průběhu bezmála čtyřiceti let, která strávil ve službách anglické královny Alžběty, zastával tři ze čtyř nejvýznamnějších státních úřadů. V rozmezí let 1558–1572 zastával úřad označovaný jako *Secretary of State*, kterému by dnes nejlépe odpovídal post britského premiéra.¹⁵ V rámci této pozice dohlížel na vývoj domácí i zahraniční politiky, přičemž mu byla adresována většina listin a dopisů, které se týkaly již zmíněných povinností a nemohly být adresovány přímo anglické královně. Jedním z takových příkladů byla korespondence s místodržícím Irsku, který pravidelně hlásil, jaký je vývoj politické situace v tudorských državách na podmaněném irském území. Své dopisy však nikdy

---

¹⁴ Richard BARNETT, *Place, Profit, and Power: A Study of the Servants of William Cecil, Elizabethan Statesman*, Chapel Hill 1969, s. i.

¹⁵ Alan SMITH, *Lord Burghley and his Household Biographers: John Clapham and Sir Michael Hickeys*, in: Pauline CROFT, *Patronage, Culture and Power: The Early Cecils*, London 2002, s. 256.

neadresoval přímo královně Alžbětě, nýbrž Williamu Cecilovi, který královnu později osobně informoval.¹⁶

Vedle postu ministerského předsedy Cecil od roku 1561 do roku 1598, tzn. až do své smrti, zastával post známý jako *Master of the Wards*. To v praxi znamenalo, že měl na starosti rozhodování o tom, komu bude svěřeno poručenství či poručnictví v případě nezletilých nájemců královské půdy, přičemž měl právo zasahovat také do oblastí souvisejících s budoucností těchto nájemců. Mohl například rozhodovat o tom, jestli jim bude dovoleno, aby se oženili s jimi vybranou osobou, popř. zda jim vládou bude přiřknut jiný partner.¹⁷

K tomu všemu od roku 1572 až do své smrti William Cecil zastával ještě funkci známou jako *Lord Treasurer*, což v praxi znamenalo, že spravoval královskou pokladnici, a rozhodoval tak o hospodaření s královským majetkem. Vedle všech jmenovaných funkcí, postů a úřadů byl po celých čtyřicet let, tzn. 1558–1598, královniným nejbližším rádcem, díky čemuž se v podstatě mohl angažovat v rámci kteréhokoliv dění probíhajícího na území anglického království, účastnit se všech porad a jednání, popř. si prostřednictvím zpráv a hlášení od anglických vyzvědačů a informátorů udržovat neustálý přehled o mezinárodní politické situaci.¹⁸

Po smrti Williama Cecila přešly všechny po léta shromažďované a ukládané dokumenty a písemnosti do vlastnictví jeho syna Roberta Cecila, prvního hraběte ze Salisbury, který stejně jako jeho otec po řadu let působil v nejvyšších kruzích alžbětinského státu a ve svých funkcích setrval i v době vlády Jakuba I. Stuarta. Díky svému dlouholetému úsilí William a jeho syn Robert vytvořili jednu z nejrozsáhlejších sbírek pramenů dokumentujících nejrůznější aspekty anglických dějin 16. a počátku 17. století. Na jejich počest byla tato sbírka pojmenována jako *The Cecil Papers*¹⁹ a dodnes představuje klíčový zdroj informací o Williamu Cecilovi, prvnímu baronovi z Burghley.

Sbírkou byly již v době Cecilova skonu rozděleny mezi několik nejvýznamnějších zámeckých sídel rodu Cecilů, přičemž klíčové části shromážděných fondů byly uloženy

---

¹⁶ *Tudor Constitutional Documents A. D. 1485–1603 with an Historical Commentary*, ed. Joseph TANNER, Cambridge 1922, s. 202–204.

¹⁷ Joel HURSTFIELD, *Lord Burghley as Master of the Court of Wards, 1561–98*, Transactions of the Royal Historical Society Vol. 31, Cambridge 1949, s. 95.

¹⁸ A. SMITH, *Lord Burghley...*, in: P. CROFT, *Patronage...*, s. 256.

¹⁹ Autorkou informací vztahujících se ke sbírkám *The Cecil Papers* je Vicky Perry, vedoucí archivu v Hatfield House a správkyňe sbírky *The Cecil Papers*. Vicky Perry je také autorkou pojednání podrobně popisujících historii, postupnou katalogizaci a archivaci těchto fondů.

v palácích Salisbury House, Burghley House a Hatfield House.²⁰ Zároveň si ale část dochovaných listin vyžádali královští úředníci, kteří kvůli citlivému obsahu některých dokumentů požadovali, aby došlo k jejich uložení pod správou *State Paper Office*, který na přelomu 16. a 17. století sídlil v londýnském paláci Whitehall, a dnes je již znám jako Britský národní archiv (*The National Archives*).²¹ Menší části původních fondů postupem času skončily z nejrůznějších důvodů ve sbírkách *The Lansdowne Collection* a Britské národní knihovny (*The British Library*).²²

Význam Cecilových sbírek se však projevil již v posledních letech jeho života, kdy k významným státním dokumentům, listinám, výnosům a smlouvám pustil svého přítele a dvorního historika anglické královny Alžběty Williama Camdena, který na královnin popud začal roku 1597, tzn. rok před Cecilovou smrtí, pracovat na kronice mapující léta její vlády. Dvoudílná latinsky psaná kronika známá jako *Annales Rerum Anglicarum et Hibernicarum Regnante Elizabetha*²³ sice vycházela až v letech 1615 a 1627, takže se jejího vydání nedožili ani William Cecil, ani královna Alžběta, i tak se dodnes jedná o jeden z klíčových pramenů využívaný historiky, kteří se zajímají o dějiny 16. století a období vlády královny Alžběty I. Tudorovny.²⁴ Objektivitě samotné kroniky však příliš nepomohlo, že jejími mecenáši byli sama královna Alžběta a její nejbližší rádce, který Williamu Camdenovi sice zpřístupnil vlastní knihovnu a potřebné listiny, po celou dobu měl však naprostou kontrolu nad tím, ke kterým materiálům Camdenovi povolí či zamítne přístup.²⁵ Kontrolou nejrozsáhlejšího zdroje informací o sobě samém, popř. o období, ve kterém žil, se tak William Cecil již v průběhu svého života stal spolutvůrcem toho, co se o něm lidé mohli v budoucnu dozvědět.

Do samotných sbírek *The Cecil Papers* se nejspíše jako první snažil vnést nějaký řád tajemník Roberta Cecila, prvního hraběte ze Salisbury, Thomas Brett. Ten spravoval knihovnu a sbírky uložené v Salisbury House, kde se jednotlivé listiny a dokumenty

---

²⁰ Vicki PERRY, *The Cecil Papers: Four Centuries of Custodial History*, Hatfield 2010, s. 1. Dostupné pouze online (<http://cecilpapers.chaddwyck.co.uk/info/essay.do>), [citováno k 29. 7. 2016].

²¹ Dostupné pouze online (<https://www.nationalarchives.gov.uk/>), [citováno k 10. 2. 2021].

²² Dostupné pouze online (<https://www.bl.uk/manuscripts/>), [citováno k 10. 2. 2021].

²³ William CAMDEN, *Annales Rerum Anglicarum et Hibernicarum Regnante Elizabetha*, ed. Dana SUTTON, California 2001.

²⁴ Camdenova kronika byla původně vydána v latině. Překladu do angličtiny se dočkala roku 1685. Roku 1970 se o její překlad do „modernější a srozumitelnější“ angličtiny pokusil americký historik Wallace MacCaffrey, na jehož činnost v roce 2001 navázala Dana Sutton, jejímž cílem bylo zpřístupnění Camdenova díla široké veřejnosti. Více viz William CAMDEN, *The History of the Most Renowned and Victorious Princess Elizabeth, Late Queen of England*, ed. Wallace MacCAFFREY, London 1970.

²⁵ Dostupné online (<http://www.philological.bham.ac.uk/camden/intro.html>), [citováno k 10. 2. 2021].

snažil rozčlenit a příslušné složky doplnit o krátké poznámky a komentáře, které později v průběhu 18. a 19. století usnadnily katalogizaci alespoň některých částí rozsáhlých sbírek.²⁶ Salisbury House byl však okolo roku 1700 zbourán a veškerý zde uložený majetek, včetně celé zámecké knihovny, byl přesunut do paláce v Hatfieldu, kde se James Cecil, pátý hrabě ze Salisbury (1691–1728), rozhodl rozšířit původní knihovnu a doplnit ji o příslušné dokumenty a také o přibližně 1 200 tištěných knih, které za svého života shromáždili William Cecil a jeho syn Robert. Po uložení v Hatfield House se sbírkám nějaký čas nevěnovala větší pozornost. Zájem o fondy *The Cecil Papers* však časem projevil jeden ze zaměstnanců Jamese Cecila, pátého hraběte ze Salisbury, konkrétně vychovatel jeho syna a budoucího nástupce Samuel Haynes. Haynes byl velkým obdivovatelem rodu Cecilů, především jejich slavného předka Williama Cecila, a proto svému zaměstnavateli nabídl, že se kromě výchovy jeho syna rád postará také o správu zámeckých sbírek, ze kterých chtěl vytvořit hned několik edic.²⁷ Nakonec se mu však podařilo vydat pouze první ze tří plánovaných dílů, který byl roku 1740 v Londýně otištěn pod označením *A Collection of State Papers Relating to Affairs In the Reigns of King Henry VIII King Edward VI Queen Mary and Queen Elizabeth: From the Years 1542–1570*.²⁸ Samuel Haynes se tak stal prvním editorem pramenných sbírek, který mohl čerpat z fondů *The Cecil Papers*.

Touha po uchování fondů *The Cecil Papers* však v rodině Cecilů přetrvávala i v dalších generacích, a proto James Gascoyne-Cecil, druhý markýz ze Salisbury (1791–1868), najal londýnského knihkupce Charlese Jamese Stewarta a pověřil ho úkolem postupně katalogizovat zámeckou knihovnu v Hatfield House včetně veškerých sbírek *The Cecil Papers*. Pro Charlese Stewarta se z této zakázky nakonec stalo celoživotní dílo, kterému věnoval téměř čtyřicet let a za tento čas vytvořil první katalog místních sbírek. Množství v něm zahrnutých materiálů, kromě času stráveného nad jeho přípravou, ilustruje také fakt, že Stewartův katalog měl tři díly, přičemž obsahoval informace o celkem 57 složkách plných původních listin, které stále nepředstavovaly ani polovinu fondů *The Cecil Papers*. Podle samotného autora měly již archivované složky a katalogy obsahovat více než 5 000 dopisů a velké množství dalších pramenů vztahujících se jak k domácím, tak zahraničním politikům 16. století. Materiály zpřístupněné

---

²⁶ V. PERRY, *The Cecil Papers...*, s. 2. Dostupné online (<http://cecilpapers.chaddwyck.co.uk/info/essay.do>), [citováno k 29. 7. 2016].

²⁷ V. PERRY, *The Cecil Papers...*, s. 3. Dostupné online (<http://cecilpapers.chaddwyck.co.uk/info/essay.do>), [citováno k 29. 7. 2016].

²⁸ *A Collection of State Papers Relating to Affairs In the Reigns of King Henry VIII King Edward VI Queen Mary and Queen Elizabeth: From the Years 1542–1570*, ed. Samuel HAYNES, London 1740.

a archivované díky dlouholeté snaze Charlese Stewarta jsou aktuálně obsaženy v dílech 142–199 fondů *The Cecil Papers*. Stewart celá léta usiloval o chronologické seřazení hatfieldské knihovny i přilehlého archivu, ale navzdory prvotním plánům nakonec došlo k vyčlenění některých dokumentů, které byly nejspíše na základě jeho rozhodnutí odděleny a uloženy v rámci samostatné složky. Z hlediska obsahu není možné tyto vyčleněné dokumenty nijak specifikovat, jedná se však převážně o dopisy, hlášení a různá memoranda. Chronologické řazení bylo záměrně ignorováno ještě v případě královské korespondence, obzvláště významných dohod a v rámci genealogických spisů.²⁹

Roku 1835 byla celá sbírka *The Cecil Papers* málem zničena požárem, který zachvátil západní křídlo zámku Hatfield House.³⁰ V průběhu 19. století hatfieldský archiv začal přitahovat pozornost úřadů, k čemuž nejspíš přispěla jak spolupráce rodu Cecilů s vybranými historiky, tak požár z roku 1835. Z tohoto důvodu byla úřadem *The Record Commissioners* vyžádána kopie katalogu, který vytvořil Charles Stewart. Představitelé úřadu sice markýze ze Salisbury ubezpečili, že k zapůjčené kopii budou mít přístup výhradně prověřeni komisaři, nicméně slib nebyl dodržen a katalog byl záhy přesunut do *Public Record Office* v Chancery Lane, kde do něj mohl nahlédnout v podstatě kdokoliv. O přístup k fondům *The Cecil Papers* ale neusilovaly pouze úřady, kromě nich musel markýz ze Salisbury odpovídat také na četné žádosti historiků, kteří ho prosili o umožnění přístupu k pramenům a možnost věnovat se vybraným tématům souvisejícím s 16. stoletím nebo s historií rodu Cecilů. Přístup ke sbírkám byl však umožněn pouze omezenému a pečlivě prověřenému množství historiků, z nichž můžeme jmenovat například Edwarda Narese a Martina Humea, kterým bude věnováno více pozornosti až v rámci kapitoly o dosavadním stavu bádání. Důvody vedoucí k odepření přístupu některým historikům nejsou dodnes známy, nicméně velký význam na tento proces údajně mělo tematické zaměření jednotlivých výzkumů.³¹

V 70. letech 19. století se o hatfieldské sbírky opět začala zajímat vláda, tentokrát Královská komise historických rukopisů (*The Royal Commission on Historical Manuscripts*). Tato komise byla založena roku 1869 na základě královského výnosu, jehož smyslem bylo vytvoření organizace, která by kontrolovala soukromé archivy

---

²⁹ V. PERRY, *The Cecil Papers...*, s. 4. Dostupné online (<http://cecilpapers.chaddwyck.co.uk/info/essay.do>), [citováno k 29. 7. 2016].

³⁰ Knihovně ani místnímu archivu se nic nestalo jen díky tomu, že se v průběhu hašení změnil směr větru, který vál ve směru od nedotčených zámeckých prostor.

³¹ V. PERRY, *The Cecil Papers...*, s. 6. Dostupné online (<http://cecilpapers.chaddwyck.co.uk/info/essay.do>), [citováno k 29. 7. 2016].

patřící šlechtickým rodinám s úmyslem zajištění vhodného prostředí pro uložené archiválie a zvýšení povědomí o dochovaném archivním dědictví. Svým způsobem se tak jednalo o protiklad k organizaci *Public Record Office*, která dohlížela výhradně na státem spravované archivy.³² Velkou výhodou v tomto případě představoval fakt, že Robert Gascoyne-Cecil, třetí markýz ze Salisbury (1830–1903), byl členem této komise, a tudíž měl dobrý přehled o metodách a průběhu samotného šetření prováděného na půdě zámku Hatfield House.³³ Rozsah fondů *The Cecil Papers* byl ovšem tak velký, že průzkum prováděný v zámeckém archivu probíhat celých sedm let (1872–1879). Ze zpráv jednotlivých komisařů ale zcela jednoznačně vyplývá, že byli rozsahem i významem sbírky zcela uchváteni, a dokonce se po dohodě s třetím markýzem ze Salisbury rozhodli doplnit Stewartův katalog a pokračovat v péči o archiv. Člen komise Brewer se spolu s Richardem Guntonem, tajemníkem třetího markýze ze Salisbury, začal věnovat nové vlně úprav v rámci hatfieldské knihovny a s ní souvisejících fondů. Richard Gunton stejně jako jeho předchůdci strávil katalogizací sbírky *The Cecil Papers* většinu života, přičemž se mu podařilo vytvořit 40 dílů rejstříků zjednodušujících orientaci v rámci celé sbírky.³⁴

Po Guntonově smrti se již nikdo z majitelů nechtěl věnovat péči o rozsáhlý archiv, a proto se nabízela dvě řešení – zapůjčení sbírek organizaci *The Public Record Office*, popř. Britskému národnímu muzeu. Obě varianty s sebou ale přinášely také řadu problémů, a proto bylo nakonec rozhodnuto, že sbírky bude nadále spravovat kurátor placený rodinou Cecilů.³⁵ Vše se ale změnilo po vypuknutí druhé světové války, kdy byl Hatfield House využíván jako vojenská nemocnice. Roku 1956 bylo rozhodnuto, že se sbírky *The Cecil Papers* zpřístupní veřejnosti prostřednictvím dvou mikrofilmů, z nichž jeden byl vytvořen pro Folger Shakespeare Library ve Washingtonu a druhý pro Britskou národní knihovnu. V současné době jsou fondy *The Cecil Papers* a archiv³⁶ umístěny v části paláce Hatfield House spravovány dvěma archiváři, kteří jsou

---

³² Oficiální stránky *Historical Manuscripts Commission* (<https://www.nationalarchives.gov.uk/archives-sector/our-archives-sector-role/historical-manuscripts-commission/>), [citováno k 11. 2. 2021].

³³ V. PERRY, *The Cecil Papers...*, s. 6. Dostupné online (<http://cecilpapers.chaddwyck.co.uk/info/essay.do>), [citováno k 29. 7. 2016].

³⁴ Tamtéž, s. 8.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ Více informací o současných možnostech provádění výzkumů a vstupu do archivu v Hatfield House je dostupné online (<https://www.hatfield-house.co.uk/house/archives-collections/visiting-the-archives/>), [citováno k 15. 2. 2021].

plnohodnotnými zaměstnanci Roberta Gascoyne-Cecil, sedmého markýze ze Salisbury.³⁷

I bez přístupu k fondům *The Cecil Papers* začalo od přelomu 18. a 19. století vznikat množství edic zpřístupňujících historikům přepisy a někdy dokonce moderní anglické překlady pramenů z alžbětinské éry, s jejichž pomocí bylo možné psát práce věnované Williamu Cecilovi. Kvůli množství edic tematicky odpovídajících době Cecilova života, tzn. létům 1520–1598, jsem se rozhodl nejprve zmínit kritéria, podle nichž se dají edice rozdělit do několika typů a poté je ve stručnosti představit.

Nejpočetnější skupinu edic tvoří práce, v jejichž názvu se objevuje spojení *Calendar of State Papers*.³⁸ Tyto edice lze prostřednictvím jejich názvů rozdělit na ty, které se věnují domácí (*Domestic*) či zahraniční (*Foreign*) politice. Dále se v názvech běžně objevují jména panovníků, jejichž vládu příslušná edice mapuje. Kromě orientace na domácí a zahraniční politiku se v rámci těchto edic můžeme setkat také se sériemi zpřístupňujícími diplomatickou korespondenci s konkrétní zemí, přičemž z hlediska dějin alžbětinské Anglie patří k nejrozsáhlejším sbírky zaměřené na Skotsko a Irsko. V těchto případech se proto setkáváme s označením *Calendar of State Papers Relating to Scotland*,³⁹ popř. *Calendar of State Papers Relating to Ireland*.⁴⁰

Ediční zpracování diplomatické korespondence tudorské éry ale představuje natolik rozsáhlou badatelskou oblast, že je jí věnována pozornost i v dnešní době. Na rozdíl od 19. století, kdy za vznikem většiny edic stáli angličtí historikové, se dnes setkáváme s neustále rostoucím odborným zájmem o zdůraznění odlišné perspektivy, za kterou stojí zveřejňování pramenného materiálu skotské a irské provenience. Například Irská archivní společnost (*Irish Manuscript Commission*)⁴¹ v průběhu posledního desetiletí podpořila vydání nové řady edic, které mají napravit chyby a nedostatky předešlých vydání a poskytnout historikům se zájmem o raně novověké Irsko dostatečnou pramennou základnu. Autory těchto nových edic jsou irští historikové

---

³⁷ V. PERRY, *The Cecil Papers...*, s. 9. Dostupné online (<http://cecilpapers.chaddwyck.co.uk/info/essay.do>), [citováno k 29. 7. 2016].

³⁸ V překladu Sbírký státních listin, popř. dokumentů.

³⁹ *Calendar of the State Papers Relating to Scotland, 1509–1589*, ed. M. J. THORPE, London 1858.

⁴⁰ *Calendar of the State Papers Relating to Ireland, of the Reigns of Henry VIII, Edward VI, Mary, and Elizabeth*, ed. Hans Claude HAMILTON, London 1860–1890.

⁴¹ Irská archivní společnost (*Irish Manuscripts Commission*) je veřejný orgán fungující od roku 1928. Jejím hlavní úkol spočívá v ochraně, šíření a propagaci původních pramenů ve veřejném i soukromém vlastnictví v rámci Irska. V současné době je společnost národním i mezinárodním vydavatelem primárních pramenů a z nich utvořených sbírek určených ke zkoumání historie a kultury Irska. Dostupné online (<https://www.irishmanuscripts.ie/>), [citováno k 11. 2. 2021].

Bernadette Cunningham⁴² a Colm Lennon.⁴³ Nejnovějším edičním počinem Irské archivní společnosti však bylo v roce 2017 vydání sbírky pramenů s názvem *Calendar of State Papers, Ireland, Tudor Period, 1509–1547*,⁴⁴ kterou k vydání připravil tým editorů Stevena Ellise a Jamese Murraye. Význam těchto nových irských edic je pro výzkumy o Williamu Cecilovi o to důležitější, že dohled nad vývojem v podmaněných částech Irska byl jednou z jeho povinností, a proto se v těchto sbírkách pramenů můžeme setkat s řadou dokumentů adresovaných právě Williamu Cecilovi.

Na rozdíl od Irů se skotští historikové a editoři příliš neupínali k obecnému zmapování anglo-skotské korespondence v určitých obdobích, neboť se zaměřovali spíše na prameny spojované s významnými šlechtici a politiky, popř. reformátory 16. století. Předmětem anglického i skotského zájmu tak byla například korespondence skotské královny Marie Stuartovny,⁴⁵ reformátora a otce skotské presbyteriánské církve Johna Knoxe,⁴⁶ popř. anglického velvyslance Sira Ralpha Sadlera,⁴⁷ který po značnou část 16. století zastupoval anglické zájmy na území Skotska. Přičemž téměř všechny z popsaných edic souvisí s různými úřady a aspekty Cecilova života, protože obsahují korespondenci adresovanou přímo jemu, popř. informující o záležitostech, do jejichž řešení byl Cecil ve většině případů přímo zapojen. William Cecil se účastnil také soudních procesů, v nichž například rozhodoval i o trestu smrti pro Marii Stuartovnu. Výkon jeho úřadů i povinnosti s nimi spojené byly vázány na zákony a nařízení vydaná králem či královnou, a proto je třeba zmínit edici anglického historika Josepha Tannera *Tudor Constitutional Documents A. D. 1485–1603 with an Historical Commentary*,⁴⁸ ve které jsou uvedeny zákony a reformy vydané v průběhu vlády celé tudorské dynastie.

Jako poslední bych chtěl zmínit edici, která dle mého názoru nejvýrazněji reflektuje vazbu mezi osobním a profesním životem Williama Cecila, protože přináší

---

⁴² *Calendar of State Papers, Ireland, Tudor Period, 1566–1567*, ed. Bernadette CUNNINGHAM, Dublin 2009; *Calendar of State Papers, Ireland, Tudor Period, 1568–1571*, ed. Bernadette CUNNINGHAM, Dublin 2010.

⁴³ *Calendar of State Papers, Ireland, Tudor Period, 1547–1553*, ed. Colm LENNON, Dublin 2015.

⁴⁴ *Calendar of State Papers, Ireland, Tudor Period, 1509–1547*, ed. Steven ELLIS - James MURRAY, Dublin 2017.

⁴⁵ *Calendar of State Papers Relating to Mary, Queen of Scots, During Her Detention in England, 1568–1587*, ed. M. J. THORPE, London 1858.

⁴⁶ John KNOX, *Works, Vol. 1*, ed. David LAING, Edinburgh 1846; John KNOX, *Works, Vol. 2*, ed. David LAING, Edinburgh 1846; John KNOX, *Works, Vol. 3*, ed. David LAING, Edinburgh 1846; John KNOX, *Works, Vol. 4*, ed. David LAING, Edinburgh 1895; John KNOX, *Works, Vol. 5*, ed. David LAING, Edinburgh 1856; John KNOX, *Works, Vol. 6*, ed. David LAING, Edinburgh 1864.

⁴⁷ *The State Papers and Letters of Sir Ralph Sadler, Vol. 1*, ed. Arthur CLIFFORD, Edinburgh 1809; *The State Papers and Letters of Sir Ralph Sadler, Vol. 2*, ed. Arthur CLIFFORD, Edinburgh 1809; *The State Papers and Letters of Sir Ralph Sadler, Vol. 3*, ed. Arthur CLIFFORD, Edinburgh 1809.

⁴⁸ *Tudor Constitutional Documents...*, ed. J. TANNER, Cambridge 1922.

celkem 128 dopisů, jež tvoří soubor oboustranné korespondence s jeho synem Robertem Cecillem, prvním hrabětem ze Salisbury.⁴⁹ Tyto dopisy ukazují na téměř každodenní písemný kontakt mezi otcem a synem, popř. mentorem a jeho žákem či nástupcem. Objevují se v nich jak otcovské rady, instrukce, návody k řešení nejrůznějších aspektů každodenního politického dění, tak i osobní vzkazy dokládající rozmanitost rodinných vztahů.⁵⁰

Posledními dvěma texty, které se již v podstatě nacházejí na pomezí dobových pramenů a nejstarších příkladů stavu dosavadního bádání, jsou očitá svědectví hraničící s pokusy o napsání Cecilovy biografie, popř. historickou badatelskou prací. Jedinečnost obou textů spočívá v tom, že byly vydány jen několik let po Cecilově smrti a jejich autory byli Cecilovi podřízení John Clapham a Michael Hicke.

John Clapham nejspíše působil jako Cecilův kněz, který měl zároveň na starosti také lehčí administrativní úkony. Členem Cecilovy domácnosti byl již od svého dětství, což se odráželo jak ve vděčnosti, tak v úctě, jež pociťoval k Williamu Cecilovi a jež jsou také jasně patrné v jeho díle.⁵¹ Jeho práce s názvem *Elizabeth of England*⁵² vyšla roku 1603 jako projev úcty vůči nedávno zesnulé královně Alžbětě a jejímu nejbližšímu rádcí Williamu Cecilovi. Z tohoto důvodu práce kromě svědectví o Cecilových životních osudech obsahuje krátký popis Alžbětiných „královských skutků.“⁵³

Druhé svědectví o životě Williama Cecila bývá obvykle připisováno Michaelu Hickeovi, tajemníkovi Williama Cecila a blízkému příteli jeho syna Roberta.⁵⁴ Jelikož se ale Hicke k autorství spisu *The Anonymous Life of William Cecil, Lord Burghley*⁵⁵ otevřeně nehlásil, tak jeho identita zůstávala po dlouhá léta nejistá. K jeho „odhalení“ došlo až díky zapojení vyřazovací metody, kdy se zjišťovalo, který z Cecilových úředníků mohl být svědkem všech popsanych událostí, měl přístup k příslušným dokumentům atd. Nakonec se ukázalo, že jednotlivé parametry odpovídají pouze Michaelu Hickeovi. Stejně jako v případě Claphamova spisu se předpokládá, že byl vydán roku 1603, tzn. opět krátce po smrti královny Alžběty. Hickeova práce byla výrazně obsáhlejší a obsahovala velké množství svědectví popisujících bezmála pětadvacet let Hickeovy služby u rodu Cecilů. Jeho celoživotní přátelství s Robertem

---

⁴⁹ *The Letters...*, ed. W. ACRES, Cambridge 2017.

⁵⁰ Tamtéž, s. 1–3.

⁵¹ R. BARNETT, *Place...*, s. 47–49.

⁵² John CLAPHAM, *Elizabeth of England*, ed. Evelyn READ - Conyers READ, Philadelphia 1951.

⁵³ A. SMITH, *Lord Burghley...*, in: P. CROFT, *Patronage...*, s. 249–250.

⁵⁴ R. BARNETT, *Place...*, s. 85–86.

⁵⁵ *The Anonymous Life of William Cecil, Lord Burghley*, ed. Alan SMITH, Lewiston 1990.

Cecilem, neskonaly obdiv k Williamu Cecilovi a fakt, že byl na přímluvu prvního hraběte ze Salisbury pasován na rytíře, však jen podkreslují autorovy sklony k nekritické chvále a oslavě Cecilova života. Navzdory tomu Hickesovo dílo představuje velmi cenný vhled do Cecilova každodenního programu, nabízí výčet jeho charakterových vlastností, pracovní náplň jeho dní nebo popis jeho vztahu k manželce a dětem.⁵⁶

Michael Hickes je však také britskými historiky podezříván z toho, že po odchodu ze služeb rodu Cecilů odnesl, popř. možná dokonce odcizil některé vybrané dokumenty a korespondenci, která se časem dostala do rukou Sira Williama Pettyho, prvního markýze z Lansdowne, a stala se tak součástí tzv. *The Lansdowne Collection*, kterou roku 1807 prodal Britskému národnímu muzeu a doplnil tak zdejší sbírky o pramenný materiál, který by za jiných okolností zůstal součástí sbírek *The Cecil Papers*.⁵⁷

1.2. Stav dosavadního bádání

Pokud na práce Johna Claphama a Michaela Hickese nahlížíme pouze jako na příklady dobových pramenů, nikoli jako na díla historiografická, tak nejstarší knihou zaměřenou výhradně na životní osudy a politickou kariéru Williama Cecila, prvního barona z Burghley, byl text Raphaela Courteville s názvem *Memoirs of the Life and Administration of William Cecil Baron Burleigh, Lord High Treasurer of England in the Reign of Queen Elizabeth*,⁵⁸ který byl otištěn v Londýně roku 1738.

Raphael Courteville byl stejně jako jeho otec znám především pro své hudební nadání, neboť se proslavil jako skladatel a varhaník. Zároveň se zajímal také o politiku, a proto si přivydělával psaním politických pamfletů a propagačních textů.⁵⁹ Díky tomu se časem propracoval až mezi přispěvatele anglických novin *Daily Courant* a *The Gazetteer*, v nichž anonymně publikoval své útočné spisy pod autorským pseudonymem „Ralph Freeman.“ Oba zmíněné denní plátky byly stejně jako samotný

---

⁵⁶ A. SMITH, *Lord Burghley...*, in: P. CROFT, *Patronage...*, s. 250–262.

⁵⁷ V. PERRY, *The Cecil Papers...*, s. 1. Dostupné online (<http://cecilpapers.chaddwyck.co.uk/info/essay.do>), [citováno k 29. 7. 2016].

⁵⁸ Raphael COURTEVILLE, *Memoirs of the life and administration of William Cecil Baron Burleigh, Lord High Treasurer of England in the Reign of Queen Elizabeth; including a parallel between the state of government then and now. To which is prefixed a preface to the people of Britain. Together with an appendix of original papers*, London 1738.

⁵⁹ Dostupné online (<https://www.britishmuseum.org/collection/term/BIOG177405>), [citováno k 15. 2. 2021].

Courteville finančně podporovány politickou stranou whigů a jejím dlouholetým lídrem Robertem Walpolem, prvním hrabětem z Oxfordu.⁶⁰

Význam Courtevillova psaní tak spočíval především v obraně Walpoleovy konzervativní vlády a v útocích vůči jeho politickým oponentům. Význam této práce srovnávající Williama Cecila s Robertem Walpolem byl pro Courtevillova patrona o to větší, že ve zmiňované době tisk úmyslně dezinterpretoval řadu jeho politických rozhodnutí, čímž působil zmatek a problémy související s protesty obyčejných lidí, kteří často reagovali na zdánlivá politická prohlášení, k nimž ve skutečnosti vůbec nedošlo. Rok 1738, tzn. rok vydání Courtevillovy knihy, byl o to důležitější, že právě ve zmíněném roce byli zástupci tisku vykázáni ze zasedání Dolní sněmovny, díky čemuž intenzita jejich útoků ještě vzrostla.⁶¹ A spolu s rostoucí intenzitou útoků namířených proti straně whigů i jejich předsedovi měla přijít také náležitá odezva v podobě Courtevillovy práce, která mohla alespoň částečně vylepšit Walpolův obraz v očích veřejnosti.

Už ze samotného názvu práce Raphaela Courtevilla je patrné, že autorovým cílem byla od počátku komparace politického uspořádání a vlády za časů Williama Cecila a soudobé vlády vedené Robertem Walpolem. Z toho však vyplývalo hned několik dalších srovnání, neboť už samotný, i když poměrně rozsáhlý a komplikovaný název mohl zároveň cíleně naznačovat, že Robert Walpole v rámci svého postu ministerského předsedy v podstatě pokračuje v tradici započaté Williamem Cecilem, s nímž bude jako schopný a uznávaný politik i do budoucna rád srovnáván a ztotožňován. Předmětem těchto analogií mohla být léta strávená v nejvyšších politických kruzích, věrná služba panovníkovi nebo úřad ministerského předsedy. William Cecil byl pro 18. století stále postavou, se kterou se dobové politické špičky byly ochotny srovnávat, což samo o sobě svědčí minimálně o tom, že jeho jméno nebylo zapomenuto.⁶² Raphael Courteville ve svém díle přiznal, že si je zcela vědom toho, že po odborné stránce není schopen

---

⁶⁰ Walpole strávil v politice většinu svého života, přičemž za vlády anglických králů Jiřího I. a Jiřího II. z hannoverské dynastie se propracoval až do vedení strany whigů, po čemž následoval zisk postu ministerského předsedy. Navzdory politickým úspěchům a výkonu nejvyšších státních úřadů měl však Robert Walpole také řadu problémů, které zcela logicky představovalo neustálé soupeření s opoziční stranou toryů i jejich vzrůstající snaha o podkopání Walpolových politických rozhodnutí s pomocí tisku. Satirické články a eseje pravidelně vydávané v novinách *The Craftsman*, finančně podporovanými stranou toryů, kritizovaly například Walpolovu konzervativní politiku, která však Anglii na řadu let zajistila mír a hospodářskou stabilitu. Za zmínku stojí také to, že k alegorické kritice Roberta Walpola měla sloužit také kniha Jonathana Swifta s názvem *Gulliverovy cesty*. John SPEER, *The Identity of „Ralph Freeman“*, Modern Language Notes Vol. 67, 1952/2, s. 118–120; srov. Martin KOVÁŘ, *Robert Walpole - Státník a politik*, Historický Obzor 2001/12, 11–12, s. 242.

⁶¹ M. KOVÁŘ, *Robert Walpole...*, s. 247.

⁶² R. COURTEVILLE, *Memoirs...*, s. iii–iv.

vytvořit kvalitnější práci, nicméně motivaci svého snažení dokázal i tak podložit řadou argumentů. Courtevillovým primárním cílem byl údajně projev respektu a vděčnosti státníkovi, který toho pro Anglii v průběhu 16. století tolik vykonal, přičemž považoval za nespravedlivé, aby se srovnatelného projevu úcty nedostalo také Robertu Walpoleovi, kterého sám autor považuje za stejně dobrého a úspěšného politika, jako byl William Cecil. Kromě toho chtěl Courteville budoucím generacím ukázat, že pomluvy a urážky namířené proti jeho patronovi byly pouhou lží, kterou bylo možné lehce odhalit.⁶³

Sám autor ke všemu využil úvodní část své práce k moralizování britského lidu, popř. k prezentování vlastních názorů na soudobou tvář politické reprezentace a její jednání, které se místy snažil demonstrativně srovnat s obdobím vlády královny Alžběty I. z rodu Tudorovců. Otevřeně také kritizoval určitá politická rozhodnutí a jednání strany toryů, a to včetně odkazů na zkorumpovanost některých bezpečnostních složek. Ve své krátké promluvě k britskému lidu nechtěl pouze kritizovat, a proto se stejně jako v dalších částech svého díla přimlouval spíše za podporu Roberta Walpola, jehož politická rozhodnutí otevřeně bránil, dále vyzýval lidi ke slušnosti, úctě a kultivovanosti, kterou podle něj ustavičně narušují političtí demagogové a pseudo-patrioti z řad toryů.⁶⁴ V případě Courtevillova díla je však nutné pamatovat na to, že v době jeho vzniku ještě nedošlo k prvním pokusům o katalogizaci a ediční zpracování pramenů spojených s osobou Williama Cecila, protože k otištění první edice vycházející ze sbírek *The Cecil Papers*, jejímž autorem byl Samuel Haynes, došlo až roku 1740. Z toho jasně vyplývá, že byl Courteville nucen pracovat s omezeným množstvím zdrojů, což mohlo více než ovlivnit podobu jeho díla.⁶⁵

V průběhu 19. století počet děl věnovaných Williamu Cecilovi mírně vzrostl, když se s odstupem zhruba sedmdesáti let objevily dvě práce britských historiků Edwarda Narese a Martina Huma, kteří na rozdíl od Raphaela Courteville již disponovali přístupem k pramenům uloženým v archivu Hatfield House v rámci sbírek *The Cecil Papers*. Za povšimnutí stojí také to, že autoři obou textů svá díla věnovali mužským pokračovatelům rodu Cecilů, kteří stejně jako jejich předci zastávali řadu významných politických úřadů.⁶⁶

---

⁶³ Tamtéž, s. v–vi.

⁶⁴ R. COURTEVILLE, *Memoirs...*, s. vii–xxi.

⁶⁵ *A Collection...*, ed. S. HAYNES, London 1740.

⁶⁶ V. PERRY, *The Cecil Papers...*, s. 6. Dostupné online (<http://cecilpapers.chadwyck.co.uk/info/essay.do>), [citováno k 29. 7. 2016].

Edward Nares byl profesorem moderních dějin na univerzitě v Oxfordu,⁶⁷ kterému James Gascoyne-Cecil, druhý markýz ze Salisbury, umožnil přístup ke hatfieldským sbírkám pramenů, jejichž zkoumáním Nares strávil řadu let. Jeho vděčnost vůči rodu Cecilů, včetně bezmezného obdivu k jejich slavnému prapředkovi, se velmi výrazně projevila již v úvodních částech jeho třídílné práce s názvem *Memoirs of the Life and Administration of the Right Honourable William Cecil, Lord Burghley: Containing an Historical View of the Times In Which he Lived*.⁶⁸ První část názvu knihy, který jistě zaujme i svojí délkou, je srovnatelná s titulem knihy Raphaela Courteville *Memoirs of the Life and Administration of William Cecil Baron Burleigh...*,⁶⁹ ale samotná podoba Cecilova jména je v obou případech odlišná. Raphael Courteville totiž ve svém díle užívá tvar *Burleigh*, zatímco Edward Nares *Burghley*. Na první pohled by se mohlo jednat o zcela nepodstatný rozdíl v užívání jména a titulu, jehož písemná podoba nebyla za Cecilova života pevně ukotvena, je však možné, že Edward Nares měl přístup k fondům *The Cecil Papers*, díky čemuž měl možnost pracovat s nesrovnatelně rozsáhlejším množstvím pramenného materiálu. Pouze podrobná znalost Cecilovy korespondence mohla Edwarda Narese dovést k poznání, že samotný William Cecil začal během let preferovat jeden konkrétní tvar svého jména a titulatury, a tím byl *Burghley*, nikoliv *Burleigh*.⁷⁰

Edward Nares je dodnes v rámci britské historiografie znám nejen pro svou neuvěřitelnou pečlivost a detailní znalost pramenů, ale především pro svůj rozvláčně popisný a květnatý jazyk, který z výsledků jeho výzkumů vytvářel díla natolik rozsáhlá, že byla označována jako precizní, leč zcela nečitelná, což platilo i pro Naresovu práci o Williamu Cecilovi.⁷¹ Jako krátký příklad Naresova stylu proto uvádím úryvek z jeho věnování druhému markýzovi ze Salisbury: „...využívám svolení, které mi bylo vřele uděleno pro vytvoření tohoto prvního pokusu o připomenutí nezměrných ctností a vynikajících vlastností proslulého předka Vašich lordstev. Odcházím s úctou a obeznámen tím, jak důležité pomoci se mi dostalo, když mi byl umožněn přístup

---

⁶⁷ Dostupné online (https://www.nares.net/edward_nares_1762.htm), [citováno k 15. 2. 2021].

⁶⁸ Edward NARES, *Memoirs of the Life and Administration of the Right Honourable William Cecil, Lord Burghley: Containing an Historical View of the Times In Which he Lived, Vol. 1*, London 1828; Edward NARES, *Memoirs of the Life and Administration of the Right Honourable William Cecil, Lord Burghley: Containing an Historical View of the Times In Which he Lived, Vol. 2*, London 1828; Edward NARES, *Memoirs of the Life and Administration of the Right Honourable William Cecil, Lord Burghley: Containing an Historical View of the Times In Which he Lived, Vol. 3*, London 1828.

⁶⁹ R. COURTEVILLE, *Memoirs...*, London 1738.

⁷⁰ *A Collection...*, ed. S. HAYNES, London 1740.

⁷¹ Martin HUME, *The Great Lord Burghley: A Study in Elizabethan Statecraft*, London 1898, s. xii.

*k cenným rukopisům a obrazům z Vašich sbírek, stejně jako laskavosti, že mi bylo dovoleno, abych se ve své práci odkazoval na Vaše lordstva. Tento výzkum pro mne byl příjemnou, i když náročnou prací.*⁷²

Nejznámějším z Naresových kritiků byl britský historik Thomas Babington, Lord Macaulay, který své dojmy z Naresova textu s oblibou přirovnával k výjevům z *Gulliverových cest* Jonathana Swifta, neboť jeho kniha o Williamu Cecilovi i každá její část podle něj byly nepřirozeně obsáhlé: „*Název je dlouhý jako obyčejná předmluva, předmluva by vydala na obyčejnou knihu a kniha obsahuje tolik poznatků jako běžná knihovna.*“⁷³ Na závěr Thomas Babington ještě dodal, že ve srovnání se čtením Naresova díla rázem dětská práce v továrnách i lopocení černošských otroků na cukrových plantážích vypadají jako příjemná zábava. Stejně kritickým a nevybíravým způsobem se však Babington nevyjadřoval jen o Naresovi, ale také o jeho objevech a poznacích o životě a politické kariéře Williama Cecila, kterého podle něj Nares přehnaně a nekriticky stavěl do vůdčích rolí a připisoval mu punc geniality, i když k tomu neměl dostatek důvodů.⁷⁴ Zároveň však nelze tvrdit, že by Thomas Babington byl jediný, kdo takto kritizoval dílo Edwarda Narese, protože se s jeho názory později ztotožňovali také další britští a američtí historikové píšící o Williamu Cecilovi, z nichž můžeme zmínit například Conyerse Reada nebo Alana Smithse.⁷⁵ Na druhou stranu britský historik Stephen Alford byl toho názoru, že se Thomas Babington a Conyers Read nikdy nedokázali dostatečně vcítit do smyslu dochované korespondence a pochopit spletitý kontext raně alžbětinské politiky, vztahu mezi Cecilem, jeho politickými funkcemi a snahou o odvrácení kontinentálních hrozeb. Oni totiž v Cecilovi nikdy neviděli nic víc než schopného a svědomitého úředníka.⁷⁶

---

⁷² „In availing myself of the permission, kindly granted me, of dedicating to your Lordships this first attempt to commemorate, on a scale sufficiently extensive, the virtues and excellences of your Lordship's Illustrious Ancestor, I beg leave respectfully to acknowledge the important assistance afforded me, in the ready access I have enjoyed to the valuable Manuscripts and Paintings in your Lordship's Collections, as well as the kindness with which I have been uniformly permitted to refer to your Lordships, during the progress of what has been to me a pleasing though an arduous labour.“ E. NARES, *Memoirs...*, s. iii.

⁷³ „The title is as long as an ordinary preface: the prefatory matter would furnish out an ordinary book; and the book contains as much reading as an ordinary library.“ Thomas MACAULAY, *Critical and Historical Essays: Contributed to the Edinburgh Review*, Vol. 2, London 1848.

Dostupné online (<https://oll.libertyfund.org/title/macaulay-critical-and-historical-essays-vol-2>), [citováno k 15. 2. 2021].

⁷⁴ Thomas MACAULAY, *Critical and Historical Essays: Contributed to the Edinburgh Review*, Vol. 2, London 1848. Dostupné online (<https://oll.libertyfund.org/title/macaulay-critical-and-historical-essays-vol-2>), [citováno k 15. 2. 2021].

⁷⁵ Conyers READ, *Mr Secretary Cecil and Queen Elizabeth*, London 1962, s. 9; srov. Alan SMITH, *William Cecil: The Power Behind Elizabeth*, New York 1971, s. ix–x.

⁷⁶ Stephen ALFORD, *The Early Elizabethan Policy: William Cecil and the British Succession Crisis (1558–1569)*, Cambridge 2002, s. 4.

Na práci Edwarda Narese nicméně o sedmdesát let později navázal Martin Hume,⁷⁷ britský historik a významný editor specializující se na raně novověkou korespondenci dokumentující politické styky mezi Anglií a Španělskem, jehož cíle byly v podstatě totožné s těmi Naresovými, formální i stylistický přístup ke zvolenému tématu byl ale o poznání přístupnější. Stejně jako Nares, tak i Martin Hume věnoval své dílo *The Great Lord Burghley: A Study in Elizabethan Statecraft*⁷⁸ rodině Cecilů, konkrétně Robertovi Gascoyne-Cecilovi, třetímu markýzi ze Salisbury. A stejně jako tomu bylo v případě Edwarda Narese, za publikační činností Martina Huma taktéž stála srovnatelná touha poukázat na Cecilův do té doby nedoceněný a často přehlížený historický význam.⁷⁹

Hume ve své knize sice uvádí, že Williama Cecila nechce prezentovat jako „poloboha či génia,“ ale navzdory vlastním prohlášením to stejně dělá. I když víme, že svou knihu vystavěl na rozsáhlém pramenném výzkumu vycházejícím nejen z fondů *The Cecil Papers*, tak kniha přesto postrádá obsáhlejší poznámkový aparát a odkazy na jednotlivé zdroje. Z autorova stylu je patrný silný vliv dobového patriotismu, protože už ze samotných formulací užitých v Humově práci číší jak téměř posvátná úcta k Williamu Cecilovi, tak ke královně Alžbětě. S tím ale souvisí i autorova občasná deformace faktů a inklinace k prezentování jisté míry osudovosti či dramatickosti prostupující celým textem. Zajímavý je ale také Humův postřeh, že až do vzniku jeho práce většina autorů Cecila popisovala spíše jako náboženského reformátora nebo úředníka, přičemž on v něm spatřuje především významného státníka a politika.⁸⁰

Courtevellův, Naresův a Humeův výzkum od všech pozdějších děl z 20. a počátku 21. století odlišuje jejich provázanost s patrony a významnými představiteli britského politického dění 18. a 19. století. Tyto historiografické počiny tak velmi dobře korespondují s částí soudobé produkce britské historiografie, která se propojení s aktuálním politickým životem nijak netajila. Svým způsobem by se tak dalo mluvit o určité míře dobové archetypizace Williama Cecila jako státníka, se kterým při výkonu srovnatelných postů chtěli být politici spojováni nebo ztotožňováni. Pro Roberta Walpola tak srovnání s Williamem Cecilem znamenalo akt srovnatelný s volební či politickou propagandou odkazující na „zlatý věk“ anglických dějin. Oproti tomu pro

---

⁷⁷ Martin HUME, *The Love Affairs of Mary, Queen of Scots*, London 1903; Martin HUME, *The Courtships of Queen Elizabeth*, London 1898; Martin HUME, *Philip II of Spain*, London 1897; Martin HUME, *Sir Walter Raleigh: the British Dominion of the West*, London 1897.

⁷⁸ M. HUME, *The Great Lord...*, London 1898.

⁷⁹ Tamtéž, s. xi–xii.

⁸⁰ M. HUME, *The Great Lord...*, s. vi–x.

Jamese Gascoyne-Cecil a Roberta Gascoyne-Cecil, tzn. druhého a třetího markýze ze Salisbury, mohly práce o jejich slavném a mocném předkovi plnit stejnou roli, popř. jim mohly dopomoci k vytvoření určité pověsti dědiců Cecilova politického génia. O obnovu rodového politického vlivu usiloval už druhý markýz ze Salisbury, který sice zastával několik politických úřadů a funkcí, nicméně na rozdíl od svého syna se nikdy nepropracoval do nejvyšších politických kruhů. Teprve až Robert Gascoyne-Cecil, třetí markýz ze Salisbury, se prosadil jako člen strany toryů a postupem času se dokonce stal ministerským předsedou a oblíbencem královny Viktorie,⁸¹ díky čemuž dosáhl stejného postavení jako kdysi William Cecil. Věnování Humova díla třetímu markýzi ze Salisbury tak o to výrazněji podtrhávalo jeho podobnost s významným předkem a svým způsobem opět mohlo plnit funkci propagace politického nadání rodu Cecilů. V souvislosti s využitím tohoto „nového“ potenciálu historických děl o Williamu Cecilovi můžeme dodnes uvažovat či polemizovat o míře vlivu, s jehož pomoci mohl druhý nebo třetí markýz ze Salisbury zasahovat do podoby děl Edwarda Narese a Martina Huma.

V průběhu 20. a počátku 21. století zájem historiků o Williama Cecila i nadále rostl, začaly se však v jejich tvorbě stále výraznější projevovat rozdíly jak v metodickém, tak v tematickém zaměření jednotlivých výzkumů, které se však i nadále nejčastěji primárně věnovaly analýze a interpretaci anglických politických dějin 16. století. Motivace většiny autorů i přesto zůstávala po celá staletí stejná, byla jí potřeba po nápravě chyb a nedostatků, kterých se dopustili autoři předchozích výzkumů, popř. snaha o připomenutí Cecilova národního či historického významu.

Na výzkum Martina Huma v 60. letech 20. století navázal americký historik Conyers Read,⁸² který v doslovném duchu právě popsaného trendu nesouhlasil se závěry předcházejících badatelů. Na Cecila nahlížel jako na „postaršího gentlemana,“ který ho svým pracovním nasazením nepřestával ohromovat. Množství dochovaných listin a dopisů Reada uchvátilo, ale jelikož se obával kritiky ze strany pozdějších generací, dospěl k závěru, že nesmí opakovat chyby Edwarda Narese, a proto musí vytvořit takový text, který bude přístupný i laické veřejnosti.⁸³

---

⁸¹ David STEELE, *Lord Salisbury: A Political Biography*, London 2020, s. 1–9.

⁸² Conyers READ, *Social and Political Forces in the English Reformation*, Houston 1953; Conyers READ, *Mr Secretary Walsingham and the Policy of Queen Elizabeth*, Oxford 1925; Conyers READ, *The Life of Sir Francis Walsingham to 1578*, Harvard University 1908.

⁸³ C. READ, *Mr Secretary...*, s. 9–14.

Jen pět let po Readovi vydal svou práci britský historik Bernard Beckingsale,⁸⁴ kterému se podařilo výrazněji odlišit od svých předchůdců tím, že politické kariéře, popř. Cecilově politické biografii, věnoval pouze první část své knihy. Oproti tomu se ve druhé části zabýval různými aspekty Cecilova charakteru, které zůstávaly doposud opomíjeny. Ve druhé polovině Beckingsalovy knihy je proto Cecil představen nejen jako státník, politik a úředník, ale také jako milovník učenosti, patron umění, renesanční šlechtic a příslušník rodu Cecilů.⁸⁵

Na počátku 70. let následovalo vydání práce Alana Gordona Smithe⁸⁶ s názvem *William Cecil: The Power Behind Elizabeth*.⁸⁷ Ani metodologie, ani členění Smithova díla se příliš neodlišovalo od předchozích textů, jeden klíčový rozdíl tu ale nacházíme. Smith totiž v dosavadním historiografickém vývoji spatřoval značné množství chybných interpretací archivních materiálů vztahujících se k Williamu Cecilovi, kterých se doposud dopustila řada jeho kolegů. Ti podle něj na Cecila stále nahlíželi jen jako na úředníka, který byl sice schopný, ale dosti nenápadný.⁸⁸ S názory Alana Smithe se v tomto směru ztotožňoval také Michael Graves,⁸⁹ který vydáním knihy *Burghley: William Cecil, Lord Burghley*⁹⁰ reagoval na stejný problém, ke kterému se později srovnatelným způsobem vyjadřoval také Stephen Alford.⁹¹ Smith, Graves a Alford prostřednictvím jednotlivých výzkumů kritizovali především práci historiků, kteří se ve svých textech zaměřovali především na královnu Alžbětu. K těm patřili například Sir John Neal,⁹² Joel Hurstfiel⁹³ a i další historikové, kteří vyzdvihovali královnin význam

---

⁸⁴ Bernard BECKINGSALE, *Thomas Cromwell, Tudor Minister*, London 1978; Bernard BECKINGSALE, *Burghley: Tudor Statesman, 1520–1598*, London 1967; Bernard BECKINGSALE, *Elizabeth I*, Batsford 1963.

⁸⁵ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. ix.

⁸⁶ Alan SMITH, *Tudor Government*, London 1990; Alan SMITH, *A Short History of Medieval England*, London 1925.

⁸⁷ A. SMITH, *William Cecil...*, New York 1971.

⁸⁸ Tamtéž, s. x.

⁸⁹ Michael GRAVES, *Henry VIII: A Study in Kingship*, London 2003; Michael GRAVES, *Burghley: William Cecil, Lord Burghley*, London 1998; Michael GRAVES, *Thomas Norton: The Parliament Man*, Oxford 1994; Michael GRAVES, *Early Tudor Parliaments, 1485–1558*, London 1990; Michael GRAVES, *Elizabethan Parliaments, 1559–1601*, London 1987; Michael GRAVES, *The Tudor Parliaments: Crown, Lords and Commons 1485–1603*, London 1986; Michael GRAVES, *The House of Lords in the Parliaments of Edward VI and Mary I: An Institutional Study*, Cambridge 1981.

⁹⁰ M. GRAVES, *Burghley...*, London 1998.

⁹¹ Stephen ALFORD, *London's Triumph Merchant Adventurers and the Tudor City*, London 2017; Stephen ALFORD, *Edward VI: The Last Boy King*, London 2014; Stephen ALFORD, *The Watchers: A Secret History of the Reign of Elizabeth I*, London 2012; Stephen ALFORD, *Burghley: William Cecil at the Court of Elizabeth I*, London 2011; Stephen ALFORD, *Kingship and Politics in the Reign of Edward VI*, Cambridge 2002.

⁹² John NEAL, *Queen Elizabeth I*, London 1934; John NEAL, *Elizabeth I and her Parliaments*, Vol. 1–2, London 1953–1957.

⁹³ Joel HURSTFIELD, *Elizabeth and the Unity of England*, London 1960.

na úkor Williama Cecila tak dlouho, že postupem času došlo v rámci národních dějin až k jeho částečnému „upozadění.“ Tomuto postupnému zkreslení národní historie navíc nijak nepomáhalo, že práce starších historiků jako byli Thomas Babinton, Conyers Read nebo Martin Hume také předkládaly spíše obraz pilného úředníka a věrného poddaného, nikoliv vlivného šlechtice, politika a státníka alžbětinské Anglie.⁹⁴

Na doposud představené a spíše do oblasti politiky orientované biografie o Williamu Cecilovi v roce 2007 navázal britský historik David Loades⁹⁵ svým dílem *The Cecils: Privilege and Power Behind the Throne*.⁹⁶ Ten se ve své knize neorientoval pouze na Williama Cecila, ale poněkud obecněji na rod Cecilů. Neměl však v úmyslu realizovat výzkum představující kompletní rodovou historii rodiny Cecilů, a proto se zaměřil výhradně na rozmezí let 1520–1612, ohraničené narozením Williama Cecila a smrtí jeho syna a politického nástupce Roberta Cecila, prvního hraběte ze Salisbury. Jak sám autor již v úvodu přiznává, podstatou jeho výzkumu neměla být typická biografie, nýbrž se mělo jednat o srovnání výkonu podobných a někdy dokonce totožných úradů v podání otce a syna.⁹⁷

Typické politické biografie však ve většině případů nabízely pouze anglický úhel pohledu jak na Cecilův životní příběh, tak na jeho politická rozhodnutí. Toto dosavadní omezení se ve svých textech rozhodli překonat tři britští historikové – Jane Dawson, Stephen Alford a Christopher Maginn – přičemž každý z nich k naplnění svých cílů přistoupil odlišným způsobem. Původem skotská historička Jane Dawson⁹⁸ ve svém textu⁹⁹ kladla důraz na „britský rozměr“ Cecilova politického snažení v počátcích vlády anglické královny Alžběty, kdy bylo nezbytně nutné překonat problémy mezinárodního charakteru, které Alžběta víceméně zdědila po svých předchůdcích. Jane Dawson v tomto případě upozorňovala především na důsledky válečného konfliktu mezi aliancemi tvořenými Anglií a Španělskem na straně jedné a Francií a Skotskem na

---

⁹⁴ M. GRAVES, *Burghley...*, s. 3–10; srov. S. ALFORD, *The Early Elizabethan Polity...*, s. 1–6.

⁹⁵ David LOADES, *The Tudor Navy: An Administrative, Political, and Military History*, Routledge 2016; David LOADES, *The Seymours of Wolf Hall: A Tudor Family Story*, Stroud 2015; David LOADES, *The Tudors: The History of a Dynasty*, London 2012; David LOADES, *Tudor Queens of England*, London 2009; David LOADES, *The Tudor Court*, Oxford 2003.

⁹⁶ David LOADES, *The Cecils: Privilege and Power Behind the Throne*, London 2007.

⁹⁷ Tamtéž, s. 7–9.

⁹⁸ Jane DAWSON, *John Knox*, New Haven 2015. Jane DAWSON, *Scotland Re-formed, 1488–1587*, Edinburgh 2007. Jane DAWSON, *The Politics of Religion in the Age of Mary, Queen of Scots: the Earl of Argyll and the Struggle for Britain and Ireland*, Cambridge 2002. Jane DAWSON, *Campbell Letters 1559–1583*, Edinburgh 1997.

⁹⁹ Jane DAWSON, *William Cecil and the British Dimension of Early Elizabethan Foreign Policy*, History Vol. 74, Edinburgh 1989, s. 196–216.

straně druhé. S přihlédnutím k původu autorky proto není překvapením, že dobovému vývoji anglo-skotských vztahů taktéž věnovala nemalou pozornost.¹⁰⁰

Její přístup však upoutal pozornost Stephena Alforda, který se ve své disertační práci později publikované pod názvem *The Early Elizabethan Policy: William Cecil and the British Succession Crisis (1558–1569)*¹⁰¹ věnoval stejné problematice, kterou vyložila o několik let dříve Jane Dawson. S jejich komplexním přístupem se o několik let později ztotožnil také původem irský historik Christopher Maginn,¹⁰² jehož dosavadní výzkumy se zaměřovaly primárně na postavení Irska v tudorské éře britských dějin, konkrétně na vztah mezi Anglií a Irskem. Jeho kniha s názvem *William Cecil, Ireland, and the Tudor State*¹⁰³ představovala výsledek desetiletí úvah a výzkumů o anglo-irských vztazích tudorské epochy. Maginn v rámci svého výzkumu zároveň prokázal, že dobové anglo-irské vztahy nebyly založeny pouze na základní rovině kontaktů mezi anglickými dobyteli a irskými obránci, neboť docházelo také k politické, sociální a kulturní integraci Irů do raně novověkého tudorského státu. Z hlediska dosavadních výzkumů o Williamu Cecilovi je Maginnova práce o to důležitější, že většina dosavadních autorů zcela přehlížela irskou oblast Cecilova politického snažení, zatímco Maginn ve svém výzkumu předložil řadu důkazů potvrzujících, že to byl právě William Cecil, kdo měl klíčový vliv na integraci obsazených irských území do tudorské správy.¹⁰⁴

Zájem o historické výzkumy zaměřené na dějiny tudorské státní správy je obvykle spojován s přelomem 60. a 70. let 20. století a se jménem britského historika Sira Johna Ernesta Neala. Ten se jako jeden z prvních britských historiků zajímal o dějiny tudorské státní správy, popř. o fungování jednotlivých dobových úřadů a institucí. Pro můj výzkum jsou však zásadní pouze dva autoři, kteří svou specializaci spojili se zájmem o Williama Cecila a jeho úlohu v tudorské administrativě. Prvním z nich byl Američan Norman Jones,¹⁰⁵ který však doktorské studium absolvoval na univerzitě v Cambridge,

---

¹⁰⁰ J. DAWSON, *William Cecil...*, s. 196–216.

¹⁰¹ S. ALFORD, *The Early Elizabethan Policy...*, Cambridge 2002.

¹⁰² Christopher MAGINN, *The Tudor Discovery of Ireland*, Dublin 2015; Christopher MAGINN, *William Cecil, Ireland and the Tudor State*, Oxford 2012; Christopher MAGINN, „Civilizing“ *Gaelic Leinster: The Extension of Tudor Rule in the O’Byrne and O’Toole Lordships*, Dublin 2005.

¹⁰³ Ch. MAGINN, *William Cecil...*, Oxford 2012.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. ix–x.

¹⁰⁵ Norman JONES, *Being Elizabethan: Understanding Shakespeare’s Neighbors*, Chichester 2019; Norman JONES, *Governing by Virtue: Lord Burghley and the Management of Elizabethan England*, Oxford 2015; Norman JONES, *The Birth of the Elizabethan Age: England in the 1560s*, Blackwell 1993; Norman JONES, *Faith by Statute: Parliament and the Settlement of Religion, 1559*, London 1982.

kde studoval u Nealova nástupce Sira Geoffreyho Eltona.¹⁰⁶ Jones se ve své knize *Governing by Virtue: Lord Burghley and the Management of Elizabethan England*¹⁰⁷ zajímal především o to, jakým způsobem William Cecil skrze své politické funkce spravoval státní pokladnu, organizoval a zajišťoval válečnou logistiku, popř. jak jednal s královnou a usměrňoval její politická rozhodnutí.¹⁰⁸

Druhým historikem specializujícím se na dějiny státní správy ve vztahu k Williamu Cecilovi byl britský historik Brett Usher, který se však na rozdíl od Normana Jonese nevěnoval světské, nýbrž církevní správě. Fascinace církevními dějinami anglikánské církve a politickou dráhou Williama Cecila se tak v jeho tvorbě spojily a umožnily vznik dvoudílného titulu mapujícího proměny církevní správy pod dohledem prvního barona z Burghley v rozmezí let 1559–1603.

Poslední, i když neméně zajímavou oblastí historického zájmu spojovaného s Williamem Cecilem, bylo umění ve všech svých formách. V tomto směru se Williamu Cecilovi jako první věnoval britský literární historik Gerald William Phillips,¹⁰⁹ který se ve své knize *Lord Burghley in Shakespeare: Falstaff, Sly and Others*¹¹⁰ zabýval rozborem Shakespearových děl, u nichž se snažil objevit spojitost, popř. dokonce přímou inspiraci Williamem Cecilem a úřady, které v průběhu svého života zastával. Analyzované postavy, které Phillips ztotožňoval s osobou Williama Cecila, bylo v rámci všeobecného názoru možné zařadit jednou mezi kladné, jindy mezi záporné charaktery. Z tohoto důvodu Phillips ve svém díle usiloval o dohledání možných Shakespearových mecenášů, kteří mohli skrze své finanční příspěvky ovlivňovat způsob, kterým byl královnin rádce prezentován veřejnosti.¹¹¹

Phillipsův zájem o Williama Shakespeara, anglickou renesanční literaturu a Williama Cecila sdílel také americký literární historik Bruce Danner,¹¹² který se však ve své práci věnoval rozboru nejznámějších kritických děl, textů a letáků namířených proti Williamu Cecilovi, jejichž autorem byl anglický renesanční básník Edmund Spenser. Důvody Spenserova nepřátelství vůči Cecilovi nebyly dodnes zcela jednoznačně objasněny, nicméně právě o to se ve své práci Bruce Danner snaží. Opovážlivost Spenserových textů nakonec vyeskalovala až v zákrok tudorské státní

---

¹⁰⁶ Geoffrey ELTON, *Law and Government under the Tudors*, Cambridge 1988.

¹⁰⁷ N. JONES, *Governing by Virtue...*, Oxford 2015.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 1.

¹⁰⁹ Gerald William PHILLIPS, *Sunlight on Shakespeare's Sonnets*, London 1935.

¹¹⁰ G. W. PHILLIPS, *Lord Burghley...*, London 1936.

¹¹¹ Tamtéž, s. 1–9.

¹¹² B. DANNER, *Edmund...*, Houndmills 2011.

správy, vydání oficiální cenzury vůči všem jeho textům a zabavení všech nalezených kopií.¹¹³

William Cecil ale nebyl pouze předlohou pro dobová dramata a kritické spisy, stejně jako další příslušníci jeho rodu, tak i on po většinu svého života finančně podporoval umělce a umění všeho druhu, popř. na svých panstvích hostil řadu učenců i architektů, s jejichž pomocí se zapojoval do plánování výstavby renesančních paláců i zakládání rozlehlých parků. Zájem o umělecké aspekty každodenního života rodu Cecilů projevil už v roce 1997 Malcolm Airs, který v Oxfordu zorganizoval konferenci s názvem *The Early Cecils and Cultural Patronage*. Postupem času byla z vybraných příspěvků utvořena kolektivní monografie, kterou svým odborným dohledem zaštitila britská historička a odbornice na dějiny umění Pauline Croft.¹¹⁴ Součástí této monografie byla také práce amerického historika Jamese Suttona, který svůj původní text časem rozpracoval a o dva roky později vydal pod názvem *Materializing space at an Early Modern Prodigy House: The Cecils at Theobalds, 1564–1607*.¹¹⁵ Předmětem jeho výzkumu byl jeden z paláců Williama Cecila, konkrétně palác v Theobalds. James Sutton se ve své práci zabýval popisem lokality, ve které byl palác postaven, dále materiálem užitým k výstavbě, vybavením interiérů, zednickým vybavením užívaném v průběhu 16. a 17. století, popř. byrokratickou stránkou celé výstavby.¹¹⁶

Na poli české historiografie nebylo dosud Williamu Cecilovi věnováno mnoho pozornosti. To však roku 2020 změnil ve své knize *Shakespearova Anglie: Portrét doby*¹¹⁷ známý český překladatel Martin Hilský, který na Cecila hojně odkazoval jako v kontextu dobové politiky, společnosti i umění, čímž připomněl šíři Cecilových úřadů, povinností i zájmů.

---

¹¹³ B. DANNER, *Edmund...*, s. 1.

¹¹⁴ Pauline CROFT, *King James*, Basingstoke 2002; Pauline CROFT, *The Spanish Company*, London 1973.

¹¹⁵ James SUTTON, *Materializing space at an Early Modern Prodigy House: The Cecils at Theobalds, 1564–1607*, Aldershot 2004.

¹¹⁶ Tamtéž, s. vii.

¹¹⁷ M. HILSKÝ, *Shakespearova Anglie...*, Praha 2020.

1.3. Nadace Lord Burghley 500

U příležitosti blížícího se výročí pět seti let od narození Williama Cecila, prvního barona z Burghley byla v lednu roku 2019 založena nadace *The Lord Burghley 500 Foundation*.¹¹⁸ Primárním cílem této nadace byla od počátku organizace a příprava jak národního, tak mezinárodního připomenutí výročí Cecilova narození, ke kterému mělo, spolu s celou řadou doprovodných akcí, dojít v průběhu roku 2020. Sekundárním úkolem nadace byla mediální podpora a propagace Williama Cecila i všech akcí plánovaných v souvislosti s tímto výročím, popř. komunikace s patrony, kteří s nadací již od jejího vzniku úzce spolupracují. Nejvýznamnějším z nich je jeho královská výsost princ z Walesu, který by během oslav měl zastupovat královskou rodinu.¹¹⁹

Většina plánovaných akcí událostí byla však s ohledem na kritickou epidemickou situaci kolem nemoci Covid-19 přesunuta na rok 2021. Z nich můžeme zmínit například semináře věnované dějinám tudorské architektury demonstrované na jednotlivých palácích a sídlech Williama Cecila, dále muzejní sympózium, koncert tudorského chorálu v St. Margaret's Church ve Westminsteru, pamětní akce, bohoslužby, a na úplný závěr dvě mezinárodní konference, z nichž první, *Lord Burghley 500 conference*, by se měla uskutečnit na St. John's College na univerzitě v Cambridge, zatímco druhá, *The Cecils in Ireland*, proběhne v irském Dublinu na zdejší Trinity College.¹²⁰ Pro samotný výzkum *Druhý život Williama Cecila - Mezi pamětí a historiografií* se mezinárodní konference *Lord Burghley 500* jeví jako klíčová.¹²¹

---

¹¹⁸ Oficiální stránky nadace *Lord Burghley 500 Foundation*. Dostupné online (<http://www.lordburghley500.org/>), [citováno 20. 2. 2021].

¹¹⁹ Dostupné online (<http://www.lordburghley500.org/about-us.html>), [citováno 20. 2. 2021].

¹²⁰ Dostupné online (<http://www.lordburghley500.org/whats-on.html>), [citováno 20. 2. 2021].

¹²¹ V současné době se předpokládá, že by k jejímu uskutečnění mohlo dojít někdy na podzim roku 2021, přičemž by měl zůstat zachován její původní program plánovaný už v rámci roku 2020. Samotná konference by měla být rozdělena do tří dnů. První den bude věnován britským a americkým odborníkům na Williama Cecila a tudorskou éru, kteří by měli jeden po druhém vystoupit se svými příspěvky. Druhý den budou prezentovány nejnovější výzkumy v rámci paralelních seminářů tematicky rozdělených do patnácti kategorií zabývajících se různými fázemi i aspekty Cecilova života a kariéry. Třetí a závěrečný den konference by měl být zakončen exkurzí do archivu v Hatfield House a přístupem k pramenům z fondů *The Cecil Papers*. Dostupné online (<http://www.lordburghley500.org/conference.html>), [citováno 20. 2. 2021].

2. Historická věda, paměťová studia a výzkum druhých životů

V průběhu posledních desetiletí výrazně vzrostl počet historických výzkumů, které jako předmět zájmu označovaly zkoumání tzv. *druhého života* historické osobnosti, předmětu, budovy, místa nebo události. Navzdory pozvolna vzrůstajícímu zájmu o zkoumání těchto *druhých životů* jen minimum z autorů ve svých textech usilovalo o vysvětlení, co si pod zmíněným označením oni sami představují, popř. jak by si pojem *druhý život* měli vykládat čtenáři jejich cílových skupin. Stejně tak se jen zřídka setkáváme s vysvětlením, jak autor vybraného textu ke svým úvahám a závěrům dospěl a z jakého teoretického konceptu jeho poznatky vycházejí. Určitý posun vpřed představují ty texty, ve kterých je chápání *druhých životů* objasněno alespoň v rámci krátkého úvodu nebo odkazu. I tak tomuto tématu ale stále chybí jasné konceptuální uchopení.¹²²

Jako vzorový příklad zmíněného „posunu“ bych chtěl poukázat na text švédského historika Sverkera Oredssona s názvem *Druhý život Gustava Adolfa*,¹²³ ve kterém autor problematiku zkoumání tzv. *druhých životů* vysvětluje slovy: „*S hrdiny se to má tak: Neumírají v okamžiku, kdy dodýchali. V tu chvíli totiž začínají nový život, často neméně zajímavý než ten, který prožili v reálném světě. Švédský král Gustav II. Adolf je toho názorným příkladem. Do značné míry zůstal živ i poté, co padl 6. listopadu 1632 v bitvě u Lützen.*“¹²⁴ Tím však Oredssonovo vysvětlení vlastních úvah, přístupů a chápání zkoumané problematiky končí. V dalších částech své práce nijak nerozvádí své úvahy o tom, „co se stane s hrdiny poté, co dodýchali.“ Namísto toho dává přednost zodpovězení otázek, které se již vztahují k tématu třicetileté války a švédského krále Gustava II. Adolfa, a to: „*proč Švédsko zasáhlo roku 1630 do konfliktu, který už 12 let zuřil v římskoněmecké říši a o kterém dnes mluvíme jako o třicetileté válce? A co bylo výsledkem tohoto švédského zásahu?*“¹²⁵ Jak ale obě položené otázky nebo předměty Oredssonova výzkumu souvisí s jeho představou o *druhém životě* Gustava Adolfa? Sám ve své práci sice zmiňuje, že se *druhý život* švédského krále začal psát až roku 1632,

---

¹²² Doubravka OLŠÁKOVÁ, *K diskusi o paměti v českém kontextu „Druhého života“*, Dějiny – Teorie – Kritika, 1/2004, s. 269–280.

¹²³ Sverker OREDSSON, *Druhý život Gustava Adolfa*, Dějiny a současnost. Kulturně historická revue, 4/1994, s. 11–15.

¹²⁴ Tamtéž, s. 11.

¹²⁵ Tamtéž.

tn. po jeho smrti v bitvě u Lützeniu, ale tím jeho úvahy končí. Ať už byl Oredssonův autorský záměr jakýkoliv, je nutné zmínit, že se zodpovězení svých vlastních otázek zhostil ve dvou krátkých odstavcích, po kterých se přesunul k představení jím vybraných historiků, jejich děl a vývoje náhledů na osobu švédského krále Gustava II. Adolfa. O užité metodologii či o důvodech, které ho dovedly právě k tomuto způsobu zkoumání *druhých životů*, se ani jednou nezmněl. A to navzdory tomu, že je ze stěžejní části jeho studie jasně patrné, že měl ucelenou představu jak o významu pojmu *druhý život*, tak o způsobu, kterým o něm chtěl psát.¹²⁶

Podobným, i když ne zcela totožným způsobem přistupovali ke zkoumání problematiky *druhých životů* čeští autoři Miroslav Novotný a Jitka Rauchová. Ti v práci *Renesanční kavalír i nevázaný bonviván: Druhý život Petra Voka z Rožmberka a jeho proměny*¹²⁷ stejně jako Oredsson upnuli svou pozornost primárně k představení historiografických náhledů na osobu českého šlechtice Petra Voka z Rožmberka. Na rozdíl od Oredssona ale neváhali text obohatit o postřehy obsažené v lidové slovesnosti věnované právě posledním příslušníkům rodu Rožmberků. Objasnění vlastních badatelských přístupů ke zkoumání *druhého života* Petra Voka ale oba autoři opět věnovali minimální pozornost. Nejvíce se alespoň symbolickému nástinu jejich chápání *druhého života* přiblížilo vysvětlení jejich zájmu o třeboňskou lidovou tvorbu, ve kterém stejně jako Sverker Oredsson upozornili na to, že k exponenciálnímu zájmu o tuto problematiku dochází po smrti zkoumaného subjektu: „Rozličná vyprávění o posledních Rožmbercích, jejich dvořanech, měšťanech i venkovanech však nacházela vděčné publikum mezi bývalými rožmberskými poddanými na třeboňském panství hned krátce poté, co se uzavřel životní příběh posledního rožmberského vladaře.“¹²⁸ Na základě zájmu někdejší veřejnosti a rychle se rodících lidových vyprávění, glos a pověstí shromážděných v *Třeboňských pamětech* tehdejšího třeboňského primátora Vavřince Benedikta Mecera vydaných v roce 1673 se oba autoři rovněž přesouvají k představení proměn a vývoje dosavadního historiografického zájmu o Petra Voka z Rožmberka, který se od předchozího případu odlišoval pouze větším důrazem na lidovou slovesnost a regionální touhou po připomínání rožmberského rodu spolu s jeho nejvýznamnějšími představiteli.¹²⁹

---

¹²⁶ S. OREDSSON, *Druhý život...*, s. 11–15.

¹²⁷ Miroslav NOVOTNÝ - Jitka RAUCHOVÁ, *Renesanční kavalír i nevázaný bonviván: Druhý život Petra Voka z Rožmberka a jeho proměny*, Dějiny a současnost 4/2011, s. 41–43.

¹²⁸ M. NOVOTNÝ – J. RAUCHOVÁ, *Renesanční kavalír...*, s. 41.

¹²⁹ Tamtéž, s. 85–117.

Podrobnější vysvětlení významu *druhých životů* ve své práci s názvem *Druhý život sv. Ludmily*¹³⁰ přináší až Zdeňka Hledíková, která se domnívá, že: „*historické osobnosti, které přerostly a poznamenaly svou dobu, žijí obvykle dvakrát. Jednou skutečný život lidí s drobnými těžkostmi a radostmi i velkými tužbami, vášněmi a činy, po druhé se rodí ve chvíli ukončení pozemského života. Nová postava má stejné jméno, přináší si z minula i základní životní děje, avšak přibírá k nim charakterové vlastnosti, jež umocňují působivost a příkladnost skutků původního člověka, stává se uctívaným vzorem, dotvářeným po všechny věky podle zájmů a vkusu doby, jež si ji připomíná. Legendární hrdina se mění v prototyp lidské vlastnosti, postoje nebo zaměření, jaké oceňuje doba, jež se na postavě zdůrazňuje často i proto, že jí samé chybí.*“¹³¹ I když by se mohlo na první pohled zdát, že Zdeňka Hledíková pouze jiným způsobem rozvádí myšlenky, které ve svých textech zachytili již její předchůdci, opak je pravdou. Hledíková již nepracuje pouze s proměnami historiografie a lidové slovesnosti, ale ve zkoumané osobě spatřuje také zdroj dobových archetypů, inspiraci a předmět symbolického ideálu nebo idolu, na který bychom neměli zapomenout. Ani zde autorka neopomíná klást důraz na to, že svatá Ludmila nebyla jen světicí, nýbrž byla již za svého života spojována s větším množstvím rozličných rolí, které se v průběhu staletí staly neodmyslitelnou součástí jejího *druhého života*: „*Stejně tak nezměnila následující staletí už nic podstatného na pojetí Ludmilina typu, byť vyzdvihovala podle potřeby rozličné aspekty její charakteristiky. Čeští kališníci se Ludmilou zaštiťovali pro přijímání pod obojí způsobu, v její době obvyklé, pro vlastence barokní zahajovala české nebe a tím i velikost a slávu Čech, obrozenci v ní cítili první kněžnu domácího vladařského rodu a 19. století českou zemskou patronku. Podtextem a součástí úcty vždy zůstaly zidealizované a až romanticky stylizované lidské a ženské hodnoty Ludmiliny. Až nedávná doba vnesla do symbolického obrazu díky antropologickému výzkumu nový reálný pohled: moudrá babička byla také statnou ženou uvyklou častým jízdám na koni, byť nepochybně trpící opakovanými bolestmi hlavy a dalšími potížemi. Lidská hodnota kněžny tím získává nový rozměr, jaký právě moderní doba mlčky oceňuje.*“¹³²

Tento krátký úryvek tak reflektuje názor Zdeňky Hledíkové na to, že se pohled na významné historické osobnosti, slavná místa, budovy i události může v průběhu staletí měnit prostřednictvím nejrůznějších faktorů, z nichž můžeme jako příklad uvést

---

¹³⁰ Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Druhý život sv. Ludmily*, Dějiny a současnost 2/1991, s. 11–15.

¹³¹ Tamtéž, s. 11.

¹³² Tamtéž, s. 15.

aktuální potřeby společnosti, proměny politického zřízení, nové vědecké objevy, ale také nová společenská tabu a zákazy. Všechny zmíněné historické práce ale kromě předmětu jejich zkoumání spojuje ještě něco, a to proměna vzpomínání na zkoumané osoby, popř. odlišné vnímání jejich odkazu ve vztahu ke konkrétní společnosti či kultuře. Domnívám se, že všechny práce zkoumající problematiku *druhých životů* ve skutečnosti přímo souvisí s výzkumy z oblasti paměťových studií. Proto i označení *druhý život* představuje pouze jiný, výraz pro specifický způsob zkoumání paměti, jejich proměn a vývoje.

Paměť a paměťová studia v rámci soudobé historické vědy představují oblast již natolik rozvětvenou, že v souvislosti s nimi není možné mluvit pouze o jednom konkrétním druhu paměti, aniž by nedošlo k jeho přesnému vymezení. Diferenciace jednotlivých druhů paměti stále narůstá, přičemž každý z nově objevených a popsáných typů je vhodný pro jinak specializovaný druh výzkumu nebo pro jinou vědní disciplínu. Do dílčích výzkumů se již celá desetiletí zapojují filosofové, sociologové, psychologové, lingvisté, lékaři i historici.¹³³ Nejspíš právě proto dodnes neexistuje jednotná definice paměti, která by dokázala obsáhnout všechny její aspekty. Z tohoto důvodu se i v rámci historické vědy neustále potýkáme s tzv. polysémií paměti, která se nejvýrazněji projevuje už v samotném množství různých druhů paměti, z nichž můžeme zmínit *paměť kolektivní, individuální, sociální, historickou, politickou, kulturní, oficiální i neoficiální, paměť míst, popř. pojmy s ní provázané, jako například odkaz, tradice a dědictví*.¹³⁴

Všechny jmenované druhy paměti spojuje společný cíl, kterým je snaha o uchování vzpomínek i samotného aktu či procesu vzpomínání, popř. připomínání toho, co je společností považováno za důležité. Stejně jako u řady dalších vědeckých disciplín, tak ani u paměťových studií není možné pracovat s jedním univerzálním přístupem, který by bylo možné použít vždy a všude navzdory okolnostem. Vzrůstající zájem o zkoumání paměti tak způsobil nárůst počtu zkoumaných druhů paměti, popř. její typologie vhodné k praktickému využití v rámci odlišných výzkumů. Rozsáhlá typologie paměti a s ní související specifika jednotlivých výzkumů s sebou přinášejí překážky vztahující se k výběru té nejvhodnější, která by umožňovala zkoumání *druhých životů*. Abych se mohl zabývat fenoménem *druhého života Williama Cecila*, považuji za nutné provést analýzu a komparaci jednotlivých teorií a přístupů užívaných

---

¹³³ Lucie ŠTORCHOVÁ a kol., *Koncepty a dějiny*, Praha 2014, s. 244.

¹³⁴ R. ŠVARÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, *O paměti...*, s. 233.

ke zkoumání paměti. V rámci zmíněné komparace jednotlivých paměťových konceptů vymezují společné monety jednotlivých teoretických přístupů, a to v rámci jejich vztahu ke společnosti, kultuře, prostoru, času a historii. A pokud se žádná z analyzovaných teorií neprojeví jako vhodná pro praktické uplatnění zkoumání *druhého života Williama Cecila*, pak na základě získaných poznatků dojde k pokusu o vytvoření nového konceptu paměti, který by tento druh výzkumu umožňoval. V takovém případě se pokusím vymezit druh paměti a popsat metodologii, které by bylo možné s minimem úprav využít také pro zkoumání *druhých životů* dalších historických osobností, předmětů, budov, míst a událostí.

2.1. Potenciál paměťových studií pro výzkum tzv. druhých životů

Nárůst zájmu o zkoumání paměti se obvykle datuje do 70. a 80. let 20. století. Důvodů spojovaných s probuzením zájmu o zkoumání paměti však bývá zmiňováno hned několik. Jedním z nich byla například společenská, popř. politická poptávka po vědecké „korekci“ paměti jak v souvislosti s výkladem národních, tak světových dějin. Zdrojem této honby za přepsáním historie byla nejprve snaha o vypořádání se s důsledky druhé světové války a s ní souvisejícími hrůzami, na něž vzápětí navázalo bipolární rozdělení světa a vyostření vztahů mezi Východem a Západem v rámci studené války. V započatém „trendu“ tak bylo znovu pokračováno na konci 20. století, kdy již šlo spíše o celosvětovou reakci na nové uspořádání světa po skončení studené války, pádu některých totalitních režimů a později i na teroristické útoky z 11. září roku 2001. Obhajobu vlastního způsobu života a politického přesvědčení či obvinění těch, kdo toto přesvědčení nesdíleli, měla nyní poskytnout věda. Ta se měla s pomocí *kolektivní paměti* postarat o zachování doposud budovaných identit moderního světa nebo alespoň usnadnit konstruování nových.¹³⁵

Kromě politických důvodů za zájmem o zkoumání paměti stála práce odborníků z nejrůznějších vědních oborů. V rámci historických výzkumů je často reflektována silná provázanost paměťových studií a francouzské historické školy *Annales*, jejíž oblastí zájmu se koncem 60. let 20. století staly dějiny mentalit. Zároveň je však nutné upozornit i na to, že se téma paměti postupem času stalo předmětem výzkumů, kterým se věnovali někteří významní představitelé školy *Annales*, z nichž můžeme jmenovat

---

¹³⁵ N. MASLOWSKI – J. ŠUBRT, *Kolektivní paměť...*, s. 31.

Jacques Le Goff a Pierre Nora.¹³⁶ Každý z nich však k dané problematice přistupoval zcela odlišným způsobem, zatímco Pierre Norovi práce na teoretických konceptech a rámcích paměťových výzkumů přinesla uznání vědecké obce, tak Le Goff upínal svou pozornost spíše k praktickému využití dosavadních poznatků.

Množství různých konceptů a přístupů ke vnímání paměti komplikuje hlubší srovnání jejich jednotlivých aspektů, které však v rámci odlišných perspektiv mohou představovat zajímavá propojení mezi jednotlivými teoriemi. Stejně tak je nutné podotknout, že základní kategorie vybrané pro komparaci paměťových studií, tzn. vztah paměti a společnosti, kultury, prostoru, času a historie, představují natolik provázaný celek, že některé ze zmíněných konceptů bude možné vztáhnout k více než jedné z uvedených kategorií.

Vztah mezi společností a pamětí lze pravděpodobně považovat za nejstarší a nedělitelnou součást vzpomínání. Bez lidí a lidských společenství by nebyl nikdo, kdo by vzpomínal nebo vzpomínky uchovával a předával je dalším generacím. Ve skupině či v kolektivu dochází k tzv. kolektivnímu vzpomínání na zážitky, které si i po letech můžeme připomínat spolu s přáteli nebo s rodinou. To vše nám dodnes pomáhá k uchování pocitu sounáležitosti a kontinuity. Paměť nám pomáhá lépe pochopit, kdo jsme, odkud jsme přišli a kam směřujeme, a to ať už jako jednotlivci nebo jako příslušníci mnoha rozličných skupin, tříd či národů, k nimž pocítujeme určitou míru sounáležitosti.

Sounáležitost ale nebyla tím, co přivedlo francouzského sociologa Maurice Halbwachse k myšlence na vytvoření konceptu *kolektivní paměti*.¹³⁷ Až do Halbwachsova objevu bylo zcela běžné přistupovat k paměti pouze jako ke zcela individuálnímu jevu. To znamená, že se věřilo v odlišnost a jedinečnost vzpomínek jednotlivců, v *individuální paměť*. Na vzpomínky společnosti se proto hledělo jako na nezměrné množství individuálních vzpomínek a pamětí. Odlišnost mezi *individuální* a *kolektivní pamětí* je v praxi obvykle demonstrována na příkladu, kdy skupina lidí dostane za úkol nezávisle na sobě popsat své vzpomínky na událost, které se všichni dotazovaní zúčastnili. Každý člen skupiny v takové situaci přirozeně inklinuje k tomu, aby své vzpomínky interpretoval po svém, takže se zaměří výhradně na ty detaily, kterých si sám všiml nebo které mu připadaly pro popis dané události klíčové. Další

---

¹³⁶ R. ŠVARČÍKOVÁ-SLABÁKOVÁ, *O paměti...*, s. 233.

¹³⁷ Poprvé vydáno jako: Maurice HALBWACHS, *Les cadres sociaux de la mémoire*, Paris 1925. K Halbwachsově teorii a jejímu významu v sociálních vědách více: Jean-Christophe MARCEL, *Un fondement du lien social: la mémoire collective selon Maurice Halbwachs*, Paris 2005.

členové skupiny ale mohou předkládat informace zcela odlišného rázu, protože jejich pozornost upoutalo něco zcela odlišného. Příčinou těchto rozdílných způsobů vzpomínání a přístupů k interpretaci prožitých událostí jsou faktory jako například odlišný věk dotazovaných, rozdíly v nejvyšším dosaženém vzdělání, národnost, zdravotní stav atd. Těmto faktorům nicméně Halbwachs ve své teorii nevěnoval větší pozornost a neusiloval ani o srovnání svého konceptu s přístupy narativních výzkumů, popř. s *hermeneutickou teorií* Hanse Georga Gadamera. Domnívám se však, že absence těchto srovnání nebyla způsobena ani tak Halbwachsovým opomenutím, jako spíše jeho smrtí v roce 1945.

Zájem o toto téma nicméně přetrvával a dodnes je zdrojem zajímavých teorií a konceptů, z nichž mne v poslední době zaujal přístup Harolda Marcuse z kalifornské univerzity v Santa Barbaře. Harold Marcuse přišel s teorií tzv. *Reception History*, kterou sám definoval jako: „...*dějiny významů provázaných s historickými událostmi. Tento koncept proto sleduje odlišné přístupy, jejichž prostřednictvím se jejich účastníci, tzn. pozorovatelé, historikové, ale i další interpreti, pokoušejí těmto událostem vštípit smysl blízký tomu, jak se ve skutečnosti odehrály, avšak srozumitelný době, ve které sami žijí.*“¹³⁸ Podle Marcuse proto existují dva základní aspekty historické recepce, se kterými je třeba pracovat, a to způsob, kterým byla událost sdělena veřejnosti a reakce, které provázejí její přijetí společností. Přitom způsoby či formy předávání informací je snazší dohledat i s nimi dále pracovat, protože jsou obsaženy v historických výzkumech nebo dobových pramenech. Oproti tomu druhá oblast Marcusova zájmu představuje jen těžko uchopitelné náznaky toho, jak jednotlivci i celé skupiny na tato zobrazení reagovali, popř. jak se jejich reakce proměňovaly v čase.¹³⁹

V počátcích odborného zájmu o zkoumání paměti, popř. v rámci Halbwachsových úvah o *kolektivní paměti* se však pozornost upínala odlišným směrem. Důraz byl kladen na sociální rámce a přirozenou interakci uvnitř skupiny v rámci procesu vzpomínání, neboť právě v těchto podmínkách vznikala *kolektivní paměť*. Jakmile byla do procesu vzpomínání na společně prožívanou událost zapojena celá skupina svědků současně, tak se pozvolna začaly jednotlivé mezery ve výpovědích zaplňovat a v ideálním případě

---

¹³⁸ „...history of the meanings that have been imputed to historical events. This approach traces the different ways in which participants, observers, and historians and other retrospective interpreters have attempted to make sense of events, both as they unfolded, and over time since then, to make those events meaningful for the present in which they lived and live.“ Dostupné online (<http://marcuse.faculty.history.ucsb.edu/receptionhist.htm#def>), [citováno k 9. 1. 2021].

¹³⁹ Dostupné online (<http://marcuse.faculty.history.ucsb.edu/receptionhist.htm#def>), [citováno k 9. 1. 2021].

postupně začala vznikat jednotná ucelená forma výpovědi, která shrnovala průběh celé události v podobě, na které se všichni zúčastnění shodli. Vznikla tak oficiální verze vyprávění, popř. *kolektivní paměť* na prožitou událost, o které později většina svědků vyprávěla téměř totožným způsobem, i když nezávisle na zbytku skupiny ještě „před chvílí“ nebyli jednotlivci schopni kompletní příběh sestavit a uceleně jej převyprávět. Tento jev proto označujeme jako rekonstrukci (někdy také rekonstruktivitu)¹⁴⁰ *kolektivní paměti*, schopnost paměti zrekonstruovat minulost v podobě, která s originálem sice není a ani nemůže být zcela totožná, ale prostřednictvím údajů a vlastních aktualizací výrazů z přítomnosti ji alespoň zprostředkovává do chvíle, kdy její význam pomine.¹⁴¹

Maurice Halbwachs srovnatelný případ rekonstruktivity vzpomínek na předchozí zkušenost demonstruje na jednom ze svých nejnámějších příkladů kolektivní paměti: „*Naše vzpomínky zůstávají za každých okolností kolektivní a jsou nám připomínány ostatními, i když se týkají událostí, na nichž jsme se podíleli sami, nebo věcí, které jsme viděli pouze my. Je to tím, že ve skutečnosti nikdy nejsme sami. Vždy v sobě a s sebou neseme určitý počet různých lidí, a není proto bezpodmínečně nutné, abychom u vzpomínaných událostí byli fyzicky přítomní jako samostatné osoby. Uvedme si příklad. Přijedu poprvé do Londýna a procházím se pokaždé s jiným člověkem. Jednou je to architekt, který mě upozorňuje na různé stavby, jejich parametry a uspořádání. Jindy je to historik, který mě poučí, že tato ulice byla postavena v té a té době, že v tomto domě se narodil ten a ten člověk, že se v těchto místech odehrála ta a ta významná událost. Malíř mě naučí vnímat barevnost parků, linie paláců, kostelů, hru světla a stínů na zdech a fasádách Westminsteru, katedrály nebo na Temži. Obchodník mě zavede do hustě osídlených částí města, ukáže mi obchody, knihkupectví a nákupní střediska. Přesto nepotřebuji, aby vedle mě někdo takový krácel. Stačilo by si přečíst průvodce, napsaného z různých perspektiv, nebo si nechat poradit a všimnout si daných aspektů.*“¹⁴² Z toho vyplývá, že i odlišné zkušenosti, přístupy a perspektivy mohou společně utvářet *kolektivní paměť*, jejíž výpovědní hodnota nemusí být nijak upozaďována. I přesto je nutné dodat, že Halbwachsův přístup k teorii *kolektivní paměti* příliš často pracuje se zcela ideálními, popř. idealistickými příklady, které by v reálném světě dozajista podléhaly značné míře zkreslení. Halbwachsův návštěvník Londýna nemohl být

---

¹⁴⁰ Jan ASSMANN, *Kultura a paměť: Písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*, Praha 2001, s. 41–42.

¹⁴¹ M. HALBWACHS, *Kolektivní paměť...*, s. 113.

¹⁴² Tamtéž, s. 51.

odborníkem precizně ovládajícím všechny jmenované disciplíny, a proto by se ani po prostudování průvodcovské příručky neobešel bez chyb a zkreslení, které by původní obraz Londýna určitým způsobem pozměnily.

Srovnatelnému problému s proměnou informací díky po staletí opakovaným interpretacím předešlých interpretací čelíme i v případě zkoumání *druhých životů* a vzpomínání na Williama Cecila. V Cecilově případě je možné celý právě zmíněný příklad převést do zcela odlišné perspektivy prostřednictvím zasazení interpretovaného děje do raně alžbětinské Anglie. V takovém prostředí totiž svědci událostí spojovaných s Williamem Cecilem podléhali zcela odlišným faktorům, které jsou pro řadu dnešních lidí už jen těžko představitelné. Oproti náhodné skupině lidí z počátku 21. století je třeba brát ohled na odlišnost vztahů a dalších reálií typických pro Anglii 16. století. William Cecil byl blízký poradce královny a jeden z nejmocnějších mužů v Anglii. Lidé z různých společenských skupin k němu zcela logicky pociťovali rozličnou míru sympatií a antipatií, ale i tak u královského dvora museli dodržovat určitá pravidla chování. Navzdory tomu následující modelová situace bude pouze ilustrativní, tzn. bez uvádění konkrétních jmen, titulů a rozboru vztahů mezi jednotlivými zúčastněnými stranami. Cecilovo přátelství a blízkost mohly lidem v jeho okolí zajistit slibné postavení u královského dvora, ale stejně tak jeho nepřátelství mohlo komukoli způsobit nemalé potíže. Při aplikaci modelové situace na co možná nejrealističtější skupinu, se kterou mohl William Cecil přijít u královského dvora do kontaktu, musíme počítat jak s příslušníky aristokracie a duchovenstva, tak se služebnictvem.

U takto různorodé skupiny se již od počátku potýkáme s problémem, že by její privilegovaná část nejspíše ostře vystoupila proti konstruování společné odpovědi na otázku, která by se týkala také služebnictva. A i v případě, že by během kolektivního vzpomínání k ničemu takovému nedošlo, tak je vysoce pravděpodobné, že by se urozená část skupiny chopila vedení a ovládla by tak celý proces vzpomínání prostřednictvím vlastní mocenské převahy. Neurozeným účastníkům by tak nezbylo nic jiného, než pouze přihlížet šlechtické rekonstrukci proběhlé události. Do hry by tak vstoupily hned dva faktory spojované s *kolektivní pamětí*, které by v tomto případě ovlivnily výslednou podobu rekonstruované paměti, a to vztah mezi identitou a skupinou a politika paměti.¹⁴³

---

¹⁴³ J. ASSMANN, *Kultura...*, s. 65–66.

Vztah mezi identitou a určitým společenstvím je pro pochopení *kolektivní paměti* zcela zásadní. Na utváření *kolektivní paměti* se totiž mohou podle Maurice Halbwachse podílet pouze ti lidé, kteří se považují za součást skupiny, jejíž společnou paměť či vzpomínky pomáhají utvářet.¹⁴⁴ Z tohoto důvodu se v rámci mnou představené fiktivní situace chopili iniciativy výhradně příslušníci šlechtického stavu, kteří si byli jisti svou společenskou nadřazeností a mocí nad zbytkem skupiny. Je proto jasné, proč se ostatní účastníci rekonstruované události nemohli zapojit do procesu vzpomínání, ani kdyby chtěli. Jejich vlastní identita totiž byla v dané situaci neslučitelná s ostatními účastníky společenské interakce. Pokud by však bylo pro doplnění mezer ve vzpomínkách šlechty nutné využít pomoci služebnictva, tak by k tomu nejspíše docházelo odděleně a se zapojením vybraných prostředníků, které by v tomto případě mohl představovat například majordomus, velitel stráží ad. Tito šlechtou pověřeni prostředníci by ze služebnictva vytěžili informace nezbytné pro doplnění vzpomínek, díky čemuž by bylo zajištěno, že k procesu vzpomínání bude docházet výhradně ve skupinách sdílejících určité společenské postavení a s ním související identitu. Pokud bychom ale odhlédli od základního členění raně novověké společnosti, tak bychom mohli přijít hned s několika příklady identit, které spolu sdíleli všichni účastníci fiktivní události, a to například vědomí příslušnosti k danému národnímu celku či spíše území, popř. konstruování kolektivní identity skrze oddanost stejnému panovníkovi, v tomto případě královně Alžbětě I. Tudorovně, nebo anglikánské církvi. Stmelujícími prvky raně novověkých identit proto nejčastěji byla příslušnost ke stavu či profesi, podřízenost jednomu pánovi nebo panovníkovi, sdílená půda, zem nebo ves, vyznávání stejného náboženství a s ním spojených rituálů a tradic, popř. užívání téhož jazyka umocňující pocity sounáležitosti mezi členy dané společnosti.¹⁴⁵

Zde můžeme vidět provázanost prolínajících se teorií a paměťových studií. Jmenované prvky stmelující vědomí sounáležitosti uvnitř jednotlivých společenských uskupení souvisí jak s *národní pamětí* a prostory vzpomínání, o nichž se ve své teorii zmiňoval francouzský historik Pierre Nora, tak s nejrůznějšími aspekty kultury a *kulturní paměti*, kterými se ve vztahu k paměti dodnes zabývají Jan a Aleida Assmannovi.¹⁴⁶ Práce všech zmíněných vědců se prolínají právě díky principům kolektivního vzpomínání vytvořených Mauricem Halbwachsem. A i když se vůči

---

¹⁴⁴ J. ASSMANN, *Kultura...*, s. 209.

¹⁴⁵ Dušan TŘEŠTÍK, *O dějinách a paměti*, *Dějiny – Teorie – Kritika*, 1/2004, s. 108–109.

¹⁴⁶ Miloš HAVELKA, *Paměť a dějiny, soužití a vyhnání*, *Dějiny – Teorie – Kritika*, 1/2004, s. 86–87.

Halbwachsovi a jeho teorii Pierre Nora i manželé Assmannovi kriticky vymezují, tak jejich koncepty jsou s *kolektivní pamětí* neodmyslitelně provázány.

Pierre Nora na sebe upozornil svou prací o francouzské *národní paměti*, národních symbolech, místech provázaných s klíčovými okamžiky francouzské historie, stavbách a rituálech, které tuto paměť a národní identitu v průběhu staletí definovaly. Bez společnosti a jejího kolektivního vzpomínání by však jeho teorie existovat nemohla.¹⁴⁷ A totéž platí i pro teorii *kulturní paměti* Jana a Aleidy Assmannových, protože i *kulturní paměť* je vztahována ke konkrétním kolektivům, národům a nositelům, kteří umožňují její zachování.¹⁴⁸

Na rozdíl od konceptů Halbwachse a Nory se teorie *kulturní paměti* nezabývá pouze hmotnými pozůstatky a národními symboly odkazujícími k paměti. Jan Assmann ve své práci na příkladech starověkých kultur a jejich rituálů demonstruje existenci konektivních struktur, které prohlubují spojení uvnitř společnosti skrze sdílení zkušeností a pocitu sounáležitosti. Odkazuje například na rituál popsáný v *Pentateuchu*, během nějž otec poučuje své děti o smyslu obřadů a zákonů. „*Sledujeme tu drobné drama, které se točí kolem osobních zájmen a dějinné vzpomínky. Syn říká hned „vám“, hned zase „nám“ (náš Bůh), otec odpovídá tu pomocí „my“, tu pomocí „já“.*“¹⁴⁹ Na užití těchto zájmen ve vztahu k danému kulturnímu pozadí otec dětem vysvětluje, že již dosáhly dostatečného věku na to, aby se staly plnohodnotnými členy společnosti, a proto byly zahrnuty do označení „my“. Staly se tak součástí identity, paměti a historie spojené s celým společenstvím. Všechny rituály mají podle Assmanna dva klíčové aspekty, opakování a zpřítomnění. Opakování bylo pro uchování paměti ve starověkých civilizacích nezbytné, protože jak vyplývá z krátkého iniciačního rituálu probíhajícího mezi otcem a jeho syny, tak orální forma memoralizace stále převažovala nad písemným zaznamenáváním. Pravidelné opakování rituálů nebo prosté memorování proto v historických epochách předcházejících vynálezu knihtisku vedlo k tzv. zpřítomňování, což v praxi znamenalo, že i velmi staré rituály, zkušenosti a vědomosti mohly být zachovány a předány dalším generacím.¹⁵⁰

---

¹⁴⁷ Pierre NORA, *Realms of Memory: The Construction of the French Past*, Vol. 01, New York 1996, s. vii–xix. K teoretickému konceptu Pierra Nory více François DOSSE, *Pierre Nora. Homo historicus*, Editions Perrin 2011, s. 281–360. Paměti je zde věnována celá jedna kapitola (*Les palais mémoriels*), kde F. Dosse analyzuje Norou vymezenou problematiku míst paměti.

¹⁴⁸ Peter MEUSBURGER a kol., *Cultural Memories. The Geographical Point of View*, London 2011, s. 17–18.

¹⁴⁹ J. ASSMANN, *Kultura...*, s. 19.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 19–22.

Moderní společnost ale již není závislá na „starších“ způsobech uchovávání a sdílení informací. Navzdory tomu i dnes přežívají rituály, které se každoročně opakují a umožňují nám zpřítomnění vzpomínek na zemřelé, například svátek Dušiček, během nějž rodiny navštěvují hřbitovy a zapalují svíčky na hrobech svých příbuzných a blízkých. Právě prostřednictvím každoročního opakování tohoto rituálu dochází ke zpřítomnění vzpomínek, ke kterým bychom se jinak nedostali. Jejich prostřednictvím tak uchováváme památku a obraz lidí, s jejichž životním příběhem můžeme seznamovat příslušníky dalších generací. Součástí srovnatelných rituálů jsou například slavná výročí a památné dny, které se z různých důvodů zapsaly do rodinné, národní či celosvětové historie nebo paměti.¹⁵¹

Nesmíme ale opomenout národní a celosvětový rámec podobných událostí a výročí. Prostřednictvím státních svátků a připomínek výročí spojených s narozením či úmrtím významných osobností a státníků, popř. s výročími událostí těšících se mimořádné pozornosti a významu opět dochází k provázání dvou teorií, v tomto případě *národní paměti* Pierra Nory a *kulturní paměti* manželů Assmannových. Díky jejich propojení je ale opět možné poukázat na význam Williama Cecila, prvního barona z Burghley, jak pro britskou veřejnost, tak pro současné historiky. Po celý rok 2020 měla v Anglii probíhat série společenských akcí, výstav a konferencí, které měly být oslavou a připomínkou pětistého výročí narození Williama Cecila. Oslavy pořádané na Cecilovu počest, včetně snahy po uchování jeho odkazu a vzpomínání na něj i pět set let po jeho narození, můžeme vnímat jako důkaz jeho důležitosti v rámci anglických dějin.¹⁵²

Vraťme se zpět k Mauricu Halbwachsovi a jeho teorii *kolektivní paměti*, popř. k politice paměti, která v průběhu staletí výrazným způsobem ovlivňovala selekci osob a údajů, které měly být z nejrůznějších důvodů zachovány. Politika paměti v rámci rekonstrukce kolektivního vzpomínání dodnes ovlivňuje spíše rozhodování o tom, co stojí či nestojí za zapamatování, na jaké osoby, místa, instituce a události je třeba vzpomínat, a na které kvůli nejrůznějším politickým či osobním důvodům raději zapomenout. V rámci opětovné aplikace raně novověké fiktivní situace lze politiku paměti názorně představit na způsobu uvažování, popř. na kalkulaci kladů a záporů, se kterými v duchu pracovali jednotliví účastníci různých událostí, jejichž pozdější reinterpretace mohla nějakým způsobem ovlivnit jejich život. V kontextu anglických

---

¹⁵¹ N. MASLOWSKI – J. ŠUBRT, *Kolektivní paměť...*, s. 35.

¹⁵² Dostupné online (<http://www.lordburghley500.org/>), [citováno k 10. 1. 2021].

reálií 16. století by se vybraní šlechtici ve svých vzpomínkách soustředili na to, jak se vůči nim William Cecil choval, o čem jeho chování vypovídalo a jaké to pro ně mohlo mít v budoucnu důsledky, popř. jak by mohli v případě nějakého úskoku obrátit vývoj dvorských intrik ve svůj prospěch. Jejich ženy naproti tomu věnovaly větší pozornost dvorským klepům nebo Cecilovu dvornému chování a látkám, z nichž byl zhotoven jeho oděv. Navzdory jednotlivým úvahám zúčastněných by ale teprve čas a budoucí politický vývoj ukázaly, zda je některá ze zmíněných vzpomínek vůbec hodna uchování a jestli není v přímém rozporu s dobovými požadavky, potřebami společnosti nebo zájmy vládnoucích elit.¹⁵³

Jako názorný příklad silného vztahu mezi politikou a vzpomínkami můžeme uvést Shakespearovy divadelní hry s historickou tematikou. Právě s jeho pomocí byla během vlády anglické královny Alžběty I. Tudorovny ovlivňována podoba anglické *národní paměti* a vzpomínek na závěrečnou fázi války růží, popř. na vládu Richarda III., po jehož smrti na anglický trůn usedl rod Tudorovců. Shakespeare ve své divadelní hře Richarda III.¹⁵⁴ vykreslil jako úlisného a zrádného hrbáče, který si libuje v krvi a utrpení nevinných, čímž v očích anglické společnosti ospravedlňoval důvody vedoucí k jeho sesazení a nástupu nové královské dynastie. Poté Shakespeare vyzdvihoval význam míru a blahobytu, který se do Anglie vrátil prostřednictvím vlády Jindřicha VII. Tudora a jeho nástupců. Základní principy a podstata politiky paměti ale nespočívají pouze v Shakespearově tvorbě nebo v tom, že na jeho uměleckou činnost měly vliv finanční dary od mecenášů z řad šlechticů pobývajících u dvora královny Alžběty, nýbrž fakt, že kdyby Richard III. roku 1485 nezemřel v pro něj osudné bitvě u Bosworthu, tak to mohl být on sám, kdo by ovlivňoval a spoluutvářel budoucí podobu vzpomínání na popsané události. A proto je velmi pravděpodobné, že by se Richard III. v roli vítěze postaral o to, aby se vzpomínalo na jeho slavná vítězství, popř. aby to byl Jindřich VII. Tudor a jeho příbuzní, kdo by byl připomínán v roli úlisného a krvežíznivého uzurpátora toužícího po vládě nad Anglií.

Maurice Halbwachs nebyl ovšem jediný, kdo se ve své práci zaměřoval na politické aspekty vzpomínání. Tvůrci teorie *kulturní paměti* Jan a Aleida Assmannovi ale na rozdíl od něj nikdy nepracovali s politikou paměti, protože dávali přednost označení spojenectví mezi mocí a pamětí. V rámci těchto „spojenectví“ byla klíčovým podnětem k uchování paměti na vybranou osobnost, místo či událost, tzn. v našem případě na

---

¹⁵³ N. MASLOWSKI – J. ŠUBRT, *Kolektivní paměť...*, s. 53.

¹⁵⁴ William SHAKESPEARE, *Richard III.*, ed. Josef Václav SLÁDEK, Brno 2008.

Williama Cecilia, právě jeho vazba na vládnoucí vrstvy společnosti. Byly to totiž právě společenské elity, kdo již od pradávna usiloval o vznik ústředních politických institucí a úřadů, prostřednictvím jejichž vykonávání by si mohly snáze zajistit místo v paměti konkrétního kolektivu. Vláda a moc tak v sobě podle Jana Assmanna kumulují jak retrospektivní, tak prospektivní stránku sepětí moci a paměti. To v praxi znamená, že mocní lidé neusilují pouze o získání kontroly nad minulostí, jak tvrdil Halbwachs, nýbrž také nad budoucností. Ovládnutí minulosti bylo k udržení vlády zcela zásadní, neboť každá společnost potřebovala v aktuální vládě spatřovat pokračování jisté kontinuity započaté již za časů legendárních prapředků a zakladatelů královských dynastií. Takováto kontinuita potom vládu nového krále v očích společnosti legitimizovala. Z tohoto důvodu byla mezi společenskými elitami po staletí rozšířena snaha o zdokumentování a uchování vlastních genealogických záznamů, s jejichž pomocí mohli panovníci ospravedlňovat své mocenské nároky založené právě na potvrzení královského původu.¹⁵⁵ Každé město, panství, země a s nimi související úřady měly nějakou minulost, která odůvodňovala jejich význam i tradiční postavení v rámci společenského žebříčku. A jelikož si příslušníci společenských elit byli plně vědomi významu vlastního původu a rodinné minulosti, tak vynakládali nemalé finanční prostředky na jejich připomínání.¹⁵⁶ Příkladem tohoto prospektivního zvěčňování společenských elit byla šlechtická reprezentace, jejíž neodmyslitelnou součástí bylo umění zastoupené oslavnými písněmi, divadelními hrami, obrazy připomínajícími slavné bitvy i významné předky, pomníky a monumenty, které vždy upomínaly výhradně na to, co bylo v zadavatelově zájmu.¹⁵⁷ Pravda tak byla upozaděna na úkor moci a bohatství, jejichž kontrola paměti byla natolik silná, že zásadním způsobem ovlivnila vše, co se nám do dnešních časů dochovalo v podobě historických pramenů.¹⁵⁸

S podobným modelem jako manželé Assmannovi přišel také polský historik Rafal Stobiecki. Ten se však ve své práci zaměřil na modely odpovídající spíše dějinám 20. století, ve kterých od sebe odlišoval dva základní aspekty politiky paměti. Ty spojoval s formou státního zřízení v daných státech, a proto v rámci 20. století uvedl rozčlenění na státy totalitní a demokratické. V rámci totalitních režimů je podle Stobieckého pro politiku paměti typické, že se státní moc snaží prostřednictvím

---

¹⁵⁵ Aleida ASSMANN, *Prostory vzpomínání: Podoby a proměny kulturní paměti*, Praha 2018, s. 52–53.

¹⁵⁶ J. ASSMANN, *Kultura...*, s. 37.

¹⁵⁷ Marie KOLDINSKÁ, *Každodennost renesančního aristokrata*, Praha 2004, s. 18–20.

¹⁵⁸ A. ASSMANN, *Prostory...*, s. 155–156.

veřejných sdělovacích prostředků vnutit veřejnosti svou vlastní vůli, a to včetně pohledu na svět i na vlastní minulost. V takovém případě se primárním cílem politiky paměti stává odstranění všech nežádoucích náhledů na dějiny příslušného národa. Historie se tím pádem stává nástrojem v rukou totalitního zřízení, přičemž jejím novým posláním již není uchovávání a zprostředkovávání vlastních dějin, nýbrž služba vládnoucí třídě, straně, nebo samotnému diktátorovi.¹⁵⁹

Stobieckiho náhled na totalitní politiku paměti ale nemusí platit pouze pro moderní dějiny a totalitní režimy. O jím představenou kontrolu paměti totiž po celá staletí usilovala většina příslušníků společenských elit, aniž by v jejich případě mohla být řeč o totalitě či totalitarismu. Dokonce i sám William Cecil usiloval ještě za svého života o to, aby na něj bylo vzpomínáno určitým způsobem a aby se o jeho životě dochovaly pouze ty záznamy, u kterých si to on sám přál. Právě proto byl Cecil natolik štědrým mecenášem umění, že platil i Williamu Shakespearovi, aby jeho charakterové vlastnosti vtiskl postavám zastávajícím srovnatelné státnické úřady a spojoval je tak s příkladem politických ctností.¹⁶⁰ Ze stejného důvodu ale také uchovával a archivoval vybrané dopisy ze své korespondence s královnou Alžbětou, svými spolupracovníky nebo ostatními příslušníky rodu Cecilů. Vytvoření a kontrola soukromého archivu, cílená podpora umělců nebo historiků a učenců, to vše napovídá tomu, že si William Cecil plně uvědomoval význam, který představovalo jak ovládnutí minulosti, tak kontrola budoucnosti, včetně veřejného mínění o něm, jeho rodině i o úřadech a funkcích, které v průběhu svého života zastával.¹⁶¹

Srovnatelným způsobem k otázce paměti a vzpomínání přistupovali i další příslušníci společenských elit, a to nezávisle na období, ve kterém žili. V Anglii 16. století jako příklad dobové cenzury a snahy o vládu nad pamětí můžeme uvést zákony o velezradě vyhlášené za vlády anglické královny Marie I. Tudorovny. Ta po smrti svého nevlastního bratra Eduarda VI. usedla na anglický trůn a zahájila období násilné rekatolizace. Angličtí protestanti od ní dostali na vybranou mezi odchodem do evropského exilu nebo návratem ke katolické víře. Všechna uvedená opatření doprovázelo vydání *Prvního zákona o velezradě proti královně Marii*,¹⁶² *Zákona*

---

¹⁵⁹ Rafal STOBIECKI, *Historici a historická politika*, Dějiny – Teorie – Kritika, 1/2007, s. 27–28.

¹⁶⁰ Michaela ZEMANOVÁ, *Alžbětinské umění ve službách státu*, Historický Obzor 22, Praha 2011, s. 30–37.

¹⁶¹ Dostupné online (<http://cecilpapers.chaddwyck.co.uk/info/essay.do>), [citováno k 29. 7. 2016].

¹⁶² *Tudor Constitutional Documents...*, ed. J. TANNER, s. 406–407.

o *královské moci*¹⁶³ a *Zákona oživujícího kacířské zákony*.¹⁶⁴ Již během prvních let Mariiny vlády byli lidé perzekuováni za to, že se vulgárně vyjadřovali o své panovnici, že zpochybňovali její dědická práva na vládu nad Anglií nebo vystupovali proti jejímu sňatku se španělským králem Filipem II. Habsburským.¹⁶⁵ Vedle veřejného šíření pomluv proti královně a jejímu manželovi docházelo také k šíření různých útočných spisů, i ty však byly zakázány pod hrozbou přísných trestů. Stejně tak je třeba upozornit na to, že zákony o velezradě nebyly fenoménem uplatňovaným výhradně za vlády Marie I. Tudorovny, neboť je v různých podobách a aktualizovaných vydáních užívali příslušníci rodu Tudorovců a další panovnické rody. Ovládnutí veřejného mínění a perzekuce kohokoliv, kdo vystupoval proti současné vládě, proto nemuselo být spojováno výhradně s totalitními režimy.

Stobiecki ale kromě totalitních režimů zmiňoval také politiku paměti v demokratických státech. Ta se podle něj od totality lišila především v neustále probíhajícím soupeření a sporech nebo v bojích o „správný“ výklad minulosti a vzpomínání na ni. Zatímco v prvním případě stát vlastnil monopol na kontrolu informací a podobu paměti, tak v demokratických státech se mělo jednat o volnou soutěž mezi nejrůznějšími zájmovými skupinami, které se snažily prostřednictvím svých argumentů společnost přesvědčit o správnosti své vize nebo dané interpretace minulosti.¹⁶⁶

Nicméně s kolektivní pamětí a s jejími politickými aspekty nesouvisí pouze selekce a transformace politické paměti nebo Sobieckeho členění, ale také kontrola zapomnění. Podle Halbwachse každá společnost uchovává v paměti pouze to, co má nějaký význam pro přítomnost, respektive blízkou budoucnost. Jakmile tento význam není obecně patrný, tak zájem a snaha o uchování vzpomínky upadají, až nakonec zcela zmizí.¹⁶⁷ Podle českého historika Miroslava Hrocha spolu paměť a zapomnění vždy neodmyslitelně souvisely. Podle něj snaha o uchování vzpomínek na to, co daná společnost aktuálně považuje za potřebné a užitečné, představuje riziko, že se kontrola nad rozhodováním o „užitečnosti“ konkrétních vzpomínek dostane do rukou ideologie, stranické politiky, hospodářských zájmů, extrémního nacionalismu nebo náboženského

---

¹⁶³ *Tudor Constitutional Documents...*, ed. J. TANNER, s. 122–123.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 125.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 406–407.

¹⁶⁶ R. STOBIECKI, *Historici...*, s. 28.

¹⁶⁷ J. ASSMANN, *Kultura...*, s. 37.

fanatismu.¹⁶⁸ V takových případech neexistuje nic snazšího než zničení stávajícího odkazu, odstranění všech pomníků, obrazů a rozličných uměleckých děl uchovávajících vzpomínky na to, čeho se chce nová vláda zbavit a jejich nahrazení novou a „vyhovující“ reinterpetací minulosti.

Zapomnění ale nemusí být vždy spojováno výhradně s mocí a politikou. Existuje řada odlišných příčin a důvodů, které k tomuto jevu mohou vést. Samozřejmě proces zapomnění může souviset se změnami politických režimů, ale také se zcela obyčejnými příčinami všedního dne. V rámci přirozeného mezigeneračního přenosu informací těmto situacím může, avšak nemusí zabránit například *rodinná paměť*, která se podle Halbwachse odvíjí přímo od sociální interakce a komunikace jejích členů.¹⁶⁹

Rodinná paměť se však v rámci Halbwachsovy teorie kolektivní paměti netěšila příliš velké pozornosti, což se v posledních letech snaží změnit například také český badatelský tým tvořený Radmilou Švaříčkovou-Slabákovou a Irenou Sobotkovou, který se zaměřil na zkoumání *rodinné paměti* zachycené formou *orální historie* v rámci vyprávění příslušníků tří generací vzpomínajících na různé aspekty rodinné minulosti. Obě badatelky ve své nejnovější práci *Rodina a její paměť v nás ve světle třígeneračních vyprávění*¹⁷⁰ *rodinnou paměť* vymezují jako neustále se vyvíjející a proměnlivý proces vzpomínání a vyprávění o společné minulosti, zprostředkovaný způsobem srozumitelným všem členům rodinného uskupení.¹⁷¹ Mezigenerační přenos informací přímo souvisí se zájmem a snahou o zkoumání *druhého života* Williama Cecilia. Stejně jako v případě konceptu *rodinné paměti* představeného Radmilou Švaříčkovou-Slabákovou a Irenou Sobotkovou, tak i v rámci tohoto výzkumu jde o analyzování srovnatelných proměn vzpomínání, tzn. odlišných přístupů a reinterpetací Cecilova životního příběhu ovlivněných různými britskými hodnotami, tradicemi i politickými zájmy. Uplatnění principů a metod využívaných v rámci konceptu *rodinné paměti*, popř. *orální historie* však není v tomto případě možné vzhledem ke značnému časovému odstupu od Cecilovy smrti.

Právě nastíněný koncept *rodinné paměti* se víceméně shoduje i s Halbwachsovými závěry. Halbwachs svůj přístup k *rodinné paměti* a mezigeneračnímu přenosu informací označoval jako „obraz dávno zemřelého otce,“ o kterém tvrdil, že: „ve skutečnosti žádný

---

¹⁶⁸ N. MASLOWSKI – J. ŠUBRT, *Kolektivní paměť...*, s. 53–54.

¹⁶⁹ L. ŠTORCHOVÁ, *Koncepty...*, s. 248.

¹⁷⁰ Radmila ŠVAŘÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ – Irena SOBOTKOVÁ, *Rodina a její paměť v nás ve světle třígeneračních vyprávění*, Praha 2018.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 12.

obraz zemřelého nezůstává v nehybném klidu. Mění se tím, jak ustupuje do minulosti, neboť určité rysy blednou a jiné naopak vystupují podle toho, odkud na něj pozůstali pohlížejí, neboli v závislosti na nových situacích, ve kterých se ocitnou, když se k němu obrací.“¹⁷² V praxi tak nevědomky dochází k prolínání rodinné a politické paměti. Lidé během vzpomínání běžně neuvádějí všechna fakta a souvislosti, popř. předkládaná vyprávění cíleně upravují, aby na sebe nebo na vzpomínaného vrhali lepší světlo. Rétorika těchto vzpomínek je proto poměrně často poplatná době, prostředí a okolnostem, ve kterých je utvářena.¹⁷³

Jednotliví odborníci na zkoumání paměti, se shodují v tom, že fyzická smrt rozhodně nepředstavuje žádnou překážku v rámci rozvíjení myšlenek a vzpomínání na zemřelého, což jsme si již na mnoha příkladech dokázali, a ani v rámci každodenního života nás to nijak nepřekvapí. Maurice Halbwachs v tomto směru uvedl, že ještě krátce po smrti dané osoby vše působí dojmem, jako kdyby byl dotyčný stále naživu. Jeho blízcí často vzpomínají na společné zážitky, nebo na jeho reakce na právě probíhající události. Obraz zemřelého je proto nejstabilnější právě v období, které následuje krátce po jeho smrti. Postupem času ale původní obraz zemřelého ustupuje do pozadí a je pozvolna nahrazován novými podněty, informacemi i úhly pohledu, které krátce po jeho smrti nebyly nikomu zřejmé.¹⁷⁴ A stejným způsobem bylo vzpomínáno i na Williama Cecilia. Jeho nejbližší v jeho skutecích a moudrosti hledali odpovědi na otázky a problémy, které je sužovaly. A obzvláště Cecilův syn Robert, který po otci převzal správu řady významných státnických postů, si nejednou kladl otázku, jak by se na jeho místě zachoval jeho otec. I v rámci *rodinné paměti* ale muselo postupem času dojít k určité proměně obrazu prvního barona z Burghley.

Se vztahem paměti a společnosti však neodmyslitelně souvisí i další z kategorií, jejichž prostřednictvím jsou jednotlivé teorie a metodologické přístupy srovnávány, a tou je kultura. Skrze ni a skrze teorii *kulturní paměti* Jana a Aleidy Assmannových byla již v rámci předešlé části výzkumu představen nejeden případ, ve kterém docházelo k jejich prolínání s paměťovými koncepty francouzského sociologa Maurice Halbwachse a dalších odborníků na zkoumání paměti. Navzdory tomu stále zbývá řada přístupů, jejichž rozbořením jsme se doposud nezabývali a ve vztahu ke kategorii společnosti jsme se ani zabývat nemohli. Teorie *kulturní paměti* vznikla díky

---

¹⁷² M. HALBWACHS, *Kolektivní paměť...*, s. 117.

¹⁷³ M. HAVELKA, *Paměť...*, s. 90–91.

¹⁷⁴ M. HALBWACHS, *Kolektivní paměť...*, s. 117.

společnému úsilí manželů Assmannových, ale navzdory tomu, že se jednalo o společný koncept, tak v jejich pojetí lze nalézt řadu odlišných přístupů a perspektiv. Zatímco se pozornost Jana Assmanna vždy upínala spíše ke starověkým kulturám, na jejichž mýtech, tradicích a rituálech demonstroval své teorie a objevy, tak Aleida Assmannová soustředila své badatelské snahy spíše k moderním technologiím a technickým úložištím paměti, jejichž prostřednictvím poukazovala na vývoj a proměny vzpomínání napříč staletími. Manželé Assmannovi tak totožně přistupovali k teorii *kulturní paměti* a podobně ji i aplikovaly ve svých výzkumech, které se však lišily svým tematickým zaměřením.

Jan Assmann ve svých výzkumech rozlišoval čtyři základní druhy paměti, a to *paměť mimetickou*, *paměť věcí*, *komunikativní paměť* a *kulturní paměť*. *Mimetická paměť* měla zastupovat aktivity a činnosti, kterým se učíme prostřednictvím napodobování a opakování, což v rámci Assmannových přístupů značilo především rituály a tradice užívané ve starověkých kulturách a společenstvích. *Paměť věcí* zastupovala například paměť domu, meče, mince, ale také celého města. Prostřednictvím *paměti věcí* podle Assmanna docházelo k symbolické interakci mezi předmětem a jeho majitelem nebo tvůrcem, kteří do věci promítali své představy o jejich smyslu a kráse, ale v jistém smyslu do nich promítali i sebe samotné, svou identitu. *Komunikativní paměť* představovala schopnost komunikace, ovládnutí jazyka a společenské interakce za účelem předávání informací, které šlo ruku v ruce s potřebou uchování a zapamatování si získaných poznatků. Zásadní význam je však v tomto případě věnován *kulturní paměti*, která v sobě spojuje výše uvedené koncepty. *Kulturní paměť* tak prostřednictvím rituálů, tradic, symbolů, pamětních kamenů, náhrobků, chrámů, ale i archivů, knihoven a muzeí usiluje o uchování paměti na danou kulturu a s ní související lidskou společnost.¹⁷⁵ Nicméně je třeba upozornit také na fakt, že výše jmenované památky, archivy, svátky a symboly sami o sobě nedisponují žádnou reálnou pamětí, neboť ta je vlastní pouze lidem. Navzdory tomu však svou existencí buď připomínají své stvořitele a vlastníky, nebo alespoň uchovávají paměť na ně.¹⁷⁶

Vazby mezi kulturou a společností, popř. *kulturní a kolektivní paměti*, jsou patrné už z jejich společného cíle, a to uchování vzpomínek či zkušeností, které umožní zachování vědomí sdílené identity a povědomí o příslušnosti k vybrané skupině, kultuře či národu. Zatímco Maurice Halbwachs usiloval o představení teoretických rámců

---

¹⁷⁵ J. ASSMANN, *Kultura...*, s. 23–26.

¹⁷⁶ P. MEUSBURGER, *Cultural Memories...*, s. 16–17.

formujících a ovlivňujících *kolektivní paměť*, tak Jan a Aleida Assmannovi jím položené, ale již napůl zapomenuté základy oživilí a převedli do praktického rámce rozličných kulturních celků. Uvědomovali si totiž, že každá kultura byla a dodnes je závislá na vybraných jedincích, jejichž činnost uvádí do chodu tzv. kulturu vzpomínání.

Kultura vzpomínání spočívala v cíleném prohlubování vztahu mezi lidmi a jejich společnou minulostí. V každé společnosti ale musel být někdo, kdo tento vztah umožňoval a staral se o to, aby nezankl. Manželé Assmannovi tyto jedince označují jako nositele kulturní paměti. V minulosti mezi ně napříč kulturami patřili například lidé schopní komunikovat s bohy, s duchy nebo s dávno zemřelými předky, tzn. druidové, šamani či kněží zastupující nejrůznější kultury a náboženská vyznání. Ti prostřednictvím magických symbolů, tajných rituálů a sdílených obřadů pomáhali společenství v jeho vnitřní emancipaci a odlišení od zbytku světa, skrze svou moudrost a schopnost uchovávat v paměti vyprávění o bozích, lidech nebo hrdinských skutcích ovlivňovali proces iniciace těchto dávných společností a národů. Stejný úkol postupně převzali i další nositelé paměti jako umělci, učitelé či učenci. Společnými silami prohlubovali veřejné povědomí o tom, odkud všichni členové vybrané sociální skupiny pocházejí, co utvářelo jejich současnou identitu a k následování jakých ideálů by měli i nadále směřovat. Každý nositel *kulturní paměti* se však vydal odlišnou cestou. Duchovní uchovávali a skrze rituály a vyprávění neustále aktualizovali lidské povědomí o bozích a víře. Oproti tomu umělci vzpomínky uchovávali prostřednictvím vyprávění hrdinských ság, skládání oslavných písní a básní, tesáním soch či malováním obrazů, které připomínaly stěžejní milníky společné historie. Posláním učitelů bylo předávání schopností a znalostí nezbytných pro přežití a aktivní zapojení do každodenního života v rámci konkrétní společnosti.¹⁷⁷

I tak by ale bylo naivní myslet si, že se vyprávění nositelů paměti zakládalo pouze na pravdě a na doslovném opakování pradávnej moudrosti. Vedle snahy o předání zkušenostmi podložených informací existovala také vyprávění vystavěná na fikci a individuálních představách vypravěčů. Jak vyprávění o bozích, tak vzpomínky na důležité osobnosti z řad vlastního národa byly ovlivněny procesem mytologizace. Navzdory tomu Jan Assmann dospěl k názoru, že doslovná podoba vyprávění byla v rámci ústního předávání zachovávána ve větší míře, než tomu bylo později u psaných

---

¹⁷⁷ P. MEUSBURGER, *Cultural Memories...*, s. 19–20.

textů. V situacích, kdy šlo o vykonávání posvátných obřadů a rituálů, tak bylo doslovné dodržování předem stanovených postupů a kritérií přímo vyžadováno.¹⁷⁸

Mýty se nicméně staly nedílnou součástí národních identit. Jejich přijímání v určité formě a odmítání všech ostatních přímo souviselo s konstrukcí povědomí o vlastní národní jedinečnosti a odlišnosti. Tyto mýty většinou spojovala napříč národy řada společných motivů, které se v detailech samozřejmě lišily, například mýty o původu národa, o jeho jedinečnosti a poslání, o pradávne domovině, vzpomínky na slavnou éru nebo zlatý věk, ale také mýty o těžkých časech a cestě k jejich překonání.¹⁷⁹

Na nezbytnost pozorného sledování rozdílů mezi společnostmi, ve kterých převažovalo písemné a ústní předávání paměti, upozorňoval ve svém díle *Paměť a dějiny*¹⁸⁰ francouzský historik Jacques Le Goff. Ten postupný přechod od ústního k písemnému předávání přisuzoval náboženství a jeho vztahu k minulosti, a tudíž i k paměti: „*Byla-li už starověká paměť silně ovlivněna náboženstvím, židovsko-křesťanská víra pak do vztahu paměti a náboženství, člověka a Boha vnese něco nového a jiného. Židovská víra a víra křesťanská, jež jsou obě historicky i teologicky ukotveny v minulosti, byly popsány jako náboženství paměti, a to hned v několika ohledech: jednak proto, že obsah víry a předmět kultu tvoří božské projevy spásy, situované v minulosti, a jednak proto, že Bible i historická tradice v zásadních otázkách každá ze svého úhlu pohledu zdůrazňují jako základní náboženský přístup nutnost připomínat minulost.*“¹⁸¹ Spolu s náboženskou potřebou připomínání minulosti šla ruku v ruce také dominance v oblasti vzdělávání a dalších intelektuálních aktivit, kterých napříč staletími nebyla většinová společnost schopna.¹⁸² V každém případě však dodnes k nejčtenějším a nejrozšířenějším textům na světě patří právě knihy neodmyslitelně spjaté s náboženstvím, a to například *Bible* nebo *Korán*. Kněží navíc bez ohledu na vyznání představovali intelektuální elitu jednotlivých společenství, a proto po vzoru teorie *kulturní paměti* Jana a Aleidy Assmannových patřili mezi významné nositele paměti, kteří ústní i písemnou formou pomáhali uchovávat vzpomínky jednotlivých národů.

Vedle náboženských důvodů rozmach písemného uchovávání paměti ovlivnily samotné nároky na nositele paměti, které se díky dosaženému pokroku začaly dramaticky zvyšovat, s čímž souvisela jak potřeba rostoucího počtu nositelů kulturní

---

¹⁷⁸ Jan ASSMAN, *Kultura a paměť*, s. 70–87.

¹⁷⁹ N. MASLOWSKI – J. ŠUBRT, *Kolektivní paměť...*, s. 97–98.

¹⁸⁰ Jacques LE GOFF, *Paměť a dějiny*, Praha 2007.

¹⁸¹ J. LE GOFF, *Paměť...*, s. 83–85.

¹⁸² Tamtéž, s. 86–89.

paměti, tak objevu nových způsobů jejího uchování. A podle vyjádření francouzského sociologa Maurice Halbwachse: „*zatímco slova a myšlenky zanikají, písmo zůstává.*“¹⁸³ Písmo, jazyk i způsoby uchování paměti však neustále procházely nezastavitelným vývojem, který s sebou pochopitelně přinášel určité přínosy i problémy. Rozvinutější jazyk disponoval například bohatou slovní zásobou, základními gramatickými pravidly i vlastním či přejatým druhem písma, jehož prostřednictvím bylo možné jazyk zachytit a uchovat. Stejným vývojem procházely i způsoby písemného zaznamenávání a s nimi spojené materiály, na které byly vzpomínky zaznamenávány, to v praxi znamenalo cestu od hliněných destiček k papyru, pergamenu, papíru a nakonec k elektronickým úložištím. Všechny zmíněné aspekty související s jazykem, písmem a snahou o uchování paměti však obsahovaly jeden společný defekt, a to fakt, že se jimi zachycené poznatky neobešly bez lidského přičinění a pravidelné jazykové aktualizace. Bez nich by text nejprve začal působit archaickým dojmem, až by se po čase stal zcela nesrozumitelným a pro mladší generaci nepoužitelným.

Se srovnatelnými problémy se zcela logicky potýkáme také v rámci výzkumů o Williamu Cecilovi, protože při práci s dobovými prameny musíme brát v potaz odlišnou podobu anglického jazyka, jehož pravidla nebyla v průběhu 16. století ještě zcela ustálená, což si můžeme v praxi demonstrovat právě na Williamu Cecilovi a na různých podobách jeho jména dodnes dochovaných prostřednictvím dobové korespondence. Dnes se ve většině textů věnovaných Williamu Cecilovi setkáváme s ustálenou podobou jeho jména, a to William Cecil, první baron z Burghley. Vždy tomu tak ale nebylo, protože Cecilův rod pocházel z Walesu, který opustil až po skončení války růží, kdy za služby rodu Tudorovců získal tituly a panství na území Anglie. Během následujících desetiletí se tak rodové jméno začalo postupně poangličťovat, až se nakonec ustálilo ve své dnešní podobě. V kronikách a dobové korespondenci tak dodnes nacházíme nejrozličnější podoby Cecilova jména, z nichž můžeme zmínit například „*William Cecyll*“,¹⁸⁴ „*William Cecyl*“,¹⁸⁵ „*William Lord Burghley*“,¹⁸⁶ „*Cecil Lord Burghley*“,¹⁸⁷ „*William Cecill Lord Burghley*“,¹⁸⁸ „*W. Burghley*“,¹⁸⁹ „*Mr. William Cecill*“,¹⁹⁰ „*Mr. Wylyam Cycyll*“,¹⁹¹ „*Sir William Cycyll*

---

¹⁸³ M. HALBWACHS, *Kolektivní paměť...*, s. 124.

¹⁸⁴ W. CAMDEN, *Annales...*, ed. D. SUTTON, s. 14.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 158, 232.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 296.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 321.

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 355.

¹⁸⁹ *A Collection...*, ed. S. HAYNES, s. 596.

Knight,¹⁹² Sir „*Willyaume Cycill*“.¹⁹³ V nejstarších tvarech rodového jména zůstala zachována původní velšská podoba, kterou s sebou do Anglie přinesl Cecilův dědeček, který užíval rodového jména „*Cecyll*“ nebo „*Cyssyll*“.¹⁹⁴ Změna prostředí však způsobila postupné přizpůsobování jednotlivých tvarů tohoto jména, přičemž svou roli mohlo sehrát také jeho komolení ze strany rodilých Angličanů, kteří jej v jeho původní podobě zkrátka neuměli správně vyslovit. Za vlády rodu Tudorovců ke všemu anglický jazyk ještě nekladl důraz na rozlišování a užívání měkkého a tvrdého i / y, což mohlo vést ke vzniku některých z výše uvedených tvarů tohoto jména. Nicméně William Cecil své dopisy ve většině případů podepisoval jako „*W. Cecill*“,¹⁹⁵ z čehož můžeme usuzovat, že právě tento tvar vlastního jména přijal za svůj.¹⁹⁶

Spolu s rozvojem písma a s novými způsoby uchovávání paměti začaly nejen písemné prameny, ale i další cíleně schraňované předměty, v podstatě plnit funkci „skladišť“ nebo také „úložišť“ paměti. Aleida Assmannová ve svých výzkumech staví tyto sbírky na pomezí *funkční* a *úložné paměti*.¹⁹⁷ To znamená, že sbírky umění, muzea, archivy a další objekty a instituce uchovávající předměty spojené s určitými vzpomínkami nemusely vždy odpovídat aktuálním potřebám dané společnosti, a tudíž se dalo pochybovat o jejich „praktičnosti a funkčnosti.“ Nicméně se počítalo s tím, že by postupem času mohlo dojít k proměnám již zmiňovaných potřeb a z dosud nevyužívaných listin se tak přes noc mohly stát klíčové důkazy ve sporu o dědická práva na anglický trůn apod., což v podstatě odkazuje na provázanost mezi těmito institucemi a politikou paměti uplatňovanou nejvýše postavenými vrstvami společnosti. Aleida Assmannová si byla vědoma možného politického aspektu těchto úložišť, a proto o nich také napsala, že: „*Status archivu coby institucionalizované paměti polis, státu, národa, společnosti lze ustanovit mezi funkční a úložnou pamětí podle toho, zda je organizována spíše jako nástroj vládnutí, anebo jako skladiště shromažďující vědomosti.*“¹⁹⁸

---

¹⁹⁰ *A Collection...*, ed. S. HAYNES, s. 113.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 115.

¹⁹² Tamtéž, s. 123.

¹⁹³ J. KNOX, *Works*, Vol 2, ed. D. LAING, s. 23.

¹⁹⁴ S. ALFORD, *Burghley...*, s. 6.

¹⁹⁵ J. KNOX, *Works*, Vol 6, ed. D. LAING, s. 40.

¹⁹⁶ Miroslav BENEŠ, *William Cecil a jemu přisuzované politické role v britských pramenech raného novověku*, Acta historica Neosoliensia 21/2, Banská Bystrica 2018, s. 128–150.

¹⁹⁷ A. ASSMANN, *Prostory...*, s. 147–151.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 387.

V praxi měla *úložná paměť* sloužit apolitickým účelům, tzn. výhradně k uchování, konzervaci a pozdějšímu zpřístupnění uložených předmětů. Za tímto účelem vznikly instituce jako archivy, muzea, knihovny, památníky, ale také nejrůznější výzkumná a vědecká pracoviště. Význam těchto uložišť paměti časem ještě vzrostl, protože fungovala v přímém rozporu s přirozenou selekcí lidské paměti a uchovávala i to, co by většinová společnost aktuálně nepovažovala za potřebné. Podstata jejich rostoucího významu však spočívala právě v tom, neboť institucionální uložště umožňovala přístup k poznatkům, jejichž význam mohl určité společnosti po řadu let unikát, ale teprve později byl doceněn. Kontrola a správa zmíněných institucí ovšem přinášela také pokušení spojená s politikou paměti, která Aleida Assmannová popsala takto: „*Kontrola nad archivem je kontrolou nad pamětí. Po změně politické moci se společně se strukturami legitimizace mění i obsah archivů. Buduje se nová hierarchie hodnot a strukturní relevance, to, co předtím bylo tajné, tak jako spisy Stasi, je nyní veřejně přístupné.*“¹⁹⁹ A právě z tohoto důvodu archivy a další instituce plnily nejen funkci *úložné paměti*, ale také té *funkční*, která prostřednictvím informací bezpečně uložených v archivech ovlivňovala aktuální politické dění, nebo dokonce ovlivňovala dosavadní výklad dějin.²⁰⁰

S názory manželů Assmannových se však neztotožňoval Pierre Nora, který sice v archivech, muzeích, knihovnách atd. také spatřoval prostory vhodné k ukládání paměti, ale již k nim nepřistupoval z čistě kulturního hlediska. Pierre Nora proslul v oblasti paměťových studií především díky svému konceptu *míst paměti*, který představil v rámci sedmisvazkové kolektivní monografie s názvem *Les lieux de mémoire* (v anglickém překladu *Realms of Memory*). V této práci kromě budov a institucí pracoval také s místy, jako byly hřbitovy, ulice nebo celé krajiny, které byly a dodnes jsou z nějakého důvodu provázány s různými výročími, slavnostmi i slavnými událostmi. V pozadí Norových výzkumů se však nacházela silná vazba k francouzské národní historii a k obecnému povědomí o *národní paměti*, které podle něj ve 2. polovině 20. století začalo rychle upadat. Z toho důvodu pocíťoval potřebu sestavit inventář konkrétních i abstraktních míst, s nimiž byla francouzská *národní paměť* neodmyslitelně svázána, a která dodnes představují její nejtypičtější symboly.²⁰¹ Kromě klasických zeměpisných lokalit spojených s francouzskou historií stejným způsobem

---

¹⁹⁹ A. ASSMANN, *Prostory...*, s. 386.

²⁰⁰ Tamtéž, s. 386.

²⁰¹ N. MASLOWSKI – J. ŠUBRT, *Kolektivní paměť...*, s. 34–35.

přístupoval také k symbolickým plochám, se kterými může být paměť též spojována; jsou jimi například nápisy a motivy otištěn na papírových bankovkách, s ražbou na mincích, rytiny na pamětních deskách, nápisy na hrobech, ale také texty a obrázky v učebnicích dějepisu.²⁰² Vůči Norovu chápání míst paměti se ve své práci vyjadřovala také Aleida Assmanová, která tvrdila, že místa paměti představují pozůstatek něčeho, co již není, a proto je jejich existence založena na vyprávění příběhů, které je udržují v lidské paměti. Toto spojení mezi místem a vyprávěním tak podle Assmannové představuje styčné body kulturní paměti. Místa paměti podle ní ke všemu disponují jednou vlastností, která jim v přežití uvnitř lidské paměti pomáhá. Nejsou totiž závislé na zachování neměnné podoby. Budovy mohou být zbořeny a znovu postaveny, náhrobní kameny ukradeny a odkaz zapomenut, ale i tak je možné se k nim v budoucnu vrátit a prostřednictvím dochovaných pramenů nebo nových výzkumů znovu probudit jejich zašlou slávu a jejich postavení v rámci kulturní paměti.²⁰³

Vraťme se však ke konceptu „uložišť paměti.“ Předměty a budovy, na které Jan a Aleida Assmannovi nahlíželi skrze vlastní koncept *kulturní paměti*, představovaly pro Pierra Noru spojení s francouzskou *národní pamětí* a identitou, které se snažil ochránit a pro příští generace zdokumentovat prostřednictvím výzkumu a výsledného rozsáhlého textu o *místech paměti*. I tak ale funkce těchto míst a budov zůstala v rámci obou konceptů v podstatě stejná, neboť smyslem „míst“ i „uložišť“ paměti bylo a i nadále zůstává uchování vzpomínek a živého pouta s minulostí.²⁰⁴ Manželé Assmannovi byli s Norovou prací dobře obeznámeni a dokonce se o ní ve svých vlastních výzkumech zmiňovali, ale ke vztahu mezi prostorem a pamětí přistupovali odlišnými způsoby. Jan Assmann v souvislosti s kategorií prostoru užíval spíše termín „krajiny vzpomínání,“ ke kterým přistupoval jako ke slovu nadřazenému jednotlivým *místům paměti*, z nichž byly tyto krajiny složeny. To mnohem lépe odpovídalo jeho výzkumnému zaměření na *kulturní paměť* uvnitř různých starověkých národů a civilizací, ve kterých byla postupem času nejvýznamnější místa vyzdvížena dokonce do role znaku nebo symbolu.²⁰⁵

Aleida Assmann však ve své práci zašla ještě dál, když k celé problematice vztahu mezi prostorem a vzpomínáním začala přistupovat z pohledu lingvistiky a upozornila na

---

²⁰² Jiří ŠUBRT – Štěpánka PFEIFEROVÁ, *Kolektivní paměť jako předmět historicko-sociologického bádání*, *Historická sociologie* 1/2000, s. 20.

²⁰³ A. ASSMANN, *Prostory...*, s. 348.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 386.

²⁰⁵ J. ASSMANN, *Kultura...*, s. 56.

to, že používání slovního spojení „paměť míst“ ponechává otevřenou otázku, jestli se jedná o paměť na určitých místech, anebo o paměť, která je sama v těchto místech lokalizována. Význam a jedinečnost úvah Aleidy Assmannové ale spočívala v tom, že si kladla otázku, jestli lze místa vnímat jako nezávislé nositele vzpomínek, kteří s sebou napříč časem nesou vlastní paměť na stavby a události, na které lidé již dávno zapomněli nebo je kvůli nedostatku důkazů nejsou schopni obsáhnout. Význam míst v rámci paměťových studií podle Aleidy Assmannové spočívá v tom, že pomáhají s konstruováním kulturní paměti, i když si sama o sobě samozřejmě nic pamatovat nemohou.²⁰⁶ Již sama jejich existence a spojení s lidskou společností z nich totiž vytváří ideální zprostředkovatele paměti: „*Nejenže upevňují vzpomínku a dosvědčují ji tím, že ji lokálně zakotvují v půdě, ztělesňují také kontinuitu trvání, která přesahuje srovnatelnou krátkodobou vzpomínku jednotlivců, epoch, ale i kultur, konkretizovanou v artefaktech.*“²⁰⁷

Ve své knize *Prostory vzpomínání: Podoby a proměny kulturní paměti*²⁰⁸ Aleida Assmannová pracuje hned s několika druhy prostoru, které různými způsoby umocňují naši schopnost rekonstrukce vzpomínek na lidi a události, které s nimi nějak souvisí. Prvním z nich jsou generační místa paměti, která umocňují naši schopnost vzpomínat díky silnému emocionálnímu sepětí s rodinnou historií, zážitky a zkušenostmi, bez ohledu na to, jestli byly dobré nebo zlé. Význam těchto míst v rámci výzkumů zaměřených na zkoumání *druhého života* Williama Cecila nebo jiných příslušníků aristokracie je o to markantnější, že v rámci jejich rodové paměti srovnatelnou úlohu mohlo sehrát větší množství míst, s nimiž byl daný šlechtický rod spojen prostřednictvím dědických nároků, práv i povinností. V případě Williama Cecila lze zmínit hned několik příkladů těchto míst generační paměti.²⁰⁹ V době jeho narození, tj. kolem roku 1520, rodina Cecilů obývala panství Stamford na východu Anglie v kraji Lincolnshire. Okolí jejich rodového panství tak bylo neodmyslitelně spjata jak s prvními roky Williamova života, tak s privilegii, právy a povinnostmi jeho rodičů a prarodičů, na jejichž odkaz William Cecil později navázal svou politickou činností u královského dvora.²¹⁰ I po odchodu na Cambridge University a později k londýnskému dvoru ale William Cecil nemohl uniknout řadě vzpomínek spojených

---

²⁰⁶ A. ASSMANN, *Prostory...*, s. 335.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 336.

²⁰⁸ Tamtéž.

²⁰⁹ Tamtéž, s. 338.

²¹⁰ S. ALFORD, *Burghley...*, s. 3–5.

s tímto prostředím. Zmiňované vzpomínky však nepatřily pouze jemu, neboť náležely také generaci jeho rodičů a prarodičů, což v praxi znamenalo, že si i po letech mohl William Cecil při návštěvě Stamfordu připomenout zážitky a události, kterých se sám nemohl zúčastnit, ale o kterých mu vyprávěli příslušníci jeho rodiny a on si je díky dobré znalosti prostředí i všech zúčastněných dovedl velmi dobře zrekonstruovat, čímž umožňoval zachování a pokračování rodové *generační paměti* spojené s konkrétním místem či lokalitou.

Srovnatelný význam pro něj v průběhu života mohla získat i další místa, z nichž můžeme zmínit například paláce Hatfield House²¹¹ a Burghley House.²¹² Patří k nejnámějším místům spojovaným s osobou Williama Cecila, a zároveň svou velkolepostí a krásou odrážejí sílu Cecilova postavení u dvora a význam jeho služeb pro královnu Alžbětu I., která právě panství Hatfield House darovala Williamu Cecilovi jako důkaz svých díky za jeho věrnou službu. Symbolický význam tohoto místa v rámci anglické *národní paměti* byl a dodnes je o to větší, že právě zde se na podzim roku 1558 Alžběta I. dozvěděla o smrti své nevlastní sestry Marie, a tudíž také o svém nástupu na anglický trůn. William Cecil tak nebyl pouze královniným nejbližším rádcem a důvěrníkem, ale prostřednictvím tohoto daru se stal i symbolickým ochráncem místa, které bude navždy neodmyslitelně spjata jak se vzpomínkou na královnu Alžbětu I., tak na něj a jeho rodinu, neboť William Cecil královnin dar využil k vybudování honosného renesančního sídla, které v sobě spojovalo vztah a péči o minulost obsaženou ve staré budově dřívějšího tudorského paláce, ale také pohled do budoucnosti obsažený v nové renesanční stavbě, kterou na tomto místě nechal William Cecil vybudovat. Z hlediska *generační paměti* těchto míst tak v podstatě došlo k silnému provázání vzpomínek dvou rodů, Cecilů a Tudorovců. Význam samotného panství Hatfield House pro výzkumy o Williamu Cecilovi, prvním baronovi z Burghley v tomto případě ještě více podtrhává fakt, že právě zde jsou dodnes archivovány a uloženy nejrozsáhlejší sbírky pramenů o Williamu Cecilovi, příznačně označované jako *The Cecil Papers*.²¹³

Dalším místem se silnou vazbou k paměti jsou podle Aleidy Assmannové posvátná místa a mytické krajiny, čili místa, na kterých je možné rozjímat a svým způsobem navazovat kontakt s bohy a nadpřirozenem. Podoba a způsoby vnímání těchto míst se samozřejmě v průběhu staletí vyvíjely napříč rozličnými společnostmi,

---

²¹¹ Dostupné online (<https://www.hatfield-house.co.uk/>), [citováno k 8. 12. 2020].

²¹² Dostupné online (<https://www.burghley.co.uk/>), [citováno k 8. 12. 2020].

²¹³ Dostupné online (<https://www.british-history.ac.uk/search/series/cal-cecil-papers/>), [citováno k 8. 12. 2020].

nicméně se od nich stejně jako od všech *míst paměti* očekávalo, že vytvoří symbolický most pro kontakt s duchy minulosti, popř. že prohloubí vzpomínky na konkrétní osoby a události s nimi spojené. Aleida Assmanová zároveň zastávala názor, že je s každým místem spojená určitá aura či energie, která svým způsobem odráží sílu vazeb a vzpomínek, které nás váží k dané lokalitě. Díky tomu lze říci, že intenzitu vzpomínek ve vztahu k místům *generační paměti* zásadně ovlivňuje síla rodinných vazeb mezi živými a zesnulými, v rámci pamětních míst je ale většinou rozhodující spíše intenzita zájmu historiků a míra medializace již zmíněného zájmu.²¹⁴

Na základě těchto vazeb mezi prostorem a pamětí lze tvrdit, že pro Cecilovy potomky existovala řada rozličných míst, která jim mohla slavného předka připomínat i po jeho smrti. Kromě rodových sídel a panství je třeba znovu připomenout Cecilovo rodné město Stamford, kde byl po své smrti pochován po boku svého děda, rodičů a svých potomků.²¹⁵ I přes Cecilův dobový význam však musíme počítat také s tím, že ačkoliv jsou rodinné vazby silné, *rodinná paměť* nemá příliš dlouhého trvání, a to ani v rámci šlechtických rodin, kde je rodové historii a zaznamenávání genealogie věnována mnohem větší pozornost. V Cecilově případě však samotnému uchování v paměti širokých vrstev společnosti výrazně pomohl právě zájem historiků, kteří se v průběhu staletí nezajímali pouze o nejrůznější aspekty jeho života, ale také o místa s ním spojená.

Kromě vymezení vztahu mezi pamětí a společností, kulturou nebo prostorem nesmíme opomenout ani její vazby ke kategorii času. Ve vztahu mezi časem a pamětí byly dosavadními odborníky na paměťová studia upozaděny psychologické rámce a jejich vnímání *krátkodobé* a *dlouhodobé paměti*. Přednost tak získala historicko-sociologická perspektiva jednotlivých výzkumů. Nicméně i bez hlubšího rozboru těchto dvou typů paměti není těžké dojít k závěru, že pro výzkum zabývající se zmapováním proměn paměti a vzpomínání na anglického šlechtice, který žil v 16. století, bude větší přínos představovat *paměť dlouhodobá*.

Vraťme se však k historicko-sociologickým rámcům paměťových studií a k Maurici Halbwachsovi, který na čas nahlížel jako na jeden z rámců vymezujících *kolektivní paměť*. V jeho teorii takto figurovaly hned tři klíčové rámce, a to rámec sociální, prostorový a časový. Jejich prostřednictvím mohla každá společnost nebo kolektiv nalézt své jedinečné ukotvení, z něhož se postupně stal základ národní identity

---

²¹⁴ A. ASSMANN, *Prostory...*, s. 379.

²¹⁵ S. ALFORD, *Burghley...*, s. 334.

a s ní přímo související *kolektivní paměti*.²¹⁶ Každá společenská skupina se podle Halbwachse ztotožňuje s prostorem, který obývá, a s časovým rozpětím, které představuje kontinuitu jejího trvání od počátku až po současnost. Toto časové ohraničení existence skupiny označuje jako *kolektivní čas*, přičemž podle něj existuje tolik *kolektivních časů*, kolik existuje kolektivů. Z toho vyplývá, že časové ohraničení *kolektivní paměti* přímo odpovídá době, po kterou daná skupina existuje. S rozpadem skupiny nebo kolektivu přichází zapomnění a zánik její *kolektivní paměti*. Každý jedinec ale samozřejmě může být členem většího množství skupin, a proto pro něj rozpad jedné z nich nutně nemusí znamenat také vyloučení z těch zbývajících.²¹⁷

Směřování Halbwachsových úvah o provázanosti času a *kolektivní paměti* si můžeme nastínit na příkladu Williama Cecila. Cecil byl v průběhu svého života příslušníkem řady skupin, a tudíž i *kolektivních pamětí*. Všechny jeho životní role ale byly podřízeny jeho příslušností k národnímu celku a vládnoucí dynastii, které jakožto příslušník šlechty sloužil. To znamená, že jeho místo v *kolektivní paměti* bylo možné vymezit prostřednictvím hned několika odlišných způsobů, a to ať už v rámci paměti související s obdobím vlády tudorské dynastie, s obdobím vlády královny Alžběty I. nebo na základě let, v jejichž rozmezí zastával jednotlivé politické a státnické funkce. Mimo tento nejzákladnější výčet ale existovala i řada dalších skupin, do jejichž paměti byl William Cecil neodmyslitelně zapsán. Vzpomínky a identita všech těchto skupin nezůstávaly neměnné. Stejně jako William Cecil, tak i ony stárly a měnily se, byly tedy determinovány časem. Na základě vlastní aktuálnosti a významu zůstaly se některé i po letech v živé paměti, zatímco jiné upadly v zapomnění.

Otázkou však zůstává, jaká doba musí uplynout, aby vzpomínky upadly v zapomnění. Teoretické přístupy a odpovědi na tuto otázku se samozřejmě případ od případu různí, nicméně na základě jednotlivých paměťových konceptů můžeme vymezit alespoň přibližné odlišnosti v kontextech jednotlivých přístupů k „měření“ času. V případě teorie *kolektivní paměti* Maurice Halbwachse v nejobecnějším slova smyslu můžeme *kolektivní paměť* ohraničit její vlastní existencí, jak bylo výše demonstrováno na příkladu spojeném s osobou Williama Cecila. Srovnatelným způsobem lze přistupovat k *národní* nebo *rodinné paměti*, která je stejně jako *kolektivní paměť* časově ohraničena pouze dobou vlastní existence.²¹⁸

---

²¹⁶ N. MASLOWSKI – J. ŠUBRT, *Kolektivní paměť...*, s. 26, 44.

²¹⁷ L. ŠTORCHOVÁ, *Koncepty...*, s. 248.

²¹⁸ M. HALBWACHS, *Kolektivní paměť...*, s. 116–118.

Jakmile však opustíme teorii a přesuneme se blíže k její praktické aplikaci, začnou se projevovat i ostatní determinanty, tj. politika paměti, podřízenost dobovým potřebám společnosti, přirozené zkreslení informací vlivem času atd. Přesnější údaje lze převzít např. z výsledků výzkumu Radmily Švaříčkové-Slabákové a Ireny Sobotkové zaměřeného na přenos informací a paměti napříč generacemi, a to včetně vzpomínek na dávno zemřelé předky. Obě autorky na základě vlastní badatelské praxe přišly s tvrzením, že *komunikační paměť* je ohraničena čtyřmi až pěti generacemi.²¹⁹ V rámci paměťových výzkumů o Williamu Cecilovi a dalších významných historických osobnostech by to znamenalo, že paměť a vzpomínky na ně mohly v rodinách přežít prostřednictvím *komunikační paměti* téměř jedno století, což mohlo v řadě případů převyšovat časový záběr paměti některých skupin, což ovšem platí pouze v případě, že nebudeme na rodinu nahlížet jako na jednu z těchto skupin. Stejně jako v případě *kolektivní paměti*, tak i zde je však nutné počítat s vlivem zkreslení informací, které s sebou čas neodmyslitelně přináší.

U většiny paměťových studií se tak v podstatě setkáváme pouze s konstatováním, že se vzpomínky vždy váží ke konkrétnímu časovému rozmezí, a že je jejich podoba determinována časem. Jako svým způsobem odlišný můžeme vnímat koncept *míst paměti* Pierra Nory, který stejně jako Aleida Assmannová upozorňoval na to, že *místa paměti* mohou uchovávat různé druhy vzpomínek, i když lidé s nimi spojení zemřou. To znamená, že jejich symbolický význam a paměť v něm obsažená může přetrvat nezávisle na proměnách společnosti a jejich dobových potřeb.²²⁰ Aleida Assmannová dále upozorňovala na to, že: „*dokud ještě žijí pamětníci a s nimi i konkrétní vášně, požadavky, námitky, podléhá vědecká perspektiva nebezpečí zkreslení.*“²²¹ Ale i po delší časové odmlce, kdy už nežijí žádní pamětníci, dochází podle Assmannové k nejrůznějším pokusům o přisvojování času, tj. „*Mezi 15. a 17. stoletím se vedle „času církve“, spojeného s dějinami spásy a pragmatického „času kupců“, v němž se uzavírají obchody, kalkulují rizika a vypočítávají úrokové sazby, otevírá třetí dimenze času: „čas archivářů, kronikářů a historiků“, kteří v minulosti hledají kořeny přítomnosti.*“²²² Každý z takto nastíněných a určitou společenskou skupinou přisvojených časů měl v průběhu dějin plnit rozličnou funkci, pro jejíž naplnění byl stvořen. Důvodem tohoto

---

²¹⁹ R. ŠVAŘÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ – I. SOBOTKOVÁ, *Rodina...*, s. 55.

²²⁰ Milan HLAVAČKA a kol., *Paměť míst, událostí a osobností: Historie jako identita a manipulace*, Praha 2011, s. 11–12.

²²¹ A. ASSMANN, *Prostory...*, s. 15.

²²² Tamtéž, s. 52.

„přisvojování času“ byl podle manželů Assmannových fakt, že lidská paměť prostě potřebuje nějaké záchytné body a vymezení, o která by se při vzpomínání na minulost mohla opřít.²²³

V kontextu teorie *kulturní paměti* manželů Assmannových mluvíme o tzv. *kulturním čase*. Tento čas představuje uměle vytvořený konstrukt, který nemá sloužit ani tak k měření nějakého období či časového úseku, jako spíše k interpretaci konkrétních kulturních významů, rituálů a symbolů časově vymezených dobou svého trvání či existence. Kultury se tak podle Jana Assmanna nevyvíjejí: „*ve fyzikálním, nýbrž v kulturním čase, to znamená v čase, jak je jimi vyložen, konstruován, a tak vlastně teprve vytvořen. Na rozdíl od fyzikálního času existuje kulturní čas jen v plurálu jako velké množství kulturních časových konstrukcí.*“²²⁴ S tímto kulturním přístupem ke kategorii času tak souvisí i rozlišování *času cyklického* a *lineárního*, které představují neodmyslitelnou součást konkrétních kulturně-teoretických přístupů ke vnímání času, dějin, ale i každodenního života v odlišných historických obdobích a kulturách.²²⁵ V rámci výzkumů specializujících se na Williama Cecila a alžbětinskou Anglii lze z kulturního hlediska a vnímání času klást důraz na období, které bychom označili jako věk anglické renesance představující epochu od poloviny 15. do poloviny 17. století. Takto časově ukotvené období lze vnímat jako *kulturní čas*, během něž bylo na umění, architekturu, módu, každodenní život, náboženství, rituály i symboly nahlíženo jedinečným způsobem, který se však postupně vyvíjel a proměňoval, až byl nakonec nahrazen novým druhem *kulturního času* a jeho novými interpretacemi a každodenními aplikacemi. To ale neznamenalo, že by na staré *kulturní časy* a interpretace bylo zapomenuto, protože v reálném světě i nadále přežívala řada artefaktů, které jejich existenci a paměť na ně uchovávaly napříč staletími, i když už byly osamoceny a odtrženy od svého původního účelu, významů a interpretací.

Poslední, i když neméně důležitou kategorií vybranou pro srovnání dílčích konceptů a teorií paměťových studií, představuje rozbor vztahů či vazeb mezi pamětí a historií, popř. historickými výzkumy. Toto téma zároveň představuje jednu z nejspornějších oblastí výzkumů zabývajících se zkoumáním paměti, protože vnímání paměti prošlo stejně jako jednotlivé koncepty a teorie rozsáhlým vývojem, který se projevoval tím, že na paměť bylo dříve nahlíženo jako na nedílnou součást historie,

---

²²³ P. MEUSBURGER, *Cultural Memories...*, s. 18–19.

²²⁴ Jan ASSMANN, *Egypt ve světle teorie kultury*, Praha 1998, s. 7.

²²⁵ Tamtéž, s. 12.

ale spolu se znovuoživením interdisciplinárního zájmu o zkoumání paměti začalo docházet ke stále výraznějšímu rozlišování těchto pojmů. Z toho důvodu se dnes můžeme setkat s řadou odlišných názorů na vztah mezi pamětí a historií. Jsou buď vnímány jako synonymní výrazy užívané k označení téhož, nebo naopak představují své protiklady. Podle některých tvrzení ale nemusí být pravdivý ani jeden z těchto případů, přičemž se pravá podstata vztahu paměti a historie má skrývat někde uprostřed.²²⁶

Jako na nejvýraznější kritiky vztahu historie a paměti můžeme z doposud zmiňovaných odborníků uvést Maurice Halbwachse a Pierra Noru, kteří ve svých dílech stavěli historii a paměť do opozice, i když se jejich argumenty lišily už kvůli rozdílné podstatě jejich vlastních paměťových konceptů. Halbwachs historii přirozeně srovnával s vlastním konceptem *kolektivní paměti*, jeho názory ale silně ovlivnila řada předsudků vůči historikům a historické vědě, které byly zakotveny v dobovém pozitivistickém, respektive empiricko-kritickém způsobu zkoumání a výkladu dějin.²²⁷ I z těchto důvodů nahlížel na *kolektivní paměť* jako na přirozený a souvislý proud myšlení, který uchovává pouze to, co má nějaký význam pro kolektiv, přičemž historie se podle něj podobala spíše *hřbitovu s jasně vymezeným a ohraničeným prostorem*, kde bylo třeba pro každý hrob nalézt nové místo.²²⁸ Historii Halbwachs vnímal jako vzor diskontinuity a nepřirozeného způsobu uchovávání vzpomínek na to, co je pouze výběrem informací, které byly „*pospojovány a seříděny podle potřeb a pravidel, jež nebyly vlastní lidem, kteří je dlouho udržovali v živoucí podobě. Protože historie obecně začíná až tam, kde končí tradice, v okamžiku, kde zaniká nebo se rozkládá sociální paměť.*“²²⁹ „*Řada historických událostí je zdánlivě diskontinuitní, každý fakt oddělený od předchozího i následujícího období, kdy se má za to, že se nic nestalo. Ve skutečnosti ti, kdo píšou historii a zaznamenávají hlavně změny a rozdíly, chápou, že k přechodu od jednoho faktu k druhému byla potřeba celá řada postupných proměn, z nichž historie vnímá pouze úhrn nebo konečný výsledek.*“²³⁰

V tomto směru se s Halbwachsovými názory ztotožňoval také Pierre Nora, který tvrdil, že historie přirozeně tíhne k univerzalizmu a eliminaci všeho, co je unikátní, zvláštní či výjimečné, což byly ostatně vlastnosti, které Halbwachs běžně spojoval s *kolektivní pamětí*, která byla vystavěna právě na vědomí vlastní kolektivní exkluzivity

---

²²⁶ Stefan BERGER – Bill NIVEN a kol., *Writing the History of Memory*, London 2014, s. 1–13.

²²⁷ N. MASLOWSKI – J. ŠUBRT, *Kolektivní paměť...*, s. 26–27.

²²⁸ M. HALBWACHS, *Kolektivní paměť...*, s. 96.

²²⁹ Tamtéž, s. 124.

²³⁰ Tamtéž, s. 133.

a odlišnosti od ostatních kolektivů.²³¹ A stejně jako Halbwachs i Nora upozorňoval na to, že historie svou činností narušuje přirozený řád věcí, když se podřizuje vlastní potřebě uchovat vše přítomné i minulé pro potenciální budoucí potřebu. Takto vzniklé fondy a archivy paměti podle něj brání přirozené selekci a znovuožívování vzpomínek v běžném prostředí.²³²

Již na těchto základních příkladech však můžeme vidět první slabiny argumentů vystavěných na teorii *kolektivní paměti*, neboť Halbwachsovo tvrzení, že *kolektivní paměť* představuje nepřetržitý vývoj myšlení bez jakýchkoliv dělicích čar a omezení je v přímém rozporu s jeho vlastním vymezením konceptů *kolektivní paměti*, podle nichž musí být *kolektivní paměť* vždy pevně ukotvena ve vztahu k času, prostoru a společnosti.²³³ A tak jeho i Norova kritika historické vědy odůvodňovaná nepřirozenou selekcí faktů, diskontinuitou, snahou o vytvoření univerzálních dějin bez rozdílů vhodných pro všechny kolektivy a snahou historiků o zaznamenání dějinných změn a rozdílů, popř. přehlížení unikátních a výjimečných faktů, obsahuje řadu nepřesností, které byly již v minulosti napadány a podrobovány kritice jak ze strany historiků, tak odborníků na paměťová studia.²³⁴

Halbwachs historickou vědu kritizoval pro její údajně nepřirozený výběr faktů založený na zdůrazňování změn a vývoje, sám však opomíjel historické výzkumy zaměřené na dějiny každodennosti nebo výzkumy dokumentující umělecká díla a architektonické slohy. Taková díla nemusí být nezbytně založena na změnách a ani nemusí přehlížet jedinečnost jednotlivých příkladů. Ale i kdyby tomu tak nebylo, tak v samotném procesu uchovávání paměti a vzpomínání je snazší reflektovat vzpomínky na něco, co svým způsobem představuje změnu či rozdíl oproti normálu, neboť neměnné události všedních dnů mohou začít postupem času splývat, až nakonec dojde k jejich úplnému zapomnění. A srovnatelnou selekcí v minulosti procházely všechny informace písemně zaznamenávané prostřednictvím kronik a dalších historických pramenů a artefaktů. A o této selekci a tudíž i částečné ztrátě paměti se výstižně zmiňuje i Miroslav Hroch, který tvrdí, že: „že prameny zprostředkovaly již při svém vzniku informace pouze o nepatrném zlomku toho, co se událo. Z těchto pramenů se zachoval opět jen zlomek a opět jen zlomek těchto pramenů se stal základem pro historické zpracování, jehož kvalita byla zajisté ovlivněna postojem historika i dobou,

---

²³¹ M. HAVELKA, *Paměť...*, s. 86.

²³² N. MASLOWSKI – J. ŠUBRT, *Kolektivní paměť...*, s. 34–35.

²³³ M. HALBWACHS, *Kolektivní paměť...*, s. 130.

²³⁴ J. ASSMANN, *Kultura...*, s. 42–44.

pro kterou psal.“²³⁵ A jelikož nejen historie, ale také *kolektivní paměť* je schopna uchovat jen nepatrnou část toho, co se v minulosti odehrálo, tak musí v obou případech zákonitě docházet ke zkreslení, které není způsobeno ani tak nedokonalostí metodologie nebo samotného vědního oboru, ale nedostatky lidské paměti a možnostmi jejího uchovávání.²³⁶ Nicméně nesmíme zapomenout, že Maurice Halbwachs nebyl historik, nýbrž sociolog, a proto se jeho názory na historickou vědu zakládaly převážně na dobovém mínění o pozitivistickém dějepisectví.

S názory šířenými prostřednictvím Halbwachsova a Norova výzkumu se ale leckterí historikové neztotožňovali. Různorodost dobových přístupů k tomuto tématu je možné reflektovat prostřednictvím díla Norova současníka a dalšího představitele školy *Annales* Jacqua Le Goffa, který byl toho názoru, že: „*paměť je surovinou historie. Ať už myšlená, ústní či psaná, je nádrží, z níž historikové čerpají. Poněvadž paměť pracuje většinou neuvědoměle, je vystavena většímu nebezpečí, že podlehne manipulacím času a společnosti, které ji svým myšlením vytvářejí, než samotná historická disciplína. Tato disciplína ostatně sama paměť přizívuje a vstupuje tak do velkého dialektického procesu paměti a zapominání, který prožívají jednotlivci a společnosti. Historik tu musí být proto, aby na tyto vzpomínky a tato opomenutí upozornil, aby je proměnil v myslitelnou surovinu a udělal z nich předmět studia.*“²³⁷

Svým způsobem může daný příklad působit až ironicky, když vezmeme v úvahu, že Maurice Halbwachs spojení *kolektivní paměti* s historií odmítal, ale právě jeho koncept dodnes představuje hojně využívané východisko například pro zkoumání dějin mentalit atd. Pro historiky zabývající se dějinami dějepisectví však koncept *kolektivní paměti* reprezentuje spíše teoretickou překážku stojící v cestě *individuální paměti*. Halbwachs totiž na historika nikdy nenahlíží jako na jednotlivce reprezentujícího svou vlastní individualitu a neopakovatelnou jedinečnost, originální životní příběh, zkušenosti a původ.²³⁸ Podle něj je historik příslušníkem řady kolektivů, které ovlivňují jeho jednání i paměť, tzn. že tento historik je členem rodiny a profese, které v dané společnosti náleží odpovídající postavení. Jeho identita je tak ale utvářena jak individuálně, tak kolektivně. Přes všechny rozdíly, které jej odlišují od jeho přátel a kolegů, je ale ovlivňován i dobou, do které se narodil, svou rodnou zemí, jejím politickým zřízením, způsoby výchovy, vzděláváním a mnoha dalšími faktory, které jej

---

²³⁵ N. MASLOWSKI – J. ŠUBRT, *Kolektivní paměť...*, s. 52.

²³⁶ Tamtéž, s. 51–52.

²³⁷ J. LE GOFF, *Paměť...*, s. 10.

²³⁸ J. ŠUBRT – Š. PFEIFEROVÁ, *Kolektivní paměť...*, s. 17.

v rámci procesu socializace přetvářejí v co možná nejlepší příklad dobového vnímání „normality.“

Z toho důvodu je dle mého názoru omezující nahlížet na historiky pouze prostřednictvím *individuální* či *kolektivní paměti*, když je možné být součástí obou. Halbwachs by patrně namítl, že jedinec bude ke všem modelovým situacím přistupovat na základě zkušeností a způsobů myšlení, které mu během života zprostředkovaly kolektivy, jejichž je součástí. Navzdory tomu ale není možné s jeho nahlížením na vliv kolektivní paměti zcela souhlasit. Kdybychom modelově lidstvo znázornili jako rozsáhlou mozaiku, která má být tvořena výhradně *červenými kamínky* značícími příslušnost lidí ke skupině a sdílené *kolektivní paměti*, kdy nikdo nemůže ovlivnit svou barvu, tvar, ani příslušnost k *ostatním kamínkům*, tak stále opomíjíme fakt, že každý z nich může učinit odlišné životní volby, preferovat jiné náboženství nebo přijít s objevem či vynálezem, k jehož vytvoření dospěl na rozdíl od ostatních právě proto, že byl schopen uvažovat odlišně. Odlišné myšlení a volby z něj ale ještě nutně nemusí učinit vydědence, který by musel opustit své místo v kolektivu, nicméně jeho činnost poslouží jako ukázka jeho individuálního úspěchu. Z toho důvodu se domnívám, že *kolektivní paměť* nemůže existovat bez *individuální* a obráceně. S ohledem na strukturální přístup se domnívám, že stejně jako je část součástí celku, tak i celek je vždy složen z jednotlivých částí, což by mělo platit i v rámci vztahu mezi individuální a kolektivní pamětí, popř. mezi určitým množstvím individuálních pamětí, které jsou prostřednictvím různých vztahů propojeny s pamětí kolektivní.

Takto vymezený vztah mezi *kolektivní* a *individuální pamětí* proto můžeme vnímat jako součást navzájem provázané struktury, jejíž představu lze aplikovat také na výzkum *druhého života Williama Cecila*. Na proměnu a vývoj vzpomínání na prvního barona z Burghley budeme nahlížet prostřednictvím prací britských historiků vytvořených v průběhu několika staletí. Přistupovat k nim a k jejich výtvorům můžeme hned z řady odlišných perspektiv, z nichž se v rámci právě popsané struktury nabízí jejich zasazení do kontextu doby a dobových kolektivů či kolektivních paměťových struktur, dále ukotvení v rámci profesního a metodologického vývoje historiků a historické vědy, popř. utvoření uměle konstruovaného kolektivu autorů odborně se zabývajících nejrůznějšími aspekty Cecilova života, přičemž na závěr nesmíme opomenout ani jejich individuální specifika a inovace, které je samotné i jejich práci posunuly určitým způsobem kupředu anebo nazpět ke starším a opomíjeným přístupům.

Z rozličných aspektů spojení historie a paměti byly doposud zmíněny přístupy Maurice Halbwachse, Pierra Nory a Jacqua Le Goffa. Na rozdíl od nich se ke vztahu mezi historií a pamětí odlišně stavěli tvůrci teorie *kulturní paměti* Jan a Aleida Assmannovi. Ti proti sobě stavěli pojmy jako *absolutní a relativní minulost, fikci proti skutečnosti, mýtus proti dějinám a hodnotící účelovost proti prosté snaze o objektivitu*. Na základě těchto protikladů ale došli k závěru, že vzpomínaná minulost vždy obsahuje obě protichůdné složky. Jan Assmann na konto tohoto jedinečného spojení dokonce poznamenal, že: „*minulost, která se ustálí jakožto fundující dějiny a dojde tak niterného osvojení, je mýtem zcela nezávisle na tom, zda je fiktivní nebo faktická.*“²³⁹

Oproti tomu Aleida Assmannová byla v rozboru jednotlivých složek tohoto vztahu mnohem konkrétnější, neboť cítila potřebu vymezit se vůči předchozím teoriím a výrokům vztahujícím se k tomuto tématu. Upozorňovala na to, že v rámci jakéhokoliv konceptu vždy platí, že jsou dějiny a paměť definovány ve vzájemném vztahu, i když je tento vztah charakterizován různě. Jedno je vždy prezentováno jako preferované a druhé jako upozaděné, jedno je vším a druhé ničím. Právě tento vývoj Aleidu Assmannovou dovedl k závěru, že srovnatelné opoziční vymezování vztahu mezi pamětí a historií není dlouhodobě udržitelné, a proto je i nesmyslné. Podle ní: „*neexistuje historiografie, která by současně nebyla procesem utváření paměti, nevyhnutelně je tedy dodáváním smyslu, angažovaností a přispíváním k formování identity.*“²⁴⁰ Aleida Assmannová tak v podstatě stojí někde uprostřed mezi silně polarizovanými názory na tento vztah, kdy dějiny s pamětí jednou splývají a jindy představují jejich pravý opak. Autorka je toho názoru, že jsou tato pojetí nanejvýš neuspokojivá a nedostačující, a proto i tvrdí, že paměť a dějiny prostě představují dva způsoby pamatování, které se nemusejí navzájem ani vylučovat ani zcela ztotožňovat.²⁴¹

Prostřednictvím komparace jednotlivých paměťových studií představených na základě jejich vztahů ke kategoriím společnosti, kultury, prostoru, času a historie došlo k představení jejich klíčových vlastností, které by mohly ovlivnit zkoumání *druhého života* Williama Cecila, prvního barona z Burghley. Jako první byla představena teorie *kolektivní paměti* francouzského sociologa Maurice Halbwachse, který kladl důraz především na sociální podmíněnost paměti, na její rekonstruktivitu, sociální, časové a prostorové rámce. Stejně tak ale byla součástí této teorie značná

---

²³⁹ J. ASSMANN, *Kultura...*, s. 70.

²⁴⁰ A. ASSMANN, *Prostory...*, s. 147.

²⁴¹ Tamtéž, s. 151.

pojmová neukotvenost, kterou kritizovali například manželé Assmannovi, kritizován byl také Halbwachsův přístup k historické vědě a jeho přehlížení individuálních přínosů a odlišností od neustále preferovaných kolektivů a kolektivního vzpomínání.²⁴² Navzdory Halbwachsově kritice historie je jeho teorie dodnes hojně využívána historiky, podle mého soudu je však pro zkoumání tzv. *druhých životů* nevhodná.

Oproti tomu teorie *kulturní paměti* manželů Assmannových představuje pro tento výzkum velkou inspiraci, neboť jejich konceptuální propojení historie, kultury, paměti, odkazu a dědictví dané doby neupřednostňuje kolektiv na úkor jednotlivce ani naopak. Jimi popsaný vztah mezi mocí a pamětí či zapomněním, význam nositelů a úložišť paměti, popř. vliv krajin vzpomínání na uchování vzpomínek představuje poznatky zásadního významu pro tento výzkum. Zároveň je tu však problém se vztahem této teorie ke kategorii času, kdy je *kulturní čas* v podstatě ohraničen dobou trvání určitého stylu či způsobu vnímání a interpretace symbolů, předmětů a zdrojů paměti.²⁴³ Díky tomuto časovému omezení tudíž není možné s pomocí teorie *kulturní paměti* provést výzkum založený na analýze toho, jakým způsobem byla paměť na Williama Cecila utvářena v průběhu staletí, a tudíž i odlišných kulturních etap anglických nebo britských dějin.

Jako možné východisko by proto mohla působit *národní paměť*, popř. teorie *míst paměti* francouzského historika Pierra Nory, pro kterou kategorie času nepředstavuje žádnou překážku, neboť je ohraničena dobou existence samotného národa. Norova práce s národní identitou, symboly a místy paměti by svým způsobem dokázala podtrhnout význam Cecilova odkazu pro anglickou či britskou národní identitu, ale stejně jako v Halbwachsově případě, tak i zde bychom se museli potýkat s Norovým opakovaným vymezováním této teorie vůči historii, což v případě práce, která je založena na zmapování evoluce vzpomínání na Williama Cecila prostřednictvím historických děl historiků tvořících napříč staletími, představuje značný problém.²⁴⁴ Stejně tak výzkum zaměřený výhradně na proměny národní identity, jejíž součástí je Cecilova osobnost, jakožto symbolu alžbětinské Anglie by mohlo působit přehnaně nacionalistickým dojmem, ačkoli se nelze vyhnout reflexi dobového nacionalismu v jednotlivých historických dílech o Williamu Cecilovi. V případě práce s teorií *národní*

---

²⁴² J. ŠUBRT – Š. PFEIFEROVÁ, *Kolektivní paměť...*, s. 14–17.

²⁴³ J. ASSMANN, *Egypt...*, s. 7–12.

²⁴⁴ R. ŠVARČÍKOVÁ-SLABÁKOVÁ, *O paměti...*, s. 237.

paměti Pierra Nory by dle mého názoru byl jejich vliv mnohem větší už proto, že se Nora zaměřuje na národní symboly, jejichž zkoumání není předmětem zájmu této práce.

Vcelku logicky se proto nabízí řešení v podobě přijetí konceptu *historické paměti*. Ten představuje přínos v tom směru, že už ve své podstatě pracuje s historickými prameny, v tomto případě se všemi dostupnými písemnostmi se vztahem k Williamu Cecilovi, které se nám z 16. století dochovaly. Stejně jako v případě předešlých teorií, tak i v rámci konceptu *historické paměti* se setkáváme s užitím pojmů jako je politika paměti a zapomnění, s rekonstruktivitou, dobovými symboly a artefakty vázanými k určitému místu a časovému období. I zde však nalézáme řadu problémů, které znemožňují uplatnění teorie *historické paměti* při studiu *druhých životů*. Stěžejní problém tohoto konceptu spočívá v jeho přílišné závislosti na studiu dobových pramenů a v přílišné víře v jejich schopnost komplexní rekonstrukce minulosti.²⁴⁵ Z tohoto důvodu *historická paměť* nepřináší komplexní vhled do zkoumané problematiky, a není tudíž vhodná pro tento výzkum.

Jelikož žádná z doposud zmiňovaných a analyzovaných teorií nepřináší dostatečný základ pro zkoumání *druhého života* Williama Cecila, považuji za nezbytné navrhnout vlastní východisko v podobě transformovaného konceptu paměti, který by jednotlivé požadavky spojené s výzkumem splňoval a zároveň se vyvaroval nedostatků, na které jsem ve vztahu k tématu disertační práce poukazoval v případě ostatních paměťových studií.

2.2. Koncept historiografické paměti a zkoumání tzv. druhých životů

Pro zkoumání tzv. *druhých životů* historických jevů navrhuji koncept tzv. *historiografické paměti*. *Historiografická paměť* je v podstatě blízká dosud představovaným a srovnávaným druhům paměti. Na rozdíl od nich však vzniká prostřednictvím zkoumání a studia historických pramenů, odborné literatury a dalších zdrojů informací, skrze něž vytváří strukturu proměn vzpomínání nebo též připomínání odkazu zkoumaného subjektu, kterým je v tomto případě konkrétní anglický šlechtic 16. století. Zdrojem zájmu *historiografické paměti* však nemůže být kdokoliv nebo cokoliv, neboť stejně jako v rámci ostatních paměťových studií, tak i v tomto případě je jakýkoliv výzkum závislý na množství pramenů, s jejichž pomocí by bylo možné *historiografickou paměť* analyzovat a následně zmapovat její proměny spolu s důvody,

---

²⁴⁵ N. MASLOWSKI – J. ŠUBRT, *Kolektivní paměť...*, s. 47–57.

které je způsobily. Výhodu ovšem je, že do pozice pramenů se v tomto případě posouvají historiografické texty.

Zkoumání *historiografické paměti* a tedy i *druhého života* Williama Cecila je možné pouze díky tomu, že se tato osobnost do anglických dějin zapsala natolik silně, že i několik staletí od její smrti stále existuje živý zájem o uchování jejího odkazu a vzpomínek na něj. Stejný význam pro uchování paměti na Williama Cecila přísluší dobovým pramenům, které jsou v tomto případě obzvláště početné nejen díky řadě funkcí a úřadů, které Cecil v průběhu svého života zastával, ale také díky jeho vlastnímu přičinění a úsilí jeho potomků, kteří schraňováním a péčí o dobové písemnosti spoluutvářeli nejpočetnější sbírky pramenů, z nichž vycházela většina pozdějších výzkumů a prací o Williamu Cecilovi i rodu Cecilů.²⁴⁶

Úřední listiny, dopisy, plány a další materiály shromážděné ve sbírkách *The Cecil Papers* související s dobovou politikou, ale i s každodenními aspekty života renesančního aristokrata tak dodnes představují jeden z prostředků umožňujících uchování *historiografické paměti*, která je jejich prostřednictvím utvářena kontextu nových historických výzkumů a odborných publikací. Ty sice stejně jako všechny ostatní formy a způsoby uchovávání paměti podléhají jak individuálnímu, tak kolektivnímu zkreslení způsobenému dobovými potřebami společnostmi i okolnostmi provázejícími jejich vznik, přesto představují nejlepší nástroj ke zmapování proměn vzpomínání na vybraný subjekt.

Plně si uvědomuji, že by v této chvíli bylo možné namítnout, že práce s prameny a odbornou literaturou mapující genezi vzpomínání na vybraného anglického aristokrata 16. století odpovídá spíše běžnému historiografickému výzkumu, a proto paměťová studia i samotný koncept *historiografické paměti* nepředstavují nic nového, domnívám se ale, že toto východisko mi umožní reflektovat skutečnost, že dochovanými prameny i pozdějšími pracemi britských historiků 19. století prostupuje neobvykle silná angažovanost Williama Cecila i jeho potomků na utváření vlastního obrazu či paměti, který by na slavného předka i na jeho nástupce vrhal jen to nejlepší světlo. Příkladem právě zmíněných zásahů a práce s pamětí může být kontrola nad nejrozsáhlejšími sbírkami pramenů vztahujících se k Williamu Cecilovi a jeho politické kariéře, vlastní angažovanost v archivních spolcích a organizacích dohlížejících na katalogizaci sbírky *The Cecil Papers*, popř. dlouholeté právo rozhodovat o tom, kterým historikům bude

---

²⁴⁶ V. PERRY, *The Cecil Papers...*, s. 3–9. Dostupné online (<http://cecilpapers.chadwyck.co.uk/info/essay.do>), [citováno k 29. 7. 2016].

umožněn přístup k zmíněným pramenům.²⁴⁷ K samotné historiografii lze navíc z teoretického hlediska přistupovat jako k symbolickému obrazu minulosti spoluutvářeným prostřednictvím historika, který pracuje s pamětí a se vzpomínkami na události, osoby i místa, po nichž zbyly pouze prameny nejrůznějšího charakteru.²⁴⁸

Koncept *historiografické paměti* proto představuje kompromis v problematickém vztahu mezi historickou vědou a pamětí, který využívá jejich přínos a zároveň usiluje o překonání jejich dosavadních nedostatků. To je patrné například v tom, že jevy jako *individuální a kolektivní zkreslení, dobové potřeby společnosti a další srovnatelné překážky komplikující běžný historický výzkum* nepředstavují pro *historiografickou paměť* překážky, neboť jsou zdrojem jejího zájmu. Stejně tak stálost i proměnlivost jednotlivých náhledů a vzpomínání na Williama Cecila s sebou přináší klíčové informace o způsobech vzpomínání a rozličných potřebách různých historických období.

Navzdory tomu je zřejmé, že v rámci odlišných výzkumů pracujících s konceptem *historiografické paměti* může docházet k výrazným rozdílům právě v oblasti množství dostupných zdrojů a jejich povahy. Jako zcela zásadní se v tomto případě jeví směr, kterým se daný výzkum ubírá. Množství, druh a kvalita dostupných materiálů vhodných pro zkoumání *historiografické paměti* se proto bude lišit, pokud se budeme zajímat o věci či budovy, osoby, místa nebo události. A stejně tak v rámci těchto oblastí odborného zájmu bude docházet k výrazným rozdílům, které budou přirozeně vyplývat již z podstaty dané věci. To v praxi znamená, že nelze očekávat rovnocenné pramenné a posléze i z něj vyplývající publikační zázemí v rámci rozličných výzkumů.

Jako symbolický příklad této pramenné nerovnováhy můžeme jmenovat sérii fiktivních prací, u nichž bude na první pohled patrná podstata zmiňované nerovnováhy. V rámci výzkumů zaměřených na *historiografickou paměť* spojenou například s plesovou garderobou anglické královny Alžběty I. můžeme okamžitě vidět diametrální rozdíl od srovnatelného tématu vázaného například na její dvorní dámy. Předmětem zájmu společnosti, popř. odborníků z nejrůznějších odvětví, včetně historiků, byla od počátku především královna, to ona udávala módní trendy, byla středem pozornosti, zatímco její dvorní dámy byly spíše doprovodem a oblíbenkyněmi, které královnu nesměly v žádném ohledu zastínit. Z tohoto důvodu lze usuzovat, že se ve vztahu ke

---

²⁴⁷ V. PERRY, *The Cecil Papers...*, s. 1–9. Dostupné online (<http://cecilpapers.chaddwyck.co.uk/info/essay.do>), [citováno k 29. 7. 2016].

²⁴⁸ L. ŠTORCHOVÁ, *Koncepty...*, s. 46–47.

královnině plesové garderobě dochovalo větší množství pramenů, které se postupem času staly zdrojem zájmu veřejnosti i odborníků. Ti na dané téma začali realizovat výzkumy a psát odborné práce, na jejichž základě bylo možné zmapovat genezi zájmu a nahlížení na dané téma, tzn. *historiografickou paměť*.

Historiografickou paměť můžeme stejně jako předešlé paměťové koncepty definovat skrze její vztah ke kategoriím společnosti, kultury, prostoru, času a historie. Koncept *historiografické paměti* je stejně jako ostatní paměťové koncepty konstruován prostřednictvím společenské interakce a řady dílčích sociálních fenoménů, z nichž můžeme připomenout například rekonstruktivitu, opakování a zpřítomňování paměti skrze svátky a rituály, politiku paměti a vztah mezi mocí a vzpomínáním nebo zapomněním atd.²⁴⁹ A i když zde uvádíme rozdílné faktory provázané s odlišnými paměťovými koncepty různých autorů, tak to neznamená, že si musí odporovat či protirečit. Většina z doposud jmenovaných tvůrců paměťových teorií k samotné práci s pamětí přistupovala odlišnými způsoby, přičemž někdy docházelo k prolínání jimi užívané terminologie, popř. k analyzování děl a přístupů, na nichž je jejich vlastní práce vystavěna, nebo se vůči nim naopak vymezuje.

V čem se však autoři jednotlivých teorií rozcházejí, je jejich vztah ke konceptu *kolektivní paměti* Maurice Halbwachse.²⁵⁰ Ta může při praktické aplikaci na výzkum o *historiografické paměti* na Williama Cecila přispět hned několika způsoby, proto jejím prostřednictvím můžeme na britské historiky píšící o Williamu Cecilovi v průběhu rozličných historických období nahlížet jako na autory tvořící svým jedinečným způsobem, tzn. jako na příslušníky dané doby a společenské třídy, ale také jako na členy kolektivu tvořeného všemi britskými historiky, kteří se v průběhu staletí věnovali snaze o zdokumentování rozličných aspektů Cecilova života.

Svým vztahem ke kultuře se *historiografická paměť* přibližuje teorii *kulturní paměti* Jana a Aleidy Assmannových, i když kulturní oblasti nevěnuje takovou pozornost a nepřisuzuje jí takový význam. Nicméně i teorie *historiografické paměti* pracuje s pojmy jako *kultura vzpomínání*, *nositelé paměti*, popř. s vývojem jazyka a písma.²⁵¹ Teoretická provázanost s *kulturou vzpomínání* je ve své podstatě společná všem paměťovým teoriím, protože rozličné způsoby vzpomínání představují oblast jejich zájmu. V případě *historiografické paměti* spojení s *kulturou vzpomínání* taktéž souvisí

---

²⁴⁹ J. ASSMANN, *Kultura...*, s. 41–42; srov. M. HALBWACHS, *Kolektivní paměť...*, s. 113.

²⁵⁰ R. ŠVARÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, *O paměti...*, s. 237.

²⁵¹ J. LE GOFF, *Paměť...*, s. 83–89.

se snahou o naplnění jejich primárních výzkumných cílů spočívajících právě ve zmapování vývoje a proměny vzpomínání na vybraný předmět, osobu či událost. Samotnou *kulturu vzpomínání* napříč odlišnými úseky britských dějin v tomto výzkumu reflektují historické práce jednotlivých původem britských historiků píšících o osobě Williama Cecila. Ti tak skrze reflexi dobové kultury vzpomínání a její zprostředkování dalším generacím vědomě přijímají funkci nositelů paměti. Posledním klíčovým bodem spojujícím teorie *historiografické* a *kulturní paměti* je jejich provázanost s jazykovou stránkou zkoumaných pramenů a dalších zdrojů, která zprostředkovává přístup vybrané společnosti nebo kultury k uchovávání a předávání informací, jazykovou a stylistickou úroveň autora, popř. sociokulturní pozadí a okolnosti provázející vznik konkrétního textu.

Z hlediska vymezení vztahu mezi *historiografickou pamětí* a prostorem je dle mého názoru důležité zodpovězení otázky nezbytnosti nebo přínosu daného prostoru pro probíhající a na historiografii zaměřený výzkum. Jako klíčové se v tomto případě jeví výzkumné cíle a zdroje nezbytné ke zkoumání *historiografické paměti*. Pramenná základna mého výzkumu je omezena na území Britských ostrovů a na historiky anglického, irského, skotského a případně i velšského původu. Toto prostorové vymezení je přirozeně svázáno se zemí, ve které se William Cecil narodil, studoval, žil, pracoval a zemřel. V podstatě nezáleží na tom, zda budeme hledat *místa paměti*, místa spojená s *generační pamětí* nebo krajinami vzpomínání na Williama Cecila, protože vždy dospějeme ke stejnému závěru a k opětovné provázanosti mezi Cecilem a Britskými ostrovy. Samotný koncept *historiografické paměti* má tu výhodu, že není závislý na jednotlivých lokalitách spojovaných s Cecilovým životem, nýbrž pouze na jejich zachycení v jednotlivých historických výzkumech. Výhoda tohoto přístupu spočívá v tom, že příslušný výzkum dokumentující *historiografickou paměť* na danou lokalitu či místo může vzniknout i v případě, že ještě před započatím výzkumu došlo k zásahům do původní podoby daného objektu, popř. došlo k jeho úplnému zničení. I v takovém případě může zájem historiků, architektů či archeologů přetrvat a zapříčinit vznik dostatečného množství materiálů, jejichž prostřednictvím může dojít ke zkoumání *druhého života* nebo *historiografické paměti* tohoto místa.

Vazby mezi *historiografickou pamětí* a kategorií času se diametrálně odlišují od ostatních konceptů, které jsou na rozdíl od ní příliš fixovány na konkrétní časový rámeček,

po jehož uplynutí dochází ke změně, zkreslení či ztrátě paměti.²⁵² V rámci Halbwachsova konceptu *kolektivní paměti* se tak například u vzpomínek předávaných v rámci jedné rodiny z generace na generaci nevyhneme zkreslení opakovaně reinterpretovaných informací. S každým opakováním, s každou další reinterpetací a novou generací nezadržitelně vzrůstá míra zkreslení, která neodvratně směřuje až k úplnému přerušení paměťových vazeb.²⁵³ Přičemž kromě vlivu času jsou po celou dobu existence a předávání či dědění dané informace nutné brát v potaz další determinace, jako je například rozpad nebo vymření rodiny a s tím spojený zánik *kolektivní paměti*.

Srovnatelným způsobem je působením času ovlivňována také teorie *kulturní paměti* manželů Assmannových, která sice pracuje s vlastním uměle vytvořeným konstruktem tzv. *kulturního času*, který má sloužit spíše jako nástroj k interpretaci vybraných kulturních fenoménů, symbolů a významů, ale i tak prochází nezadržitelným vývojem.²⁵⁴ To však znamená, že i v případě aplikace tohoto konstruktů na éru anglické renesance postupně dojde k proměně kulturních významů a symboliky, která bude i nadále ovlivňována neustále se vyvíjejícími a proměňujícími se potřebami anglické společnosti. Původní významy, interpretace, symboly a paměť s nimi spojené proto také projdou nezvratným vývojem, který povede až k jejich zániku a přerodu ve zcela nový kulturní směr, v tomto případě anglické baroko.

Ve srovnání s předešlými koncepty a jejich přístupy ke kategorii času se *historiografická paměť* odlišuje tím, že předem počítá se zkreslením původních informací a vzpomínek, přičemž cíleně pracuje na zmapování jednotlivých proměn i ustálených podob a náhledů na vzpomínky a uchovávané informace. Ve vztahu *historiografické paměti* a času proto můžeme mluvit o konstruování tzv. *historiografického času*, který je ohraničen pouze zájmem o zvolené téma. V případě zkoumání *historiografické paměti* na Williama Cecila lze tento čas ohraničit rokem Cecilovým narozením roku 1520 a pokračovat až do současnosti, která však v žádném případě nepředstavuje konec zájmu o toto téma, a tudíž není ani mezníkem limitujícím kategorii *historiografického času* vázaného na tento výzkum. Důvodem pro sepětí mezi *historiografickým časem* a Cecilovým narozením je opětovná provázanost s pramennou základnou, která ve vztahu ke všem doposud publikovaným historickým

---

²⁵² N. MASLOWSKI – J. ŠUBRT, *Kolektivní paměť...*, s. 26, 44.

²⁵³ M. HALBWACHS, *Kolektivní paměť...*, s. 117.

²⁵⁴ J. ASSMANN, *Egypt...*, s. 7.

knihám věnujícím se Williamu Cecilovi bere v potaz jejich úsilí o práci s dobovými zdroji a prameny nejrůznější podoby, které jsou svázány s dobou Cecilova života. Samozřejmě by bylo možné oponovat, že se stejným způsobem můžeme vracet ještě dále do minulosti k pramenům spojeným se životy Cecilových rodičů a prarodičů, nicméně je otázkou, zda by se v takovém případě dalo stále mluvit o zkoumání *historiografické paměti* zacílené na Williama Cecila, nikoliv na celou jeho rodinu nebo rod.

Přínos *historiografické paměti* v rámci kategorie času spočívá také v tom, že přerušeni či dočasná ztráta zájmu o zkoumané téma nepředstavuje problém, jako tomu bylo v případě *kolektivní* či *kulturní paměti*, kde zánik kolektivu nebo změna kulturního směru mohla vést až k zániku uchovávaných vzpomínek. Pro *historiografickou paměť* představuje ztráta odborného historického zájmu o konkrétní téma problém pouze v případě, že v budoucnu již nedojde k jeho znovuoživení, ale i v takovém případě je stále možné usilovat o zmapování proměn vzpomínání sahajících až k nejnovější historické práci.

Analýza vztahů mezi konceptem *historiografické paměti*, tradičními paměťovými teoriemi a kategoriemi společnosti, kultury, prostoru a času, odhalila převážně shodu a soulad, neboť předmětem kritiky a výraznějšího vymezení nikdy nebyly celé koncepty, ale pouze jejich části. Od tohoto dosavadního rámce se však odlišuje poslední z vybraných kategorií, která představuje vztah *historické paměti* a historické vědy. Ten představuje otevřené téma, u nějž stále neexistuje jednoznačný názor na to, zda lze paměť a historii vnímat jako odlišná označení téhož, nebo zda vůči sobě oba pojmy stojí v naprosté opozici.²⁵⁵ A je to právě tato přetrvávající nerovnováha mezi paměťovými studii a historickou vědou, která mě přiměla k pokusu o vytvoření teorie *historiografické paměti*, který již svou podstatou usiluje o překlenutí problémů a rozdílů znesnadňujících, či dokonce znemožňujících odborný výzkum zaměřený na historiografické aspekty paměti. Smysl své teorie spatřuji v tom, že je pokusem o uchopení výzkumu kombinací obou zmíněných přístupů, tj. z hlediska historie jako vědy i paměťového studia.

Z doposud zveřejněných názorů na vztah historie a paměti se osobně nejvíce ztotožňuji s přístupem Aleidy Assmannové, která na ně nahlíží jako na dva mody

---

²⁵⁵ S. BERGER – B. NIVEN, *Writing the History...*, s. 1–13.

pamatování, které nemusí být ztotožňovány, ale ani se nemusí navzájem vylučovat.²⁵⁶ V praxi by to znamenalo, že stejně jako v každém vědním oboru či disciplíně záleží především na metodologii, přístupech a způsobech uchopení zvoleného tématu. Z toho důvodu je dle mého názoru možné v případě užití nesprávných metod dosáhnout stavu, ve kterém se paměť a historie dostanou do opozice a jejich uplatnění přinese výzkumu pouze řadu problémů. Nicméně v opačném případě bude díky adekvátnímu spojení jejich vlastností a perspektiv možné dosáhnout požadovaných výsledků.

Vzhledem k tomu, že si uvědomuji, že by v této chvíli mohla být vznesena námitka, že srovnatelný vztah k paměti a historické vědě může zastupovat také koncept *historické paměti*, a tudíž *historiografická paměť* nepředstavuje v tomto směru žádnou inovaci, považuji za potřebné vyjádřit se i ke koexistenci historické a historiografické paměti. Tyto teorie disponují řadou společných vlastností a přístupů, ale i v tomto případě můžeme mluvit o rozdílech, které představují opodstatnění pro vznik konceptu *historiografické paměti*.

Paměť i historická věda již svou podstatou a směřováním ovlivňují podobu jednotlivých výzkumů, s čímž souvisí jak přínosy, tak rizika s těmito oblastmi spojená. A stejným způsobem *historická paměť* dle mého názoru přejímá některé nedostatky klasických historických výzkumů, které by znemožňovaly praktický výzkum *druhých životů*. Tímto nedostatkem je v případě *historické paměti* její přílišná závislost na dobových pramenech, které ne vždy poskytující dostatečně komplexní náhled na zkoumané téma. Historici pracující s tímto konceptem proto podléhají pokušení ke studiu paměti přistupovat jako k „běžnému“ pramennému výzkumu ozvláštněnému pouze zmínkou o paměti v názvu výsledné studie či knihy. Oproti tomu teorie *historiografické paměti* usiluje o překonání těchto „omezení“ a o hlubší provázání přístupů typických jak pro paměťová studia, tak pro historickou vědu, což se v praxi odráží v silné teoretické provázanosti s teoriemi paměti. Prameny jako zdroje poznání a informací o zkoumané věci, místě, události či osobě, jsou sice pro zkoumání *historiografické paměti* nezbytné, ale už nedochází ke stejnému druhu závislosti, jako tomu bylo v případě starších výzkumů.

Historiografická paměť totiž není zaměřena pouze na práci s dobovými prameny, jejichž nedostupnost či nekomplexnost by mohla být překážkou stojící v cestě zdárnému završení probíhajícího výzkumu, nýbrž pracuje na reflexi utváření *historiografické*

---

²⁵⁶ A. ASSMANN, *Prostory...*, s. 147.

paměti v historických výzkumech a odborné literatuře vznikající v některých případech i několik staletí. Neusiluje tedy o zmapování biografie či historiografie vázané na konkrétní historickou postavu, událost atd., protože cíleně inklinuje ke zmapování proměn *historiografické paměti*, včetně faktorů, které za nimi stály. Stálost, proměnlivost i zkreslení charakterových vlastností, událostí a jevů zachycených v dílech historiků věnujících se Williamu Cecilovi v průběhu staletí, to vše představuje pro tento výzkum zdroj klíčových informací vhodných k analyzování, srovnání a následné interpretaci.

3. Druhý život Williama Cecila

William Cecil je i po pěti stech letech od svého narození historiky prezentován jako vzor renesanční osobnosti či renesančního aristokrata, kterému bylo v průběhu jeho dlouhého života svěřeno značné množství politických funkcí, při jejichž výkonu projevil řadu dovedností a rozšířil škálu svých zájmů. Kromě povinností a starostí spojených se snahou o zajištění kontinuity vlastního rodu i politického a mocenského vzestupu je první baron z Burghley dodnes připomínán především jako vzor schopného a oddaného politika či státníka, popř. jako učenec a významný podporovatel anglických univerzit, vzdělanosti i vzdělanců, mezi jehož zájmy bylo možné počítat architekturu, kartografii či genealogii a historii.

Zmiňované aspekty a role Cecilova života zaznamenané a opakovaně reinterpretované v dílech britských historiků představují základ pro tři hlavní linie, jejichž prostřednictvím zde analyzuji jednotlivé struktury proměn vzpomínání na Williama Cecila. Právě v nich se v odlišné míře projevují vlivy individuálního a kolektivního zkreslení podmíněné jak dobovými potřebami společnosti, tak individualitou historiků nebo nastupujícími a odeznívajícími trendy historické vědy. V jednotlivých podkapitolách jsou proto představeny proměny *historiografické paměti*, popř. *druhých životů* Williama Cecila jakožto politika a protestanta, člena rodu Cecilů nebo patrona umění a učenosti. Každá ze Cecilových rolí je uvedena krátkým připomenutím pramenné základny a stavu dosavadního bádání specializujícího se na daný aspekt jeho života.

3.1 William Cecil v rolích syna, otce a manžela

Historické výzkumy věnující se životním osudům Williama Cecila vždy neměly podobu biografii, i když tento přístup či literární žánr napříč staletími převažoval. Některé práce, jejichž autoři se specializovali na úzce vymezené období, problematiku či aspekt Cecilova života, se proto o jeho původu, rodinném zázemí a vztazích vůbec nezmiňovaly. Tento „odlišný“ a silně specializovaný druh historických výzkumů se v souvislosti s osobou Williama Cecila objevil až na přelomu 20. a 21. století, kdy se autoři jako Jane Dawson, Stephen Alford, Pauline Croft, Christopher Maginn a Brett Usher odklonili od starší „biografické“ tradice britských historiků a vydali se novým směrem. V případě studie Jane Dawson se tak setkáváme s analýzou britského

směřování Cecilovy politické kampaně,²⁵⁷ u Stephena Alforda se zájmem výhradně o politické aspekty první dekády Cecilova působení ve službách královny Alžběty atd.²⁵⁸ Ať se tedy jednalo o výzkumy zabývající se Cecilovým vztahem k umění, politice nebo náboženství, tak ve všech případech šlo o práce natolik konkrétní, že by zmínky o Cecilově původu a rodinných vazbách působily nadbytečným dojmem.

Navzdory „moderním,“ popř. aktuálním trendům uplatňovaným v případě historických výzkumů i nadále stěžejní část prací o Williamu Cecilovi tvoří texty životopisného charakteru, jejichž prostřednictvím je možné zmapovat proměny vzpomínání a způsoby zachycení jeho vztahů s rodinou, tzn. jak s jeho rodiči a prarodiči, tak s dětmi a partnerkami od 18. století až po současnost. Součástí takto analyzovaných struktur vzpomínání je práce s individuálním i kolektivním zkreslením způsobeným nejen dobovými potřebami společnosti, ale i individuálním opomenutím historiků, na jehož konci se nachází shrnutí popsanych proměn Cecilova obrazu v rámci historiografické paměti.

Před zahájením dílčích rozborů a srovnání dosavadních prací britských historiků je však nutné upozornit na specifika spojená se stavem pramenné základny, z níž v různé míře vycházela všechna analyzovaná bádání. Je třeba si uvědomit, že z pramenného hlediska představuje rodinný život raně novověké aristokracie velmi problematickou oblast, o čemž vypovídají i přetrvávající dohady o datech narození či úmrtí zkoumaných osob. Klíčový zdroj poznání tak většinou představují spíše zlomky dochované osobní korespondence a osobní deníky, které však mohly sloužit spíše jako nástroj k tomu, aby daný aristokrat vyzdvihl klíčové okamžiky svého života a s pomocí poutavého, leč více či méně stylizovaného, vyprávění se postaral o to, že jeho životní příběh neupadne v zapomnění.²⁵⁹

Z autorů věnujících se Williamu Cecilovi se o jeho původu jako první v 18. století vyjádřil britský novinář a esejista Raphael Courteville. Ten ve své práci usiloval o vytvoření paralel mezi dobou Cecilova aktivního působení v nejvyšších kruzích alžbětinského státního aparátu a obdobím, kdy v čele britské vlády stál patron Courtevillových politicky laděných textů Robert Walpole, první hrabě z Oxfordu. Navzdory primárnímu zaměření na obě zmíněná politická uspořádání a dobové politické dění se Courteville zabýval také zmínkami o původu rodu Cecilů, přičemž se ve svých

---

²⁵⁷ J. DAWSON, *William Cecil...*, s. 196–216.

²⁵⁸ S. ALFORD, *The Early Elizabethan Policy...*, Cambridge 2002.

²⁵⁹ M. KOLDINSKÁ, *Každodennost...*, s. 5, 31.

závěrech odvolával na starý spis s názvem *Ancestors Verstegan*, který měl údajně obsahovat informace o tom, že rod Cecilů po staletí sídlící ve velšském kraji Monmouthshire, ve skutečnosti pocházel ze starověkého Říma. Původní podoba rodového jména tak podle Courtevilla měla být Caecilia, ale po usazení ve Walesu postupně došlo k jeho proměně do tvarů Sitsilt či Seysil, které užíval například Williamův děd David.²⁶⁰

Courtevillova teorie o starodávném římském původu rodu Cecilů však byla roku 1828 vyvrácena britským historikem Edwardem Naresem, který našel zdroje analyzované Courtevillem už o století dříve. Na rozdíl od svého předchůdce však Nares upozornil na fakt, že autor původního spisu vlastní teorii označil pouze za pravděpodobnou, jelikož Římané na území Walesu pobývali několik staletí. Edward Nares považoval teorie o římském původu Cecilů spíše za pohádky a snahy o lichocení beztak starobylému rodu, který mohl stejně tak odvozovat svůj původ od Římanů jako od Britů či Normanů, přičemž k potvrzení či vyvrácení jednotlivých teorií neexistovaly žádné důkazy. Nares se však s Courtevillem shodoval v názoru, že je možné Cecilovy kořeny dohledat až k Robertu Cecilovi, popř. Sitsiltovi, který měl roku 1091 za své služby od Viléma II. Ryšavého, syna Viléma Dobyvatele a Matyldy Flanderské, obdržet půdu. Avšak, jak sám Nares přiznal, zdrojem jeho poznání byl rodokmen rodiny, který mu zapůjčil James Gascoyne-Cecil, druhý markýz ze Salisbury.²⁶¹

Už Martin Hume proto na přelomu 19. a 20. století dospěl k závěru, že jelikož sám William Cecil věnoval nemalé množství času svému zájmu o heraldiku a genealogii, autorem rodokmenu, od kterého Courteville i Nares odvozovali své závěry, mohl být on sám. Otázkou tak zůstává míra věrohodnosti jednotlivých zdrojů poznání o původu rodu Cecilů, u nějž bylo možné s jistotou říci pouze to, že pocházel z velšského příhraničního kraje Monmouthshire.²⁶² Další zmínky, teorie a úvahy proto mohly být jak důsledkem individuálních chyb historiků pracujících s nepodloženými prameny, tak výsledkem dobových trendů, romantických představ a ideálů spojovaných se starou aristokracií, jejíž kořeny mohly sahát ještě dál do historie a jejím současným příslušníkům přinést v očích veřejnosti ještě větší prestiž.

Na Humův výzkum navázal až britský historik Bernard Beckingsale, který své dílo o Williamu Cecilovi vydal roku 1967. Posun samotného autorského přístupu ke

---

²⁶⁰ R. COURTEVILLE, *Memoirs...*, s. 8.

²⁶¹ E. NARES, *Memoirs...*, Vol. I, s. 1–8.

²⁶² M. HUME, *The Great Lord...*, s. 5–6.

zkoumané problematice byl na první pohled patrný.²⁶³ Zatímco doposud zmiňovaní britští historikové 18. a 19. století vyzdvihovali především starobylý původ a čest rodu Cecilů, jehož jméno bylo podrobováno obsáhlým etymologickým analýzám, autoři 20. a 21. století počínaje Bernardem Beckingsalem obraceli svou pozornost jiným směrem. Pro Bernarda Beckingsala, Alana Smithe²⁶⁴ nebo Michaela Gravese²⁶⁵ a Stephena Alforda²⁶⁶ byly odkazy na velšský původ spíše úvodní zmínkou či symbolickou předehrou k pro ně podstatnější faktografii o příchodu Williamova děda do Anglie a k počátkům rodového mocenského vzestupu.

Jedinou novodobou výjimku tak v tomto směru představuje David Loades, který se ve své knize *The Cecils: Privilege and Power Behind the Throne* nezabýval výhradně osobou Williama Cecila, ale také dalšími významnými příslušníky rodu, včetně Williamových předků či dětí. To bylo nejspíše také důvodem, proč Loades na rozdíl od svých současníků věnoval tomuto tématu tolik pozornosti. Nedochovalo u něj však k žádným pokusům o kritické posouzení či dokonce vyvracení starších prací, nýbrž o začlenění získaných poznatků do širšího sociopolitického kontextu souvisejícího se závěrečnou fází válek růží a cestou tudorské dynastie k zisku anglické koruny.²⁶⁷

Samotná proměna vzpomínání na velšský původ rodu Cecilů ve své podstatě přímo odpovídala dobovým potřebám souvisejícím s utvářením moderních evropských národů či poptávce ze strany britské společnosti i soudobých historiků. Předložení důkazů o starobylosti rodu či jeho možné provázanosti s Římskou říší lze proto interpretovat jako jeden z projevů soudobé snahy glorifikovat významné historické postavy, jejichž prostřednictvím bylo možné vytvořit spojení jak s britskou národní pamětí, tak s Římským impériem, s nímž ztotožňovaly své kořeny snad všechny velké říše. Kromě toho u prací z 18. a 19. století nesmíme zapomínat na přetrvávající vazby mezi jmenovanými historiky a jejich patrony, kterými byli i potomci samotného Williama Cecila. Pozvolné zapojení odkazů na etymologickou proměnu rodového jména nejspíše plnilo srovnatelné cíle, jako tomu bylo u zmínek o římském původu Cecilů. Kromě snahy o prokázání vědeckého přístupu, kterým musely etymologické rozbory na dobového čtenáře působit, je třeba zmínit fakt, že samotné proměny rodového jména jasně demonstrují starobylost rodu Cecilů. S příchodem 20. století se

---

²⁶³ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 3.

²⁶⁴ A. SMITH, *William Cecil...*, s. 4.

²⁶⁵ M. GRAVES, *Burghley...*, s. 11.

²⁶⁶ S. ALFORD, *Burghley...*, s. 3–5.

²⁶⁷ D. LOADES, *The Cecils...*, s. 11.

však vztah a přístup k aristokracii změnil a i v rámci konstitučních monarchií, jako je Velká Británie, se pozornost obrátila spíše ke schopnostem a přínosu připomínaných šlechticů.

Zmíněné trendy ve vývoji britské historiografické paměti vztahující se nejen k osobě Williama Cecila, ale také k rozdílným způsobům připomínání odkazu jeho děda a otce můžeme spatřovat v jednotlivých dílech britských historiků. Zatímco Raphael Courteville Davida Cecila v 18. století spojoval s úřadem šerifa, tzn. nejvyšším postem, kterého v průběhu svého života dosáhl,²⁶⁸ tak Edward Nares a Martin Hume mu v 19. století již věnovali více pozornosti. Oba autoři provázali Davidův odchod z Walesu do Anglie s nástupem Jindřicha VII. z rodu Tudorovců na anglický trůn, popř. se získáním pozemků, které David od krále za své služby obdržel v kraji Lincolnshire v blízkosti města Stamford. David Cecil je ve zmíněných textech popisován jako bohatý a vlivný muž, který se těšil značné přízni u královského dvora.²⁶⁹ Obraz Davida Cecila prezentovaný v textech z 18. a 19. století tak v podstatě nebyl ničím jiným než obyčejným výčtem titulů, které sice nebyly nijak zanedbatelné, nicméně neumožňovaly bližší seznámení s jeho charakterovými vlastnostmi, schopnostmi ani rodinnými vztahy.²⁷⁰

S odlišným přístupem k představení Davida Cecila se tak setkáváme opět až ve 2. polovině 20. století, kdy Bernard Beckingsale jako první komplexně popsal a vysvětlil Davidovo zapojení do závěrečné fáze válek růží, během níž se na straně Jindřicha VII. účastnil bitvy u Bosworthu. Beckingsale Davida vykreslil jako jednoho z mladších synů pocházejícího z rodiny venkovského velšského šlechtice, který se nebál riskovat a díky svým zásluhám získal půdu a postavení na území východní Anglie. Autor však na rozdíl od svých kolegů také otevřeně přiznal, že se prameny nijak nevyjadřují o Davidově mládí, a proto je klidně možné, že mohl stát po boku Jindřicha VII. dávno před bitvou u Bosworthu. Přízeň královského dvora Beckingsale následně vysvětluje vlivem Davidova patrona sira Davida Philipse, který byl blízkým přítelem matky Jindřicha VII. Margaret Beufortové. David Cecil se svého patrona držel i v průběhu nadcházejících let, a právě proto se rozhodl usadit nedaleko jeho panství ve městě Stamford. V té době byl David Cecil členem Jindřichovy osobní gardy a vykonavatelem několika nižších úřadů. Usuzuji tedy, že Davidův vliv i bohatství

---

²⁶⁸ R. COURTEVILLE, *Memoirs...*, s. 9.

²⁶⁹ E. NARES, *Memoirs...*, Vol. I, s. 12–13.

²⁷⁰ M. HUME, *The Great Lord...*, s. 7.

muselo být ve sledovaném období poměrně slušné, neboť se už několik let po příchodu do Stamfordu oženil s dcerou zdejšího starosty. Dále už v textu Bernarda Beckingsale následuje obdobný výčet titulů a úřadů, které David Cecil během let zastával, a to včetně postu starosty, zastupování místních zájmů v parlamentu atd.²⁷¹ Beckingsale tak Davida Cecila vykreslil ve zcela odlišném světle, tzn. jako schopného a průbojného hospodáře a politika, který zahájil rodový mocenský vzestup, na nějž mohl později navázat jeho vnuk William.

Tuto podobu si David Cecil uchoval i v textech pozdějších autorů jako byli Michael Graves, David Loades nebo Stephen Alford. V díle Alana Smitha z roku 1971 došlo nejspíše k nejvýraznější proměně jeho obrazu. Smith totiž Davida Cecila popsal jako obchodníka a hospodského žijícího ve městě Stamford. Sám autor sice uvedl, že si věrohodností dané informace není jist, nicméně nenabídl žádné další alternativy nebo fakta. Davidovy válečné zkušenosti, služba Jindřichovi VII. a další významné etapy jeho života tak jsou ve Smithově práci zcela přehlíženy.²⁷² Samotnou odchylku Smithova výzkumu je možné vysvětlit hned několika způsoby, a to skrze práci s odlišnými prameny, jejich mylnou interpretaci, popř. naopak jako odkrytí zcela nové faktografie, která jeho současníkům unikala. Vše nakonec v roce 2007 ve své knize vysvětlil až David Loades, který přínos Davida Cecila sice popsal podobně jako jeho předchůdci, nicméně upozornil také na fakt, že David po smrti svého tchána zdědil ve Stamfordu hospodu, z níž mu plynul příjem. Vlastnictví hospody se později podle Loadese stalo nástrojem v rukou nepřátel jeho vnuka Williama Cecila, kteří se jej snažili ponížit šířením pomluv, že jeho děd byl obyčejným hospodským.²⁷³ Na základě pramenného výzkumu lze usuzovat, že se Alan Smith během interpretace dostupných zdrojů dopustil chyby, když vlastnictví hospody zaměnil s výkonem povolání, popř. si pomluvy Williamových nepřátel vykládal jako hodnověrná fakta.

Jediným autorem, který se kromě služby rodu Tudorovců a výkonu jednotlivých úřadů alespoň ve stručnosti zmínil také o vztahu mezi Davidem Cecilem a jeho vnukem Williamem, byl Stephen Alford, který uvedl, že si oba muži byli velice blízcí, neboť Williamův otec kvůli plnění svých povinností trávil většinu času u královského dvora, a proto byl David Cecil hlavním mužským vzorem, ke kterému mohl William vzhlížet, a který se často zdržoval v jeho těsné blízkosti, díky čemuž mu mohl vyprávět o svých

---

²⁷¹ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 3–6.

²⁷² A. SMITH, *William Cecil...*, s. 4.

²⁷³ D. LOADES, *The Cecils...*, s. 11–14.

vojenských zkušenostech, o životě u královského dvora, práci šerifa či správě královských hradů atd.²⁷⁴

Se zcela srovnatelným přístupem se setkáváme i v rámci představení Cecilova otce Richarda, u něhož stejně jako u Davida docházelo zpočátku spíše k letným zmínkám a titulatuře, u níž se napříč staletími největší pozornosti těšil post správce královské garderoby, kterou Richard Cecil vykonával za vlády Jindřicha VIII.²⁷⁵ Intenzivnějšího zájmu historiků se mu však dostalo o necelé století dříve, než tomu bylo v případě Davida Cecila, neboť už na přelomu 19. a 20. století se o jeho přínos rodovému postavení začal zajímat Martin Hume. Důvodem tohoto zájmu byla pravděpodobně vyšší míra dostupnosti pramenného materiálu i autorova snaha po odhalení rodinné podpory, které se dostalo Williamu Cecilovi. Hume neváhal upozornit na růst bohatství Cecilů, ke kterému výrazně přispěla anglická reformace a rušení klášterů, k jejichž polnostem se Richard Cecil dostal za velmi výhodných podmínek. Stejně tak jeho svatba s Jane Heckington měla být motivována Richardovou snahou o upevnění rodového postavení v okolí města Stamfordu.²⁷⁶

S Humovým výkladem se ztotožňovali i další autoři, z nichž například Bernard Beckingsale neváhal upozornit na to, že Richardova žena Jane, které bylo v době sňatku 20 let, byla v dané době bohatou vdovou, což bylo nejspíše také podstatou jejich domluveného svazku.²⁷⁷ Dokonce i autoři 20. a počátku 21. století se v případě Richarda Cecila spokojili s tímto popisem. Jeho vztah se synem se dočkal minimálního prostoru, k čemuž zcela logicky přispěla absence pramenů, i tak však představení Richarda Cecila ve srovnání s Williamovým dědem působilo spíše neosobním dojmem a díky své stručnosti a ustálenému výčtu titulů přiživovalo pocit, že jediným Richardovým přínosem byla tolikrát opakovaná stabilizace rodového postavení. Navzdory tomu se však domnívám, že způsob Richardova představení a připomínání byl projevem „tendenčnosti“ v dílech britských historiků, kteří se nažili primárně o to, aby otcovy zásluhy příliš nevyčnívaly v pracích věnovaných jeho synovi Williamu Cecilovi. Syn tak musel o to výrazněji překonat otce a symbolicky navázat na průbojnost a schopnosti, se kterými do Anglie přišel jeho děd David Cecil, který byl na rozdíl od otce zobrazován téměř jako Williamův mentor už během jeho dětských let. Ovšem například Bernard Beckingsale zastával názor, že to byla právě Richardova

---

²⁷⁴ S. ALFORD, *Burghley...*, s. 6–8.

²⁷⁵ R. COURTEVILLE, *Memoirs...*, s. 9; srov. E. NARES, *Memoirs...*, Vol. 1, s. 12–13.

²⁷⁶ M. HUME, *The Great Lord...*, s. 7–8.

²⁷⁷ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 6–7.

moudrost a orientace v dobovém politickém dění, které ho vedly k rozhodnutí neusilovat o vyšší politické úřady v natolik nestálé době, kterou byly počátky anglické reformace.²⁷⁸

Teorii o cíleném přehlížení otcova vlivu můžeme podpořit prostřednictvím proměny historiografické paměti připomínající jeho vztah s Williamem z doby, kdy mu bylo přibližně 20 let. Tehdy William Cecil dokončoval studia na Cambridge, kde se začal zajímat o sestru svého přítele a učitele řečtiny Johna Cheka Marii. Starší autoři jako byl Raphael Courteville a Edward Nares se v tomto směru dopouštěli faktografických chyb, kdy Courteville považoval Johna Cheka za Mariina otce, nikoliv bratra,²⁷⁹ přičemž Edward Nares odvozoval postavení rodiny Cheků od faktu, že se John Cheke stal vychovatelem Edwarda VI., i když k tomu došlo až o několik let později.²⁸⁰ V obou analyzovaných textech se tak setkáváme i se značným zkreslením Cecilových studií, která podle obou autorů William zdárně dokončil. O jakýchkoliv sporech s otcem tak v textech z 18. a 19. století nebyla žádná zmínka, až na přelomu 19. a 20. století přišel se zcela odlišnými závěry Martin Hume. Ten ve své práci napsal, že William Cecil studia nedokončil, protože ho jeho otec odvedl, aby tak přerušil jeho vztah s neperspektivní partnerkou, která rodu Cecilů nemohla přinést žádné věno a ani posun na společenském žebříčku.²⁸¹

U Martina Humea a Bernarda Beckingsala se dokonce setkáváme se zmínkou o klepech, které o Williamově vztahu s Marií Cheke kolovaly u francouzského dvora Kateřiny Medicejské. Jejich předmětem měla být silně pozměněná verze příběhu o Williamově brzkém otcovství. Historikům se však dodnes nepodařilo odhalit zdroj těchto informací, a proto se domnívají, že se jednalo pouze o zkreslené interpretace Cecilova vztahu s Marií Cheke a z následného narození jejich syna Thomase, který přišel na svět v Cambridge roku 1542. V té době byl však pár již oficiálně sezdán.²⁸²

Názory na postoj Richarda Cecila se ale rozcházejí. Raphael Courteville a Edward Nares se však o jakýchkoliv rodových neshodách vůbec nevyjadřovali, přičemž na otcův nesouhlas upozornil až Martin Hume, se kterým se shodovali Bernard Beckingsale, David Loades i Stephen Alford, přičemž Alan Smith se dopustil srovnatelného omylu jako dříve Edward Nares a tvrdil, že Richard Cecil se sňatkem

---

²⁷⁸ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 10.

²⁷⁹ R. COURTEVILLE, *Memoirs...*, s. 10–11.

²⁸⁰ E. NARES, *Memoirs...*, Vol. 1, s. 60–62, 71, 73.

²⁸¹ M. HUME, *The Great Lord...*, s. 9–11.

²⁸² Tamtéž, s. 10.

souhlasil, protože Mary byla díky bratrovým vazbám na královský dvůr dobrou partii²⁸³ a Michael Graves v podstatě přišel s názorem, že otec ze svazku sice nebyl nadšený, ale nakonec k němu dal svolení.²⁸⁴ Nejobsáhlejší vysvětlení těchto událostí nabízejí ve svých dílech David Loades a Stephen Alford, kteří uvádějí, že Williamovo rozhodnutí, že se ožení s dcerou již zesnulého univerzitního bedla a majitelky cambridžské vinotéky muselo působit jako zrada předešlých generací, které rodovému vzestupu tolik obětovaly. Rána musela být podle nich o to citelnější, že William byl jediným Richardovým synem, a proto se všechny rodové ambice upínaly právě k němu. Konflikt s otcem proto podle nich představuje poměrně logické vyústění, o jehož pokračování a době trvání zášti vypovídá také fakt, že se Williamův syn Thomas nenarodil na rodovém panství Cecilů v Burghley House, nýbrž v domě Mariiny matky v Cambridge.²⁸⁵

Stěžejním problémem provázejícím analýzu proměn historiografické paměti vztahující se na rodinné vazby uvnitř rodu Cecilů je opět nedostatek jakéhokoliv pramenného materiálu, který by rozvinul, podpořil či vyvrátil výklad jednotlivých britských historiků. Navzdory řadě faktografických chyb a nejasností, k jejichž vyjasnění v průběhu staletí došlo, výklad Cecilova vztahu s otcem a jeho první manželství s Mary Cheke působí téměř románovým dojmem, u jehož zrodu mohla stát autorská stylizace Cecilových životopisců. Příběh prvorozeného syna, který je pro lásku milované ženy ochoten pohřbit rodové ambice, vzepřít se vlastnímu otci a i bez jeho přičinění se díky vlastním schopnostem a konexím prosadit u královského dvora opravdu působí silně stylizovaným dojmem. Na druhou stranu právě ty oblasti dějin, které skýtají pouze omezené množství pramenů a dalších zdrojů informací, nejvíce podněcují různé autorské teorie a fantazie. V případě Williama Cecila je tento příběh možné rozšířit o pasáž obsahující synovu nápravu, usmíření s otcem a návrat k rodinným hodnotám, k čemuž nejspíše došlo krátce po manželčině nečekaném skonu. Poté následoval obrat ke kariéře u královského dvora a novému sňatku, tentokrát již uzavřenému s otcovým souhlasem a s vidinou hmotných a společenských zisků.

Není velkým překvapením, že se napříč staletími v očích historiků těšili větší pozornosti a zájmu právě mužští představitelé rodu Cecilů, a proto také bylo možné do jisté míry zmapovat proměnu historického obrazu Cecilova otce a děda, popř. jeho synů,

---

²⁸³ E. NARES, *Memoirs...*, Vol. 1, s. 71; srov. A. SMITH, *William Cecil...*, s. 10.

²⁸⁴ M. GRAVES, *Burghley...*, s. 14–15.

²⁸⁵ D. LOADES, *The Cecils...*, s. 22; srov. S. ALFORD, *Burghley...*, s. 20–25, 30.

ačkoliv ženským příslušnicím rodu se takové pozornosti již nedostalo. Vinu za to však nelze přisuzovat pouze historikům, ale spíše zaměření pramenné základny a dobovému postavení žen. První výjimku v tomto směru byla až Cecilova matka Jane, které se věnovali alespoň někteří z autorů písíciích o Williamu Cecilovi, přičemž důvodů k projevení zmíněného zájmu bylo hned několik. Williamova matka totiž přežila svého manžela přibližně o 30 let, a jelikož se svým synem udržovala pravidelný kontakt, dochovalo se v jejím případě značné množství osobní korespondence a dalších materiálů reflektujících vývoj jejího vztahu se synem.

Bližšího představení se Jane Cecil, rozené Heckington, dostalo až ve 2. polovině 20. století v díle Bernarda Beckingsala,²⁸⁶ který ji stejně jako David Loades²⁸⁷ a Stephen Alford popsal jako ženu, jejíž podpora synova politického snažení neznala hranic. Jane Cecil byla vykreslena jako starostlivá žena, která prostřednictvím svého jediného syna pečovala jak o zajištění všeobecného blahobytu uvnitř rodiny, tak o přidělování patronátů a úradů příbuzným. Nejpodrobněji se popisu jejich vztahu na počátku 21. století věnoval britský historik Stephen Alford, který upozornil na častý písemný i osobní kontakt, a zároveň na Williamovu starostlivost a péči o matku, která se projevovala tím, že jí nechával pravidelně posílat nové šaty a nejrůznější dárky, jen aby ji potěšil. Zároveň víme, že pro ni William vybral zvláštního sluhu, který o ni měl pečovat, plnit její příkazy a dohlížet na její zdravotní stav, což opět svědčí o synově blízkém vztahu s matkou a o jeho starosti o její zdraví.²⁸⁸ Je nutné zmínit, že srovnatelný popis rodinných vztahů je obvykle velmi těžké doložit kvůli absenci adekvátních pramenů. V tomto případě však víme, že se nejednalo o autorskou stylizaci britských historiků, neboť Cecilovy dary, náklady vynaložené na zajištění matčina pohodlí a další doklady rodového hospodaření lze dohledat v účetním materiálu ve fondech *The Cecil Papers*.

Další klíčovou ženou v Cecilově životě byla jeho druhá manželka Mildred, rozená Cooke, která byla dcerou známého učence a vysoce postaveného lorda Anthonyho Cooka, který měl na starost výchovu prince Edwarda VI. I v jejím případě docházelo k velmi pozvolnému probouzení zájmu historiků, kteří se v průběhu 18. a 19. století spokojili s informacemi o jejím původu, společenském postavení jejího otce a s pravidelně opakovanou zmínkou o tom, že Mildred a její sestry patřily

---

²⁸⁶ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 11.

²⁸⁷ D. LOADES, *The Cecils...*, s. 16–17.

²⁸⁸ S. ALFORD, *Burghley...*, s. 225–227.

k nejvzdělanějším ženám raně novověké Anglie, na čemž měl mít značný podíl právě jejich otec, přičemž už samotný fakt, že se u všech dosavadních prací setkáváme s opakováním stejné fráze a odkazováním se na stejný pramen opět dokazuje, jak málo informací o rodinném životě raně novověké anglické šlechty a obzvláště šlechtičen máme.²⁸⁹ Přínos a obsáhlejší analýza životních osudů Mildred Cooke se dočkaly zájmu historiků ve 20. a na počátku 21. století. I když bylo manželství uzavřené s Williamem Cecilem domluveno z ekonomických a politických důvodů, tak bylo ve všech dosavadních výzkumech interpretováno jako spokojené či šťastné.²⁹⁰ Ve srovnání s prvním Cecilovým manželstvím sice mohlo působit poněkud chladnějším a vypočítavějším dojmem, nicméně britští historikové v tomto směru dali jasně najevo, že se stejně jako v případě Williamových předků jednalo spíše o partnerství se ženou, která znala své místo a povinnosti, což bylo pro danou dobu zcela typické.²⁹¹ Mildred ale nikdy nebyla vnímána jen jako matka Williamových dětí, ve všech moderních výzkumech byla vykreslena spíše jako rovnocenná partnerka svého muže, kterému se měla rovnat z hlediska intelektu a zájmu o politické dění.²⁹²

Autoři se také shodují v tom, že Mildred měla na manželovo politické rozhodování značný vliv, který byl patrný i ve výkonu jeho povinností. Její přínos byl vyzdvihován především během Cecilova pobytu ve skotském Edinburhu, kde roku 1560 probíhala jednání mezi skotskými protestantskými lordy a matkou Marie Stuartovny Marií de Guise, která po dobu dceřiny nepřítomnosti spravovala zemi místo ní. Zmiňovaná jednání se týkala ukončení bojů, přijetí protestantské víry a odstoupení od jakýchkoliv dědických nároků na anglický trůn. V této době Mildred udržovala čilou korespondenci se svým mužem, anglickou šlechtou, ale i se skotskými protestanty, díky čemuž měla velmi dobrý přehled o vývoji jednání. Stejně jako u jejího manžela, tak i u ní byl hojně připomínán zájem o poznání, knihy a podpora učenosti a učenců. Mildred podle Pauline Croft často věnovala peníze i knihy univerzitám v Cambridge a Oxfordu. Mezi její zájmy dále patřila lingvistika, konkrétně překládání knih z řečtiny, lukostřelba, sokolnictví a lov.²⁹³

Jde o to, že ve snahách o její charakterizování vždy převažoval důraz kladený na její intelekt, nicméně v oblasti vztahů s dětmi historici již nebyli jednotní. Podle

---

²⁸⁹ R. COURTEVILLE, *Memoirs...*, s. 11; srov. E. NARES, *Memoirs...*, Vol. 1, s. 73–75.

²⁹⁰ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 58–59.

²⁹¹ M. KOLDINSKÁ, *Každodennost...*, s. 31–32, 42.

²⁹² S. ALFORD, *Burghley...*, s. 144.

²⁹³ Pauline CROFT, *Mildred, Lady Burghley: The Matriarch*, in: P. CROFT, *Patronage...*, s. 286–290.

některých s nimi udržovala blízké kontakty, obzvláště potom se svou nejstarší dcerou Annou. V kontrastu s tímto přístupem se však objevují také názory, že v důsledku neustálého tlaku vyvíjeného na ženu vysoce postaveného muže, jako byl William Cecil, a po smrti tolika vlastních dětí utrpěla její psychika řadu silných otřesů, které zapříčinily, že během let začala působit přísným a chladným dojmem. V této souvislosti je však nutné zdůraznit, že Williamu Cecilovi porodila celkem šest dětí, z nichž se pouze tři dožily dospělosti. I tak ale její dvě dospělé dcery zemřely ve velice nízkém věku a jako jediný Mildred přežil její syn Robert. To se na psychice i vztahu k dětem muselo nějakým způsobem projevit a je proto možné, že vzrůstající odměřenost mohla být jakousi obdobou psychické obrany před další ztrátou. Prameny však v tomto směru nenabízejí dostatek jednoznačných důkazů, které by tyto závěry potvrzovaly. Názory britských historiků se proto převážně odvíjejí od dochované korespondence, poznámek Williamových životopisců a z dochovaných podobizen, na kterých je vyobrazena. Hloubka jejího souznění s manželem byla historiky běžně reflektována skrze Williamův zármutek po její smrti, která je vždy vnímána jako zdrcující ztráta i proto, že v dané době, tzn. v roce 1589, již nežila ani jedna z jejích dcer a ze všech dětí tak naživu zůstával pouze syn Robert a jeho nevlastní bratr Thomas.²⁹⁴

Pokud byl životní příběh Cecilovy druhé manželky příkladem téměř dogmatického uchování vzpomínek na ni, tak ve srovnání s připomínáním jejích dcer Anny a Alžběty stále představoval dynamický předmět výzkumných reinterpretací. Obě dcery byly totiž britskou historiografií zmiňovány pouze v kontextu svého narození, domluvených sňatků a úmrtí v poměrně nízkém věku, což však nebylo ničím neobvyklým, uvážíme-li omezenost dobových pramenů i zájmu raně novověkých historiků a životopisců. Více prostoru autoři obvykle věnovali starší Anně, jejíž sňatek s Edwardem de Vere, hrabětem z Oxfordu, byl zdrojem mnoha afér a dvorských klepů, jejichž omíláním se po celá léta bavili Cecilovi odpůrci. Anna byla prvním z dětí Mildred a Williama, které zdárně přežilo dětská léta. Když Anna dosáhla správného věku, tak došlo k jednáním, na jejichž konci jí byl otcem vybrán již zmíněný hrabě z Oxfordu. Ten v Cecilových očích představoval ideální partii umožňující rodu Cecilů jak získat vazeb na jeden ze starých anglických rodů, tak získat hraběcího titulu pro Cecilova vnoučata. William Cecil však ve svých plánech nepočítal s překážkou, kterou se časem stal sám hrabě z Oxfordu.²⁹⁵

---

²⁹⁴ M. GRAVES, *Burghley...*, s. 98.

²⁹⁵ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 140–141.

Ten byl na rozdíl od vzdělané, zbožné a silně submisivní Anny²⁹⁶ britskými historiky vždy vnímán jako nevypočitatelný, agresivní a výstřední jedinec s psychickými problémy hraničícími až se záchvaty paranoie. Důkazů dokládajících jeho zkaženost byl dostatek, neboť už v poměrně nízkém věku zabil neozbrojeného sluhu. Celá aféra ale byla díky Cecilovu vlivu promlčena a vyšetřovatelé případ uzavřeli s tím, že sluha spáchal sebevraždu.²⁹⁷ Podobné výstrelky však hraběte z Oxfordu neopustily ani v pozdějším věku, kdy po návratu z cest po Evropě obvinil Annu z nevěry, své doposud přijímané dítě prohlásil za pancharta a o svém tchánovi začal u dvora šířit řadu pomluv. Celý incident byl v průběhu staletí reinterpretován téměř beze změn. Přičemž zdůrazňován byl především Cecilův zármutek nad dceřiným osudem, na němž měl také svůj díl. Po několika letech odloučení se Anna k manželovi sice vrátila a porodila mu několik dalších dětí, nicméně manželství ani tak nebylo šťastné. Anna nakonec zemřela jen o několik měsíců dříve než její matka, a to nejspíše ve věku 31 let. Péče o její děti byla posléze svěřena Williamu Cecilovi, po jehož smrti opatrovnictví převzal jeho syn Robert.²⁹⁸

Nejmladší z Cecilových dětí, dcera Alžběta byla v dosavadních historických výzkumech zmiňována vždy jen okrajově. Jméno dostala po své kmotře, kterou byla sama královna Alžběta I., která tak dala najevo úzké spojení s rodinou svého nejbližšího rádce. Zdá se, že problematický sňatek její starší sestry silně ovlivnil Williama Cecila, který jí údajně při výběru partnera poskytl více volnosti, než tomu bylo v případě její sestry Anny.²⁹⁹ Nakonec se Alžběta provdala za Williama Wentwortha, který zemřel už necelý rok po svatbě. Jeho smrt byla historiky vnímána jako velká ztráta, neboť manželství bylo údajně šťastné a vztah mezi zetěm a tchánem byl velmi dobrý.³⁰⁰ David Loades dokonce ve své práci uvádí, že otec Williama Wentwortha navrhl, aby oba novomanželé žili spolu s tchánem a tchýní na panství Theobalds, aby tak William Cecil viděl, že je s jeho dcerou dobře zacházeno. Kvůli brzké smrti manžela se však z Alžběty už v 18 letech stala vdova. O příčině její smrti není nic známo, víme pouze to, že svého manžela přežila zhruba o rok.³⁰¹

Cecilovy dcery tak byly v rámci starších textů připomínány pouze prostřednictvím výčtu zahrnujícího přibližné datum jejich narození, zmínku o svatbě

---

²⁹⁶ D. LOADES, *The Cecils...*, s. 191.

²⁹⁷ S. ALFORD, *Burghley...*, s. 146.

²⁹⁸ Helen PAYNE, *The Cecil Women at Court*, in: P. CROFT, *Patronage...*, s. 269.

²⁹⁹ D. LOADES, *The Cecils...*, s. 195.

³⁰⁰ H. PAYNE, *The Cecil Women...*, in: P. CROFT, *Patronage...*, s. 268–269.

³⁰¹ D. LOADES, *The Cecils...*, s. 197.

a titulu ženicha, poté následovaly zmínky o příčinách jednotlivých úmrtí.³⁰² V dílech moderních historiků se jim dostalo o něco větší pozornosti už tím, že došlo k opuštění neosobního a odlidštěného zájmu výhradně o titulaturu a k přesunu zájmu směrem k analýze jejich podílu na otcových, popř. rodových mocenských plánech nebo k podrobnějšímu analyzování rodinných vztahů.³⁰³ Tento aspekt ale nepřinesl očekávané výsledky, neboť jedním z mála dokladů reflektujících jejich vztahy s otcem byla jeho snaha o nápravu Annina nešťastného manželství, nalezení bezproblémového partnera pro Alžbětu a popis Williamova smutku po smrti obou dcer. Míru Cecilova zármutku po smrti dcery Alžběty zmínil ve své práci historik Stephen Alford, který uvedl, že sama královna Cecilovi dovolila, aby se po celých pět dní nemusel věnovat výkonu svěřených úřadů, než byl opět povolán do služby.³⁰⁴

Motiv královnina soucitu a účasti na Cecilově utrpení či jednotlivých rodinných tragédiích se však objevil také v díle Bernarda Beckingsala v rámci zmínek o smrti Cecilovy druhé ženy Mildred. Autor v tomto případě uvedl, že Williama Cecila ztráta ženy zcela ochromila a uvrhla do hlubokých depresí, ze kterých mu nakonec pomohla až královna Alžběta, která jej po týdnu truchlení povolala ke dvoru kvůli vyřešení jistých „neodkladných“ záležitostí, které měly posloužit k tomu, aby Cecilia odvedly od jeho smutku a umožnily mu upnout se na práci.³⁰⁵ V žádném z dalších děl se s těmito příklady královniny solidarity nesetkáváme, nicméně oba autoři se v rámci zmíněných poznatků odvolávají na dobovou korespondenci kolující mezi královnou a Williamem Cecilem, a proto se jejich závěry jeví jako dosti pravděpodobné.

Krom Cecilových dcer se britská historiografie v průběhu staletí výrazně zajímala primárně o osudy jeho dědiců, tzn. synů Thomase a Roberta, jejichž charakteristika prošla především ve 20. a na počátku 21. století mnohem výraznější proměnou, než tomu bylo u jejich sester. Thomas Cecil byl jediným dítětem narozeným Williamu Cecilovi a jeho první ženě Mary Cheke, přičemž mezi ním a jeho mladším nevlastním bratrem Robertem byl věkový rozdíl přibližně 21 let.³⁰⁶ Thomasův vztah s otcem byl britskými historiky obvykle interpretován jako problematický. Neshody obvykle byly připisovány Cecilovu zklamání nad synovým laxním přístupem ke vzdělání. V tomto směru byla historiky nejčastěji připomínána Thomasova studijní cesta do Francie,

---

³⁰² E. NARES, *Memoirs...*, Vol. 3, s. 178–179.

³⁰³ H. PAYNE, *The Cecil Women...*, in: P. CROFT, *Patronage...*, s. 266–277.

³⁰⁴ S. ALFORD, *Burghley...*, s. 304.

³⁰⁵ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 172.

³⁰⁶ S. ALFORD, *Burghley...*, s. 125.

během níž se měl zlepšovat ve francouzštině, navazovat kontakty u francouzského dvora, studovat heraldiku a shánět pro otce vybrané spisy a publikace o architektuře, genealogii atd. Oproti prvotnímu plánu se však Thomas jel do Francie bavit, s čímž souvisela také řada afér, které Williama Cecila rozrušily do té míry, že synovi nakonec poslal několik rozněvaných dopisů, ve kterých jej obviňoval z hanobení rodinného jména a nutil jej k brzkému návratu do Anglie.³⁰⁷

Se srovnatelným popisem Thomasova nevhodného a „zpuštělého“ chování se setkáváme v dílech všech britských historiků, nicméně u novějších textů je patrná výraznější snaha o pochopení či vysvětlení důvodů, které u Thomase k tomuto chování vedly. Bernard Beckingsale například upozorňoval na Thomasovo nešťastné dětství, které mohlo být způsobeno nepochopením ze strany otce, smrtí matky či otcovou častou nepřítomností a nedostatečným zájmem o Thomasův život.³⁰⁸ V tomto směru se však opět jedná spíše o teorie, které si však můžeme vztáhnout k srovnatelné situaci z Cecilova mládí, kdy si William kvůli časté otcově nepřítomnosti vybudoval mnohem silnější vztah ke svému dědovi a matce. Je tedy možné, že se Thomas potýkal v dětství se stejným problémem. V trendu obhajoby a hledání příčin Thomasova jednání později pokračoval také Alan Smith, který na rozdíl od svých předchůdců začal upozorňovat také na moment Thomasovy nápravy, ke které mělo dojít krátce po jeho návratu z Francie a po svatbě s Dorothy Neville, dcerou lorda Latimera. Thomas se po svatbě se svou ženou usadil na panství Burghley House, které od té doby spravoval.³⁰⁹

David Loades pokročil ve vykreslení Thomasovy „lepší stránky“ ještě dál, když ve své práci uvedl, že správa panství Burghley House byla nejspíše odměnou za Thomasův podíl na potlačení katolických rebelů na severu Anglie, kde velel přibližně třem stům ozbrojených jezdců. V průběhu dalších let Thomas Cecil v parlamentu třikrát zastupoval město Stamford a dvakrát kraj Lincolnshire. Roku 1585 byl pasován na rytíře a během ohrožení anglických břehů ze strany španělské námořní flotily bojoval jako dobrovolník na jedné z anglických lodí.³¹⁰ Michael Graves, David Loades i Stephen Alford se také shodují v tom, že otec Thomasovi nepomohl k zisku žádného z politických úřadů, a proto se Thomas výrazněji prosadil ve vysoké politice až po otcově smrti.³¹¹ K nápravě vztahů mezi Thomasem a Williamem Cecilem tak nejspíše

---

³⁰⁷ M. HUME, *The Great Lord...*, s. 121–125.

³⁰⁸ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 59.

³⁰⁹ A. SMITH, *William Cecil...*, s. 177.

³¹⁰ D. LOADES, *The Cecils...*, s. 173–178.

³¹¹ M. GRAVES, *Burghley...*, s. 211–212.

došlo už krátce po svatbě s Dorothy Neville, nicméně díky absenci jakéhokoliv synova protěžování na poli vysoké státní politiky je patrné, že k němu otec musel mít i nadále určité výhrady. Je však možné, že tato nedůvěra mohla být způsobena Thomasovým směřováním k vojenské kariéře, která mohla být podle jeho otce neslučitelná s výkonem vyšších politických postů nebo prostě neodpovídala jeho představám o synově budoucnosti. Po nástupu Jakuba I. Stuarta na anglický trůn byl Thomas Cecil za věrné služby povýšen do hraběcího stavu a jmenován hrabětem z Exeteru.³¹² Na rozdíl od starších prací zdůrazňujících především aféry a nedobré chování v průběhu studijní cesty do Francie, v dílech britských historiků z přelomu 20. a 21. století došlo k „očistění“ Thomasova jména a k odstranění pomyslného cejchu černé ovce rodiny.

Pokud byl Thomas britskými historiky zpočátku vnímán jako černá ovce rodiny, tak jeho nevlastní bratr Robert byl jeho pravým opakem, a možná právě to bylo také důvodem Thomasova přetrvávajícího obviňování a očerňování. Klíčovým zdrojem poznání o této době a rodinných vztazích uvnitř rodu Cecilů byla dobová korespondence, záznamy Cecilových životopisců a pozůstatky dokumentů uložených v archivu v Hatfield House a známých pod označením *The Cecil Papers*.³¹³ Pokud tedy sám William Cecil pohlížel na Thomase řadu let jako na marnotratného syna a na Roberta jako na svého oblíbence a dědice vysokých státních úřadů, tak mohl tento dojem přenést i do některých zmíněných dokumentů. Jedním z důkazů otcovy silné náklonnosti a častého kontaktu s Robertem Cecilem tak byla například hojná korespondence dochovaná z posledních let Cecilova života. Oproti tomu srovnatelné zdroje informací o vztahu s Thomasem neexistují, a proto je možné, že i sám William Cecil měl značný podíl na způsobu, kterým na jeho syny v průběhu staletí pohlížela britská historiografie. Zajímavým srovnáním Cecilova vztahu k oběma synům může být také série rad a doporučení, které pro každého z nich sepsal a jež se svým zaměřením velmi lišily. Zatímco rady určené Robertovi souvisely primárně s výkonem jednotlivých státnických úřadů, tak Thomase otec nabádal k modlitbám, umírněnosti a askezi. Důvodem značné odlišnosti otcovských rad nejspíše byl dvojí metr, s nímž Cecil ke svým synům přistupoval. Zatímco v Robertovi spatřoval svého politického nástupce, Thomas pro něj byl i nadále synem, který nenaplnil otcova očekávání, a proto bylo nutné jeho chování nadále usměrňovat.³¹⁴

---

³¹² D. LOADES, *The Cecils...*, s. 178.

³¹³ *The Letters...*, ed. W. ACRES, Cambridge 2017.

³¹⁴ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 285; srov. M. GRAVES, *Burghley...*, s. 211–212.

Obraz vzpomínání na Roberta Cecila na rozdíl od toho Thomasova neprošel tak výraznou proměnou. Robert byl historiky vždy připomínán jako oblíbený nebo milovaný syn, který jako by otci z oka vypadl. Samozřejmě i v jeho případě došlo k určitým proměnám, které však můžeme spojovat spíše se samotným vývojem britské historické vědy, nikoliv s narušením způsobu, kterým na něj bylo nahlíženo. V praxi to znamená, že zatímco Edward Nares upínal svou pozornost k neosobnímu výčtu Robertem zastávaných úřadů,³¹⁵ tak pozdější autoři stejně jako v Thomasově případě zacházeli do mnohem větších detailů.³¹⁶

Za zmínku však stojí, že ve většině děl nebylo zmiňováno postižení, kterým Robert trpěl již od svého dětství, a to deformace páteře, díky které ho lidé mohli mylně považovat za hrbáče.³¹⁷ Otázkou zůstává, co bylo hlavním důvodem motivujícím autory k přehlížení tohoto postižení. Samozřejmě se mohlo jednat jak o individuální rozhodnutí autorů, tak o společenský či nacionální nátlak na pozitivní představení jeho osoby, popř. o touhu po vyzdvižení Robertových politických zásluh a významu srovnatelného s jeho otcem. Na hrbáče by však bylo nahlíženo s despektem, a proto je možné, že se autoři této problematice cíleně vyhýbali.

Navzdory Robertovu zranění a s ním spojeným komplikacím však David Loades i tak ve své knize napsal, že Robert Cecil patřil k velkým učencům své doby a velmi dobře vycházel se všemi svými sourozenci. I tak se však často musel cítit velmi osamocen ze stejných důvodů, které byly zmíněny už v případě jeho nevlastního bratra Thomase. Na rozdíl od něj však Robert od dětství projevoval velký zájem o studium, kterého se mu v hojné míře dostalo. Kromě řady soukromých učitelů a později i profesorů na Cambridge ho však učil také jeho otec.³¹⁸ Většina britských historiků právě od tomto faktu obvykle odvozovala své závěry, že byl William Cecil odhodlán předat Robertovi co nejvíce vlastních zkušeností a rad nezbytných k tomu, aby pokračoval v jím započaté cestě ve službách královny Alžběty a rodu Tudorovců, což se postupem času opravdu stalo.³¹⁹

Vztah Williama a Roberta Cecilových byl v průběhu staletí reflektován jako zářný příklad silného pouta mezi otcem a synem, popř. mentorem a studentem. Příkladem

---

³¹⁵ E. NARES, *Memoirs...*, Vol. 3, s. 309, 334.

³¹⁶ M. HUME, *The Great Lord...*, s. 453–454.

³¹⁷ Příčinou tohoto vážného zranění byla nehoda utrpěná v raném dětství, kdy jej chůva omylem upustila na zem. Robert se s následky potýkal po zbytek svého života, přičemž stěžejním projevem jeho zranění byla hlavně pohybová omezení a nejspíše i značná bolest.

³¹⁸ D. LOADES, *The Cecils...*, s. 179–185.

³¹⁹ S. ALFORD, *Burghley...*, s. 300–301.

srovnatelného vztahu mělo být pouto mezi Williamem Cecilem a jeho dědem Davidem. Je proto možné, že se moderní britští historikové snažili naznačit možné paralely těchto vztahů a pokračování této mezigenerační honby za mocenským vzestupem. David Loades ke vztahu mezi Williamem a Robertem poznamenal, že pro Roberta musela být otcova smrt roku 1598 zdrcující ztrátou, neboť posledních deset let Cecilova života oba muži pracovali společně a ani občasné neshody nijak nenarušily jejich vztah. Robert Cecil se ještě krátce před otcovou smrtí stal prvním ministrem (*Secretary of State*) královny Alžběty a později převzal i další politické funkce, patronáty a úřady, v jejichž výkonu pokračoval i za vlády Jakuba I. Stuarta, který ho stejně jako jeho nevlastního bratra povýšil na hraběte ze Salisbury, čímž podle Davida Loadese odměnil věrnost rodu Cecilů a zároveň Robertovu pomoc v rámci praktického rozřešení otázky Jakubova nástupnictví a usednutí na anglický trůn po smrti královny Alžběty.³²⁰

V rámci proměn reflektování vztahů mezi Williamem Cecilem a jeho rodinnými příslušníky si můžeme všimnout jednoho velmi neobvyklého jevu. Nehledě na vývoj a proměnu jejich zachycení byly Cecilovy vztahy se všemi rodinnými příslušníky reflektovány v pozitivním, nebo dokonce příkladném duchu. Výjimku by mohl představovat vztah s Williamovým otcem nebo s jeho synem Thomasem, ale i v těchto případech britská historiografie nabídla příklady usmíření, nápravy a zlepšení vztahů, které proto působí dojemem autorské stylizace. Možnou překážku v tomto směru mohly opět představovat chybějící pramenné důkazy, nicméně i tak je vysoce pravděpodobné, že jak Williamu Cecilovi i jím budovanému předobrazu rodu Cecilů jakékoliv rodinné neshody a spory velice škodily. William Cecil si velmi potrpěl na dobrou pověst, a proto bylo ve většině historických výzkumů zdůrazňováno jeho rozhořčení nad aférami, které se týkaly jeho rodinných příslušníků, tzn. nešťastného manželství jeho nejstarší dcery Anny a francouzské studijní cesty syna Thomase.³²¹ Zůstává proto otázkou, či podíl a zásluhy tento rodinný obraz více ovlivnily, zda to byl přímý Cecilův zásah a cenzura archivované korespondence, individuální sympatie britských historiků nebo kolektivní zájem o pozitivní vykreslení rodinných pout raně novověké aristokracie. Dle mého názoru všechny uvedené alternativy působí velmi pravděpodobným dojmem, a proto se domnívám, že v průběhu staletí došlo k jejich postupnému provázání a proměně náhledů na rodinný život rodu Cecilů.

---

³²⁰ D. LOADES, *The Cecils...*, s. 211.

³²¹ M. GRAVES, *Burghley...*, s. 108, 211.

Oproti tomu opakované připomínání věrné služby, oddanosti a provázanosti s vládnoucím rodem Tudorovců nebo snahy o doložení starobylosti rodu Cecilů, sahající až ke starověkému Římu, představují značnou snahu o glorifikaci členů Cecilovi rodiny i jeho samotného.³²² I v případě historiků jako byl Edward Nares, kteří o římském původu Cecilů pochybovali, se však setkáváme s užíváním zdrojů zpřístupněných Cecilovými potomky, popř. s rodokmeny a genealogickými spisy, jejichž autorem mohl být sám William Cecil.³²³ I k těmto historickým výzkumům a informacím v nich obsaženým je proto nutné přistupovat obezřetně. Na druhou stranu je nutné upozornit na to, že navzdory občasné autorské stylizaci, která usilovala o naplnění určitých cílů, šlo například v rámci zmínek o blízkých vztazích s Tudorovci o údaje odvíjející se od zevrubného studia pramenů.³²⁴ Ať už byl podíl individuální autorské stylizace jakýkoliv, ve všech textech zmiňujících rodinné vazby rodu Cecilů setkáváme s několika základními pravidly či trendy, které se svým způsobem stále opakují. Britská historiografie projevovala v tomto směru větší zájem o osudy mužských příslušníků rodu Cecilů, kteří byli důležitější pro pokračování rodové linie, líbivější pro aktivnější životní styl i pro výkon vysokých státních úřadů, popř. spoluautory či autory řady dochovaných pramenů a předmětem zájmu raně novověkých historiků. V případě mužských i ženských členů rodu Cecilů se proto setkáváme se srovnatelnou proměnou odborného zájmu, kdy se v 18. a 19. století setkáváme nejprve s odosobněným či odlidštěným přístupem historiků, zatímco metodologie 20. a počátku 21. století již směřovala jednotlivé historické výzkumy spíše k důrazu na kontext, představení charakterových vlastností jednotlivých postav, popř. k zájmu o vývoj jejich vztahů.

V případě starších i novějších historických prací docházelo k menším rozporům, jejichž příčinou byla nejčastěji práce s odlišnými prameny, nebo jejich chybná analýza a interpretace. Za zmínku také stojí jistý kontrast, se kterým se můžeme setkat v rámci představení některých příslušníků rodu Cecilů. Konkrétně se jedná o způsob prezentace vztahů Williama Cecila k jeho manželkám Mary Cheke a Mildred Cooke nebo k jeho synům Thomasovi a Robertovi. Britský historik Michael Graves totiž ve 2. polovině 20. století přišel s teorií, že odlišné charakterové rysy obou žen i popis jejich vazeb na

---

³²² B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 3–4.

³²³ E. NARES, *Memoirs...*, Vol. 1, s. 1–8; srov. M. HUME, *The Great Lord...*, s. 5–6.

³²⁴ S. ALFORD, *Burghley...*, s. 304.

Williama Cecila přímo korespondují s pozdějším Cecilovým vztahem k jeho synům.³²⁵ Zatímco prostá, nevzdělaná, ale nejspíše velmi přitažlivá Mary Cheke v Cecilovi vždy probouzela silné emoce, Mildred Cooke byla britskou historiografii vždy reflektována jako rovnocenná partnerka a dobrá partie, jako velmi inteligentní, schopná a reprezentativní šlechtična umožňující Cecilovi další posun na společenském žebříčku. Stejně tomu bylo i v případě Cecilových synů. Zatímco Thomas v otci vždy vyvolával silné emoce, nevytvořil si vztah k vědění a krácel vlastní cestou, tak Robert byl stejně jako jeho matka historiky vnímán jako rozumný, klidný, inteligentní a pro politickou dráhu předurčený Cecilův dědic.

3.2 Politické role a náboženství v životě Williama Cecila

William Cecil je dodnes reflektován především jako významný šlechtic tudorské éry, jako politik, státník, královský rádce, diplomat, úředník či protestant. Politika a náboženství představovaly v anglických dějinách 16. století nerozlučnou dvojici. Díky neustálým proměnám a zvrátům v otázkách víry, ale i domácí i zahraniční politiky Jindřicha VIII., Eduarda VI., Marie I. i Alžběty I. z rodu Tudorovců nebylo v rámci zkoumaných proměn vzpomínání na Williama Cecila možné tyto dvě oblasti oddělit. A byly to právě tyto aspekty Cecilova života, které se u historiků po staletí těšily největší pozornosti.

Nahodilý a neuspořádaný popis geneze paměťových struktur zacílených na politické a náboženské role v Cecilově životě by však díky množství jednotlivých interpretů z různých dob nebyl ničím víc než chaosem. Z tohoto důvodu se již od počátku nabízelo hned několik odlišných přístupů k řazení analyzovaných proměn vzpomínání. Jako první zmiňme například komparaci zvolených období, kapitol či klíčových momentů Cecilovy kariéry. Už samotný výběr těchto etap Cecilova života by však byl odkázán čistě na mou autorskou volbu, nikoliv na to, kterým událostem přisuzovali největší význam jednotliví britští historikové v průběhu staletí. Dalším možným řešením bylo srovnání jednotlivých etap Cecilova života na základě úřadů, které vykonával za vlády Eduarda VI., Marie I. a Alžběty I. z rodu Tudorovců. Jelikož ale během let docházelo i k pozvolné proměně jednotlivých úřadů, tento výzkum by musel kromě zájmu o zmapování proměn a vývoje vzpomínání na Williama Cecila cílit také na podrobné představení jím zastávaných úřadů. To by spolu s nezbytným

---

³²⁵ M. GRAVES, *Burghley...*, s. 212.

doplněním dílčích kontextuálních informací mohlo vést k odchýlení od původního výzkumného záměru. Z tohoto důvodu se mi jako nejefektivnější jeví chronologické řazení jednotlivých komparací zacílených na Cecilovy politické a náboženské role v letech vlády jednotlivých tudorských panovníků, jejichž podobnosti i odlišnosti budou demonstrovány na příkladech a zlomových okamžicích ohraničujících jak panování daného krále či královny, tak Cecilova života.

Se zmínkami o počátcích Cecilovy kariéry se setkáváme již v díle britského novináře a esejisty Raphaela Courteville, který ji stejně jako ostatní britští historikové spojoval s domácností Eduarda Seymoura, prvního vévody ze Somersetu, což byl bratr třetí manželky Jindřicha VIII. Tudora Jane Seymourové, a díky tomu i strýc Eduarda VI., jehož jménem v letech 1547–1549 vládl Anglii jako lord protektor. Raphaelu Courtevillovi ale nejspíše scházely podrobnější informace o této fázi Cecilova života, neboť se ve své práci spokojil s konstatováním, že Cecil zastával úřad, jehož označení lze přeložit jako *mistr žádostí* (orig. *Master of Requests*), což byla primárně administrativní funkce vykonávaná výhradně v rámci Somersetovy domácnosti.³²⁶ Na rozdíl od pozdějších autorů se tak Courteville v 18. století spokojil se základní faktografií a nijak se nezamýšlel nad tím, proč se William Cecil vůbec vydal tímto směrem, popř. jak se vůbec do Somersetových služeb dostal. Martin Hume,³²⁷ Bernard Beckingsale a další britští historikové se domnívali, že na počátky Cecilovy kariéry měli klíčový vliv jeho přátelé a přímluvci na vysokých místech, z nichž můžeme jmenovat například jeho švagra z prvního manželství sira Johna Cheke, který byl zároveň jedním z vychovatelů Eduarda VI., nebo přátele a spolužáky ze studií na univerzitě v Cambridge.³²⁸ S mírně odlišným výkladem se tak setkáváme až v díle Alana Smithe, kde je Cecilova služba u vévody ze Somersetu spojována s radami, které William Cecil o mnoho let později předal svým synům a v nichž je nabádal k tomu, aby mezi mocnými muži vždy měli nějakého přítele či zastánce. Je proto možné, že i sám Alan Smith za počátky Cecilovy služby spatřoval touhu po nalezení mocného patrona, který by nad začínajícím právníkem a úředníkem držel ochrannou ruku.³²⁹

Raphael Courteville pokračoval s popisem Somersetova tažení proti Skotům, kterého se Cecil taktéž zúčastnil, i když se jeho podíl na tažení netýkal ani tak aktivního boje jako spíše zajištění administrativy, zásobování, účetnictví atd. Poté již následuje

---

³²⁶ R. COURTEVILLE, *Memoirs...*, s. 11.

³²⁷ M. HUME, *The Great Lord...*, s. 14.

³²⁸ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 29–30.

³²⁹ A. SMITH, *William Cecil...*, s. 12–13.

zmínka o návratu do Anglie a o rychlém růstu Cecilovy popularity v očích dosud nezletilého Eduarda VI., na jehož popud měl být podle Raphaela Courteville Cecil povýšen do postu tajemníka. Zde se ale objevují první nesrovnalosti, protože Courteville ve svém díle uvedl, že král Cecila jmenoval tajemníkem na podzim roku 1548.³³⁰ My však víme, že William Cecil byl do úřadu *Secretary of State*, který je srovnatelný s postem dnešního britského premiéra, jmenován až v roce 1550, když už v čele státu nestál vévoda ze Somersetu, nýbrž jeho politický rival John Dudley, první vévoda z Northumberlandu. Jako nejpravděpodobnější vysvětlení Courtevillova omylu se nabízí fakt, že autor sloučil dvě zcela odlišné události a funkce, když Cecilovo povýšení na Somersetova osobního tajemníka (orig. *Secretary*) zaměnil za jeden z nejvyšších státních úřadů (orig. *Secretary of State*). Tento závěr můžeme opřít i o díla dalších historiků, z nichž například David Loades uvedl, že byl Cecil roku 1548 opravdu jmenován vévodovým osobním tajemníkem, díky čemuž mohl ještě intenzivněji sbírat zkušenosti se zákulisními tahy a intrikami provázejícími anglickou politiku 16. století.³³¹

Samotný Cecilův postup v rámci vévodovy domácnosti i získání pozice Somersetova osobního tajemníka podle britských historiků už neměly nic společného s jeho kontakty, nýbrž byly důkazem Cecilových schopností, pracovitosti i vévodovy důvěry.³³² Jako vévodův osobní tajemník totiž mohl Cecil nahlížet do Somersetovy korespondence a ještě intenzivněji s ním spolupracovat na řešení nejrůznějších politických, právních i administrativních problémů, mezi které i nadále spadalo řešení žádostí zasílaných samotnému vévodovi. William Cecil tak byl už díky svým prvním postům oslovován množstvím šlechticů, kteří jej žádali o pomoc, přímluvu u vévody či jinou formu spolupráce.³³³

Tím však shoda mezi britskými historiky napříč staletími končí. Po návratu z neúspěšného skotského tažení začala proti vévodovi ze Somersetu stále silněji vystupovat opozice vedená Johnem Dudleym, vévodou z Northumberlandu, který spolu s dalšími šlechtici kritizoval většinu dosavadních politických rozhodnutí, za nimiž stál Somerset. A právě soupeření obou aristokratů a Cecilův podíl na jejich vyústění se staly předmětem mnohých sporů. Raphael Courteville přišel již v 18. století s názorem, že navzdory Somersetovým snahám skončilo spiknutí namířené jak proti němu, tak

---

³³⁰ R. COURTEVILLE, *Memoirs...*, s. 12.

³³¹ D. LOADES, *The Cecils...*, s. 29.

³³² A. SMITH, *William Cecil...*, s. 17–25.

³³³ M. HUME, *The Great Lord...*, s. 15.

proti jeho následovníkům úspěchem, na jehož konci se k moci dostal vévoda z Northumberlandu. Ten nechal své politické odpůrce uvěznit v londýnském Toweru, ve kterém spolu se svým patronem skončil i William Cecil. Courteville tak v tomto případě kladl důraz na dosavadní provázanost osudů obou jmenovaných, díky které měl Cecil na společenském žebříčku stoupat i klesat spolu se svým pánem. Cecilovo následné osvobození a zproštění obvinění mělo být odůvodněno přímluvou samotného Eduarda VI., obratností ve vedení úřadů i zápletem pro věci státu. Nicméně fakt, že Cecil poté vstoupil do služeb vévody z Northumberlandu, si Courteville nedokázal nijak vysvětlit, a dokonce toto rozhodnutí označoval za zcela kontrastní vůči dosavadnímu Cecilovu jednání.³³⁴

S podobnou interpretací Somersetova pádu přišel na přelomu 19. a 20. století také Martin Hume, který ještě více zdůrazňoval Cecilovu věrnost vévodovi ze Somersetu, přičemž ho neváhal hojně označovat jako vévodovu pravou ruku. V rámci samotného propuštění z vězení dospěl Hume ke srovnatelnému názoru jako předtím Raphael Courteville, a to že za ním stála řada mocných přímluvců a Cecilových přátel. Následný Cecilův vstup do Northumberlandových služeb Hume vnímal čistě jako důkaz Cecilových schopností.

S obsáhlejším vysvětlením těchto událostí ale přišel až Bernard Beckingsale, který na rozdíl od svých předchůdců nabídl řadu kontextuálních informací, které významně doplnily opakovaně reinterpretované počátky Cecilovy politické dráhy. Beckingsale totiž upozornil na fakt, že už v době vojenského tažení do Skotska udržoval William Cecil pravidelný písemný kontakt s vévodou z Northumberlandu, který Cecila údajně neváhal označovat za svého přítele.³³⁵ Na kontakty mezi Cecilem a Northumberlandem ve svém díle odkazoval kromě Beckingsala také David Loades, který byl však toho názoru, že se již během skotských tažení snažil Northumberland dozvědět co nejvíc o Somersetových plánech, k čemuž chtěl využít přímo vévodova tajemníka.³³⁶ V případě následného spiknutí a uvěznění v Toweru Beckingsale přišel s tvrzením, že Cecilovo propuštění neovlivnili jen významní zastánci, nýbrž fakt, že v této době nezastával žádný politický úřad, který by mu umožnil osobní zapojení do probíhajících mocenských střetů. Post Somersetova osobního tajemníka byl u soudu proto vnímán jako soukromá služba v rámci vévodovy domácnosti, díky čemuž se sám William Cecil

---

³³⁴ R. COURTEVILLE, *Memoirs...*, s. 12–14.

³³⁵ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 30–32.

³³⁶ D. LOADES, *The Cecils...*, s. 31.

mohl lehce zaštitit tím, že vykonával pouze vůli svého pána. Právě díky tomu byl William Cecil uvězněn jako poslední a propuštěn jako první ze Somersetových následovníků. V souvislosti s Cecilovým vstupem do Northumberlandových služeb byl Beckingsale toho názoru, že skutečným Cecilovým cílem byla služba Eduardovi VI. a rodu Tudorovců, ale jelikož namísto krále nyní vládl Northumberland, tak sloužil také jemu. Mezi službou a oddaností byl však rozdíl, a proto Cecil sloužil Northumberlandovi, ale jeho oddanost patřila králi.³³⁷

Ke srovnatelným závěrům dospěl i Michael Graves, nicméně zde byli také autoři, kteří za okolnostmi Cecilova propuštění a zisku budoucích výsad spatřovali motiv zrady. Alan Smith byl toho názoru, že si William Cecil dobře uvědomoval zhoršující se situaci, a proto se zavčasu distancoval od svého dosavadního pána, díky čemuž unikl vyšším trestům.³³⁸ Stephen Alford však zašel ještě dál, když napsal, že si Cecil po propuštění z Toweru uvědomil, že nadále nemůže setrvat v Somersetových službách, a proto v rámci nadcházejících politických jednání a soudních procesů pomohl Northumberlandovi v zastavení Somersetova opětovného návratu k moci. Proto si vysloužil důvěru nové vlády, která díky této praktické demonstraci Cecilových schopností podpořila jeho politický vzestup.³³⁹

Ze všech zmíněných interpretací Cecilových začátků vyplývá několik společných jevů. Všechny dosavadní práce připomínají význam Cecilových mocných přímluvců a přátel, kteří ho neopustili ani ve chvíli, kdy byl spolu se svým dosavadním pánem uvězněn v londýnském Toweru. Kromě toho ale mají všechny texty ještě jeden shodný znak, který by mohl někoho snad až překvapit. Ani jeden z autorů toto období Cecilova života neinterpretuje negativním způsobem. Ať už se jednalo o jeho vlastní uvěznění v londýnském Toweru, mocenský pád vévody ze Somersetu či budoucí spolupráci s Northumberlandem, vždy docházelo k pozitivnímu vykreslení jednotlivých událostí, popř. Cecilova dobového života, kariéry či schopností. William Cecil tak sice „padal“ se svým pánem, ale na rozdíl od něj se velmi rychle dokázal opět vypracovat a dokonce postoupat ještě výš, do vězení byl poslán jako poslední, ale propuštěn byl jako první. Dokonce i v rámci textů, ve kterých autoři polemizovali nad Cecilovou možnou spoluprací s novou vládou a zradou bývalého pána dochází k takovému výkladu událostí, že Cecil ze situace naopak vychází jako politický pragmatik, který dokázal

---

³³⁷ Za své služby byl William Cecil pasován na rytíře, povýšen do postu *Secretary of State* a jmenován i Northumberlandovým osobním tajemníkem. Srov. B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 32–39.

³³⁸ A. SMITH, *William Cecil...*, s. 26.

³³⁹ S. ALFORD, *Burghley...*, s. 41–44.

budoucí sled událostí odhadnout lépe než jeho pán, uvědomil si plný rozsah problémů dosavadní vlády a rozhodl se pro službu králi a jeho zástupci vévodovi z Northumberlandu.

Podobným způsobem se však vyvíjelo i vykreslení mocenského boje mezi Somersetem a Northumberlandem. Zatímco ve starších textech jsme se mohli setkat s pozitivním reflektováním přátelského vztahu vévody ze Somersetu s Williamem Cecillem a vévodu z Northumberlandu spatřovat spíše v roli mocichtivého uzurpátora a intrikána,³⁴⁰ ve výzkumech z 2. poloviny 20. a počátku 21. století se dosavadní historický obraz pozvolna proměnil a začal inklinovat k vyzdvižení chyb a nefunkčnosti Somersetova režimu nebo ke zmínkám o jejich nápravě a o církevních reformách za Northumberlandovy vlády.³⁴¹ Jednou z možných příčin pozvolné proměny Somersetova obrazu mohly být sympatie historiků 18. a 19. století, kteří chtěli vévodu vylíčit v dobrém světle už proto, že to byl on, kdo Williamu Cecilovi jako první umožnil vstup do světa vysoké politiky. Dalším z možných motivů ovlivňující starší britskou historiografii mohl být Somersetův příbuzenský vztah s Eduardem VI., který ho mohl ochránit před ostřejší kritikou historiků. To se však ve 20. století změnilo, a proto postupem času převážilo zdůrazňování vévodových politických neúspěchů a jejich vliv na jeho následný mocenský pád.

Cecilovo působení v Northumberlandově vládě, místo v parlamentu, pasování na rytíře i do postu *Secretary of State* však v rámci jeho politické kariéry znamenaly významný posun. Tempo Cecilova strmého postupu bylo obvykle spojováno s jeho politickým nadáním a pílí, nicméně Michael Graves byl toho názoru, že se William Cecil dokázal tak rychle vyšvihnout mezi politickou elitu díky tomu, že v Anglii 16. století nebyl politický postup závislý ani tak na schopnostech a zkušenostech, nýbrž na systému patronátů. Díky tomu o vládě rozhodovala skupina nejmocnějších osob, které podobným způsobem pomáhaly svým svěřencům, příbuzným i perspektivním a talentovaným jedincům.³⁴² A jelikož víme, že William Cecil o vysoce postavené kontakty, přátele a patrony neměl nouzi, tak i fakt, že během několika málo let aktivního působení v anglické politice dosáhl na tak prestižní posty jako byl *Secretary of State*, je o to snazší přijmout.

---

³⁴⁰ R. COURTEVILLE, *Memoirs...*, s. 14; srov. M. HUME, *The Great Lord...*, s. 23–24.

³⁴¹ M. GRAVES, *Burghley...*, s. 17–18.

³⁴² Tamtéž, s. 16.

V každém případě jsou léta strávená ve službách anglického krále Eduarda VI., popř. vévody z Northumberlandu obvykle reflektována velmi pozitivně. Díky svému postavení William Cecil získal přístup ke králi, kterému mohl přibližovat dění v jeho království a seznamovat ho s nástrahami dobové politiky.³⁴³ Kromě toho britští historikové během staletí hojně zdůrazňovali také Cecilovo aktivní zapojení do otázek víry, ve kterých hrála klíčovou roli jeho spolupráce s jedním z duchovních vůdců anglické reformace Thomasem Cranmerem, arcibiskupem z Canterbury, s nímž Cecil hojně diskutoval o podobě nového církevního zřízení, doktrínách i *Zákonu o jednotě víry (The Uniformity Act)*.³⁴⁴ Autoři se v tomto směru shodují, že Cecilovy znalosti musely na Cranmera udělat dojem, neboť Cecil nebyl teologem, ale i tak byl s arcibiskupem schopen více než efektivně spolupracovat a diskutovat o otázkách reformované anglikánské církve.³⁴⁵ Zároveň se zdá, že se Cecil stejně jako Cranmer obával vzestupu extrémních odnoží protestantismu, a proto se zasazoval o prosazení umírněných návrhů, doktrín i zákonů vztahujících se k církevním otázkám, což se mu nakonec opravdu podařilo.³⁴⁶

Na přelomu let 1552–1553 se ale začal rychle zhoršovat zdravotní stav Eduarda VI. a členové vlády v čele s vévodou z Northumberlandu se urychleně zabývali otázkami nástupnictví, ze kterého se snažili vyloučit Eduardovu nevlastní sestru Marii. Na trůn tak měla usednout Jane Greyová, praneteř Jindřicha VIII. a zároveň žena Northumberlandova syna.³⁴⁷ Na téma Cecilova zapojení do těchto událostí víme jen tolik, že se díky svým politickým úřadům a kontaktům s královským dvorem i s vévodou z Northumberlandu musel do mocenských intrik nějakým způsobem zapojit. Na druhou stranu byla jeho účast reflektována jako vynucená a nechťená. Samotný William Cecil měl k přípravě nezbytné agendy, úředních listin atd. přistupovat nanejvýš vyhýbavě.³⁴⁸ Podle Martina Huma Cecil dokonce předstíral nemoc, aby mohl opustit Londýn a odjet do svého domu ve Wimbledonu. Nakonec se však ratifikaci poslední vůle Eduarda VI. nevyhnul. Později se snažil tvrdit, že tento dokument podepsal pouze jako svědek, nikoliv jako podporovatel Jane Greyové.³⁴⁹ Země však nebyla jednotná a rychle se začala utvářet vládní opozice vystupující proti Northumberlandovu jednání.

---

³⁴³ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 40–41.

³⁴⁴ *Tudor Constitutional Documents...*, ed. J. TANNER, s. 135–143.

³⁴⁵ A. SMITH, *William Cecil...*, s. 28.

³⁴⁶ S. ALFORD, *Burghley...*, s. 44–45.

³⁴⁷ R. COURTEVILLE, *Memoirs...*, s. 17–18.

³⁴⁸ Tamtéž.

³⁴⁹ M. HUME, *The Great Lord...*, s. 38–40.

Britský historik Bernard Beckingsale byl toho názoru, že dobové dění muselo být pro Cecila a jeho intelektuální či filozofující způsob uvažování obzvláště náročné, neboť jako poddaný byl věrný králi Eduardovi VI., a proto měl podporovat naplnění jeho poslední vůle, nicméně jeho osobní věrnost patřila rodu Tudorovců, jehož příslušnicím by svým jednáním uškodil a zasloužil by se tak i o jeho konec.³⁵⁰ Z pramenů i z dostupných historických prací vyplývá, že se William Cecil v těchto nelehkých časech obával o svou bezpečnost a bezpečí vlastní rodiny, kterou připravoval na možnost své brzké smrti, útěk do exilu a další srovnatelné scénáře. Většina historiků se shoduje v názoru, že Cecil do poslední chvíle jednal tak, aby se zabezpečil na obě strany a teprve tehdy, když viděl, že se Northumberlandův plán bortí a princezna Marie získává navrch, tak budoucí anglickou královnou Marii I. požádal o odpuštění, přísahal jí věrnost a obhajoval své dosavadní kroky.³⁵¹

Většina historiků se však odkazovala na stejné prameny a dochované zdroje vypovídající o této etapě Cecilova života. Podle Stephena Alforda však jeho kolegové přehlížejí problém s věrohodností analyzovaných pramenů, neboť velké množství listin i dobové korespondence mohlo být zničeno ať už samotným Williamem Cecilem, jeho podřízenými či dalšími politiky, kteří se v časech krize báli, že zmíněné dokumenty poslouží jako důkazní materiály v rukou jejich budoucích soudců. Cecilovy memoáry zaznamenané jeho životopisci vznikly až o bezmála dvacet let později, a proto je i vysoce pravděpodobné, že William Cecil prezentoval svůj životní příběh tak, aby sám sebe vykreslil jako oddaného služebníka rodu Tudorovců, který bojoval především za zájmy státu, zajištění vlastního přežití a bezpečí své rodiny. Cecilova prohlášení o nemoci, ústraní ve Wimbledonu a neochota spolupracovat na jmenování Jane Greyové anglickou královnou jsou podle autora sérií dobře promyšlených lží. Stephen Alford totiž ve svém výzkumu doložil, že William Cecil byl díky svému druhému manželství v příbuzenském vztahu s rodinou Greyových, a proto pro něj korunovace Jane Greyová byla naopak velice výhodná. Následné Cecilovo jednání bylo proto spíše činem zkušeného politika, který do poslední chvíle hrál na obě strany a připravoval si důkazy k tomu, aby své jednání dokázal obhájit nezávisle na vítězné straně.³⁵² Stephen Alford je tak jedním z mála britských historiků, který ve své práci otevřeně vystoupil proti věrohodnosti některých pramenů uložených samotným Williamem Cecilem. Alfordovy

---

³⁵⁰ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 46–47.

³⁵¹ A. SMITH, *William Cecil...*, s. 29–33; srov. M. GRAVES, *Burghley...*, s. 20.

³⁵² S. ALFORD, *Burghley...*, s. 50–61.

pochybnosti se opírají o osobní vliv Williama Cecila na obsah některých archivů a archivních fondů, jako například *The Cecil Papers*, z nichž přinejmenším část měla sloužit jako opora pro tu podobu Cecilova životního příběhu, o kterou se on sám chtěl podělit s okolním světem.

Kvůli absenci některých klíčových listin a dopisů se tak už nejspíše nikdy nedozvíme, která verze z po staletí opakovaně reinterpretovaných událostí měla nejblíže k pravdě. Roku 1553 tak na anglický trůn nastoupila Marie I., která v zemi obnovila katolickou víru, nicméně protestantům dala na výběr mezi přestupem ke katolictví a odchodem do exilu. Její „vypořádání“ s politickými rivaly i se samotným Cecilem však nadále skýtá řadu otázek. Starší díla, jejichž autory byli například Raphael Courteville a Martin Huma, se zmiňují o tom, že sama královna Cecilovi udělila milost, a kdyby přestoupil na katolickou víru, tak by mu nejspíše umožnila setrvání v dosud zastávaných úřadech. Cecil měl však odmítnout s tím, že královně slíbí svou věrnost coby poddaný, stáhne se z aktivního politického dění do ústraní svých panství, ale ponechá si svou víru.³⁵³ Bernard Beckingsale přistupoval k Cecilovu případu podobně, nicméně v církevních otázkách nepřinášel tak jednoznačné závěry jako jeho předchůdci. I tak ale neopomíjel připomenout Cecilův nesouhlas s aktuálním politickým a náboženským děním, který byl v podstatě symbolicky demonstrován právě tím, že se na jejím chodu odmítl aktivně podílet. Před sankcemi, tresty či pronásledováním ho stejně jako v předchozích případech měli ochránit mocní přátelé, ale i jeho vlastní schopnosti, které z něj do budoucna mohly učinit významného spojence Mariina režimu.³⁵⁴

Ve 2. polovině 20. století se pohled britských historiků změnil a autoři jako Alan Smith, Michael Graves nebo David Loades už neváhali přijít s tvrzením, že William Cecil za Mariiny vlády sice odešel do ústraní a již dále nezastával pozici *Secretary of State*, ale na rozdíl od starších tvrzení opravdu přestoupil zpět ke katolictví, díky čemuž pomohl zajistit bezpečí sobě i své rodině. Díky tomu v jeho držení i nadále zůstaly veškeré rodinné majetky, půda atd., a proto si Cecil i nadále udržel své bohatství a vliv. Prohlášení o odchodu na odpočinek a úplném odtržení od politického života ale byla poněkud přehnaná, i nadále se pohyboval u dvora a občas přijímal drobné úkoly, mezi které patřil například doprovod katolického kardinála Reginalda Polea z bruselského

---

³⁵³ R. COURTEVILLE, *Memoirs...*, s. 18–21; srov. M. HUME, *The Great Lord...*, s. 46–49.

³⁵⁴ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 50–54.

vyhnanství zpět do Anglie, kde měl nové anglické královně pomoci v rekatolizačním procesu z postu arcibiskupa z Canterbury.³⁵⁵

Stephen Alford v tomto případě přišel s názorem, že Cecilův život za Mariinu vlády nebyl ani symbolickou opozicí, ani poklidným přijetím nových pořádků, neboť měl být obojím a zároveň ničím z těchto možností. Podle Alforda William Cecil i po roce 1553 pokračoval ve své hře na dvě strany. Královně opravdu přísahal věrnost, vzdal se protestantismu, stáhl se ze svých politických úřadů a i s rodinou poklidně žil na svém sídle ve Wimbledonu. Tajně si ale na svém panství v Lincolnshire ubytoval tiskaře Johna Daye, který tak na Cecilově pozemku tiskl různé knihy a pamflety namířené právě proti vládě Marie I. Tudorovny. John Day byl ale nakonec dopaden a během výslechu přiznal své spojení s Williamem Cecilem, který právě proto musel prokázat svou věrnost královně tím, že se dobrovolně vypravil do Bruselu pro kardinála Polea a pomohl mu s návratem do Anglie. A jelikož ani Cecil nemohl vědět, jak dlouho potrvá Mariina vláda, tak se nakonec odhodlal i k pozvolnému návratu do politiky.³⁵⁶ Navzdory všeobecným očekáváním však Marie I. zemřela už na podzim roku 1558. Královna Marie tak zemřela po pěti letech vlády a její místo měla nyní zaujmout její nevlastní sestra Alžběta.³⁵⁷

Stejně jako tomu bylo už v předchozích případech, tak i v rámci Cecilova života za vlády Marie I. Tudorovny lze nalézt několik opakujících se motivů či způsobů, kterými byly vysvětlovány jeho činy a rozhodnutí. Zatímco britští historikové 18. a 19. století stavěli na odiv sílu Cecilova přesvědčení, věrnost rodu Tudorovců nebo schopnost potlačit vlastní ego a pro zabezpečení rodiny opustit nebezpečnou dráhu politika, tak jejich pozdější kolegové prostřednictvím návratu ke katolické víře vytvořili osudovou paralelu mezi Williamem Cecilem a budoucí královnou Alžbětou, která byla přinucena ke stejnému rozhodnutí. Toto srovnání obou životních příběhů mělo dle mého názoru sloužit jako symbolická predehra dokládající podobnost i velkou míru provázanosti dvou lidí, jejichž budoucí spolupráce vešla do dějin. Toto tvrzení je možné doložit i na základě interpretace Alžbětina nástupu na trůn na podzim roku 1558 a vylíčením důvodů, které ji vedly k tomu, že si za svého osobního tajemníka a do postu *Secretary of State* vybrala právě Williama Cecila.³⁵⁸

---

³⁵⁵ A. SMITH, *William Cecil...*, s. 35–37; srov. D. LOADES, *The Cecils...*, s. 43–46.

³⁵⁶ S. ALFORD, *Burghley...*, s. 65–71.

³⁵⁷ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 64.

³⁵⁸ S. ALFORD, *Burghley...*, s. 85–87.

Počínaje prací Martina Huma z přelomu 19. a 20. století britští historikové upozorňovali na dlouhodobé kontakty mezi Williamem Cecilem a královnou Alžbětou. Jejich korespondence a občasná osobní setkání se dala dohledat až do období vlády Eduarda VI., kdy Cecil mladé princezně radil v oblasti správy jejího majetku a dědičných panství.³⁵⁹ Jejich kontakty nenarušila ani vlády Marie I. Tudorovny nebo probíhající rekatolizace. Když bylo na podzim roku 1558 patrné, že královna Marie umírá a její místo záhy zaujme právě Alžběta, tak bylo s podobnou jistotou nahlíženo na Cecilův návrat do nejvyšší státní politiky a nejrůznějších postů zastávaných po boku královny Alžběty.³⁶⁰ Existují dokonce záznamy o události, kdy vybraní zástupci parlamentu dorazili do Alžbětina sídla v Hatfieldu, aby jí informovali o Mariině skonu, přičemž po jejím boku již stál William Cecil, který tak byl prvním, kdo nové anglické královně přísahal věrnost.³⁶¹ Jednotliví autoři se v podstatě nezávisle na století, ve kterém probíhaly jednotlivé výzkumy, shodují, že Cecil měl jedinečné předpoklady pro získání nejvyšších míst v Alžbětině vládním aparátu. V jeho prospěch mluvily jak letité zkušenosti s výkonem jednotlivých úřadů, tak dobré vztahy s královnou, která od počátku plně důvěřovala jeho politickým rozhodnutím a vysoce si cenila jeho rad. I v rámci výčtu povinností, s nimiž se William Cecil musel od podzimu roku 1558 vypořádat, byl v podstatě ve všech případech totožný a doslova vyčerpávající.³⁶² Dle mého názoru však Cecilovu „všudypřítomnost a nepostradatelnost“ během prvních let Alžbětina panování nejlépe reflektoval Stephen Alford, když ve své práci uvedl: „[William Cecil] byl v rámci alžbětinské vlády všude a vším. Žádný list papíru, žádná zpráva, žádné politické rozhodnutí, žádná událost, problém či krize, ať už doma nebo v zahraničí nemohly uniknout jeho pozornosti. Ustanovením i vlastní přirozeností byl tlukoucím srdcem Alžbětina dvora. To on řídil mocenská soukolí. To on řídil státní úřady a zasedání státní rady. To on každý den radil královně a pročítal každý list papíru, který jí byl zaslán. To on byl Alžbětiným hlasem, který zněl do světa, neboť to byl on, kdo psal její dopisy a prohlášení, popř. koncipoval instrukce rozesílané jejím vyslancům. S volným přístupem do královniných soukromých komnat a s kontrolou nad vládní mašinérií to byl on, kdo viděl a slyšel o všem, co se u dvora událo.“³⁶³

---

³⁵⁹ M. HUME, *The Great Lord...*, s. 62.

³⁶⁰ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 66.

³⁶¹ M. HUME, *The Great Lord...*, s. 66.

³⁶² A. SMITH, *William Cecil...*, s. 47–70; srov. D. LOADES, *The Cecils...*, s. 53–55.

³⁶³ „He was everywhere and everything in Elizabethan government. No piece of paper, no report, no policy, no event or panic or crisis at home or abroad could escape his attention. By design and by instinct he was at the heart of Elizabeth's court. He controlled the machinery of power. He ran the royal

První léta Alžbětina panování jsou v rámci britské historiografie vnímána jako „krizová“, neboť Anglie byla ve válce s Francií, potýkala se s ukončením rekatolizace a návratem k protestantismu, popř. s obhajobou Alžbětiniých dědických práv.³⁶⁴ Anglii ke všemu hrozila francouzská invaze, která mohla díky podpoře skotské královny Marie Stuartovny a její matky Marie de Guise přijít jak přes kanál La Manche, tak ze Skotska.³⁶⁵ William Cecil tak v této době usiloval především o zabezpečení Alžbětini vlády i anglických hranic, k čemuž mu klíčovým způsobem posloužila propukající skotská reformace.³⁶⁶ Britští historikové se dodnes shodují na tom, že si William Cecil jako jeden z mála politiků plně uvědomoval význam skotských událostí i příležitost, která se mu jejich prostřednictvím naskytla.

Je až s podivem, že se výklad Cecilovy skotské politiky v průběhu staletí téměř nezměnil, neboť všichni britští historikové silně vnímali potenciální mezinárodní dopady Cecilova rozhodnutí pomoci skotským protestantům. Už v díle Raphaella Courteville se proto můžeme setkat s prohlášením, že skotské šlechtice nebylo možné označovat jako rebely, protože ve všech svých krocích postupovali v souladu s právy své země, neboť Skotsko bránili proti cizím vojskům.³⁶⁷ Tato interpretace Cecilových jednání a následné podpory skotských protestantů odpovídala jeho vlastní propagandě a argumentaci z 16. století, kdy musel opakovaně před parlamentem i samotnou královnou Alžbětou obhajovat svůj postup a zajistit, že anglická královna nebude spojována s podporou zrádců nebo rebelů bojujících proti svému svrchovanému vládci. Právě z tohoto důvodu byla anglo-skotská protestantská spolupráce od počátku reflektována jako pomoc sousedovi v nouzi, jehož suverenitu ohrožoval nepřítel zvenčí.³⁶⁸ Podle britské historičky Jane Dawson však šlo o mnohem víc. Podle ní totiž William Cecil usiloval o dosažení mnohem odvážnějších plánů, než bylo pouhé

---

secretariat and chaired meetings of the Privy Council. He advised the Queen daily and read every piece of paper that was sent to her. He was Elizabeth's voice to the world, for he wrote her letters and proclamations and drafted the instructions to her ambassadors. With ready access to Elizabeth in her private rooms and a mastery of the government machine, he saw and heard all that went on at court.“ Srov. S. ALFORD, *Burghley...*, s. 103.

³⁶⁴ J. DAWSON, *William Cecil...*, s. 196–197.

³⁶⁵ W. CAMDEN, *Annales...*, ed. D. SUTTON, s. 30.

³⁶⁶ Proti matce Marie Stuartovny, skotské regentce Marii de Guise, začali vystupovat skotští protestantští lordi. Ty vážně znepokojovaly vysoké počty francouzských jednotek usídlených na území Skotska. Kromě omezování dosavadních práv a výsad jim vadilo také regentčino potlačování skotského protestantismu nebo její silné vazby na francouzský dvůr a prosazování francouzských zájmů. Ve Skotsku tak už krátce po Alžbětině nástupu na trůn vypukla občanská válka mezi skotskými protestanty na straně jedné a francouzskou armádou doplněnou o skotské katolíky následující matku Marie Stuartovny na straně druhé.

³⁶⁷ R. COURTEVILLE, *Memoirs...*, s. 32–33.

³⁶⁸ A. SMITH, *William Cecil...*, s. 72–73.

zabezpečení skotské hranice. Jeho dlouhodobým cílem měla být tzv. britská strategie, tedy vytvoření protestantské anglo-skotské aliance, jejímž cílem mělo být vyhnání francouzských vojsk a následné dobytí a reformování zbytků Irska, díky čemuž by se z Britských ostrovů stala jednotná „pevnost protestantismu.“ Přesah Cecilových britských plánů se tak postupně promítl i do výběru Alžbětiných nápadníků a potenciálních manželů, mezi nimiž se v této době na krátko objevilo také jméno jednoho z vůdců skotských protestantů Archibalda Campbella, pátého hraběte z Argyll.³⁶⁹

Vyslání anglické armády do Skotska změnilo poměr sil a nakonec vedlo až k začátku diplomatických jednání ve skotském Edinburghu, jichž se William Cecil účastnil a dosáhl v nich jednoho z největších politických triumfů svého života, o jehož významu nepochyboval žádný z britských historiků.³⁷⁰ Díky opakovaně prokazovaným schopnostem a oddanosti rodu Tudorovců byl Cecil i nadále odměňován královninou přízní a s ní souvisejícími poctami, z nichž můžeme zmínit například udělení titulu barona z Burghley,³⁷¹ nebo svěření nejvýznamnějších státních postů jako byl správce poručnictví osířelých nájemců půdy (orig. *Master of the Wards*)³⁷² nebo strážce královské pokladnice (orig. *Lord Treasurer*).³⁷³ Není proto překvapením, že se období Cecilovy politické dominance začalo postupem času přezdívat „regnum Cecilianum.“³⁷⁴

I v průběhu nadcházejících dekád se však William Cecil musel zabývat riziky, která představovala skotská královna Marie Stuartovna. Ta od roku 1567 pobývala v Anglii, kam uprchla po své abdikaci. V průběhu dvacet let trvajícího domácího vězení se jejím jménem zaštitilo hned několik katolických spiknutí, z nichž nejznámějším bylo tzv. Babingtonovo, které si kladlo za cíl násilné odstranění královny Alžběty. Po jeho odhalení a uvěznění spiklenců však byly předloženy důkazy o napojení na Marii Stuartovnu, což vedlo k zahájení soudního procesu, kterého se krom mnoha dalších

---

³⁶⁹ J. DAWSON, *William Cecil...*, s. 204–208.

³⁷⁰ Smlouva z Edinburghu zajišťovala odchod francouzských jednotek ze skotského území, předání prozatímní vlády do rukou zvolených skotských lordů zastupujících spolu s parlamentem po dobu nepřítomnosti Marie Stuartovny zájmy skotského lidu. Kromě toho bylo protestantství vyhlášeno skotským státním náboženstvím a Marie Stuartovna se měla vzdát jakýchkoliv nároků na anglickou korunu a uznat tak Alžbětu I. jako legitimní královnu. Srov. W. CAMDEN, *Annales...*, ed. D. SUTTON, s. 54.

³⁷¹ Tamtéž, s. 145.

³⁷² J. HURSTFIELD, *Lord Burghley...*, s. 95.

³⁷³ A. SMITH, *Lord Burghley...*, in: P. CROFT, *Patronage...*, s. 256.

³⁷⁴ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 198.

zúčastnil také William Cecil.³⁷⁵ Ten však byl podle Martina Huma už na přelomu 19. a 20. století křivě obviňován z klíčového podílu na Mariině smrti. Hume na toto téma napsal: „*Určité skupiny spisovatelů obvykle tvrdí, že Marie byla nespravedlivě uštována k smrti kvůli osobnímu nepřátelství lorda z Burghley. Nic však není vzdálenější pravdě.*“³⁷⁶

Podle Humova výzkumu za názorem řady autorů stálo to, že William Cecil byl možná jediným, popř. jedním z mála účastníků soudního procesu s Marií Stuartovnou, který si zaznamenával a následně archivoval dokumenty o jednotlivých jednáních, fázích procesu atd. Oproti tomu ostatní soudci nic takového nedělali, popř. se jejich záznamy nedochovaly, a proto značné množství autorů dospělo k závěru, že za vším stál výhradně William Cecil.³⁷⁷ Se srovnatelnou obhajobou Cecilovy účasti na soudním procesu se můžeme přímo setkat i v díle Alana Smithe, nepřímo se k ní však vyjádřili i další britští historikové jako Bernard Beckingsale, Michael Graves, David Loades nebo Stephen Alfordautoři. Ti ve svých textech upozorňovali především na fakt, že o výsledném rozsudku nerozhodoval jediný muž, nýbrž celý soudní tribunál, který se opíral o souhlas státní rady i samotné královny, která měla naléhání svých rádců podlehnout a vydat rozkaz k popravě.

Po popravě Marie Stuartovny však anglickou královnu měl přepadnout záchvat hněvu, ve kterém podle Raphaela Courteville obviňovala Williama Cecila z toho, že Mariině smrti nezabránil.³⁷⁸ Pozdější práce v podstatě přicházely se srovnatelným posouzením silných emocí, které ovládaly anglickou královnu, nicméně podle nich se její zášť obracela nejen vůči Cecilovi, ale vůči všem členům soudního tribunálu, státní radě i parlamentu.³⁷⁹ Bernard Beckingsale uvedl, že se Alžběta tímto jednáním snažila zbavit vlastního pocitu viny, a proto ji svalovala na své rádce, kteří ji měli lstí přimět k podepsání trestu smrti. V praxi se však mohlo jednat promyšlený klam, který měl katolické vládce dovést k názoru, že si královna Alžběta nepřála smrt Marie Stuartovny.³⁸⁰

---

³⁷⁵ Jayne Elizabeth LEWIS, *The Trial of Mary Queen of Scots: a Brief History with Documents*, Boston 1999, s. 93–94.

³⁷⁶ „*It is usually assumed by a certain class of writers that Mary was unjustly hounded to her death, mainly by the personal enmity of Lord Burghley. Nothing, in reality, is more distant from the truth.*“ M. HUME, *The Great Lord...*, s. 405.

³⁷⁷ Tamtéž, s. 405–410.

³⁷⁸ R. COURTEVILLE, *Memoirs...*, s. 71–72.

³⁷⁹ A. SMITH, *William Cecil...*, s. 226 – 231.

³⁸⁰ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 161–163.

Na základě historických výzkumů lze konstatovat, že britští historikové i v tomto případě usilovali o zachování Cecilova čistého štítu. Z domnělého vraha či kata Marie Stuartovny prostřednictvím svých prací učinili člena soudního tribunálu, popř. přímo soudce, který se v rámci vyřešení tohoto soudního případu snažil chránit svou panovníci, zem i víru, nicméně nikdo z uvedených autorů v souvislosti s tímto soudním procesem nezmínil jakoukoli Cecilovu osobní averzi vůči Marii Stuartovně.³⁸¹

Posledních deset let Cecilova života se tak po dobytých vítězstvích neslo již spíše v duchu každodenního sdílení zkušeností se synem Robertem, kterému chtěl William Cecil postupně předat správu jednotlivých úřadů, jež do té doby vedl. V létě roku 1598 se však Cecilův zdravotní stav začal rychle zhoršovat, až nakonec zemřel. Historiky byly poslední dny jeho života reflektovány jako poklidné završení jeho životního příběhu, jako přirozený odchod za přítomnosti rodiny a přitom v úctyhodném věku a na vrcholu politické slávy a věhlasu.³⁸² Cecilův význam měla podtrhávat i přítomnost samotné královny Alžběty, v jejímž případě bylo zdůrazňováno, že svého rádce dokonce krmila vlastnoručně připravenou polévkou.³⁸³

Jak dokazovalo královnino poslední rozloučení s Williamem Cecilem, tak za bezmála čtyřicet let trvající spolupráce prošel jejich vztah, popř. politické partnerství, značným vývojem. Pozornosti neunikl ani v dílech starších britských historiků, jako byl Raphael Courteville, který jej vnímal jako vztah mezi vládcem a poddaným, který definovala především vzájemná důvěra a oddanost.³⁸⁴ S tímto přístupem se ztotožňoval také Martin Hume, který však byl toho názoru, že Williama Cecila bylo možné vnímat také jako zkušeného kormidelníka, který svou loď, tedy Anglii, musel občas chránit i před unáhlenými kroky samotné královny Alžběty. Jedinečnost jeho vztahu s královnou tak měla spočívat také v tom, že na rozdíl od ostatních rádců polemizoval s královnou i ve chvílích, kdy byla o své pravdě naprosto přesvědčena a ve snaze o ochranu jejích i národních zájmů tak často riskoval královninu nelibost.³⁸⁵

---

³⁸¹ Mariina smrt však vyburcovala reakci evropských monarchů, z nichž se k vojenskému vystoupení proti alžbětinské Anglii odhodlal španělský král Filip II. Habsburský, který k anglickým břehům v létě roku 1588 vyslal tzv. neporazitelnou armádu. Cecilova přímá účast na boji se španělskou flotilou byla již zcela vyloučena, neboť mu v dané době bylo již 67 let. Navzdory tomu anglickou obranu významně podpořil zajištěním zásobovacích tras a logistické podpory, bez které by se anglická armáda taktéž neobešla. Do samotných bojů tak zasáhl pouze jeho nejstarší syn Thomas. Srov. R. COURTEVILLE, *Memoirs...*, s. 73–74.

³⁸² Tamtéž, s. 80–81.

³⁸³ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 161–163; srov. D. LOADES, *The Cecils...*, s. 172.

³⁸⁴ R. COURTEVILLE, *Memoirs...*, s. 56–58.

³⁸⁵ M. HUME, *The Great Lord...*, s. 496–497.

Ve 2. polovině 20. století však vnímání jedinečnosti Cecilova politického partnerství s královnou Alžbětou pokračoval. Oproti předešlým případům byl ale čím dál větší význam připisován právě jeho vlivu na královnu i na směřování anglické politiky. Britský historik Bernard Beckingsale v souvislosti s Cecilovou reputací odkazoval a rčení, že „*William Cecil je jako Atlas, na jehož bedrech spočívá tíha celého království*.“³⁸⁶ Síla Cecilova vztahu s královnou však neměla spočívat v jeho moudrosti či politické zdatnosti, nýbrž v toleranci a umírněném vystupování, které ani během jeho politických triumfů neupozadovalo královnu Alžbětu, neboť nevítežil on, nýbrž královská moudrost a celé království. Beckingsale byl proto toho názoru, že William Cecil velmi dobře rozuměl lidem a obzvláště vzdělaným ženám jako byla jeho druhá žena Mildred nebo právě královna Alžběta. Cecil proto dokázal ocenit královnin intelekt, ale také jí v případě potřeby oponovat. I díky tomu se pro její vládu stal natolik nepostradatelným a všudypřítomným, že byl dokonce označován za královnin stín.³⁸⁷

Alan Smith se s Beckingsalovým popisem ztotožňoval, nicméně ho dále obohatil o přiblížení Cecilových osobních obětí. Neopomněl totiž zmínit, že William Cecil kvůli neuvěřitelnému pracovnímu vytížení neměl téměř čas na osobní volno a rodinu, což ještě zhoršovaly neustálé cesty za dvorem, který často putoval mezi jednotlivými královskými paláci. Smith však také uvádí, že Cecil byl nucen každou chvíli přerušovat i ty nejdůležitější schůzky kvůli neodkladným záležitostem, podpoře, či informování samotné královny, což platilo i pro plesy a další společenské akce.³⁸⁸

Oproti svým předchůdcům i současníkům Jane Dawson přistupovala k interpretování Cecilova vztahu s královnou Alžbětou způsobem, který lze nejspíše nejlépe srovnat s přístupem Christophera Maginna. Příčinou odlišnosti obou přístupů byla jedinečnost jejich výzkumů, ve kterých Jane Dawson cílila výhradně na Cecilovu skotskou politiku v prvních letech Alžbětiny vlády,³⁸⁹ zatímco Christopher Maginn se zaměřil výhradně na odraz jejich vztahu na pozadí politiky prosazované vůči Irsku. Je zajímavé, že v obou případech byly Cecilovy znalosti a zkušenosti vysoce ceněny, oba autoři dokonce zdůrazňovali královninu víru ve správnost Cecilových politických rozhodnutí, avšak v rámci popisu skotské politiky je hojně připomínáno, že sama královna Alžběta Cecilovo snažení hojně narušovala, dožadovala se vysvětlení, popř. dokonce žádala o změnu předem dohodnutých postupů. Oproti tomu se v případě Irska

---

³⁸⁶ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 191.

³⁸⁷ Tamtéž, s. 201–207.

³⁸⁸ A. SMITH, *William Cecil...*, s. 48–50.

³⁸⁹ J. DAWSON, *William Cecil...*, s. 204–212.

setkáváme s konstatováním Cecilovy naprosté nenahraditelnosti, která měla být nejvíce patrná ve chvílích jeho nemoci. V takových okamžicích totiž nikdo nebyl schopen nalézt řešení, popř. se hlouběji zorientovat ve spletité mozaice irské politiky. Sám Christopher Maginn tak ve svém díle uvádí, že to byl William Cecil, kdo většinu své politické kariéry rozhodoval o směřování anglické zahraniční politiky vůči sousednímu Irsku. Irsko bylo jak pro královnu Alžbětu, tak pro většinu jejích rádců, politicky příliš komplikovanou a neustále se proměňující sférou vlivu, to však neplatilo v případě Skotska.³⁹⁰ V tomto směru se dá předpokládat, že královnin skepticismus a neustálé obavy nad možnými důsledky Cecilových politických rozhodnutí ovlivňovala osoba Marie Stuartovny a strach z podnícení vojenských akcí ze strany evropských katolických vládců.

S nejosobnějším vykreslením partnerství Williama Cecila a královny Alžběty se setkáváme až na počátku 21. století v dílech Davida Loadese a Stephena Alforda.³⁹¹ Oba britští historikové vnímali tento vztah jako něco zcela unikátního a jedinečného, o co sám Cecil žárlivě pečoval a dával si velmi záležet, aby takto nastavené partnerství udržel. Jak jeho rivalita s dalšími královninými oblíbenci, tak výstavba honosných reprezentačních sídel spojovala právě Cecilova snaha o udržování či dokonce prohlubování vzájemných vztahů s královnou. I v případě těchto autorů byly zmiňovány občasná neshody a rozepře, nicméně David Loades je ve své práci přirovnal ke hře v šachy, v níž někdy vyhrál on, jindy ona, a někdy také skončila hra nerozhodně.³⁹²

Dle mého názoru právě vývoj a proměna vzpomínání, popř. interpretování Cecilova partnerství s královnou Alžbětou nejlépe odrážejí změny společenských potřeb, očekávání nebo archetypů promítaných do jeho osoby. V textech z 18. a 19. století byly sice vyzdvihovány Cecilovy schopnosti, jeho vztah s královnou Alžbětou však setrval na rovině věrného rádce a jeho panovnice. Reflexe Cecilových vlastností a schopností měla svým způsobem vytvářet příklad hodný následování, měl být modelem ideálního politika, který by měla následovat současná i budoucí aristokracie. Od tohoto přístupu ale bylo ze zcela pochopitelných důvodů upuštěno ve 20. století, kdy si britská historiografie začala stále intenzivněji uvědomovat míru Cecilova vlivu na chod alžbětinského státu a začala tak více poukazovat na jeho roli. Počátek 21. století však stávající výzkumy začal posouvat na poněkud osobnější rovinu, v níž už William

---

³⁹⁰ Ch. MAGINN, *William Cecil...*, s. 7–8, 90–91, 98–99, 109–110, 223.

³⁹¹ S. ALFORD, *Burghley...*, s. 103.

³⁹² D. LOADES, *The Cecils...*, s. 64, 122, 131, 142, 146.

Cecil nebyl jen věrným poddaným nebo nepostradatelným rádcem, ale byl také královniným přítelem. Osobně se domnívám, že William Cecil svým způsobem královně Alžbětě nahrazoval chybějící prvek otcovské autority. To on byl tím starším, zkušenějším a moudřejším mužem v pozadí, který však byl natolik vyzrálý, že vlastní ego neprosazoval na úkor své panovnice. A právě tyto Cecilovy vlastnosti umožnily vznik a udržení onoho unikátního partnerství.

Kromě proměny Cecilova vztahu s královnou Alžbětou se však v dílech zabývajících se různými aspekty jeho politické kariéry setkáváme také se zmínkami o sporech na téma, jestli byl William Cecil v rámci výkonu svěřených úřadů spíše úředníkem nebo státníkem. S odkazy na podstatu tohoto sporu se setkáváme v úvodních pasážích historických výzkumů tří britských historiků, a to Alana Smithe,³⁹³ Michaela Gravese³⁹⁴ a Stephena Alforda.³⁹⁵ Ti vystupovali proti autorům, kteří podle jejich názoru vykreslili Williama Cecila jako úředníka. Předmětem jejich kritického vyjádření se však stali také ti historikové, jejichž texty měly příliš vyzdvihovat význam královny Alžběty a upozadovat tak Williama Cecila.

Má původní hypotéza vycházela z přesvědčení, že kritika interpretací vyzdvihujících úřednické aspekty Cecilova života bude spíše znakem starších britských autorů, kteří mohli Williama Cecila přirovnávat k jeho předchůdcům, kteří až na Thomase Cromwela měli opravdu blíže k úředníkům než ke státníkům. I starší britští historikové jako Raphael Courteville, Edward Nares a Martin Hume v Cecilovi spatřovali spíše významného politika a státníka, kterému dokonce připisovali určitý punc geniality. Kritika ze strany Alana Smithe, Michaela Gravese a Stephena Alforda nemusela být nezbytně namířena přímo proti nim, nýbrž proti dalším autorům, jejichž práce se již nesespecializovaly výhradně na Williama Cecila, popř. byla předmětem jejich zájmu sama královna Alžběta, jejíž vykreslení mohlo mít zásadní vliv na pozdější způsoby reflektování samotného Williama Cecila. Vnímání jednotlivých děl analyzovaných v rámci tohoto výzkumu však mohl ovlivnit ještě jeden aspekt. Výkon jednotlivých politických úřadů už v Anglii 16. století představoval neoddělitelné spojení byrokracie a politiky. Samozřejmě je možné tvrdit, že jeden autor častěji popisoval Cecilův život jako život vysokého úředníka, zatímco někdo jiný zase vyzdvihoval život významného státníka. Navzdory tomu však ze srovnání všech analyzovaných textů

---

³⁹³ A. SMITH, *William Cecil...*, s. x.

³⁹⁴ M. GRAVES, *Burghley...*, s. 3–10.

³⁹⁵ S. ALFORD, *The Early Elizabethan Polity...*, s. 1–6.

vyplývá, že se od sebe úřednická a státnická činnost daly jen velmi těžko odlišit. Z tohoto důvodu lze tvrdit, že William Cecil byl natolik schopným a úspěšným státníkem proto, že se výborně orientoval v dobové administrativě.

V rámci samotných proměn vzpomínání na Williama Cecila a jeho politické role v různých etapách jeho života lze říci, že Cecilův historický obraz coby politika a státníka byl v tomto směru velmi stálý. V situacích, kdy docházelo k částečnému zkreslení jeho životního příběhu, obvykle vystupovali i další aktéři, kterým byl v takových případech připisován klíčový podíl na dobovém dění, zatímco Cecilova pověst zůstávala bez poskvrny. V případě všech krizových momentů jeho kariéry se tak setkáváme hned s několika pravidelně se opakujícími motivy, a to s mocnými přímluvci, zastánci a přáteli, kteří se za Williama Cecila neváhali přimluvit a hájit jeho jednání. Dále se je hojně zdůrazňován podrobný popis jeho charakteru, politického talentu a schopnosti vycítit blížící se nebezpečí a přizpůsobit se mu tak, aby došlo k minimální újmě. Nelze však přehlédnout shodné odkazy na dobové prameny a jejich opakované citace napříč staletími, z nichž vyplývá tolikrát zdůrazňovaný vliv Cecilovy politiky paměti, výběru, destrukce, ale také archivace značného množství dobových pramenů. Dochovaná korespondence i další prameny nejrůznějšího charakteru naznačují, že popis Cecilova politického génia nebylo třeba za každou cenu přikrášlovat, nicméně v jeho vlastním jednání nemusíme nalézt jen touhu po ovládnutí a upravení vlastního obrazu a vzpomínek na vlastní osobu, ale také pokusy o ochranu svého celoživotního díla nebo svého odkazu.³⁹⁶

3.3 William Cecil jako patron umění a učnosti

William Cecil byl v dílech britských historiků běžně ztotožňován s rolí milovníka učnosti a patrona umění. Obě role proto byly zcela logicky spojovány s projevy šlechtické reprezentace, popř. se snahou o demonstraci Cecilova bohatství, vlivu i moci, ale také s jeho osobními zálibami, jeho rodinným životem, ale i s výkonem jednotlivých politických úřadů. Jak zájem o tento aspekt Cecilova života, tak jeho podoba se však v průběhu staletí proměňovaly a spolu s nimi proto vývojem procházela také podoba Cecilova obrazu.

Jeden z prvních autorů pracujících na představení politické kariéry Williama Cecila britský novinář a esejista Raphael Courteville se však této problematice vůbec

---

³⁹⁶ *The State Papers...*, Vol. 1–3, ed. A. CLIFFORD, Edinburgh 1809.

nevěnoval.³⁹⁷ Důvodem k tomu byla nejspíše upřednostnění politicky laděných témat, jejichž srovnání či aplikace na britskou politickou situaci 18. století mohla lépe posloužit prosazování zájmů jeho mecenáše, popř. patrona a zároveň tehdejšího britského ministerského předsedy Roberta Walpola, prvního hraběte z Oxfordu. Walpole totiž řadu let finančně podporoval jak Raphaela Courteville, tak deníky *Daily Courant* a *The Gazetteer*, které sloužily jako nástroje propagandy v rukou politické strany whigů i jejich konzervativního směřování britské politiky.³⁹⁸ Raphael Courteville měl proto za úkol napsat knihu nebo spíše esej, jejímž prostřednictvím by vyzdvihl význam svého patrona a jeho politické úspěchy srovnával se slávou nejbližšího rádce královny Alžběty I. Samotnému Walpolovi by však rozbor Cecilova vztahu k učenosti nebo zmínky o jeho patronátech umělců nepřinesl žádný politický zisk, a proto bylo zbytečné, aby se Courteville těmto tématům věnoval. Svou pozornost proto raději věnoval výhradně srovnání obou politiků, jejich činů i přístupů k dobovému politickému zřízení.³⁹⁹

V 19. století se však pozornost britských historiků Edwarda Narese a Martina Huma začala pozvolna obracet k problematice patronátů a ke zkoumání Cecilových vazeb na umění a učenost. Vývoj byl ale i nadále pozvolný, protože Edward Nares ve svém trojsvazkovém díle sice problematiku patronátů zmiňoval, nicméně na rozdíl od pozdějších autorů pro něj patronáty stále představovaly pouze vodítko sloužící k rozkrytí komplikovaných politických vazeb a spojení z dob vlády tudorských králů a královen. Zevrubně proto analyzoval podstatu a smysl politických a hospodářských patronátů a rozličné role samotných patronů, nikdy však svou pozornost v tomto smyslu nevěnoval výhradně Williamu Cecilovi.⁴⁰⁰ Edward Nares ve svém výzkumném snažení doplatil na snahu o komplexní zmapování mezinárodního i domácího politického dění ve 2. polovině 16. století, a proto vytvořil text natolik obsáhlý a komplikovaný, že i když se s tématem patronátů setkáváme poměrně často, tak informace zde obsažené nepřinášejí žádný posun, jedná se pouze o výčty dalších jmen a vztahů.

Na rozdíl od svého předchůdce Martin Hume o sedmdesát let později, tzn. roku 1898, jako první otevřel témata, která představovala novou perspektivu pro zkoumání Cecilova každodenního života. Hume totiž kromě jiného popsal také chod jeho

---

³⁹⁷ R. COURTEVILLE, *Memoirs...*, London 1738.

³⁹⁸ John SPEER, *The Identity of „Ralph Freeman“*, *Modern Language Notes* Vol. 67, 1952/2, s. 118–120.

³⁹⁹ R. COURTEVILLE, *Memoirs...*, s. v–vi.

⁴⁰⁰ E. NARES, *Memoirs...*, Vol. 1, s. 77–78, 322, 326, 328.

domácnosti, záliby a koníčky i různá zaměření jednotlivých patronátů.⁴⁰¹ Převážná většina Humova díla se však i nadále věnovala Cecilově kariéře a působení ve státní správě nebo v jednotlivých úřadech. I tak ale mírný odklon od dosavadních norem bylo možné považovat za prvopočátek trendu, který v průběhu nadcházejících desetiletí výrazně zesílil. V tomto směru potenciální příslib představovalo dílo literárního historika Geralda Williama Phillipse, který prostřednictvím analýzy Shakespearových děl usiloval o představení literárních postav či figur, jejichž předlohou měl být sám William Cecil.⁴⁰² Z pohledu patronátů a Cecilova vztahu k umění však Phillipsův výzkum nepřinesl žádné výsledky, neboť představil pouze řadu charakterových vlastností a fiktivních postav spojovaných s osobou Williama Cecila, u nichž však nebylo možné rozeznat, kdy odrážely skutečný stav věci a kdy se jednalo o pouhou Shakespearovu imaginaci.

Teprve roku 1967 se objevila práce britského historika Bernarda Beckingsala, který Cecilovu vztahu k umění a učencům věnoval celou kapitolu, přičemž ve zbytku své práce neopomíjel popsat Cecilův podíl na utváření alžbětinské propagandy nebo na politických a církevních patronátech.⁴⁰³ Beckingsale tak ve své knize *Burghley: Tudors Statesman 1520–1598* představil do té doby nejkompaktnější výčet všech oblastí, které William Cecil v průběhu svého života podporoval. V Beckingsalem započatém duchu časem pokračovali i další autoři z řad britských historiků, kteří však s přihlédnutím k vlastní specializaci, popř. zaměření své práce, upřednostňovali nebo naopak upozadovali jednotlivá témata. Zatímco Michael Graves⁴⁰⁴ a Stephen Alford⁴⁰⁵ ve svých knihách usilovali o komplexní pojetí po vzoru Beckingsala, tak Alan Smith⁴⁰⁶ a David Loades⁴⁰⁷ upínali pozornost výhradně k architektuře a stavbě jednotlivých sídel. Jedinečnou cestou se vydali také Christopher Maginn a Brett Usher, kteří se sice taktéž zaměřili na konkrétní problematiku, nicméně se jednalo o témata natolik jedinečná a doposud v podstatě neprobádaná, že jejich přiblížení představovalo velký přínos pro pochopení Cecilových volnočasových zájmů a aktivit. Christopher Maginn ve svém díle analyzoval opomíjený irský aspekt, který výrazně ovlivnil nejen Cecilovo politické

---

⁴⁰¹ M. HUME, *The Great Lord...*, s. 47–48, 145–146, 188–189, 292–293.

⁴⁰² G. W. PHILLIPS, *Lord Burghley...*, s. 1–9.

⁴⁰³ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 245–269.

⁴⁰⁴ M. GRAVES, *Burghley...*, s. 112, 114–122, 149.

⁴⁰⁵ S. ALFORD, *Burghley...*, s. 74–75, 139–150.

⁴⁰⁶ A. SMITH, *William Cecil...*, s. 80, 175–176.

⁴⁰⁷ D. LOADES, *The Cecils...*, s. 124–125, 142.

směřování, ale také jeho zájem o geografii Irska, genealogii a heraldiku irských rodů.⁴⁰⁸ Brett Usher se oproti tomu věnoval výhradně popisu anglické církevní správy a Cecilovu patronátu nebo spíše spolupráci a vlivu na chod a vedení jednotlivých kostelů a farností.⁴⁰⁹

Doposud nejrozsáhlejší dílo specializující se na umělecké aspekty Cecilova života představuje kolektivní monografie zaštitěná britskou historičkou Pauline Croft, která se zabývá raně novověkými dějinami. Součástí zmíněné kolektivní monografie byly také výzkumy amerických historiků, popř. práce zaměřené na patronáty a vztah k umění. I bez nich však monografie obsahuje řadu textů přibližujících Williama Cecila jako stavitele, mecenáše umění, patrona učenců nebo jako královnina prvního ministra zprostředkovávajícího přidělování ekonomických a politických patronátů.⁴¹⁰

Aby však bylo možné smysluplným a srozumitelným způsobem představit vývoj a proměny vzpomínaného obrazu Williama Cecila jako architekta, učence a patrona umění v rámci individuálních i kolektivních zkresení ovlivňovaných jak názory a přístupy britských historiků, tak dobovými potřebami společnosti, je nezbytné jejich stěžejní části popsat jednu po druhé. A jelikož se v rámci britských historických výzkumů specializovaných výhradně na osobu Williama Cecila setkáváme nejvýrazněji se třemi aspekty jeho patronátů a vztahu k umění, tzn. s jeho vztahem k architektuře a rodovým sídlům, podporou učenosti a učenců nebo s politickým rámcem jeho patronátů, právě tyto oblasti se stanou prostředkem zmapování *historiografické paměti* na Williama Cecila jako architekta, učence a patrona umění.

S podrobnějším rozborem Cecilova vztahu k architektuře a stavitelství se poprvé setkáváme až na přelomu 19. a 20. století v díle Martina Huma, který ve své práci Williama Cecila vykreslil jako člověka, jehož postavení a výkon významných státnických úřadů nijak nekorespondovaly s jeho vztahem k umění nebo s nahromaděným majetkem, jehož prostřednictvím měl jako správný šlechtic dávat na odív svou příslušnost ke společenské elitě. Podle Huma se Cecil obklopoval bohatstvím a přepychem jen proto, aby zakryl nedostatek vlastního vkusu. Důkazem Cecilových estetických nedostatků měl být například jeho očividný nezájem o činnosti a aktivity, které podle Huma představovaly typickou součást života lidí odpovídajících jeho společenskému postavení. Mezi tyto aktivity měl patřit zájem o zbraně

---

⁴⁰⁸ Ch. MAGINN, *William Cecil...*, s. 75–76, 162–164, 170–174.

⁴⁰⁹ B. USHER, *Lord Burghley...1577–1603*, s. 33–34, 44–46.

⁴¹⁰ P. CROFT, *Patronage...*, London 2002.

a vojenství, různá atletická cvičení a aktivní účast na sportovních kláních, popř. nákup bohatě zdobeného oblečení a módních doplňků. Cecila však nic z toho neoslovovalo, a proto měl údajně upínat svou pozornost spíše ke správě zděděných panství a k rekonstrukci jednotlivých sídel.⁴¹¹

Otázkou však zůstává, z čeho Hume odvozoval své závěry o nevkusu Williama Cecila. Jeho odkazy na prameny a další zdroje informací jsou totiž v tomto ohledu spíše sporé, a proto není jasné, jestli se nejednalo o čistě individuální závěr, který si Hume vyvodil z toho, že se William Cecil aktivně nevěnoval ani jednomu ze zájmů, které sám Martin Hume považoval za typickou součást šlechtické zábavy a veřejné sebe prezentace v Anglii 16. století. Zároveň však víme, že měl Martin Hume stejně jako Edward Nares přístup k archivním fondům *The Cecil Papers*, a proto absence odkazů na prameny neznamená, že by jeho práce nebyla vystavěna na pramenné analýze.⁴¹² Martinu Humovi byl proto nejspíše bližší ten typ aristokrata, který toužil po slávě na bitevním poli, který se mohl účastnit válečných tažení, milovník lovu, jízdy na koni, ale také džentlmen se zálibou ve vkusném a nákladném odívání. Téměř by se až dalo tvrdit, že předobrazem takových mužů mohl být anglický král Jindřich VIII. nebo oba lordi protektoři spravující Anglii za vlády Jindřichova syna Edwarda VI., v jejichž službách Cecil začínal. William Cecil však tímto typem aristokrata nebyl, a proto mohl v očích Martina Huma svým střízlivým oblékáním i veřejným vystupováním připomínat spíše vysokého státního úředníka, ke kterému byl některými historiky mylně připodobňován.⁴¹³

Výzkumy Martina Huma a Bernarda Beckingsala od sebe dělilo čtyřiašedesát let, přičemž nejen čas, ale také odlišná metodologie a Beckingsalova intenzivní práce s prameny a odbornou literaturou přispěla ke zcela novému pohledu na Cecila jako architekta a patrona umění i umělců. Beckingsale i jeho náhled na Cecila se od toho Humova výrazně lišil. Beckingsale totiž Williamu Cecilovi připisoval diametrálně odlišné kvality a vlastnosti ve vztahu k umění a vkusu. Dokonce jej stejně jako řada pozdějších historiků neváhal označit za jednoho z nejlepších architektů své doby. K tomu nejspíše přispěl především fakt, že se William Cecil nebál experimentovat a škoušet v praxi nové architektonické trendy, jejichž plány mu přátelé hojně zasílali z Francie. Své názory na Cecilovo stavitelské umění Beckingsale podložil představením

---

⁴¹¹ M. HUME, *The Great Lord...*, s. 47–48.

⁴¹² V. PERRY, *The Cecil Papers...*, s. 6. Dostupné online (<http://cecilpapers.chaddwyck.co.uk/info/essay.do>), [citováno k 29. 7. 2016].

⁴¹³ M. HUME, *The Great Lord...*, s. 49.

nejvýznamnějších stavebních projektů, na jejichž realizaci se Cecil spolu se svými asistenty, staviteli a dohlížejícími architekty podílel. Mezi zmiňované paláce patřil například Cecil House, který se nacházel v londýnské čtvrti Westminster. Podle Beckingsala Cecil tento dům nechal přestavět v honosné reprezentační sídlo, popř. v nezbytné administrativní zázemí sdružující Williama Cecila, jeho podřízené i některé úřady, které spravoval. Dalším z autorem prezentovaných paláců byl Burghley House, který Cecil zdědil po svém otci, a palác v Theobalds, který se měl stát nejprepychovějším z jeho sídel. Vedle stavby či rekonstrukce těchto paláců však Beckingsale taktéž uvádí, že Cecil projevoval značný zájem o zakládání zahrad a parků v těsné blízkosti svých zámků, v nichž nechával zasadit řadu exotických rostlin i stromů.⁴¹⁴

Na základě dvou zcela odlišných náhledů na umělecké sklony a aspekty Cecilova života můžeme vidět i posun v přístupu britských historiků. Martin Hume na konci 19. století stále ještě upřednostňoval politickou linii dějin psanou převážně na bitevních polích a monumentálních diplomatických jednáních, a proto stejně jako jeho předchůdci nevěnoval přílišnou pozornost každodenním aspektům ze života renesančního aristokrata, který symbolického „puncu“ velikosti mohl dosáhnout i zcela odlišnými způsoby.⁴¹⁵ A právě proto můžeme být svědky toho, jak rozsáhlou proměnou mohl projít náhled na Cecilův vztah k architektuře za čtyřiašedesát let. Onen posun z konce 19. století do 2. poloviny 20. století s sebou v rámci Beckingsalova díla přinesl dosud nesrovnatelný zájem o Cecilův vztah k umění a učenosti, na jehož konci již nebyl anglický šlechtic bez špetky vkusu, nýbrž jeden z nejlepších architektů své doby.⁴¹⁶

Na výzkum Bernarda Beckingsala záhy navázal Alan Smith, který se se svým předchůdcem v podstatě shodoval v názoru, že si William Cecil byl plně vědom provázanosti mezi společenským postavením a bohatstvím dávaným na odív skrze nejružnější formy umění.⁴¹⁷ Avšak Smith v nákupu umění a podpoře umělců spatřoval také určitý projev nadřazenosti, kterou Cecil dával najevo svým politickým konkurentům. Příkladem těchto „demonstrací síly a vlivu“ skrze umění měly být právě Cecilovy stavební projekty, které podle Smithe nebyly zálibou, ani koníčkem či patronátem nad staviteli, nýbrž ukázkou vlastního postavení v dobovém společenském žebříčku. V rámci jednotlivých stavebních projektů Alan Smith opět zmiňoval paláce

---

⁴¹⁴ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 262–269.

⁴¹⁵ M. HUME, *The Great Lord...*, s. vi–x.

⁴¹⁶ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 263–264.

⁴¹⁷ Tamtéž, s. 249.

Cecil House a Burghley House, nicméně neopomněl zmínit ani Cecilův dům ve Wimbledonu. Díky této zmínce lze v díle Alana Smitha spatřit určitý náznak geneze Cecilových sídel, jejichž poloha, účel i velkolepost přímo odpovídaly jeho kariérnímu postupu v rámci tudorské státní správy. Stavba paláce Cecil House v těsné blízkosti dvora je tak odůvodňována Cecilovým politickým vzestupem a potřebou jasné demonstrace tohoto postupu. Oproti tomu Burghley House je Smithem prezentován jako rodové sídlo, jehož údržba a přestavba představovaly značnou finanční zátěž a malý užitek kvůli větší vzdálenosti od Londýna.⁴¹⁸

Ve srovnání s Beckingsalem se Smith věnoval Cecilovu vztahu k architektuře spíše okrajově, nicméně i tyto letmé zmínky jsou svým způsobem také jedním z důkazů rostoucího zájmu britských historiků o témata, která by dříve v rámci „velkých“ politických dějin působila nezajímavě. Smithův náhled na Cecilovy stavební aktivity a jejich úzké sepětí s jeho kariérním a mocenským vzestupem lze však vnímat také jako určitou předzvěst budoucích výzkumů a jejich úzkého sepětí právě se vztahem mezi Cecilovou zálibou v architektuře a jeho aktivním působením v nejvyšších politických kruzích. Ze Smithových zmínek o motivech provázejících Cecilovy stavební aktivity by se však dala vyčíst také určitá míra konkurenčního boje mezi anglickými aristokraty, popř. soupeření jak v rámci politické, tak soukromé sféry.

Na počátku 21. století vznikla kolektivní monografie specializující se přímo na různé aspekty související s problematikou Cecilových patronátů, kterou oficiálně zaštitila britská historička Pauline Croft. Ta oproti předchozím případům, kdy se jednotliví autoři věnovali Cecilovu vztahu k architektuře spíše okrajově, představovala významný předěl z hlediska specializace, rozsahu i podrobnosti zpracovaných témat. Jako první z autorů se v rámci kolektivní monografie *Patronage, Culture and Power: The Early Cecils*⁴¹⁹ zabýval Cecilovým vztahem k architektuře britský historik Malcolm Airs, který se ve své studii *Pompa nebo sláva: Vliv Theobalds* (orig. *Pomp or Glory: The Influence of Theobalds*)⁴²⁰ zaměřil na význam zmiňovaného paláce na Cecilovu politickou kariéru i jeho osobní život. Podle Airse měl být palác Theobalds nejextravagantnějším a nejkrásnějším anglickým palácem své doby, jehož poloha byla pro Williama Cecila velmi výhodná, neboť se nacházel poblíž silnice vedoucí do Londýna, přičemž se po této cestě bylo možné rychle dostat i do Cecilova hlavního sídla

---

⁴¹⁸ A. SMITH, *William Cecil...*, s. 80–81.

⁴¹⁹ P. CROFT, *Patronage...*, London 2002.

⁴²⁰ Malcolm AIRS, *Pomp of Glory: The Influence of Theobalds*, in: P. CROFT, *Patronage...*, s. 3–19.

v Burghley. Dá se proto usuzovat, že si William Cecil umístění dalšího ze svých paláců dopodrobna naplánoval ještě před koupí samotného panství roku 1564. Podle Airse Cecil začal plánovat výstavbu paláce v Theobalds již v průběhu předešlého roku, kdy se mu narodil syn Robert, budoucí první hrabě ze Salisbury, kterému mělo zmiňované sídlo v budoucnu posloužit jako hmotné zázemí, zatímco jeho bratru Thomasovi měl stejným způsobem sloužit palác v Burghley.⁴²¹

Malcolm Airs se domníval, že v Cecilovi zájem o architekturu podnítil jeho politický patron Edward Seymour, vévoda ze Somersetu, který byl zároveň lordem protektorem vládnoucím namísto v té době nezletilého krále Edwarda VI. z rodu Tudorovců. Somersetův zájem o architekturu byl prý pověstný, a proto autor předpokládal, že vévodovo nadšení mohlo Cecila výrazně ovlivnit. Airs taktéž ve své studii uvedl, že William Cecil byl jedním z prvních anglických stavitelů, který v rámci vlastních architektonických návrhů pracoval s užitím lodžii v Theobalds i v Burghley.⁴²²

Kromě možných inspiračních zdrojů a odkazů na Cecilovy politické patrony však Airs přišel ještě s dalším zajímavým poznatkem. Jeho předchůdci z řad britských historiků ve svých výzkumech zmiňovali, že se sám William Cecil výrazně podílel na návrzích architektonických úprav jednotlivých paláců, které konzultoval se svými vlastními architekty a staviteli. Nicméně v rámci Airsovy studie se dozvídáme o tom, že kromě anglických stavitelů s Williamem Cecillem na výstavbě paláce v Theobalds nebo na rekonstrukci Burghley House spolupracoval také vlámský architekt Hendrik van Paesschein.⁴²³ Airsův přístup k analýze Cecilova zájmu o výstavbu paláce v Theobalds kromě zmínek o mezinárodní spolupráci s vlámským architektem odlišoval také rozbor jeho účelu. Kromě zázemí pro syna Roberta se palác měl stát také místem přímo uzpůsobeným k přijímání významných návštěv a hoštění královského dvora, popř. dokonce samotné královny Alžběty, která v rámci každoročních poutí po královských rezidencích v blízkosti řeky Temže nebo po sídlech svých nejmocnějších a nejbližších šlechticů, k nimž Cecil bezesporu patřil, opakovaně navštívila i palác v Theobalds. Praktické naplnění počátečního významu Theobalds i jedinečnost Cecilova postavení odrážela především četnost královniných návštěv. Ty spolu s velkolepostí samotného sídla způsobily, že se Theobalds záhy stalo vzorem či architektonickou předlohou pro další paláce a stavitele, kteří jej začali napodobovat. Podle Airse jedinečnost Theobalds

---

⁴²¹ M. AIRS, *Pomp...*, in: P. CROFT, *Patronage...*, s. 3.

⁴²² Tamtéž, s. 4.

⁴²³ Tamtéž, s. 5.

odpovídala specifickým vztahu mezi Williamem Cecilem a královnou Alžbětou, a proto také po jejich smrti palác ztratil svůj původní význam.⁴²⁴

V další studii otištěné v rámci kolektivní monografie *Patronage, Culture and Power: The Early Cecils* se historička Jill Huselby podrobněji zabývala úlohou paláce v Burghley i dalšími z Cecilových honosných sídel, která hojně užíval během diplomatických jednání k ohromení zahraničních poselstev nebo v rámci okázalých projevů šlechtické pohostinnosti.⁴²⁵ Britští historikové jako Martin Hume, Bernard Beckingsale nebo Alan Smith vnímali Cecilovy budovatelské sklony jako součást šlechtické reprezentace a demonstrace nabytého bohatství a moci, Jill Huselby k těmto dobovým projevům politického vlivu připojila také fenomén velkolepých hostin, honů a nejrůznějších zábav organizovaných za účelem ohromení cizích princů, významných poselstev i osamocených diplomatů. Na samotného Cecila byl už kvůli jeho vysokému postavení a blízkému vztahu s královnou Alžbětou vyvíjen značný tlak, aby dokázal organizovat podobné zábavy a zastupoval tak královnu i její zájmy na vlastních panstvích. Burghley House proto musel stejně jako palác v Theobalds oplývat vším dostupným přepychem, aby zdárně reprezentoval jak královnina prvního ministra, tak samotnou královnu Alžbětu.⁴²⁶

Podle Jill Huselby se Cecil v průběhu své celoživotní politické dráhy vypracoval ve zkušeného manipulátora, který dokázal cíleně ohromovat a šokovat zahraniční návštěvy velkolepostí vlastních panství. Jill Huselby jednotlivé paláce patřící Williamu Cecilovi s oblibou přirovnávala ke vzdáleným bojištím, neboť pro zkušeného diplomata Cecilova postavení, byly zmíněné projevy pohostinství pouhou předehrou před zahájením důležitých diplomatických jednání. Autorka ve své studii zároveň předložila řadu důkazů o tom, že Cecilův zájem o architekturu nebyl chvilkovou záležitostí, neboť je doloženo, že si v průběhu let nechával z Paříže i z jiných evropských metropolí posílat nejnovější architektonické návrhy a popisy aktuálních stavebních inovací a postupů. Vedle představených paláců, zahrad a parků se podle Jill Huselby Cecil nebránil ani rozsáhlejším zásahům do tváře krajiny, která byla nejčastěji uzpůsobována pro lovecké účely. Tyto úpravy kromě osobního zájmu o zvelebování vlastních panství a pobavení hostů či rodinných příslušníků měly mít ještě další účel, a to propagandu, na jejíž směřování měl William Cecil ve své době značný vliv. Dobovou propagandou byla

---

⁴²⁴ M. AIRS, *Pomp...*, in: P. CROFT, *Patronage...*, s. 6–17.

⁴²⁵ Jill HUSSELBY, *The Politics of Pleasure: William Cecil and Burghley House*, in: P. CROFT, *Patronage...*, s. 21–45.

⁴²⁶ Tamtéž, s. 21–24.

královna Alžběta ztotožňována například s bohyní lovu Dianou, a proto bylo zapotřebí udržovat tuto „legendu“ při životě prostřednictvím lukostřeleckých soutěží, honů a dalších zábav, kterých by se královna mohla účastnit a podporovat tak obraz prezentovaný veřejnosti.⁴²⁷

Kromě paláců jako byl ten v Burghley, Hatfieldu, Westminsteru nebo Theobalds vlastnil William Cecil také dům ve Wimbledonu, na nějž ve své práci upozorňoval již Alan Smith, a který Cecil nejvíce užíval v době vlády Edwarda VI. a poté i za vlády jeho nevlastní sestry Marie I. Tudorovny, tzn. ještě před svým mocenským vzestupem ve službách královny Alžběty a před rekonstrukcí a výstavbou všech jmenovaných paláců. Přiblížení Cecilova času stráveného v jeho domě ve Wimbledonu se však doposud neseťkalo se silnější odezvou britských historiků, což se v rámci své studie s názvem *Cecilové ve Wimbledonu* (orig. *The Cecils at Wimbledon*)⁴²⁸ rozhodla změnit historička Caroline Knight. Ta rod Cecilů a konkrétně Williama Cecila zařadila mezi ty šlechtice, držitele půdy a členy parlamentu, kteří si kvůli výkonu svých úřadů nemohli dovolit neustálé cesty mezi vzdálenými venkovskými sídly a Londýnem, přičemž jim jejich postavení ani bohatství v dané době neumožňovalo, aby po celý čas žili přímo v Londýně. Z tohoto důvodu volili alternativní řešení v podobě domů či skromnějších venkovských sídel nacházejících se na periferiích Londýna, popř. v jejich těsné blízkosti.⁴²⁹

Když roku 1558 královna Alžběta usedla na anglický trůn a učinila z Williama Cecila svého rádce, tak pro něj i pro jeho rodinu dům ve Wimbledonu stále představoval místo, na nějž nedali dopustit. Výstavba či rekonstrukce jednotlivých paláců a panských sídel byla v dané době stále ještě otázkou vzdálené budoucnosti, a pokud chtěl Cecil trávit čas se svou rodinou a zároveň zůstat v dosahu politického dění souvisejícího s hlavním městem, tak Wimbledon představoval ideální místo. I během pozdějších let, kdy Cecilova rodina obývala rozlehlé paláce, neztratil wimbledonský dům svůj smysl, stále totiž představoval venkovské útočiště v těsné blízkosti Londýna, které bylo Williamu Cecilovi kdykoliv k dispozici. Zároveň byl také místem plným vzpomínek na léta, kdy Cecil ještě nebyl plně vytížen svými povinnostmi královnina prvního ministra a mohl tak více času trávit se svou rodinou.⁴³⁰

---

⁴²⁷ J. HUSSELBY, *The Politics...*, in: P. CROFT, *Patronage...*, s. s. 24–31.

⁴²⁸ Caroline KNIGHT, *The Cecils at Wimbledon*, in: P. CROFT, *Patronage...*, s. 47–66.

⁴²⁹ Tamtéž, s. 47–48.

⁴³⁰ Tamtéž, s. 49–54.

Studie Malcolma Airse, Jill Huselby i Caroline Knight a obecně samo vydání kolektivní monografie zaštitěné Pauline Croft jsou důkazem geneze zájmu britských historiků zajímajících se o různé aspekty raně novověkých anglických dějin i rozličných etap Cecilova života, která nejen ve vztahu k architektuře a umění prošla proměnami od politických dějin k dějinám každodennosti, od zájmu o politika a státníka ke člověku s různými zálibami, koníčky a sny, od „jediného správného proudu“ k pluralitě témat i metodologických přístupů. V rámci takto nastíněného trendu či vývoje se proto u Malcolma Airse nesetkáváme s pouhou deskripcí plánů výstavby paláce v Theobalds, ale také s odkazy na extravaganci, jedinečnost a inovativnost Cecilových návrhů, které nezávisely čistě na jeho imaginaci, nýbrž na dlouhodobé spolupráci s anglickými i zahraničními architekty a staviteli, popř. na vlastní aktivní snaze o sebezdokonalování a studium nových návrhů zasílaných z různých částí Evropy.⁴³¹ Ze stejného důvodu Jill Huselby nevěnovala pozornost výhradně rekonstrukcím a přestavbám Cecilova paláce v Burghley, nýbrž svůj zájem nasměrovala k fenoménu anglické raně novověké pohostinnosti a jejího aktivního využití Williamem Cecilem směřujícího nejen k naplnění politických cílů, nýbrž také k propagaci vlastního postavení jako královnina prvního ministra a tím pádem i královny samotné.⁴³² V případě Caroline Knight se stejně jako u Airse a Huselby nesetkáváme ani tak s výzkumem přibližujícím podobu wimbledonské domácnosti, nýbrž spíše s jejím zasazením do kontextu Cecilova každodenního života a snahy rozdělit svůj čas mezi službu královně a starost o vlastní rodinu. Caroline Knight proto na rozdíl od předchozích obrazů znázorňujících schopného stavitele s mezinárodními kontakty, mocného hostitele a zkušeného diplomata umně využívajícího královských konexí, Cecila v počátcích jeho kariéry vykresluje také jako otce od rodiny, který dokázal ocenit výhody života na venkově, vzdáleného od politických intrik, zápachu a nemocí přelidněného Londýna.⁴³³

Srovnatelným způsobem ve své knize *Burghley: William Cecil at the Court of Elizabeth I*⁴³⁴ pokračoval v roce 2008 také britský historik Stephen Alford, který se svým přístupem k tématu a představenými poznatky výrazně podobal autorům studií ze zmiňované kolektivní monografie. Jeho kniha mu však nabídla prostor a možnost zasazení všech poznatků do kontextu, se kterým se samostatné studie nemohly přímo srovnávat. Za zmínku však stojí také to, že se podle Stephena Alforda Cecil sám aktivně

---

⁴³¹ M. AIRS, *Pomp...*, in: P. CROFT, *Patronage...*, s. 3–17.

⁴³² J. HUSSELBY, *The Politics...*, in: P. CROFT, *Patronage...*, s. 21–31.

⁴³³ C. KNIGHT, *The Cecils...*, in: P. CROFT, *Patronage...*, s. 47–54.

⁴³⁴ S. ALFORD, *Burghley...*, London 2008.

podílel na zlepšení životních podmínek v londýnské metropoli a byl také autorem řady protimorových opatření, která po léta ovlivňovala postup proti šíření různých onemocnění, která anglické hlavní město sužovala především v průběhu letních měsíců.⁴³⁵

Z hlediska mapování struktur *historiografické paměti* na Williama Cecila a jeho vztahu k architektuře nebo rodovým sídlům lze na základě analyzovaných textů říci, že tento konkrétní způsob nahlížení na Williama Cecila či připomínání jeho odkazu byl napříč staletími poměrně stabilní. Opomíjení či nezájem o toto téma ze strany britských historiků 18. a 19. století můžeme vnímat spíše jako součást převládajících výzkumných trendů v rámci tematického zaměření dobové historiografie, která se nejen na území Velké Británie zaměřovala primárně na zkoumání politických dějin. V rámci jinak poměrně stálého a na historických výzkumech založeného obrazu zkušeného a inovativního architekta s mezinárodními kontakty výrazněji vybočuje práce Martina Huma, který jako jediný z představených historiků zpochybnil Cecilův vkus a úroveň, nicméně bez podpory dobových pramenů se nejspíše jednalo o výsledek autorova individuálního zkreslení. To bylo dle mého názoru způsobeno snahou o Cecilovo srovnání se společenskou elitou tudorské Anglie, jejíž zájmy se však s těmi Cecilovými příliš neshodovaly, což autor vyhodnotil jako dostatečný důkaz nesprávného či nevkusného chování neodpovídajícího předpokládaným dobovým normám. Způsob reflektování Williama Cecila jako architekta lze propojit s rostoucím zájmem o témata, která přímo nesouvisela s jeho politickou kariérou, i když v Cecilově případě bylo svým způsobem s politikou provázáno snad téměř vše. V každém případě s touto proměnou nesouvisí pouze geneze odborného historického zájmu o osobu Williama Cecila, ale také nové směřování a trendy samotné historické vědy, popř. britské historiografie.

Podobně jako tomu bylo v případě proměny nahlížení na Williama Cecila v roli architekta, tak i jeho vnímání jako učence a významného podporovatele učenosti bylo velmi stálé. Na rozdíl od architektury se však v rámci tématu učenosti setkáváme s prvními odkazy na Williama Cecila již v díle Edwarda Narese, který kromě základní faktografie o létech Cecilových studií na St John's College na univerzitě v Cambridge neopomněl upozornit na fakt, že se Cecil sám později stal patronem a kancléřem této univerzity, přičemž ho sám Edward Nares ve své práci neváhal titulovat jako vrchního patrona učenosti a církve dané doby.⁴³⁶

---

⁴³⁵ S. ALFORD, *Burghley...*, s. 139–140.

⁴³⁶ E. NARES, *Memoirs...*, Vol. 2, s. 72–73, 543.

Ve srovnání s pouhými několika Naresovými zmínkami či narážkami na Cecilův vztah k učenosti zašel Martin Hume do větších podrobností, když Cecilia prezentoval jako neúnavného sběratele knih, který svou láskou ke studiu a vědění probouzel živý zájem svého okolí. Podle Huma tvořily hlavní oblast Cecilova odborného zájmu knihy o heraldice a genealogické manuskripty, které si nechával posílat také z ciziny. Díky finanční podpoře ze strany anglického krále Edwarda VI. se měl Cecil také zasloužit o výstavbu školy ve Stamfordu a konstantně podporovat již Naresem zmiňovanou St John's College cambridžské univerzity. Podle Huma Cecil neváhal finančně podporovat jak vzdělání, tak nespočet učenců, kterým nepomáhal pouze po materiální stránce, ale také s nimi spolupracoval na vyřešení některých jejich životních problémů.⁴³⁷ Hume zároveň upozorňoval na Cecilovu snahu o rezignaci na post kancléře univerzity v Cambridge, k čemuž mělo dojít roku 1562, kdy podle autora názoru Cecil argumentoval vlastní nekompetentností pro zastávání dané funkce, i když podle něj měly jeho touhu po rezignaci podněcovat především neustálé spory mezi mistry a jejich negativní odezva vůči jeho Cecilovým snahám o reformování stávajících univerzitních poměrů.⁴³⁸

Je zajímavé, že i když Humova práce opět postrádala hojnější odkazy na pramennou základnu, tak se jím uvedené informace v podstatě shodovaly s názory historiků 20. a 21. století, kteří se již na jednotlivé zdroje svého poznání odkazovali. Humův náhled na Cecilia a jeho vazby k učenosti a učencům je možné vnímat jako čistě pozitivní, nicméně je zvláštní, že se autor upínající svou pozornost převážně k politickým dějinám vůbec nepokoušel za Cecilovým jednáním hledat žádný hlubší smysl nebo skryté politické motivy.

Stejně jako v případě přiblížení Cecilova vztahu k architektuře, tak jeho vazeb na učenost představovala výrazný kvantitativní i kvalitativní výzkumný posun práce Bernarda Beckingsala, který poměrně strohou Humovu faktografii překonal už tím, že neváhal jednotlivé poznatky zasadit do socio-politického kontextu. Jako příklad můžeme uvést Cecilův vztah ke knihám zaměřeným na heraldiku a genealogii. Oproti Humovým faktograficky dosti plochým zmínkám Beckingsale původní informace doplnil o poznatky, že zdrojem Cecilova zájmu byla vedle osobní záliby také silná vazba na jeho státnické úřady a povinnosti související s jejich výkonem. A jelikož se Cecil musel orientovat a neustále si udržovat přehled o aktuálním dění jak na poli

---

⁴³⁷ M. HUME, *The Great Lord...*, s. 49.

⁴³⁸ Tamtéž, s. 145.

domáci, tak zahraniční politiky, tak kromě zpráv od svých informátorů a agentů velmi rád využíval také vizuální podklady, jako byly například mapy doplněné o rodokmeny nejmocnějších šlechtických rodů včetně přiložených poznámek o heraldice apod. A ze srovnatelných důvodů William Cecil vlastnil také podrobné záznamy o jednotlivých evropských metropolích a královských rodech.⁴³⁹ Beckingsale však Cecila nevnímal jen jako aktivního sběratele nebo uživatele heraldických knih a map, podle jeho názoru Cecil navzdory faktu, že se až na výjimky téměř nevzdaloval od dvora a svých panství, disponoval neuvěřitelnými geografickými znalostmi a velkým přehledem v rámci řady různých oborů, z nichž můžeme uvést například dějiny práva, dějiny vojenství, matematiku, statistiku ad.⁴⁴⁰

Beckingsale také Cecilův obraz učence rozšířil o představení jeho role coby hlavního organizátora královniny propagandy, s čímž však souvisel i jeho dohled nad dobovou cenzurou. Podle autora Cecil v tomto ohledu intenzivně spolupracoval s anglikánskou církví, která pod jeho dohledem měla v podstatě sloužit jako významná propagační agentura organizující kázání a modlitby za královnino zdraví a rozkvět Anglie. Samotného Cecila však Beckingsale navzdory vydání několika propagandistických textů nevnímal jako příliš zdatného literáta, nicméně oceňoval jeho schopnost organizování tzv. knižních válek, jejichž prostřednictvím zvládal Cecil vést dlouhodobé kampaně namířené například proti dědickým nárokům skotské královny Marie Stuartovny.⁴⁴¹

Další sférou analyzovaného vztahu k učenosti byl Cecilův přímý kontakt s učenici, z nichž nejvýrazněji podporoval historiky, jako byl například William Camden. Ti jej na oplátku často zmiňovali ve svých knihách, popř. ho žádali o jejich zhodnocení či doplnění krátkých předmluv či latinsky psaných úvodů. Zdá se, že Cecil nikdy příliš neholdoval beletrii a na poezii i drama pohlížel spíše z pohledu cenzora a koordinátora královské propagandy. Na druhou stranu Beckingsale ve své práci uvádí, že byl Cecil schopen kromě angličtiny číst dobře latinsky a francouzsky, přičemž vlastnil také knihy psané v řečtině, španělštině a italštině.⁴⁴²

Beckingsalovo komplexní podchycení Cecilova vztahu k učenosti se ukázalo natolik podrobné, že pozdějším autorům, jako byl například Michael Graves, již

---

⁴³⁹ B. BECKINGSALE, *Burghley...*, s. 223, 249–250, 259.

⁴⁴⁰ Tamtéž, s. 259–261.

⁴⁴¹ Tamtéž, s. 223–226, 253.

⁴⁴² Tamtéž, s. 249–253.

neponechávalo téměř žádný prostor k novým objevům.⁴⁴³ Forma vzpomínání na Williama Cecila jako vzor renesanční osobnosti a významného patrona učnosti se tak v podstatě ustálila již roku 1967. Nakonec však dosavadní vnímání Cecilova vztahu k vědění na počátku 21. století ovlivnil Stephen Alford, když v rámci svého výzkumu projevil zájem o Cecilovu druhou ženu Mildred, rozenou Cookovou. Alford chtěl ve své práci totiž upozornit na fakt, že nejen William Cecil, ale také jeho žena milovala knihy a vědění, a proto se nezávisle na svém manželovi také aktivně zasazovala o podporu vzdělání, vzdělavců i univerzit, jako byla Cambridge nebo Oxford.⁴⁴⁴ Stephen Alford tak na rozdíl od svých předchůdců svému vnímání patronátů vtiskl výraznější rodinný či dokonce částečný genderový podtext, čímž dal najevo, že intelektuální sklony a zájem o vědění byly v rámci rodu Cecilů obecně rozšířeny a podporovány.

K tématu Cecilových zálib se skrze svůj „irský“ pohled na dějiny alžbětinské Anglie vyjádřil také Christopher Maginn, který se stejně jako Martin Hume, Bernard Beckingsale, Michael Graves nebo Stephen Alford zmiňoval o Cecilově zálibě v knihách i o jeho zájmu o kartografii, genealogii nebo heraldiku. Maginn se ale zaměřil na Cecilovu praktickou aplikaci těchto disciplín v rámci snah o podmanění raně novověkého Irska. Ve své práci dokonce uvedl, že William Cecil byl nejspíše jediným člověkem, který si uvědomoval smysl i potřebu pochopení irského obyvatelstva, jejich zvyků a kultury. Osobně proto vypracoval rodokmeny významných irských a anglo-irských rodin, které s pomocí svých kartografů zasadil do národních a regionálních map Irska, které mu později pomohly v udržení přehledu u neustále se proměňující socio-politické geografie Irska. Maginn zároveň upozorňoval na fakt, že Cecil nikdy osobně nenavštívil Irsko, což znamená, že veškeré jeho poznatky pocházely ze studia cestopisů, rodokmenů a map, popř. z pravidelných hlášení jeho agentů a informátorů. Navzdory tomu však podle autora v dané době ve službách královny Alžběty nebyl nikdo, kdo by se mohl Cecilovi v tomto směru rovnat. Kromě vlastního zájmu o irské záležitosti se však Cecil do irských dějin zapsal díky podpoře první irské univerzity v Dublinu, na níž stejně jako na Cambridge zastával post kancléře.⁴⁴⁵

Britská *historiografická paměť* na Williama Cecila jakožto učence představuje konstantní obraz jeho celoživotního vztahu jak k vlastnímu sebevzdělávání v oblastech, které propojovaly jeho osobní zájmy s prací, tak k podpoře vzdělanosti, vzdělavců

---

⁴⁴³ M. GRAVES, *Burghley...*, s. 112–114, 209.

⁴⁴⁴ S. ALFORD, *Burghley...*, s. 145.

⁴⁴⁵ Ch. MAGINN, *William Cecil...*, s. 162, 170–171.

i vzdělávacích institucí na území Anglie i sousedního Irska. Z jednotlivých výzkumů poté vyplývá pozvolný nárůst odborného zájmu o tuto oblast Cecilova života včetně vzrůstající plurality tematického zaměření či směřování historických výzkumů k četnějším zmínkám o politických a rodinných aspektech patronátů. Zajímavý je taktéž zájem Bernarda Beckingsala a Michaela Gravese o Cecilův vliv na podobu alžbětinské propagandy a cenzury, se kterým se nesetkáváme ani u starších, ani u nejnovějších textů. Jedná se tak nejspíše o individuální odchylku, jejíž příčinou byl osobní zájem obou autorů.

Edward Nares o Williamu Cecilovi roku 1828 napsal: „*Cecilův charakter byl v každém ohledu příkladný a skutečně laskavý, byl poctěn životním elánem a stálostí přátel, což je vzácné ve všech společenských třídách, ale obzvláště si tohoto jevu musíme vážit u lidí, jejichž životy pohltí bezcitné dvorské ceremonie a intriky princů. Jeho oddanost však nikdy nezdegenerovala ve slabost, způsobenou jeho zvýhodňováním, neboť se stala zdrojem benefitů pro jeho zemi stejně jako potěšením pro něj samotného.*“⁴⁴⁶ Naresova reflexe Cecilova charakteru na první pohled s politickými aspekty udílení a využívání patronátů přímo nesouvisí, nicméně obsahuje nesmírně důležitou zmínku o jeho „zvýhodňování.“ Edward Nares si totiž stejně jako většina historiků zabývajících se výzkumy o Williamu Cecilovi nebo královně Alžbětě všiml, že mu jeho dlouholetá služba a přátelství s královnou přinášely řadu výhod, jejichž součástí byl například klíčový vliv na královnino rozhodování související s otázkou patronátů. Zároveň si však můžeme všimnout, že Nares toto Cecilovo výhodné postavení nevnímal nijak negativně, dokonce zmiňoval, že bylo „zdrojem benefitů pro jeho zemi.“⁴⁴⁷

S tímto pohledem na politické aspekty Cecilových patronátů se však neztotožňoval Martin Hume, který za nimi spatřoval pouze Cecilovu snahu o obohacení sebe sama skrze vykonávané úřady a příležitosti, které jejich spravování nabízelo. Prostřednictvím tohoto tvrzení se tak Hume v podstatě dostal do přímé opozice vůči chvále, kterou na Cecila ve své práci pěl Edward Nares.⁴⁴⁸ S podobným přístupem, jako měl Martin Hume, se však setkáváme také v dílech Bernarda Beckingsala a Michaela

---

⁴⁴⁶ „The private character of Cecil was in every respect exemplary and truly amiable he was honourably distinguished through life by an ardour and constancy of friendship rare in all classes of men, but esteemed peculiarly so in those whose lives are occupied amid the heartless ceremonials of Courts and the intrigues of Princes. His attachments, as they never degenerated into the weakness of favouritism, were as much a source of benefit to his country, as of enjoyment to himself.“ E. NARES, *Memoirs...*, Vol. 2, London 1828, s. 319.

⁴⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁴⁸ M. HUME, *The Great Lord...*, s. 47.

Gravese, kteří ve svých výzkumech uvádějí, že Cecil dokázal na svou stranu prostřednictvím zprostředkovaných patronátů získat řadu politiků, kterým díky svému vlivu mohl zajistit například dosazení do jimi preferovaných úřadů, a to vše díky svým blízkým vazbám na královnu Alžbětu, která podle Beckingsala neudělila žádnou výsadu, žádný titul, ani finanční podporu bez předchozí rady s Williamem Cecilem. Přičemž spektrum Cecilových možností pro udělování politických a hospodářských patronátů bylo doslova obrovské už jen proto, že díky všem svým úřadům dohlížel na svěřování dědictví do opatrování, a to včetně s dědictvím souvisejících politických postů a funkcí, přičemž měl kontrolu nad stánými financemi a značný vliv na univerzitách nebo nad správou některých měst.⁴⁴⁹

Z tohoto důvodu se v podstatě zdá být přirozené, že jeho vliv a možnosti vzbuzovaly v lidech různé emoce. Navzdory prvotnímu zdání však jak Bernard Beckingsale, tak Michael Graves se závěry Humova výzkumu nesouhlasili. Oba dva byli toho názoru, že William Cecil svým jednáním sice upevňoval vlastní mocenskou základnu, získával na svou stranu politické spojence, popř. od svých vděčných přátel přijímal různé dárky, projevy vděčnosti, věrnosti či přísliby budoucí politické podpory, na což bychom v dnešní době pohlíželi jako na jasný příklad korupce a prospěchářství. Nicméně v raně novověké Anglii tento jev podle Beckingsala, Gravese a dalších historiků představoval naprosto přirozenou součást tudorské státní správy, která byla na systému politických a ekonomických patronátů v podstatě vystavěna. Navzdory tomu Michael Graves ve své práci předložil důkazy o tom, že například Francis Bacon byl za vlády Jakuba I. Stuarta souzen kvůli korupci a manipulaci v rámci soudních procesů kvůli vlastnímu prospěchu, zatímco vůči Williamu Cecilovi nebyly nikdy podobné důkazy shromážděny.⁴⁵⁰

Se srovnatelným přístupem k Cecilovým politickým a ekonomickým patronátům se setkáváme také na počátku 21. století v kolektivní monografii zaštitěné Pauline Croft nebo v dílech dalších historiků. V ní byly Cecilovým politicko-ekonomickým patronátům věnovány studie *Politický patronát Williama Cecila* (orig. *The Economic Patronage of William Cecil*)⁴⁵¹ autorského kolektivu Felicity Heal a Cliva Holmese, kteří dosavadní Cecilův obraz doplnili o vazby na rozhodování o přidělování finanční podpory zámořských i lokálních obchodů atd., přičemž polemizovali o vazbách mezi

---

⁴⁴⁹ M. HUME, *The Great Lord...*, s. 225–230.

⁴⁵⁰ M. GRAVES, *Burghley...*, s. 114–118.

⁴⁵¹ Felicity HEAL – Clive HOLMES, *The Economic Patronage of William Cecil*, in: P. CROFT, *Patronage...*, s. 199–229.

jeho ekonomickým myšlením a realizací politických cílů.⁴⁵² Na rozdíl ekonomického zaměření této studie se výzkum Julie Merritt zaměřil na snahu rodu Cecilů o vybudování mocenské základny v londýnském Westminsteru.⁴⁵³

Julia Merritt však v Cecilově vlivu na Westminster nespatřuje pouze snahu o vybudování mocenské základny či posílení rodinného vlivu. Naopak upozorňuje na Cecilovy obavy ze vzrůstajících sociálních problémů stále silněji ovlivňujících fungování nekontrolovatelně se rozrůstajícího Londýna. Podle jejího názoru si byl Cecil jednotlivých problémů velmi dobře vědom, a proto se snažil využít svého vlivu k proniknutí do městských úřadů, aby tak mohl osobně, popř. skrze své přátele a podřízené zasáhnout do řešení některých problematických nařízeních, z nichž Julia Merritt kladla důraz především na Cecilovy návrhy hygienických a protimorových opatření. Na druhou stranu však ve své studii připustila, že William Cecil neváhal využít získaných kontaktů k rozšíření vlastního vlivu v rámci Westminster Abbey a dalších míst, čímž opakovaně upevňoval své postavení.⁴⁵⁴

Studie Julie Merritt tak svým způsobem završila genezi historických náhledů na Cecilovy ekonomicko-politické patronáty, neboť její náhled sdíleli ve svých výzkumech i historikové jako Stephen Alford, Christopher Maginn nebo Brett Usher, kteří stejně jako ona reflektovali Cecilovo úsilí o reformování a politický vzestup Anglie taktéž jako jeho dlouholeté úsilí o upevnění mocenského postavení jak pro sebe, tak pro svou rodinu a přátele, popř. získání kontroly nad vším a všemi, která sice nikdy nepřerostla v ambice po vládě nad Anglií, ale i tak zapříčinila, že bylo velmi obtížné odlišit vliv panovníka od vlivu rodu Cecilů.⁴⁵⁵

Na rozdíl od předchozích příkladů tak s proměnou *historiografické paměti* na Williama Cecila a jeho politických a hospodářských patronátů souvisel poměrně intenzivní vývoj skýtající až téměř hraniční protipóly představovaných obrazů. Od příkladného státního úředníka využívajícího svého postavení a s ním souvisejících benefitů popsaných v díle Edwarda Narese se již v průběhu 19. století díky Martinu Humovi proměnil ve zkorumpovaného politika využívajícího nabízených příležitostí k vlastnímu obohacení, přičemž je nutné připomenout, že Humem nastíněné rámce Cecilova sebeobohacování čekaly více než půl století na to, aby byly doplněny

---

⁴⁵² F. HEAL – C. HOLMES, *The Economic Patronage...*, in: P. CROFT, *Patronage...*, s. 199–200.

⁴⁵³ Julia MERRITT, *The Cecils and Westminster 1558–1612: The Development of an Urban Power Base*, in: P. CROFT, *Patronage...*, s. 231–246.

⁴⁵⁴ Tamtéž, s. 231–239.

⁴⁵⁵ Julia MERRITT, *The Cecils...*, in: P. CROFT, *Patronage...*, s. 233; srov. B. USHER, *Lord Burghley...1577–1603*, s. 25.

a vysvětleny v dílech Bernarda Beckingsala a Michaela Gravesa, kteří v tomto směru Cecila očistili už tím, že vysvětlili odlišnosti dobového vnímání patronátů, které si Martin Hume mylně spojoval výhradně s korupcí. Ani tak však Beckingsale s Gravesem neupustili od popisu mocenských aspektů Cecilových patronátů, které v průběhu 20. a na počátku 21. století rozpracovali další autoři upozorňující na to, že veškeré Cecilovo jednání bylo neodmyslitelně spjato s politikou, s jeho službou královně, národu, ale také své vlastní rodině.

Součástí proměn jeho obrazu jako zdroje politických a hospodářských patronátů tak v průběhu staletí nebyly ani dobové potřeby společnosti, ani snahy o jeho propagaci či obvinění, nýbrž zdroje individuálního zkreslení pramenů související s obecným povědomím o fungování alžbětinské státní správy či samotných patronátů a s vlivem na posuzování reálií 16. století skrze perspektivu člověka žijícího na přelomu 19. a 20. století. Můžeme proto mluvit o vlivu anachronismu postihujícího interpretace dřívějších období.

Závěr

Disertační práce s názvem *Druhý život Williama Cecila: Mezi pamětí a historiografií* s sebou již od počátku přinášela řadu překážek, které bylo třeba překonat. První a nejspíše i největší problém od počátku představovalo vypořádání s vymezením pojmu *druhý život*. Navzdory značnému množství nejrozličnějších textů, v jejichž názvech se nejednou objevovalo toto spojení, jsem se velmi dlouho setkával s absencí byť jen pouhého náznaku metodologie a způsobů práce takových výzkumů. K posunu v rozřešení tohoto problému tak nakonec došlo až v průběhu druhého roku mého doktorského studia. Tehdy se má pozornost i díky spolupráci a konzultacím s kolegy z *University of Oslo* začala pozvolna obracet k paměťovým studiím a snaze o nalezení potenciálních východisek pro zkoumání tzv. *druhých životů*. Analýza a komparace *zakladatelských* textů a paměťových teorií mne však jen utvrdily v názoru, že žádný z dosavadních konceptů nenabízí adekvátní metodologická východiska pro můj výzkum. Z tohoto důvodu jsem postupem času dospěl k názoru, že jedinou možnou cestou je vytvoření vlastního teoretického konceptu, který jsem označil jako *historiografickou paměť*.

Koncept *historiografické paměti* tudíž představuje metodologický i praktický nástin zkoumání tzv. *druhých životů*. Tento přístup ke zkoumání paměti se v podstatě pohybuje na pomezí paměťových studií a historiografických výzkumů, čemuž také odpovídá název mé disertační práce. Na rozdíl od zbytku paměťových studií dochází ke vzniku *historiografické paměti* skrze studia historických pramenů, odborné literatury a dalších zdrojů informací, jejichž prostřednictvím jsou v průběhu staletí utvářeny struktury proměn vzpomínání či připomínání zkoumaného subjektu. *Historiografická paměť* je tedy závislá na množství pramenů, s jejichž pomocí může posléze docházet k analyzování a mapování její geneze. Spojení mezi historickými, historiografickými a paměťovými výzkumy je v případě Williama Cecila o to intenzivnější, že to byl právě on, kdo už v průběhu vlastního života výrazně zasahoval do výběru těch pramenů, které byly určeny k archivaci nebo ke zničení, přičemž schválený výběr nechal uložit ve vlastním archivu, který tak dodnes představuje nejbohatší sbírky pramenů dokumentující jak jeho život, tak dobu, ve které žil. William Cecil se proto už za svého života stal spolutvůrcem vlastního obrazu reinterpretovaného v průběhu staletí nejen britskými autory, historiky a spisovateli.

Smyslem nového konceptu tak od počátku bylo překonání dosavadních rozdílů mezi historickou vědou a pamětí, po němž následovalo vymezení se ve vztahu ke kategoriím společnosti, kultury, prostoru, času a historie, jejichž prostřednictvím jsem analyzoval, interpretoval a komparoval jednotlivé teorie paměti. Díky těmto srovnáním jsem dospěl k názoru, že *historiografická paměť* stejně jako další paměťové koncepty závisí na společenské interakci, která se v případě této výzkumné práce nejintenzivněji odráží například ve vztahu mezi mocí a vzpomínáním nebo zapomínáním.⁴⁵⁶ Ve vztahu ke kultuře je klíčová provázanost s jazykem a písmem, jejichž analýza a následná interpretace představují základ mnou představeného konceptu. Prostorové či geografické vymezení nepředstavuje pro zkoumání historiografické paměti žádné omezení, užší vymezení může být naopak pro výzkum přínosné, jako tomu je například u tohoto výzkumu, který se v zájmu o proměny vzpomínání na konkrétním sociokulturním prostředí specializuje čistě na práce původem britských historiků. Tento fakt se však nemusí stát určujícím pravidlem pro další a odlišně směřované výzkumy.

S diametrálně odlišným přístupem se ale setkáváme v případě vztahu mezi *historiografickou pamětí* a jejím způsobem vnímání času. Zatímco běžné paměťové teorie byly pevně fixovány na konkrétní období či epochu, po jejímž uplynutí docházelo ke zkreslení dat, popř. k jejich úplné ztrátě a zapomnění. Oproti tomu koncept historiografické paměti předem počítá a pracuje s tímto zkreslením analyzovaných informací, údajů a vzpomínek, neboť pracuje právě s jejich proměnami. V tomto případě lze proto mluvit o konstruování *historiografického času*, jehož hranice tvoří výhradně počátek a konec zájmu o dané téma či problematiku. Problém nepředstavuje ani ztráta zájmu o vybranou oblast, protože v budoucnu může opět dojít k jeho probuzení či oživení, které lze v duchu zkoumání *historiografické paměti* zanalyzovat a zaznamenat do geneze proměn vzpomínání. Mnou vytvořený koncept se však svým způsobem odlišil také od nedostatků, které pronásledují některé historické výzkumy, a to od přílišné závislosti na dobových pramenech, které s sebou mnohdy přinášejí pouze omezené a opakující se perspektivy vztahující se ke zkoumané problematice. *Historiografická paměť* tudíž vnímá dobové prameny a dosavadní historiografii jako nezbytné zdroje informací, ale přistupuje k nim způsobem bližším pro paměťová studia. Jejím smyslem proto není zmapování veškeré dosavadní biografie či historiografie vázané na dané téma, protože se zaměřuje na analyzování proměn *historiografické*

---

⁴⁵⁶ J. ASSMANN, *Kultura...*, s. 41–42; srov. M. HALBWACHS, *Kolektivní paměť...*, s. 113.

paměti a faktorů či tendencí, které za nimi stály. Stálost, proměnlivost i zkreslení v dílech autorů věnujících se Williamu Cecilovi představují pro tuto práci zdroj klíčových informací.

Dalším, nicméně již méně závažným problémem provázejícím tento výzkum, bylo stanovení kritérií, s jejichž pomocí bylo možné alespoň částečně zredukovat počet analyzovaných zdrojů, tzn. historických výzkumů specializujících se na různé oblasti Cecilova života. Po vyhodnocení všech možností jsem se rozhodl redukcí podřídít dvěma klíčovými kritériím – míře odbornosti analyzovaných textů a původu jejich autorů. Z důvodu proměn chápání a posuzování míry odbornosti historických textů napříč staletími tato kategorie představuje pouze požadavek, aby byla jednotlivá díla vypracovaná historiky s pomocí zdrojů a metodologických přístupů odpovídajících kritériím dané doby. U textů z 20. a počátku 21. století k těmto požadavkům již neodmyslitelně patří poznámkový aparát, seznamy pramenů atd. Příčinou vzniku druhého kritéria, tzn. preferování původem britských historiků a jejich děl, bylo jak jejich dominantní zastoupení napříč staletími, tak sdílený vliv sociokulturního prostředí, za které Britské ostrovy považují.

Posledním, i když neméně závažným problémem, bylo nalezení jednotného přístupu, který by spojil natolik odlišné oblasti Cecilova života, jako byl rodinný život, výkon různorodých úřadů a funkcí provázaných s politikou a náboženstvím, popř. Cecilovo hospodaření s penězi a investice jak do vlastní šlechtické reprezentace, tak do nejrůznějších zájmů nebo institucí. Cestu k řešení však nakonec nabídl sám problém, který mi svou různorodostí připomněl šíři záběru renesančních osobností, mezi které lze dle mého názoru zařadit i samotného Williama Cecila.

S konceptem renesanční osobnosti či aristokrata ale souvisí také závěry této práce, která si za cíl kromě vymezení pojmu *druhý život* kladla také zmapování proměn vzpomínání na Williama Cecila, a to právě prostřednictvím jeho nejvýraznějších životních rolí, mezi něž patřila reflexe jeho rodinného života a původu, vztahu k politice a náboženství, nebo jeho připomínky jakožto mecenáše umění, architekta a učenice.

V kontextu proměn připomínání původu rodu Cecilů patřily k nejzajímavějším texty, které se snažily prokázat rodové vazby na starověký Řím, o čemž měly svědčit etymologické proměny jména Cecilů. Domněnky o římském původu rodu Cecilů byly vyvráceny již v průběhu 19. století, ale i tak dle mého názoru odpovídaly dobovým snahám o pevné ukotvení či propojení významných období národních dějin s velkými říšemi starověku, přičemž to byla právě Římská říše, ke které se po staletí upínala

pozornost velkých impérií. Z toho důvodu považují pokusy o potvrzení římského původu rodu Cecilů za tendenční reakci dobových historiků reagujících na očekávání a potřeby společnosti. I nadále byla v dílech britských historiků zdůrazňována starobylost rodu, jejíž věrohodnost měly podpořit nejrůznější etymologické výzkumy. S názory svých předchůdců se však neztotožňovali autoři 20. a počátku 21. století, kteří svou pozornost již upírali jiným směrem.

Se zcela srovnatelnými trendy v rámci glorifikace rodu Cecilů se setkáváme i v případě zmínek o dědovi a otci Williama Cecila, v jejichž případě byla zpočátku zdůrazňována především titulatura a oddanost rodu Tudorovců. Způsob a proměna jejich připomínání však nasvědčuje tomu, že ve starších dílech britských historiků docházelo k upozaďování zásluh Williamova otce Richarda. Podstatou opomíjení Richardova přínosu rodu Cecilů měl být nejspíše fakt, že by mohl zastínit svého syna Williama. Z tohoto důvodu musel syn ještě více překonat otcovy úspěchy, aby tak navázal na svého děda, který byl britskou historiografií vyobrazován téměř v roli prvního v řadě Williamových politických mentorů. Kromě mnou nastíněných proměn vzpomínání na původ a pozvolný vzestup rodu Cecilů je však třeba znovu připomenout, že nejen naplňováním dobových potřeb docházelo k silnému ovlivňování historických prací samotným nedostatkem pramenného materiálu, který by podpořil či vyvrátil jednotlivé teorie a přístupy. Specifický způsob vyzdvihování a upozaďování jednotlivých příslušníků rodu Cecilů nebyl uplatněn pouze v případě Williamova otce a dědečka, srovnatelný trend totiž bylo možné vysledovat i v případě Cecilových synů Thomase a Roberta.

Cecilovým dědicům bylo věnováno značné množství pozornosti, která se nad nimi až do poloviny 20. století vznášela téměř jako nějaké dogma. Thomas i Robert byli staršími historiky záměrně vyobrazováni jako zcela odlišní lidé. Zatímco v Thomasově případě obvykle dominoval popis černé ovce rodiny, muže bez vztahu k učenosti a zcela vybočujícího z otcem vymezené cesty, tak Robert byl navzdory svému mládí vnímán jako nesmírně inteligentní a schopný jedinec, jehož vlastnosti jej předurčovaly k tomu, aby po svém otci v budoucnu převzal alespoň část ze zastávaných funkcí a úřadů. K prolomení zmiňovaného stigmatu však došlo na počátku 21. století, kdy autoři jako Stephen Alford a David Loades dospěli k názoru, že historikové Thomasi Cecilovi celá léta křivdili, protože navzdory tomu, že nenásledoval otcova příkladu, tak sklízel úspěchy jako vojenský velitel a proslavil se i během obrany anglických břehů při útoku španělské armády roku 1588. Klíčový podíl na podobě Thomasova vnímání britskými

historiky měl však sám jeho otec, díky jehož blízkému vztahu s mladším synem Robertem, dochované korespondenci a dalším pramenům bylo možné dospět k závěrům o zkaženém charakteru staršího syna. V rámci zmínek o Cecilových synech se v průběhu staletí projeví další dva trendy. Prvním z nich bylo záměrné upozaďování Thomase Cecila, aby tak více vynikly úspěchy jeho bratra Roberta, který byl britskými historiky vnímán jako pravý dědic odkazu Williama Cecila. Druhým jevem bylo odvozování Robertových a Thomasových životních úspěchů a neúspěchů od rozdílů v původu jejich matek, to znamená, že na Thomase bylo nahlíženo jako na méně schopného už proto, že jeho matka pocházela z chudých poměrů, zatímco Robertova matka byla jedna z nejvzdělanějších šlechticů své doby.

Ženy se na rozdíl od mužů netěšily v očích historiků přílišné pozornosti až do 20. a počátku 21. století. Výjimku v tomto směru nehrály ani Cecilovy dcery, u nichž byly často zmiňovány pouze základní biografické údaje, zmínky o svatbě, ženichovi a dětech. V současných dílech se sice setkáváme se snahou o změnu tohoto zažitého přístupu, nicméně výrazná omezenost pramenné základny tomuto problému příliš nepomáhá. Navzdory tomu je však třeba upozornit na to, že jakkoliv problematické mohlo být vyobrazení jednotlivých členů rodu Cecilů, tak byl vždy kladen velký důraz na to, aby jejich vztahy s otcem byly vykresleny jako příkladné, popř. alespoň smířlivé. I v případě Cecilova vztahu se synem Thomasem byl upřednostňován spíše motiv usmíření. Z tohoto důvodu zůstává nedořešeno, zda za idylickým vykreslením Cecilova rodinného života můžeme spatřovat jeho vlastní zásah a cenzuru nevhodných pramenů, sympatie a snahy o individuální stylizaci ze strany autorů nebo kolektivní zájem britské společnosti o připomínání jednoho z nejvýznamnějších politiků v roli otce od rodiny.

Na rozdíl od Cecilových vyobrazení v roli syna, otce a manžela se v politické sféře můžeme setkat s častými odkazy na mocné přímluvce a vysoce postavené přátele, kteří mu pomáhali v počátcích jeho kariéry. I tato na první pohled neutrální vyjádření britských historiků v sobě však obsahovala neustálé odkazy na Cecilovy pozitivní charakterové vlastnosti, které mu spolu s rychle nabytými schopnostmi pomáhaly zdárně překonat nejednu změnu politického zřízení. Ať už byl Cecil vězněn v Toweru nebo opustil služby vévody Somerseta a přešel k Northumberlandovi, tak nikdy nebyl historiky popisován jako zrádce, zbabělec nebo vypočítavý člověk hrající na dvě strany. Vždy vítězí obraz Cecilova politického pragmatismu, vyzdvihování jeho politického talentu i schopností v roli úředníka, přičemž zrada bývalého pána nebyla nikdy možná,

neboť William Cecil stejně jako všichni příslušníci jeho rodu měl na první místo klást službu rodu Tudorovců.

Proměnou tak během staletí neprocházela jen Cecilova podoba coby úředníka, politika či rádce, ale také vnímání jednotlivých panovníků nebo protektorů. Z nichž byl zpočátku vyzdvihován především vévoda ze Somersetu, jakožto Cecilův první patron, ochránce a mentor. V průběhu 20. a na počátku 21. století se však přístupy britských historiků začaly pozvolna proměňovat a vévoda ze Somersetu byl stále častěji spojován s řadou chybných rozhodnutí, na jejichž konci musel zákonitě přijít jeho politický pád a nástup politicky zdatnějšího vévody z Northumberlandu, který tak byl moderní britskou historiografií alespoň částečně zbaven cejchu zrádce, intrikána a uzurpátora. Motivem této pozvolné záměny rolí obou lordů protektorů byly dle mého názoru zpočátku osobní sympatie a antipatie britských historiků 18. a 19. století, kteří mohli Somerseta vyzdvihovat jak pro jeho blízký vztah s Williamem Cecilem a pro jeho příbuzenství s Eduardem VI. Jak v rámci pramenné základny dokumentující období vlády Eduarda VI., tak v případě nástupu katolické královny Marie I. byla většina autorů odkázána na práci se shodnými prameny, za jejichž vznikem i uchováním stál mnohdy sám William Cecil, což bylo na počátku 21. století silně kritizováno například Stephenem Alfordem. A právě kvůli tomu, že se řada klíčových listin a dokumentů nedochovala, tak není možné potvrdit či vyvrátit závěry jednotlivých historických děl popisujících jednání Williama Cecila v závěrečné fázi Northumberlandova protektorátu a počátků rekatolizačních snah Marie Tudorovny.

I v případě různých reinterpretací Cecilova života za vlády Marie I. docházelo k opakování již představených trendů, které v případě starších historiků inklinovaly k vyzdvihování Cecilových snah o zabezpečení rodiny, popř. jeho konexí a mnohokrát prokázaných schopností, které mu v očích dobové politické elity propůjčovaly punc výjimečnosti a nepostradatelnosti. Cecilův přestup ke katolické víře byl naproti tomu vnímán jako paralela s budoucí anglickou královnou Alžbětou, která se za Mariiny vlády zachovala stejně jako Cecil, čímž v podstatě ospravedlnila správnost jeho jednání. Pokud tedy počátky Cecilovy politické kariéry a služba u lordů protektorů představovaly v rámci britské historiografie sporně interpretovanou oblast, tak představení Cecilovy role během prvních let panování královny Alžběty i jeho přístup k nápravě anglo-skotských vztahů představuje dogma, u něž se nesetkáváme snad s žádnými proměnami *historiografické paměti*. Ve všech dílech od 18. století po současnost se v rámci zmínek o této fázi Cecilova života setkáváme výhradně

s vyzdvihováním jeho politického génia a úspěchů dosažených v rámci uzavřené smlouvy z Edinburghu.

A v takto započatém trendu bylo pokračováno i v souvislosti se zmínkami o popravě Marie Stuartovny, která byla mnohdy dávána za vinu právě Williamu Cecilovi. Ten byl však v případě analyzovaných děl britskými historiky naopak hájen minimálně tím, že byl pouze členem tribunálu, nikoliv jediným soudcem či dokonce katem, který sám a jediný zapříčinil smrt Marie Stuartovny. V některých případech bylo autory dokonce zdůrazňováno, že za mylným výkladem Cecilova podílu na procesu s Marií Stuartovnou mohli především autoři beletrie, kteří si raději spojili Mariinu smrt s osobou Alžbětina prvního ministra a blízkého rádce, než s odlidštěným tribunálem.

Naopak jako velmi zajímavé vnímám proměny a způsoby interpretování vztahu mezi Williamem Cecilem a královnou Alžbětou, který se vlivem času změnil ze vztahu mezi věrným poddaným a jeho suverénkou v jedinečné a historiky 2. poloviny 20. století opakovaně vyzdvihované partnerství, v němž byl na rozdíl od předchozích případů připisován stále větší vliv a význam právě jemu, tzn. muži, který měl po téměř čtyřicet let usměrňovat jak anglickou královnou, tak směřování její domácí i zahraniční politiky. Dle mého názoru proměny vnímání, a především interpretace Cecilova vztahu s královnou Alžbětou, odpovídaly především změnám dobových potřeb společnosti. 18. a 19. století totiž byly stále ještě dobou, kdy byly na odiv dávány především Cecilovy schopnosti a charakter rozeného diplomata, který měl být příkladem či dokonce ideálem dobových politiků a šlechticů. Tento přístup ale postupem času odezněl a byl vystřídán snahou o přiblížení osobnější a lidštější roviny zmiňované spolupráce, které lépe odpovídalo partnerství namísto vztahu poddaného a královny. Moderní britská historiografie se tudíž nebála k Cecilovi začít přistupovat jako k politickému partnerovi královny Alžběty, k jejímu chybějícímu mužskému elementu, ochránci, příteli i mentorovi, který neváhal v případech nouze zasáhnout a ovlivnit její vrtkavá rozhodnutí.

S proměnou vnímání Cecilova vztahu ke královně Alžbětě úzce souvisela také geneze, kterou ve své práci označuji jako spor o Williama Cecila. Podstatou tohoto sporu měly být konflikty mezi autory zabývajícími se zkoumáním a interpretováním Cecilových životních osudů, v nichž měly střídavě získávat navrch role významného anglického státníka nebo schopného úředníka. Navzdory názorům některých britských historiků jsem však dospěl k závěru, že mnou analyzované texty tento předpoklad nepotvrzují. Ano, v některých monografiích by se dalo disputovat o vyzdvihování té či

oné role, nicméně dle mého názoru z porovnávaných textů jasně vyplývá, že si jejich autoři uvědomovali neodmyslitelnou provázanost obou zmiňovaných rolí, bez jejichž ovládnutí by William Cecil zkrátka nemohl zastávat nejvyšší funkce a posty jak v rámci alžbětinské diplomacie, tak státní správy.

Umělecké a intelektuální stránky Cecilova života však pro britské historiky taktéž představovaly zajímavou výzkumnou oblast, která se však intenzivnějšího zájmu dočkala až v průběhu 20. století, neboť v případě dosavadních trendů převažovalo upřednostňování politických dějin. V kontextu velice stabilního způsobu reflektování Williama Cecila jako schopného, kreativního, a dokonce inovativního architekta přejímajícího trendy uplatňované v rámci francouzských staveb vybočoval názor Martina Huma, který na základě chybných pokusů o Cecilovo srovnání se současníky z řad alžbětinské šlechty dospěl k názoru, že Cecil nemohl disponovat vkusem očekávaným u muže jeho postavení, a proto své nedostatky zakrýval nákladnou výzdobou. Humův postoj však nesdílel ani žádný z jeho současníků, natož z autorů 20. a 21. století. Srovnatelné stálosti se těšilo také vnímání Cecilova vztahu k učenosti, v němž byly opakovaně připomínány znalosti cizích jazyků, geografie, heraldiky a genealogie, s čímž šla ruku v ruce podpora univerzit i aktivní spolupráce s množstvím dobových autorů a učenců.

Naopak vnímání Cecilova zapojení do politických a hospodářských patronátů se v průběhu staletí dočkalo řady protichůdných postojů a historických reinterpretací. V některých ze starších výzkumů bylo negativně nahlíženo na fakt, že William Cecil mohl jakožto vysoce postavený úředník či politik lehce zasahovat do přerozdělování jednotlivých patronátů. Během 20. století se však objevily důkazy dosvědčující, že historikové 18. a 19. století interpretovali fungování alžbětinské státní správy podle svých dobových norem, tzn. anachronicky, neboť alžbětinské hospodářství bylo na tomto způsobu získávání patronátů založeno, takže nemohlo jít o korupci. Součástí proměn Cecilova obrazu jakožto zdroje patronátů nebyly ani dobové potřeby společnosti, ani snahy o jeho propagaci či obvinění, nýbrž zdroje individuálního zkreslení pramenů související s obecným povědomím o fungování alžbětinské státní správy či samotných patronátů a s vlivem na posuzování reálií 16. století skrze perspektivu člověka žijícího na přelomu 19. a 20. století.

V důsledku mnou provedených analýz a komparací proměn vzpomínání na různé životní role Williama Cecila jsem dospěl k názoru, že všechny, popř. téměř všechny aspekty jeho života, které byly v průběhu staletí analyzovány britskými historiky, byly

reinterpretovány v primárně pozitivním až oslavném duchu. Ten pod vlivem autorské stylizace, diplomatického užití jazykových prostředků a práce s prameny uchovanými samotným Williamem Cecilem, pomohl vytvořit obraz nesmírně inteligentního, pracovitého a nezdolného člověka, který obětoval život službě Anglii, protestantské víře a královně Alžbětě. Navzdory všem mnou popsaným trendům, motivům a proměnám *historiografické paměti* na Williama Cecila jsem toho názoru, že se pod vrstvami chvály, propagandy, britského nacionalismu 19. století či národní hrdosti a vzpomínek na významného renesančního šlechtice, nachází také velký díl skutečné píle, moudrosti a politické jasnozřivosti. Nicméně každá mince má svůj rub i líc, a proto jsem toho názoru, že množství dobových pramenů dokládajících méně líbivé aspekty Cecilovy osobnosti i jeho každodenního jednání a rozhodování byly zničeny jím samotným, popř. na jeho rozkaz, přičemž o budování a podobu svého budoucího obrazu se zasloužil stejnou měrou, jako tomu bylo v případě historiků, jejichž díly jsem se v této práci zabýval.

I přes zdárné naplnění mnou stanovených cílů se domnívám, že téma tohoto výzkumu nadále skýtá prostor pro další šetření, jehož prvním cílem by mohla být analýza a začlenění příspěvků prezentovaných v rámci mezinárodní vědecké konference *Lord Burghley 500*, která se bude ve dnech 20. – 22. září 2021 konat na univerzitě v Cambridge, a které se aktivně zúčastním. Stejně možnosti i nadále nabízí problematika tzv. *sporu o Williama Cecila*, v jejímž rámci by bylo možné rozšířit okruh analyzovaných děl o práce, které byly primárně zaměřeny na životní osudy anglické královny Alžběty.

Resumé

BENEŠ, Miroslav. *Druhý život Williama Cecila: Mezi pamětí a historiografií*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2021, s. 154.

Práce nesoucí označení *Druhý život Williama Cecila: Mezi pamětí a historiografií* od svého počátku usilovala o nalezení metodologických i praktických rámců, které by jasně vymezily význam a užití pojmu *druhý život* v rámci historické vědy. Prostřednictvím analyzovaných textů byly učiněny závěry, že *druhý život* představuje univerzální označení pro výzkumy pohybující se na pomezí historické vědy a paměťových studií, z jejichž analýzy a následné interpretace nakonec vzešel nový koncept tzv. *historiografické paměti*. Ta si klade za cíl mapování struktur a proměn vzpomínání na různé jevy, místa, instituce či osoby, v tomto případě na anglického šlechtice Williama Cecila.

William Cecil byl renesanční osobností své doby, ve které zastával nespočet politických funkcí a úřadů, podporoval protestantskou víru i velké anglické univerzity, popř. ve svém volném čase zkrášloval svá panská sídla a pečoval o rodinný majetek. V rámci mapování geneze vzpomínek na jeho nejvýraznější životní role dospěl tento výzkum k závěru, že většina aspektů jeho života, které byly v průběhu staletí analyzovány britskými historiky, podléhaly značným glorifikačním tendencím ať už motivovanými prostřednictvím individuální autorské stylizace, poplatnosti dobovým potřebám společnosti, popř. zkrácení zapříčiněným mezerami v rámci pramenné základny.

Za projevy chvály a uznání vztahujícími se k osobě toho anglického renesančního aristokrata se nachází také význam jeho životního díla, moudrosti a politického pragmatismu. Z dochovaných pramenů však vyplývá také to, jak velké množství nejrůznějších dopisů a listin bylo už v průběhu 16. století záměrně zničeno, díky čemuž došlo ke ztrátě pramenů, které mohly dokládat některé z temnějších období Cecilova života.

Klíčová slova: William Cecil, odkaz, vzpomínání, paměť, paměťová studia, kolektivní paměť, historická paměť, kulturní paměť, historiografická paměť, historiografie, britská historiografie, politické role, vztah k náboženství, vztah k umění a vědění, rodinné vztahy.

Seznam pramenů a literatury

I. Prameny:

1.1. Edice dobových pramenů:

A Collection of State Papers Relating to Affairs In the Reigns of King Henry VIII King Edward VI Queen Mary and Queen Elizabeth: From the Years 1542–1570, ed. Samuel HAYNES, London 1740.

ALLEN, William, *A True, Sincere and Modest Defence of English Catholics That Suffer for Their Faith Both at Home and Abroad, Against a False, Seditious and Slenderous Libel Entitled: The Execution of Justice in England*, Vol. 1, ed. Francis BOURNE, London 1914.

ALLEN, William, *A True, Sincere and Modest Defence of English Catholics That Suffer for Their Faith Both at Home and Abroad, Against a False, Seditious and Slenderous Libel Entitled: The Execution of Justice in England*, Vol. 2, ed. Francis BOURNE, London 1914.

Annála Ríoghachta Éireann: Annals of the Kingdom of Ireland by the Four Masters from the Earliest Period to the Year 1616, Vol. 5, ed. John O'DONOVAN, Dublin 1856.

Annála Ríoghachta Éireann: Annals of the Kingdom of Ireland by the Four Masters from the Earliest Period to the Year 1616, Vol. 6, ed. John O'DONOVAN, Dublin 1856.

Calendar of State Papers, Foreign Series, of the Reign of Elizabeth, 1560–1561, ed. Joseph STEVENSON, London 1865.

Calendar of the Patent and Close Rolls of Chancery in Ireland, Henry VIII to 18th Elizabeth, ed. James MORRIN, Dublin 1861.

Calendar of the Patent and Close Rolls of Chancery in Ireland, Elizabeth 19th Year to End of Reign, ed. James MORRIN, Dublin 1862.

Calendar of State Papers, Ireland, Tudor Period, 1566–1567, ed. Bernadette CUNNINGHAM, Dublin 2009

Calendar of State Papers, Ireland, Tudor Period, 1568–1571, ed. Bernadette CUNNINGHAM, Dublin 2010.

Calendar of State Papers, Ireland, Tudor Period, 1509–1547, ed. Steven ELLIS - James MURRAY, Dublin 2017.

- Calendar of State Papers, Ireland, Tudor Period, 1547–1553*, ed. Colm LENNON, Dublin 2015.
- Calendar of State Papers Relating to Ireland, of the Reign of Henry VIII, Edward VI, Mary, and Elizabeth*, ed. Hans HAMILTON, Vol. 1, London 1860.
- Calendar of State Papers Relating to Ireland, of the Reign of Henry VIII, Edward VI, Mary, and Elizabeth*, ed. Hans HAMILTON, Vol. 2, London 1867.
- Calendar of the State Papers Relating to Scotland, 1509–1589*, ed. M. J. THORPE, London 1858.
- CAMDEN, William, *Annales Rerum Anglicarum et Hibernicarum Regnante Elizabetha*, ed. Dana Sutton, California 2001.
- CAMDEN, William, *Britannia*, ed. Edmund GIBSON, Newton Abbot 1971.
- CLAPHAM, John, *Elizabeth of England*, ed. Evelyn READ - Conyers READ, Philadelphia 1951.
- KNOX, John, *The Political Writings of John Knox*, ed. Marvin MARLOW, Washington 1985.
- KNOX, John, *Works, Vol. 1*, ed. David LAING, Edinburgh 1846.
- KNOX, John, *Works, Vol. 2*, ed. David LAING, Edinburgh 1846.
- KNOX, John, *Works, Vol. 3*, ed. David LAING, Edinburgh 1846.
- KNOX, John, *Works, Vol. 4*, ed. David LAING, Edinburgh 1895.
- KNOX, John, *Works, Vol. 5*, ed. David LAING, Edinburgh 1856.
- KNOX, John, *Works, Vol. 6*, ed. David LAING, Edinburgh 1864.
- SHAKESPEARE, William, *Richard III.*, ed. Josef Václav SLÁDEK, Brno 2008.
- Tudor Constitutional Documents A. D. 1485–1603 with an Historical Commentary*, ed. Joseph TANNER, Cambridge 1922.
- The Letters of Lord Burghley, William Cecil, to his Son Sir Robert Cecil, 1593-1598*, ed. William ACRES, Cambridge 2017.
- The State Papers and Letters of Sir Ralph Sadler*, ed. Arthur CLIFFORD, Vol. 1–3, Edinburgh 1809.

1.2. Historiografická literatura:

ALFORD, Stephen, *Burghley: William Cecil at the Court of Elizabeth I*, London 2008.

ALFORD, Stephen, *The Early Elizabethan Policy: William Cecil and the British Succession Crisis (1558–1569)*, Cambridge 2002.

BARNETT, Richard, *Place, Profit, and Power: A Study of the Servants of William Cecil, Elizabethan Statesman*, Chapel Hill 1969.

BECKINGSALE, Bernard Winslow, *Burghley: Tudor Statesman 1520–1598*, London 1967.

CROFT, Pauline, *Patronage, Culture and Power: The Early Cecils*, London 2002.

COURTEVILLE, Raphael, *Memoirs of the life and administration of William Cecil Baron Burleigh, Lord High Treasurer of England in the Reign of Queen Elizabeth; including a parallel between the state of government then and now. To which is prefixed a preface to the people of Britain. Together with an appendix of original papers*, London 1738.

DAWSON, Jane, *William Cecil and the British Dimension of Early Elizabethan Foreign Policy*, History Vol. 74, Edinburgh 1989, s. 196–216.

DANNER, Bruce, *Edmund Spencer's War on Lord Burghley*, Houndmills 2011.

GRAVES, Michael, *Burghley: William Cecil, Lord Burghley*, London 1998.

HUME, Martin, *The Great Lord Burghley: A Study in Elizabethan Statecraft*, London 1898.

JONES, Norman, *Governing by virtue: Lord Burghley and the management of Elizabethan England*, Oxford 2015.

LOADES, David, *The Cecils: Privilege and Power Behind the Throne*, London 2007.

MAGINN, Christopher, *William Cecil, Ireland, and the Tudor State*, Oxford 2012.

NARES, Edward, *Memoirs of the Life and Administration of the Right Honourable William Cecil, Lord Burghley: Containing an Historical View of the Times In Which he Lived*, Vol. 1, London 1828.

NARES, Edward, *Memoirs of the Life and Administration of the Right Honourable William Cecil, Lord Burghley: Containing an Historical View of the Times In Which he Lived*, Vol. 2, London 1828.

NARES, Edward, *Memoirs of the Life and Administration of the Right Honourable William Cecil, Lord Burghley: Containing an Historical View of the Times In Which he Lived*, Vol. 3, London 1828.

PHILLIPS, Gerald William, *Lord Burghley in Shakespeare: Falstaff, Sly and Others*, London 1936.

READ, Conyers, *Mr Secretary Cecil and Queen Elizabeth*, London 1962.

SMITH, Alan, *William Cecil: The Power Behind Elizabeth*, New York 1971.

SMITH, Alan, *The „Anonymous life“ of William Cecil, Lord Burghley*, Lewiston 1990.

SUTTON, James, *Materializing space at an Early Modern Prodigy House: The Cecils at Theobalds, 1564-1607*, Aldershot 2004.

USHER, Brett, *Lord Burghley and Episcopacy: 1559–1577*, London 2017.

USHER, Brett, *Lord Burghley and Episcopacy: 1577–1603*, London 2016.

II. Literatura:

ASSMANN, Aleida, *Prostory vzpomínání: Podoby a proměny kulturní paměti*, Praha 2018.

ASSMANN, Aleida, *Transformation Between History and Memory*, *Collective Memory and Collective Identity* 1/2008, s. 49–72.

ASSMAN, Jan, *Communicative and Cultural Memory*, in: *Cultural Memories. The Geographical Point of View*, ed. P. MEUSBURGER, London 2011, s. 15–27.

ASSMANN, Jan, *Egypt ve světle teorie kultury*, Praha 1998.

ASSMANN, Jan, *Kultura a paměť: Písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*, Praha 2001.

ASSMANN, Jan, *Tradition, Writing and Canonisation: Structural Changes of Cultural Memory*, in: *The Formative Past and the Formation of the Future. Collective Remembering and Identity Formation*, ed. T. STORDALEN, Oslo 2015, s. 115–132.

BENEŠ, Miroslav, *William Cecil a jemu přisuzované politické role v britských pramenech raného novověku*, *Acta historica Neosoliensia* 21/2, Banská Bystrica 2018, s. 128–150.

BERGER, Stefan – NIVEN, Bill a kol., *Writing the History of Memory*, London 2014.

BRADSHAW, Brendan, *The Irish Constitutional Revolution of Sixteenth Century*, Cambridge 2008.

BURKE, John, *The Royal Families of England, Scotland, and Wales: with Their Descendants, Sovereign and Subjects*, Vol. 2, London 1851.

BURNS, James, *The Cambridge History of Political Thought 1450–1700*, Cambridge 2008.

- CREIGHTON, Mandell, *Queen Elizabeth I*, London 1896.
- ČTVRTNÍK, Mikuláš, *Duchové dějiny v kontextu české a evropské historiografie 19. a 20. století*, Praha 2019.
- DAWSON, Jane, *Campbell Letters 1559–1583*, Edinburgh 1997.
- DAWSON, Jane, *John Knox*, Edinburgh 2015.
- DAWSON, Jane, *Scotland Re-formed 1488–1587*, Edinburgh 2007.
- DAWSON, Jane, *The Politics of Religion in the Age of Mary, Queen of Scots*, Cambridge 2002.
- DOSSE, François, *Pierre Nora. Homo historicus*, Editions Perrin 2011.
- DUFFY, Eamon, *Fires of Faith: Catholic England under Mary Tudor*, New Haven 2009.
- DUNN, Jane, *Elizabeth and Mary: Cousins, Rivals, Queen*, New York 2004.
- EDWARDS, John, *Mary I: England's Catholic Queen*, New Haven 2011.
- ELLIS, Steven, *Ireland in the Age of the Tudors, 1447–1603: English Expansion and the End of Gaelic Rule*, London 1999.
- ELTON, Geoffrey, *Law and Government under the Tudors*, Cambridge 1988.
- ELTON, Geoffrey, *Reform and Reformation: England 1509–1558*, Cambridge 1977.
- ELTON, Geoffrey, *The New Cambridge Modern History: Vol. 2, The Reformation 1520–1559*, Cambridge 1965.
- ERICKSON, Carolly, *Great Harry: The Extravagant Life of Henry VIII.*, New York 1980.
- ERICKSON, Carolly, *The First Elizabeth*, New York 1983.
- ERSKINE, Caroline, *George Buchanan: Political Thought in Early Modern Britain and Europe*, New York 2016.
- GAMMON, Samuel, *Statesman and Schemer: William, First Lord Paget, Tudor Minister*, Hamden 1973.
- GOODARE, Julian, *Sixteenth-century Scotland: Essay in Honour of Michael Lynch*, Boston 2008.
- GUY, John, *Queen of Scots: The True Life of Mary Stuart*, Boston 2004.
- HAIGH, Christopher, *Elizabeth I*, London 1988.
- HALBWACHS, Maurice, *Kolektivní paměť*, Praha 2009.
- HALBWACHS, Maurice, *Les cadres sociaux de la mémoire*, Paris 1925.
- HAVELKA, Miloš, *Paměť a dějiny, soužití a vyhnání*, Dějiny – Teorie – Kritika, 1/2004, s. 85–93.

- HAY, Denis, *Evropa pozdního středověku 1300–1500*, Praha 2010.
- HILSKÝ, Martin, *Shakespearova Anglie: Portrét doby*, Praha 2020.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, *Druhý život sv. Ludmily*, Dějiny a současnost. Kulturně historická revue, 2/1991, s. 11–15.
- HURSTFIELD, Joel, *Lord Burghley as Master of the Court of Wards, 1561–98*, Transactions of the Royal Historical Society Vol. 31, Cambridge 1949.
- HURSTFIELD, Joel, *Elizabeth I and the Unity of England*, New York 1960.
- HUTCHINSON, Francis, *Cranmer and the English Reformation*, London 1966.
- HUTCHINSON, Robert, *Dynastie zrady: sláva a pád tudorovského rodu*, Praha 2011.
- CHLUBNA, Jan, *Z milosti Boží synové budou následovat. Jindřich VIII. v zápase o zajištění dynastie Tudorů*, Historický Obzor 23, Praha 2012, s. 194–198.
- CHLUBNA, Jan, *Kdo mu slíbil prince? Jindřich VIII. v zápase o zajištění dynastie Tudorů*, Historický Obzor 24, Praha 2013, s. 242–252.
- JENKINS, Elizabeth, *Elizabeth the Great*, New York 1960.
- JOHNSON, Paul, *Elizabeth I*, New York 1974.
- KENNETH, Morgan, *Dějiny Británie*, Praha 2011.
- KNECHT, John, *French Renaissance Monarchy: Francis I and Henry II*, London 1996.
- KOLDINSKÁ, Marie, *Každodennost renesančního aristokrata*, Praha 2004
- KOVÁŘ, Martin, *Alžbětinská Anglie: Stabilizace nového režimu (1561–1567)*, Historický Obzor 10, Praha 1999, s. 250–256.
- KOVÁŘ, Martin, *První léta alžbětinské Anglie*, Historický Obzor 10, Praha 1999, s. 50–55.
- KOVÁŘ, Martin, *Robert Walpole - Zrození politika*, Historický Obzor 2001/12, 1–2, s. 10–16.
- KOVÁŘ, Martin, *Robert Walpole – Ministr i vůdce opozice*, Historický Obzor, 2001/12, 5–6, s. 119–127.
- KOVÁŘ, Martin, *Robert Walpole - Státník a politik*, Historický Obzor 2001/12, 11–12, s. 241–249.
- LE GOFF, Jacques, *Paměť a dějiny*, Praha 2007.
- LENNON, Colm, *Sixteenth-Century Ireland: The Incomplete Conquest*. Dublin 1994.
- LEWIS, Jayne Elizabeth, *The Trial of Mary Queen of Scots: a Brief History with Documents*, Boston 1999.
- LOADES, David, *Elizabeth I*, London 2006.
- LOADES, David, *John Dudley, Duke of Northumberland*, Oxford 1996.

- LOADES, David, *The Reign of Mary Tudor*, London 1991.
- LOADES, David, *The Seymours of Wolf Hall: A Tudor Family Story*, Stroud 2015.
- LOADES, David, *The Tudors: The History of a Dynasty*, London 2012.
- LOADES, David, *The Tudor Court*, Oxford 2003.
- LOADES, David, *Tudor Queens of England*, London 2009.
- LOACH, Jennifer, *Edward VI*, New Haven 1999.
- MacCAFFREY, Wallace, *Elizabeth I: War and Politics, 1588–1603*, New Jersey 1994.
- MacCAFFREY, Wallace, *The Shaping of the Elizabethan Regime*, London 1969.
- MacCULLOCH, Diarmaid, *The Boy King: Edward VI and the Protestant Reformation*, New York 2001.
- MacKENNEY, Richard, *Evropa šestnáctého století*, Praha 2001.
- MARCEL, Jean-Christophe, *Un fondement du lien social: la mémoire collective selon Maurice Halbwachs*, Paris 2005.
- MARSHALL, Peter, *The Beginnings of English Protestantism*, Cambridge 2002.
- MASLOWSKI, Nicolas – ŠUBRT, Jiří, *Kolektivní paměť: K teoretickým otázkám*, Praha 2014.
- MAUROIS, André, *Dějiny Anglie*, Praha 1993.
- MERRIMAN, Marcus, *The Rough Wooings: Mary Queen of Scots, 1542–1551*, East Ponton 2000.
- MEUSBURGER, Peter a kol., *Cultural Memories. The Geographical Point of View*, London 2011
- MOODY, Theodore, *Dějiny Irska*, Praha 2012.
- NEAL, John, *Queen Elizabeth I*, London 1971.
- NEILLANDS, Robin, *Války růží*, Praha 1994.
- NORA, Pierre, *Realms of Memory: The Construction of the French Past, Vol. 01*, New York 1996.
- O'DAY, Rosemary, *The Debate on the English Reformation*, London 1986.
- OREDSSON, Sverker, *Druhý život Gustava Adolfa*, Dějiny a současnost. Kulturně historická revue, 4/1994, s. 11–15.
- OLŠÁKOVÁ, Doubravka, *K diskusi o paměti v českém kontextu „Druhého života“*, Dějiny – Teorie – Kritika, 1/2004, s. 269–280.
- PALMER, William, *The Problem of Ireland in Tudor Foreign Policy, 1485–1603*, Woodbridge 1994.
- PARKER, Geoffrey, *The Grand Strategy of Philip II*, New Haven 2000.

- PATTERSON, Benton, *With the Heart of a King: Elizabeth I of England, Philip II of Spain, and the Fight for a Nation's Soul and Crown*, New York 2007.
- PLOWDEN, Alison, *Danger to Elizabeth - The Catholics Under Elizabeth I*, London 1973.
- PRYOR, Felix, *Elizabeth I: Her Life in Letters*, London 2003.
- PORTER, Linda, *Crown of Thistles: The Fatal Inheritance of Mary Queen of Scots*, London 2014.
- PORTER, Linda, *The Myth of "Bloody Mary": A Biography of Queen Mary I of England*, New York 2007.
- POTTER, George, *The New Cambridge Modern History: Vol. 1, The Renaissance 1493–1520*, Cambridge 1964.
- REX, Richard, *Elizabeth I*, Stroud 2003.
- RIDLEY, Jasper, *Henry VIII: The Politics of Tyranny*, New York 1985.
- RICHARDS, Judith, *Mary Tudor*, London 2008.
- ROBERT, Antonín, *Druhý život Zbraslavské kroniky v historiografické reflexi od 14. do konce 18. století*, *Mediaevalia Historica Bohemica*, 1/2017, s. 85–117.
- RUSSELL, Conrad, *The Crisis of Parliaments: English History 1509–1660*, Oxford 1971.
- SKIDMORE, Chris, *Edward VI: The Lost King of England*, New York 2007.
- SMITH, Allan, *The Emergence of a Nation State – The Commonwealth of England (1529–1660)*, New York 1984.
- SMITH, Lacey, *Henry VIII: The Mask of Royalty*, Chicago 1982.
- SOMERSET, Anne, *Elizabeth I*, New York 1999.
- STARKEY, David, *Elizabeth: The Struggle for the Throne*, New York 2001.
- STOBIECKI, Rafal, *Historici a historická politika*, *Dějiny – Teorie – Kritika*, 1/2007, s. 27–41.
- STORCHOVÁ, Lucie a kol., *Koncepty a dějiny*, Praha 2014.
- ŠTAIF, Jiří, *Psaní biografie a autorská sebereflexe*, *Dějiny – Teorie – Kritika* 1/2005, s. 118–123.
- ŠUSTROVÁ, Radka – HÉDLOVÁ, Luba a kol., *Česká paměť: Národ, dějiny a místa paměti*, Praha 2014.
- ŠVAŘÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, Radmila, *Mýtus šlechty u nás a v nás: Paměť a šlechta dvacátého století*, Praha 2012.

- ŠVAŘÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, Radmila, *O paměti, historii, vědomí a nevědomí: Současná bádání v paměťových studiích*, Dějiny – Teorie – Kritika, 2/2007, s. 232–255.
- ŠVAŘÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, Radmila – SOBOTKOVÁ, Irena, *Rodina a její paměť v nás ve světle třígeneračních vyprávění*, Praha 2018.
- TITTLER, Robert, *The Reign of Mary I*, London 1991.
- TÖRÖK, Dan, *Jan Kalvín - srdce dávané v službu*, Historický obzor 21, Praha 2010, s. 105–110.
- TŘEŠTÍK, Dušan, *O dějinách a paměti*, Dějiny – Teorie – Kritika, 1/2004, s. 107–113.
- WARD, Adolphus, *The Cambridge Modern History: Vol. 3, The Wars of Religion 1559–1610*, Cambridge 1969.
- WARNICKE, Retha, *Mary Queen of Scots*, London 2006.
- WILLIAMS, Neville, *A Tudor Tragedy: Thomas Howard, Fourth Duke of Norfolk*. London 1989.
- WILLIAMS, Penry, *The Tudor Regime*, Oxford 1979.
- WILSON, Derek, *Henry VIII*, London 2009.
- WILSON, Derek, *The Uncrowned Kings of England: The Black Legend of the Dudley*, London 2005.
- WOODING, Lucy, *Henry VIII*, London 2009.
- WORMALD, Jenny, *Dějiny Skotska*, Praha 2007.
- WORMALD, Jenny, *Mary, Queen of Scots: Pride, Passion and a Kingdom Lost*, London 2001.
- ZEMANOVÁ, Michaela, *Alžbětinské divadlo a londýnská inspirace*, Historický Obzor 21, Praha 2010, s. 163–168.
- ZEMANOVÁ, Michaela, *Alžbětinské umění ve službách státu*, Historický Obzor 22, Praha 2011, s. 30–37.
- ZEMANOVÁ, Michaela, *William Shakespeare – doba, život, mýtus*, Historický Obzor 21, Praha 2010, s. 98–105.
- ZÍTKOVÁ, Marcela, *Anglie za vlády Marie I. Tudorovny. Wyattovo povstání*, Historický Obzor 16, Praha 2005, s. 50–62.
- ZÍTKOVÁ, Marcela, *Nástup Marie I. Tudorovny na anglický trůn*, Historický Obzor 13, Praha 2002, s. 50–56.

Slovníky a encyklopedie:

ŘEŠETKA, Miroslav, *Anglo-český a česko-anglický slovník*, Olomouc 2001.

WAGNER, John, *Encyclopedia of Hundred Years War*, London 2006.

WAGNER, John, *Encyclopedia of Tudor England*, Vol. 1, Oxford 2011.

WAGNER, John, *Encyclopedia of Tudor England*, Vol. 2, Oxford 2011.

WAGNER, John, *Encyclopedia of Tudor England*, Vol. 3, Oxford 2011.

Přílohy

Seznam příloh:

Tabulka č. 1 – Grafické znázornění *kolektivní paměti* podle M. Halbwachse

Tabulka č. 2 – Grafické znázornění proměny *kolektivní paměti* vlivem času

Tabulka č. 3 – Grafické znázornění proměny *kulturní paměti* vlivem času

Tabulka č. 4 – Grafické znázornění proměny *historiografické paměti* vlivem času

Tabulka č. 5 – Srovnání základních znaků nejvýznamnějších paměťových teorií

Graf č. 1 – Proměna badatelského zájmu o Williama Cecila

Graf č. 2 – Vývoj vydaných děl věnujících se Williamu Cecilovi

Chronologie nejvýznamnějších událostí

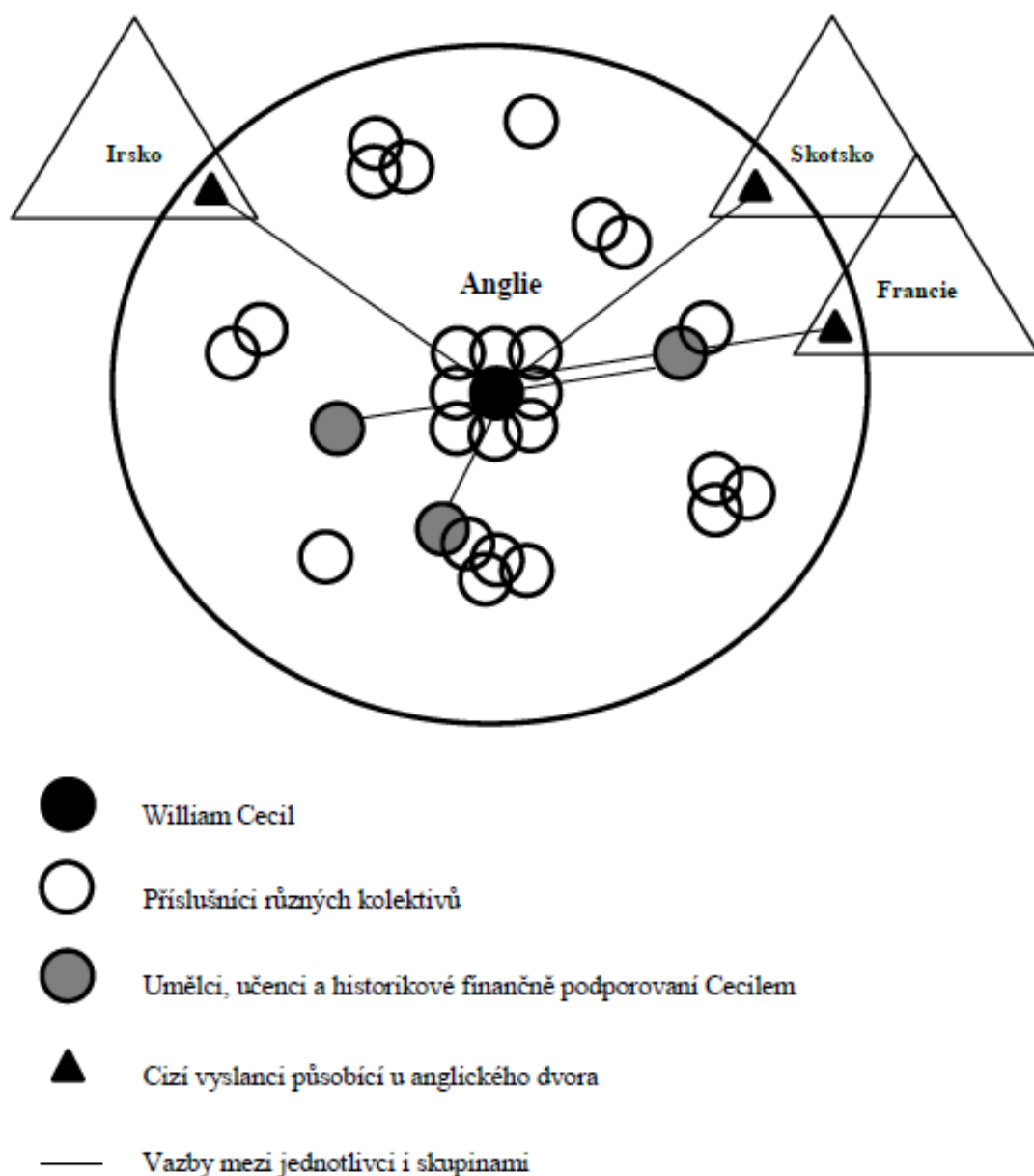
Přehled nejvýznamnějších paměťových teoretiků

Přehled britských historiků píšících o Williamu Cecilovi

Obr. č. 1 – William Cecil v prvních letech vlády královny Alžběty I.

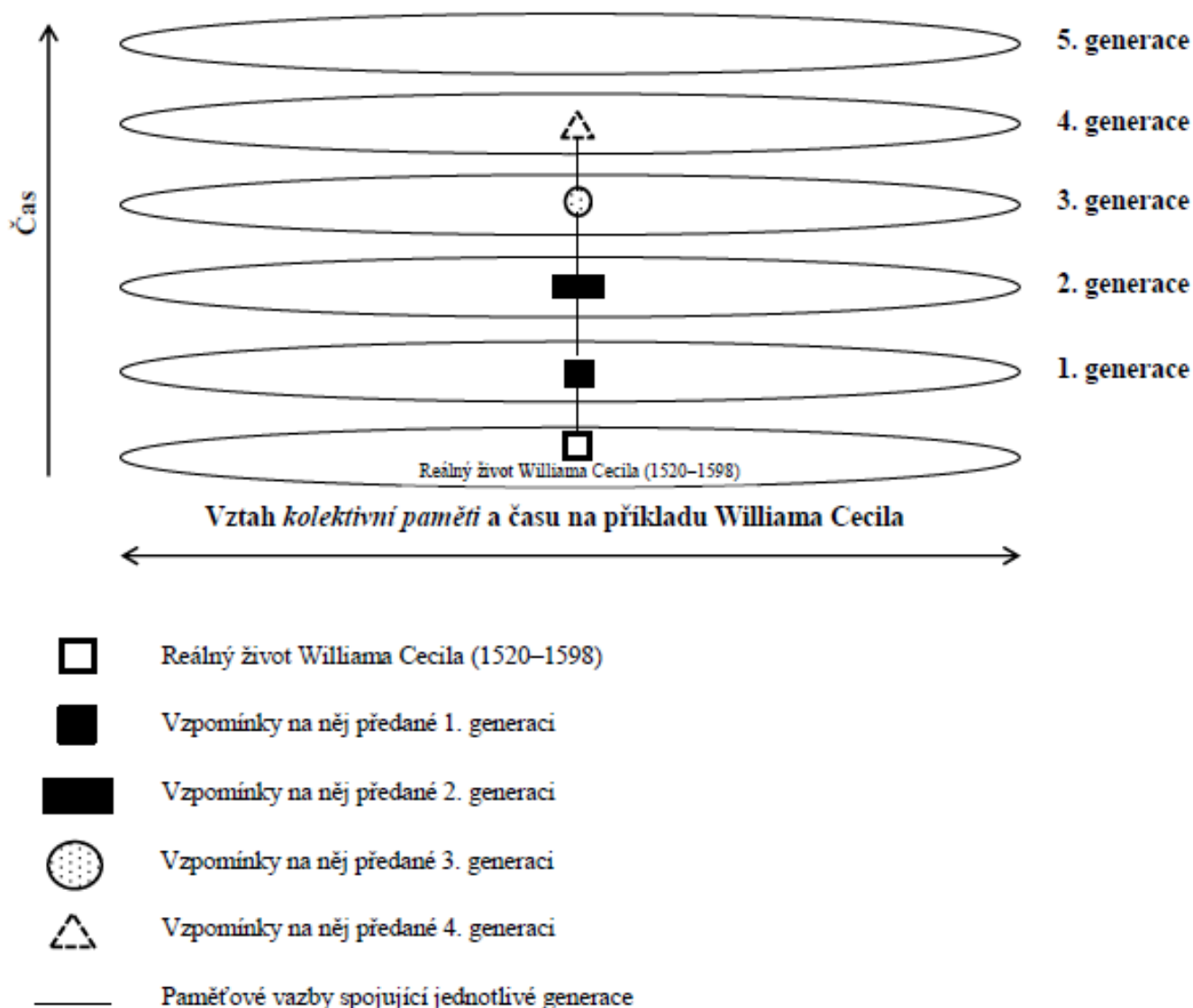
Obr. č. 2 – William Cecil v závěru své politické kariéry.

Tabulka č. 1 – Grafické znázornění *kolektivní paměti* podle Maurice Halbwachse

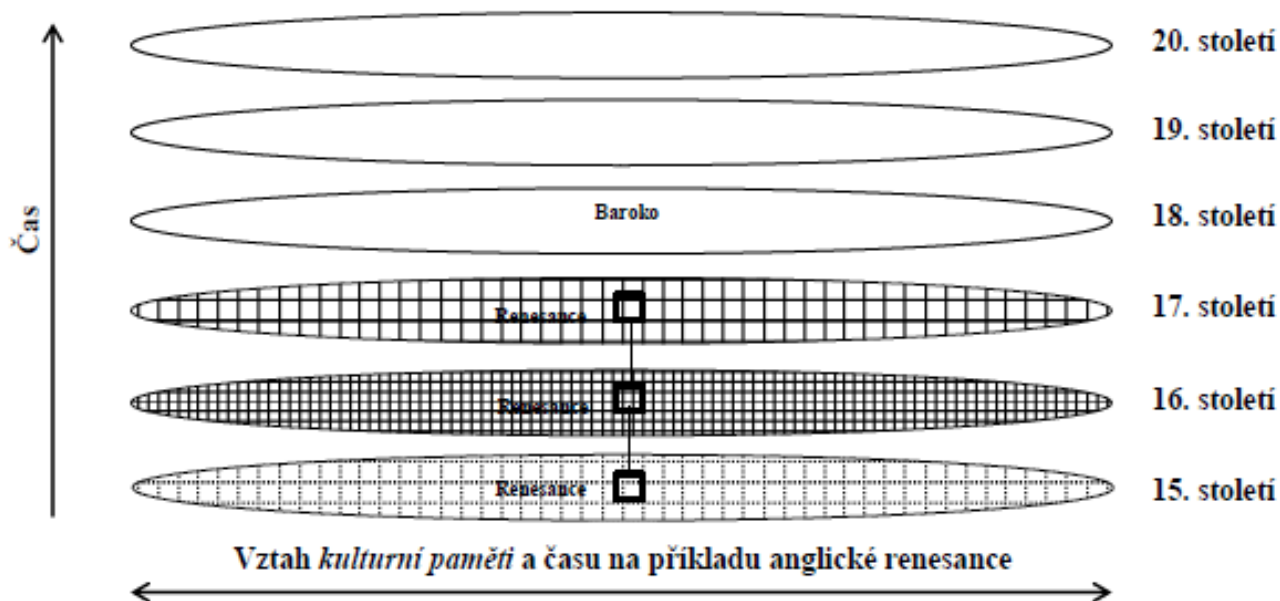
Model *kolektivní paměti* (M. Halbwachs) se váže k osobě Williama Cecila žijícího v průběhu 16. století. Model znázorňuje Cecilův přímý vliv na *kolektivní paměť* skupin, jejichž byl součástí (tzn. včetně anglického národa). Patrný je také jeho vliv na politiku paměti, který se zde projevuje například finanční podporou umění nebo kontakty na zahraniční učence a politiky.

Tabulka č. 2 – Grafické znázornění proměny *kolektivní paměti* vlivem času

Model proměny *kolektivní paměti* (M. Halbwachs) ovlivněný působením času znázorňuje proměnu opakovaně reinterpretovaných vzpomínek na Williama Cecila. S každou další generací můžeme pozorovat stále větší míru zkreslení původních vzpomínek, až nakonec dochází k úplnému přerušení paměťových vazeb souvisejících s Williamem Cecilem. Dalším důvodem k přerušení paměťových vazeb na Williama Cecila může být zánik skupin, které uchovávaly Cecilův obraz v živé paměti i po jeho smrti.

Tabulka č. 3 – Grafické znázornění proměny *kulturní paměti* vlivem času

Kulturní paměť anglické renesance v 15. století

Kulturní paměť anglické renesance v 16. století

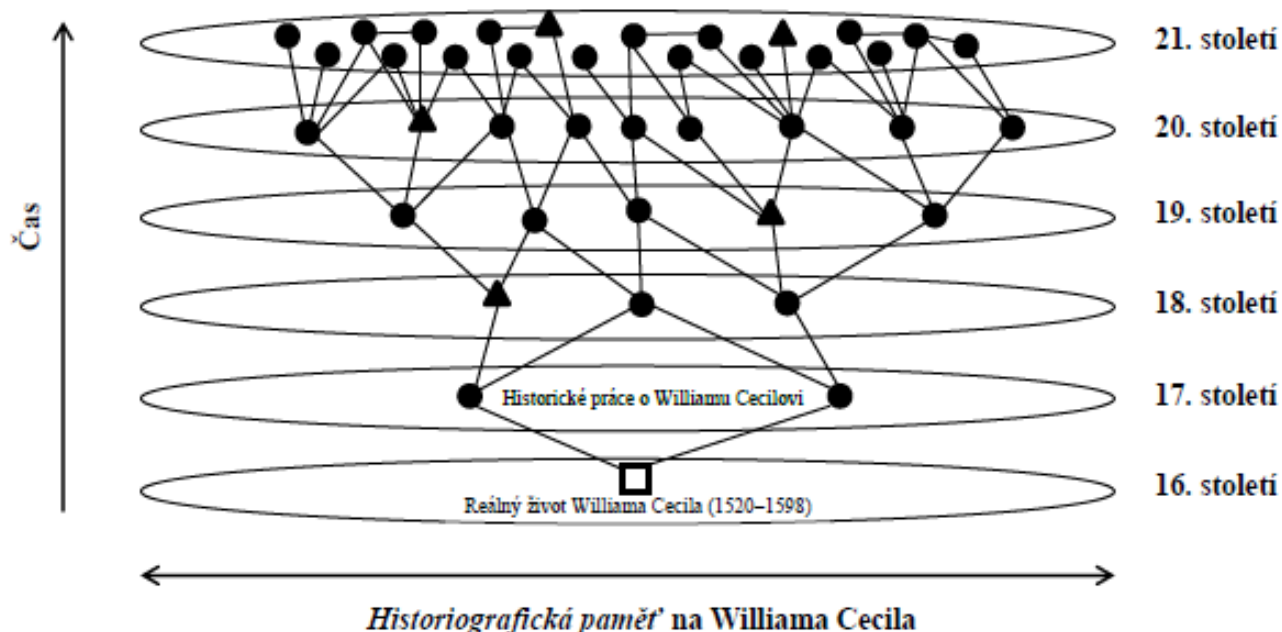
Kulturní paměť anglické renesance v 17. století

— Paměťové vazby spojující jednotlivé vývojové etapy anglické renesance

Model proměny *kulturní paměti* (J. a A. Assmannovi) ovlivněný působením času znázorňuje proměnu významů a symbolů typických pro éru anglické renesance, která je přímo ovlivňována neustále se vyvíjejícími potřebami anglické společnosti. Původní významy, interpretace, symboly a paměť s nimi spojená proto také prochází vývojem, až nakonec spolu s dosavadním životním stylem zcela zanikají a uvolňují tak místo novým rámcům, interpretacím a symbolům spojeným s *kulturní paměti* anglického baroka.

Tabulka č. 4 – Grafické znázornění proměn *historiografické paměti* vlivem času

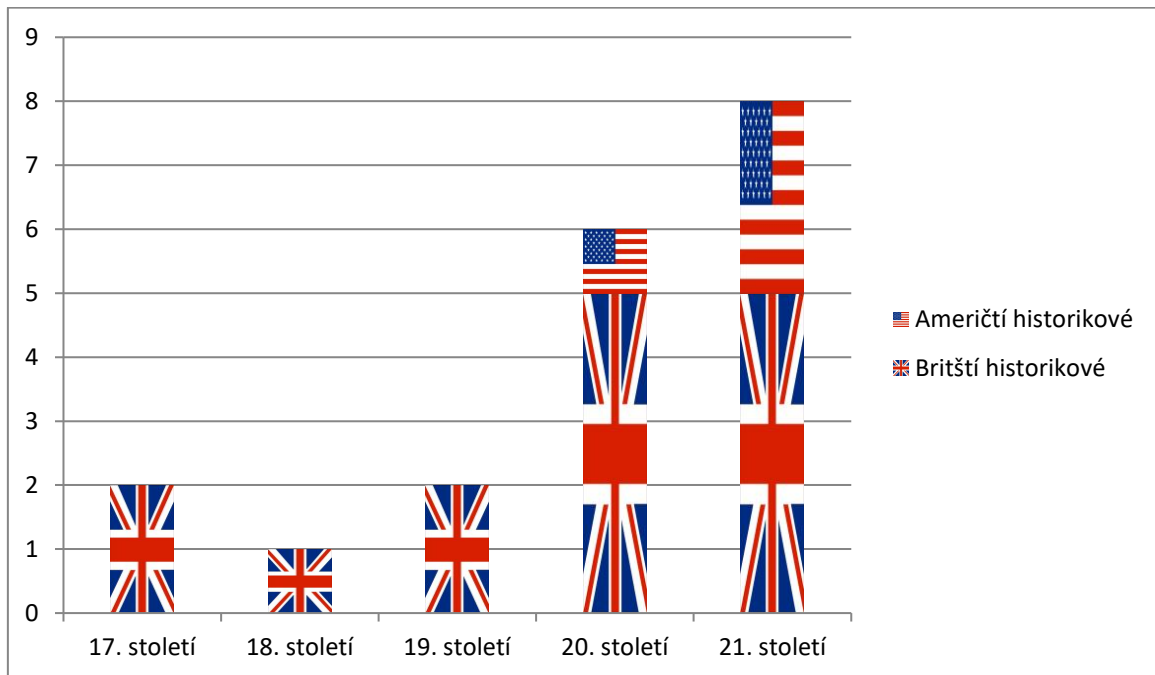
- Reálný život Williama Cecila (1520–1598)
- Historické výzkumy o Williamu Cecilovi
- ▲ Historické výzkumy o Williamu Cecilovi, které určitým způsobem předčily svou dobu
- Vazby *historiografické paměti* spojující jednotlivé výzkumné práce o Williamu Cecilovi

Model proměny *historiografické paměti* (M. Beneš) ovlivněný působením času znázorňuje jak neustále rostoucí zájem historiků o odlišné aspekty Cecilova života, tak jejich postupné zkreslení způsobené neúplností pramenné základny, metodologickou nedokonalostí, vlivem politiky paměti a řadou dalších faktorů, která ovlivňuje většinu paměťových studií. Koncept *historiografické paměti* vlivem času a dalších vedlejších aspektů však není zasažen, neboť jeho cílem není pozitivistická reprodukce srovnatelná s originálem, nýbrž zachycení a zmapování jednotlivých proměn ovlivňujících napříč staletími podobu vzpomínek na Williama Cecila.

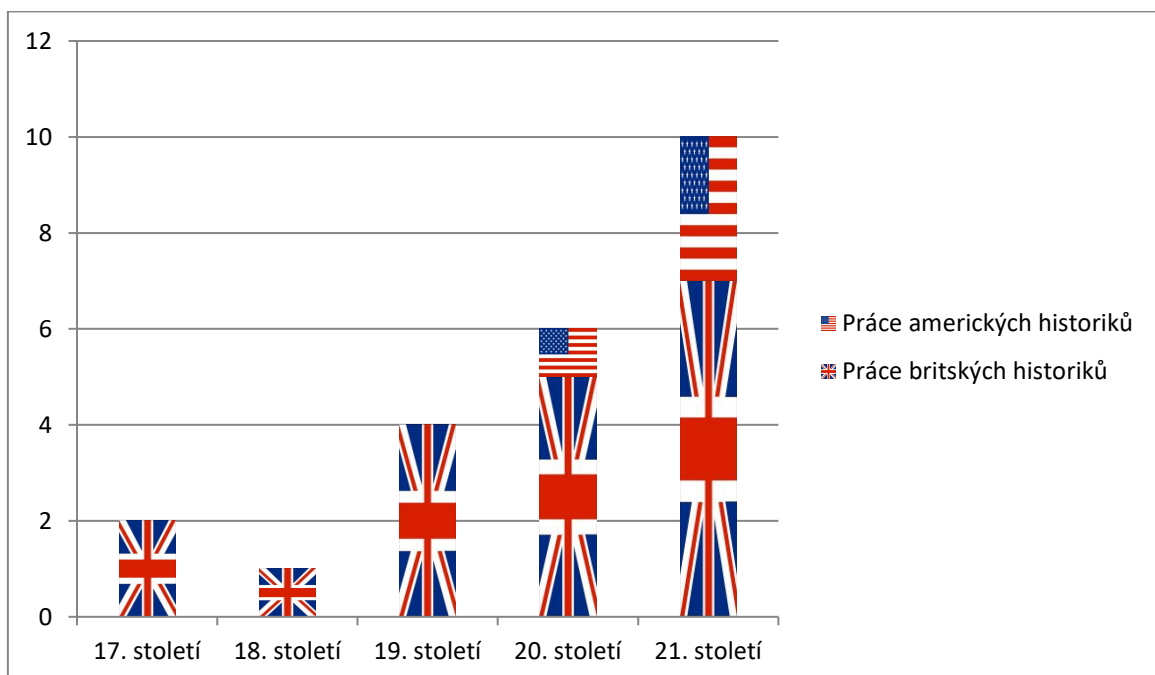
Tabulka č. 5 – Srovnání základních znaků nejvýznamnějších paměťových teorií

Teorie paměti	Představitelé	Paměť a společnost	Paměť a kultura	Paměť a prostor	Paměť a čas	Paměť a historie	Vyhodnocení z pohledu disertace
Kolektivní paměť	H. Bergson, É. Durkheim, M. Halbwachs	Sociální podminěnost paměti; Rekonstruktivita	Jazykové rámce a písemné zachycení paměti	Prostorová podminěnost paměti	Kolektivní čas	Paměť a historie stojí vůči sobě v opozici	Pojmová neukotvenost a pozitivistický přístup
Kulturní paměť	J. Assmann, A. Assmannová	Politika paměti a zapomnění; Opakování a zpřítomnění	Mimická, komunikativní a kulturní paměť; Nositelé paměti; Uložiště paměti	Krajiny vzpomínání; Generační místa p.; Posvátná místa a mytické krajiny; Traumatická místa paměti	Kulturní čas	Mýty vs dějiny; Fikce vs realita; Paměť a dějiny jako dva mody pamatování, které se nemusi vylučovat	Neumožňuje práci s genezi odb. reflexe a historické interpretace
Národní paměť (Místa paměti)	P. Nora, M. Hroch	Národní identita	Národní symboly	Místa paměti (<i>Francie, Versailles, fr. vlahka, měna</i>)	Kolektivní čas	Paměť a historie stojí vůči sobě v opozici	Možné zkreslení paměti vlivem nacionalismu
Rodinná paměť (Oral History)	J. Švářčková-Slabáková, I. Sobotková	Rodinné hodnoty a identita	Rodinné artefakty	Generační místa paměti	Kolektivní čas	Poten. spolupráce s historií v rámci genealogie	Přílišné zkreslení paměti
Historická paměť	<i>Obecně užívaná historiky</i>	Rekonstruktivita; Pol. paměti a zapomnění; Opakování a zpřítom.; Identita	Jaz. a pís. rámce; Nositelé pam.; Uložiště pam.; Symboly; Artefakty	Prostor. pod. pam.; Kraj. vzp.; Gen. m.; Povát. m.; Traum. místa	Historický čas	Pracuje se selektivním rámcem paměti podléhající cílům výzkumu	Příliš silná závislost na pramenech, neposkytuje komplexní vzhled
Historiografická paměť	M. Beneš <i>Pro potřeby disertační práce</i>	Rekonstruktivita; Pol. paměti a zapomnění; Opakování a zpřítom.; Identita	Jaz. a pís. rámce; Nositelé pam.; Uložiště pam.; Symboly; Artefakty	Prostor. pod. pam.; Kraj. vzp.; Gen. m.; Povát. m.; Traum. místa	Historiografický čas	Nepracuje se selektivní paměti a nepodléhá omezením klasického pram. výzkumu	Spojuje v sobě prvky / přístupy typické jak pro pam. stud., tak pro histor. vědu

Grafy

Graf č. 1 - Proměna badatelského zájmu o Williama Cecila

Graf č. 2 - Vývoj vydaných děl věnujících se Williamu Cecilovi

Chronologie nejvýznamnějších událostí

Narození Williama Cecila – **1520/21**

Úmrtí Williama Cecila – **1598**

1603 – John Clapham (*Elizabeth of England*)

Michael Hikes (*The Anonymous Life of William Cecil...*)

1738 – Raphael Courteville (*Memoirs of the Life and Administration of William Cecil...*)

Samuel Haynes jako první edičně zpracovává část fondů *The Cecil Papers* – **1740**

1828 – Edward Nares (*Memoirs of the Life and Administration of the Right...*)

1898 – Martin Hume (*The Great Lord Burghley...*)

1936 – Gerald Phillips (*Lord Burghley in Shakespeare...*)

Maurice Halbwachs (*Kolektivní paměť*) – **1952**

Fondy *The Cecil Papers* zpřístupněny veřejnosti v online podobě – **1956**

1967 – Bernard Beckingsale (*Burghley: Tudor...*)

1971 – Alan Smith (*William Cecil: The Power...*)

Pierre Nora (*Místa paměti*) – **1984**

Jacques Le Goff (*Paměť a dějiny*) – **1988**

1989 – Jane Dawson (*William Cecil and the British Dimension...*)

Jan Assmann (*Kultura a paměť*) – **1992**

1998 – Michael Graves (*Burghley: William Cecil...*)

Aleida Assmann (*Prostory vzpomínání*) – **1999**

2002 – Stephen Alford (*The Early Elizabethan...*)

Pauline Croft (*Patronage, Culture and Power...*)

2007 – David Loades (*The Cecils...*)

2008 – Stephen Alford (*Burghley: William Cecil at the Court...*)

2012 – Christopher Maginn (*William Cecil: Ireland...*)

2016–17 – Brett Usher (*Lord Burghley and Episcopacy...*)

Založení nadace *The Lord Burghley 500 Foundation* – **2019**

Mezinárodní konference *Burghley 500* – **2020/21**

Přehled nejvýznamnějších paměťových teoretiků

- **Maurice Halbwachs (1877–1945)** – francouzský filozof a sociolog, autor *teorie kolektivní paměti*. Jeho význam spočíval jak v zájmu o zkoumání paměti, tak v jeho teorii zdůrazňující sociální podmíněnost paměti.
  - Maurice, HALBWACHS, *Les Cadres sociaux de la mémoire*, Paris 1952 (v českém překladu: Maurice HALBWACHS, *Kolektivní paměť*, Praha 2010).
- **Jacques Le Goff (1924–2014)** – francouzský historik a člen francouzské historické školy *Annales*, který se kromě jiných témat zabýval také zkoumáním paměti.
  - Jacques, LE GOFF, *Histoire et mémoire*, Paris 1988 (v českém překladu: Jacques, LE GOFF, *Paměť a dějiny*, Praha 2007).
- **Pierre Nora (1931)** – francouzský historik a autor *teorie národní paměti* či *míst paměti*.

Ve svých výzkumech na toto téma se primárně zabýval snahou o propojení francouzských dějin a míst, která měla zásadní vliv na utváření francouzské národní identity.

  - Pierre, NORA, *Les Lieux de mémoire*, Gallimard 1984 (v anglickém překladu: Pierre, NORA, *Realms of Memory*, New York 1998).
- **Jan Assmann (1938)** – německý egyptolog a spoluautor *teorie kulturní paměti*. Ve svých výzkumech propojoval svůj zájem a starověké civilizace a jejich kultury s vlastní teorií a paměťovými výzkumy.
  - Jan, ASSMANN, *Das kulturelle Gedächtnis: Schrift, Erinnerung und politische Identität in frühen Hochkulturen*, Munich 1992 (v českém překladu: Jan, ASSMANN, *Kultura a paměť: Písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*, Praha 2001).
- **Aleida Assmann (1947)** – německá profesorka specializující se na anglickou literaturu a spoluautorka *teorie kulturní paměti*. Ve své práci se zaměřovala na provázanost paměťových studií s moderními počítačovými systémy, popř. na praktické uchování kulturní paměti v rámci odlišných historických epoch a literárních směrů.
  - Aleida, ASSMANN, *Prostory vzpomínání: Podoby a proměny kulturní paměti*, Praha 2018).

Přehled britských historiků písčích o Williamu Cecilovi

- **Raphael Courteville (1675–1735)** – anglický hudebník, skladatel a autor politických pamfletů a propagandistických textů písčící pro periodika *Daily Courant* a *The Gazetteer* finančně podporovaných sirem Robertem Walpolem, britským státníkem a předsedou politické strany Whigů.
  - Raphael, COURTEVILLE, *Memoirs of the life and administration of William Cecil Baron Burleigh, Lord High Treasurer of England in the Reign of Queen Elizabeth; including a parallel between the state of government then and now. To which is prefixed a preface to the people of Britain. Together with an appendix of original papers*, London 1738.
- **Edward Nares (1762–1841)** – anglický historik, teolog a spisovatel, jehož práce byly kritizovány pro svou přílišnou obsáhlost.
  - NARES, Edward, *Memoirs of the Life and Administration of the Right Honourable William Cecil, Lord Burghley: Containing an Historical View of the Times In Which he Lived*, Vol. 1–3, London 1828.
- **Martin Hume (1847–1910)** – anglický historik, který prostřednictvím edic veřejnosti zpřístupnil raně novověkou korespondenci dokumentující politické styky mezi Anglií a Španělskem.
  - Martin HUME, *The Love Affairs of Mary, Queen of Scots*, London 1903; Martin HUME, *The Great Lord Burghley: A Study in Elizabethan Statecraft*, London 1898; Martin HUME, *The Courtships of Queen Elizabeth*, London 1898; Martin HUME, *Philip II of Spain*, London 1897; Martin HUME, *Sir Walter Raleigh: the British Dominion of the West*, London 1897.
- **Gerald William Phillips (1884 – ?)** – anglický spisovatel a odborník na tvorbu Williama Shakespeara.
  - Gerald William PHILLIPS, *Shake Spears Sonnets: Addressed to Members of the Shakespeare's Fellowship*, Cambridge 1954; Gerald William PHILLIPS, *Lord Burghey in Shakespeare: Fallstaff, Sly and Others*, London 1936; Gerald William PHILLIPS, *Sunlight on Shakespeare's Sonnets*, London 1935.

- **Bernard Winslow Beckingsale (1917–2014)** – britský historik, profesor moderních dějin na univerzitě Newcastle upon Tyne.
  - Bernard BECKINGSALE, *Thomas Cromwell, Tudor Minister*, London 1978; Bernard BECKINGSALE, *Burghley: Tudor Statesman, 1520–1598*, London 1967; Bernard BECKINGSALE, *Elizabeth I*, Batsford 1963.
- **Alan Smith** – britský historik specializující se na anglické dějiny raného novověku.
  - Alan Gordon SMITH, *Tudor Government*, London 1990; Alan Gordon SMITH, *William Cecil: The Power Behind Elizabeth*, New York 1971; Alan Gordon SMITH, *A Short History of Medieval England*, London 1925.
- **Jane Dawson** – skotská historička specializující se na dějiny skotské reformace. Z edičního hlediska je autorkou dvou edic představujících korespondenci klanu Campbellů.
  - Jane DAWSON, *John Knox*, New Haven 2015; Jane DAWSON, *Scotland Re-Formed, 1488–1587*, Edinburgh 2007; Jane DAWSON (ed.), *Campbell Letters 1559–1583*, Edinburgh 2007; Jane DAWSON, *The Politics of Religion in the Age of Mary, Queen of Scots: Argyll and the Struggle for Britain and Ireland*, Cambridge 2002.
- **Michael Graves (1933–2009)** – britský historik specializující se na výzkum raně novověkých institucionálních dějin, konkrétně na dějiny a fungování anglického parlamentu v době vlády rodu Tudorovců.
  - Michael GRAVES, *Henry VIII: A Study in Kingship*, London 2003; Michael GRAVES, *Burghley: William Cecil, Lord Burghley*, London 1998; Michael GRAVES, *Thomas Norton: The Parliament Man*, Oxford 1994; Michael GRAVES, *Early Tudor Parliaments, 1485–1558*, London 1990; Michael GRAVES, *Elizabethan Parliaments, 1559–1601*, London 1987; Michael GRAVES, *The Tudor Parliaments: Crown, Lords and Commons 1485–1603*, London 1986; Michael GRAVES, *The House of Lords in the Parliaments of Edward VI and Mary I: An Institutional Study*, Cambridge 1981.
- **Pauline Croft** – britská historička specializující se na anglické raně novověké dějiny, osobu Roberta Cecila, prvního hraběte ze Salisbury a jeho spolupráci s Jakubem I. Stuartem.

- Pauline CROFT a kol., *Patronage, Culture and Power: The Early Cecils*, London 2002; Pauline CROFT, *King James*, Basingstoke 2002; Pauline CROFT, *The Spanish Company*, London 1973.
- **David Loades (1934–2016)** – britský historik specializující se na různé aspekty anglických raně novověkých dějin.
  - David LOADES, *The Tudor Navy: An Administrative, Political, and Military History*, Routledge 2016; David LOADES, *The Seymours of Wolf Hall: A Tudor Family Story*, Stoud 2015; David LOADES, *The Tudors: The History of a Dynasty*, London 2012; David LOADES, *Tudor Queens of England*, London 2009; David LOADES, *The Cecils: Privilege and Power Behind the Throne*, London 2007; David LOADES, *Politics and Nation: England 1450–1660*, Oxford 1999.
- **Stephen Alford (1970)** – britský historik specializující se na anglické dějiny raného novověku, obzvláště na mezinárodní vztahy tudorské éry.
  - Stephen ALFORD, *London's Triumph Merchant Adventurers and the Tudor City*, London 2017; Stephen ALFORD, *Edward VI: The Last Boy King*, London 2014; Stephen ALFORD, *The Watchers: A Secret History of the Reign of Elizabeth I*, London 2012; Stephen ALFORD, *Burghley: William Cecil at the Court of Elizabeth I*, London 2011; Stephen ALFORD, *The Early Elizabethan Polity. William Cecil and the British Succession Crisis, 1558–1569*, Cambridge 2002; Stephen ALFORD, *Kingship and Politics in the Reign of Edward VI*, Cambridge 2002.
- **Christopher Maginn** – původem irský historik zabývající se zkoumáním dějin tudorské Anglie z irské perspektivy.
  - Christopher MAGINN, *The Tudor Discovery of Ireland*, Dublin 2015; Christopher MAGINN, *William Cecil, Ireland and the Tudor State*, Oxford 2012; Christopher MAGINN, „Civilizing“ *Gaelic Leinster: The Extension of Tudor Rule in the O'Byrne and O'Toole Lordships*, Dublin 2005.
- **Brett Usher (1946–2013)** – britský historik věnující se církevním dějinám tudorské Anglie.
  - USHER, Brett, *Lord Burghley and Episcopacy: 1559-1577*, London 2017; USHER, Brett, *Lord Burghley and Episcopacy: 1577-1603*, London 2016.

Obrazová příloha

Obr. č. 1 - William Cecil v prvních letech vlády královny Alžběty I. z rodu Tudorovců. Autorem obrazu byl nejspíše Hans Eworth (cca 1565).

Obr. č. 2 - William Cecil v závěru své politické kariéry. Autorem obrazu byl Marcus Gheeraerts (cca 1580).